LeMan Dergi Grubu
KKTC 2.750.000 tl.
ISSN 1304-1037-0-6
9 771304 103704

kaçak yayın

kasım 2004 sayı:19 2.500.000 TL. kdv dahil

Şebnem İşigüzel ile roman kahramanını buluşturduk!

DEUTSCHLAND 3.40 EUR - OSTERRICH 3.50 EUR - SCHEWEIZ 6.50 CHF - NEDERLAND 3.50 EUR
BELQIUGE 3.50 EUR - FRANCE 3.50 EUR - GB 2.70 GBP

ROMAN

MOZART'IN BERBERİ

WOLF WONDRATSCHEK

ÇEVİREN: NAFER ERMİŞ

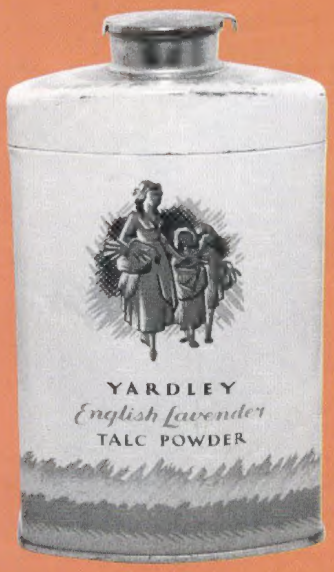

CADDE

GÖÇEBELERİN, GEMİCİLERİN, FAHİŞELERİN... GÖLGESİ ALTINDA

BERBER, BU YALIN VE KESİN BİR TONU OLAN VE TUHAF BİR TEHDİT İÇEREN MESAJI BUGÜN HÂLÂ, ÜZERİNDEN NEREDEYSE BİR YARI İNSAN ÖMRÜ GEÇTİKTEN SONRA BİLE, EZBERE SÖYLEYEBİLİR, AMA HENÜZ ENİNE BOYUNA DÜŞÜNMESİ GEREKEN NEDENLER YÜZÜNDEN BUNUN ŞİFRESİNİ ÇÖZMEYE ÇALIŞMAKTAN ŞİMDİYE KADAR HEP KAÇINDI. ZAMANI OLMADIĞI İÇİN DEĞİL ELBETTE. AMA BUNU DÜŞÜNÜRKEN DÜŞÜNCELERİ BİR TÜRLÜ YERLİ YERİNE OTURMUYORDU, ONLARI BİR TÜRLÜ EHLİLEŞTİREMİYORDU. SONRALARI DA HİÇBİR ZAMAN DÜŞÜNCELERİNİ EHLİLEŞTİRMEYE UĞRAŞMADI. DÜŞÜNMEYE BAŞLADIĞI ANDA HÂLÂ KUMA YA DA SUYA DÜŞÜYOR. ALTINDA HERHANGİ BİR ŞEY, SAĞLAM BİR ZEMİN OLMUYOR, SÜREKLİ BATIYOR, DÜŞÜNCELERİNİN AKIŞI AĞIR VE YORUCU.

CADDE

4

Bir "Nâzım Uzmanı"nın Yakıştırmaları

17

El Salvador Günleri

Nobel'i Reddetmek için...

8 nafer ermiş

AB Edebiyatı

14 metin aksoy

31

Gramofonlu Kahve

LeMan Coğrafik Dergi/Git

21 timur danış

72

Beyaz Kule

46 özgül apaçe

40

Kasparov-Şebnem İşigüzel karşılaşması

Sonbaharı katlanır kılmanın 5 yolu

48 björn kern

Şöhretlerden Kim Kaldı?

45 oktay taftalı

KAÇAK İÇİNDEKİLER

Bir "Nâzım Uzmanı'nın Yakıştırmaları/4
Mehmet Ergün
Krallar ve bilgeler/7
Paul Coelho
Nobel'i reddetmek.../8
Nafer Ermiş
Akdeniz suyuna aşk öyküleri/11
Özlem Kumrular
AB Edebiyatı/14
Metin Aksoy
20. Yüzyılın İstanbullu Rum şairleri-1/16
Nena Çalidis
El Salvador Günleri/18
Adnan Özer
LeMan Coğrafik Dergi-Git/21
Timur Danış
Şöhretlerden Kim Kaldı?/22
Oktay Taftalı
Bir Kitap/24
Eser Poyraz
Başar Başarır/25
Bir Öykü
Hamamda Bir Öykü/26
Aslan Özdemir
Sanatı Anlama ve Yorumlama/30
Nükhet Erkmen
Gramafonlu Kahve/31
Tahir Abacı
Olaylar ve Şekiller/34
Aslan Özdemir
Seminerler Başlıyor/36
Ölümünün 100. yılında Anton Çehov/37
Hasine Şen
Kasparov-Şebnem İşigüzel karşılaşması/40
Kaçak Söyleşi
Suçlama ve saptama/44
Kaçak Polemik
Beyaz Kule/46
Özgül Apaçe
Sonbaharı katlanır kılmanın 5 yolu/48
Björn Kern
Film İcabı/50
Mesut Kara
Modern Hollanda Edebiyatı var mı?/52
Kaçak Dosya
Kanat Alıştıranlar/58
Almanya Haber/63
Gültekin Emre
Bartın-Düzce Haber/66
Tersten Okuma/68
Yahya Kebir
Keşke sen de olsaydın/70
Cüneyt Özdemir
Kaçak Aktif/71
Arka Sokak/72
Tozlu Raflar/80
Faruk Kaya

COLETTE

CANİKO

Vivet Kanetti'nin Nefis Türkçe'siyle

Yakın çağlarda hiçbir büyük edebiyatçı-kadın yok ki, eseri ve hayatında ahlâkî ve vicdanî ölçüleri Colette kadar devre dışı bırakabilmiş olsun... Modern çağlarda, bu ölçülere kafa tutmuş pek çok yazar karşımıza çıkar elbette... ama bu kafa tutuşlar ve kahramanlıklar, kaçınılmaz bir "çile"yle, topluma ödenen diyetle birlikte gelirler ve "tek tanrılı dinler" kültürü içinde yerlerini alırlar... Colette'in duruşu, işte bu çerçeve dışındadır... Onda tek tanrılı dinlerin kültürü ile hesaplaşmak, bu hesaplaşmanın diyetini ödemek yoktur... Böyle bir kültürü o, zihinsel bir çabayla değil, esrarengiz ve kıskanılası bir doğallıkla, sanki "Devre dışı" bırakmıştır...

CADDE

KAÇAK
Sayı | 19
Kasım 2004

AYLIK YEREL SÜRELİ YAYINDIR

Sahibi
LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına Tuncay Akgün

Yayın Yönetmeni
Tuncay Akgün

Yayın Danışmanı
Adnan Özer

Editör
Aslan Özdemir
aslanozdemir@leman.com.tr

Sorumlu Yazışleri Müdürü
Ayhan Erdoğan

Art Direktör
Reyhan Karacadağ

Fotoğraflar
Sinan Göksel

Dizgi
Nurgül Sedef Kıran

Düzelti
Hüseyin Kıran

Müessese Müdürü
Ali Yavuz

Satış Müdürü
Cengiz Kocalı

Baskı Sorumlusu
Tanju Kirte

Abone-Reklam
Sevinç Selvi
0212 - 292 94 50/119

E-Mail
kacak@leman.com.tr

Telefon
0212 - 292 94 50
292 95 51 (4 Hat)

Fax
0212 - 292 44 91

Adres
Firuzağa Mahallesi
Defterdar Yokuşu No: 47
Beyoğlu / İstanbul

Baskı
LeMan Matbaası

Telefon
0212 - 858 00 93 (Pbx)

Dağıtım
BBD Merkez

KAÇAK YAYIN "YAZINSAL VE DÜŞÜNSEL GELİŞTİRİCİLİK SEMİNERLERİ" BAŞLIYOR

2004 yılı 2. Dönem seminerleri 6 Kasım Cumartesi günü başlıyor. Kaçak Yayın, ücretsiz olarak düzenlediği seminerlerin gördüğü yoğun ilgi üzerine devam kararı aldı.

Yeni dönem için istenen kompozisyon konusu "ADA"idi. Bu kompozisyonla başvuranların içinden bir seçim yapıldı ve seminerlere katılmaya hak kazanlar belirlendi. Ayrıntılı bilgi ve kazanan katılımcılar içerideki sayfalarımızda açıklanmaktadır.

2004 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜNÜ AVUSTURYALI YAZAR ELFRİEDE JELİNEK ALDI

1901 yılında bu yana verilen ödül şimdiye kadar sadece dokuz kadın edebiyatçıya verilmişti. Jelinek bunların onuncusu oldu. Jelinek'ten önce bu ödülü alan kadın edebiyatçı Polonyalı şair Wislawa Szymborska'ydı (1996).

Akademi Jelinek'e ödülü "romanlarında seslerin ve karşı seslerin müziksel uyumu ve oyunlarında benzersiz bir dilsel tutkuyla sosyal klişelerin saçmalığını ve zorlayıcı güçlerini gözler önüne serdiği için," verdiğini ilan etti.

57 Yaşındaki Elfriede Jelinek,1966'a bu ödülü alan şair Nelly Sachs'tan bu yana Alman dilinde alan ilk kadın yazar oldu. Böylece dünyanın bu en önemli edebiyat ödülünü şu ana kadar 10 kadın yazar ve 89 erkek yazar almış oldu.

ŞİİRİN BİR PARÇASI...

Kaçak Yayın'ın Eylül 2003 sayısında ilk kitabı dolayısıyla bir söyleşisini yayınladığımız genç şair Gülsün İlgün ani bir rahatsızlık sonucu aramızdan ayrıldı. Üç yıldır şairlerin toplandığı küçük bir meyhanede yapılan Salı toplantılarına da katılan Gülsün'ün bu beklenmedik kaybı yakınlarını olduğu kadar şair ve yazar dostlarını da derinden sarstı.

Mehmet Ergün

Sabiha Sertel ile Nâzım Hikmet birbirlerine âşık mıydılar?

BİR "NÂZIM UZMANI"NIN YAKIŞTIRMALARI

Ayını ve gününü anımsamıyorum, ama 2001'in başları olacak. Nâzım Hikmet, bir kez daha gündemde. Tartışılan: "Yurttaşlık hakkı" geri verilsin mi, verilmesin mi? Bağlı olarak da: "Mezarı" Türkiye'ye getirilsin mi, getirilmesin mi?

Öyle durduk yere değil, koşulların zorlaması ile çıkıyor tartışma. Hazırlıksız yakalanma söz konusu. Bir yıl sonra, 2002'de, doğumunun yüzüncü yıldönümü tüm dünyada kutlanacak çünkü Nâzım'ın. Ama onun "yurttaşlık hakkı" elinden alınmış; mezarı da yurdunda değil. Bir "ayıp" var ortada ve bu "ayıp"tan kurtulmak ya da en azından ağırlığını hafifleterek taşınabilir duruma getirmek gerekiyor onu. Bu nedenle de siyasetçisinden sanatçısına önüne gelen söz alıp görüş belirtiyor. Çözüm üretmeye, "ara yol" bulmaya, geçiştirmeye çalışan seslerden oluşmuş bir koro ortalığı inletiyor. İşte böyle bir ortamda Nedim Saban, Kanal 6'da yayımlanan "Dr. Stres" adlı programlarından birini Nâzım Hikmet'e ayırıyor. Konuşmacı katılımcıları Mehmet Gül, Refik Erduran ve Yıldız Sertel. Tartışma, değişik siyasal eğilimdeki öğrencilerden oluşmuş bir dinleyici katılımcı topluluğu önünde gerçekleşiyor.

Mehmet Gül, 12 Eylül öncesi ülkücü hareketin önde gelen adlarından biri. O sıralar MHP milletvekili olarak TBMM'de. İzleyicilere sonuncu niteliği ile sunuldu. Refik Erduran, oyun yazarı – gazeteci; Yıldız Sertel ise, bilim insanı olarak biliniyorlardı. Ama Nedim Saban, bu nitelikleri ile değil, "Nâzım uzmanı" olarak sundu onları izleyicilerine. Böyle sunulmak ne Erduran'ı, ne de Sertel'i rahatsız etti. İkisi de tepkisiz kaldı. Anlamı açık: Ya kendilerini öyle görüyorlardı ya da öyle görülmekten rahatsızlık duymuyorlardı.

Gerçek öyle miydi peki?

"Dr. Stres"in kolayca bağışladığı ve aynı kolaylıkla kabul edilen "Nâzım uzmanlığı"nı taşıyacak konumda mıydı Erduran'la Sertel?

"Dr. Stres"in Uzmanları

Türkçe Sözlük'te "uzman", "Belli bir işte, belli bir konuda bilgi, görüş ve becerisi çok olan kimse. *mütehassıs. *kompetan." olarak tanımlanıyor.[1] Demek ki bir kişinin "belli bir işte, belli bir konuda" uzman sayılabilmesi için o işle – o konuyla ilgili "bilgi, görüş ve becerisi"nin "çok" olması gerekiyor. Gözboyamayı becermek koşulu ile "harcıâlem" ya da "orta karar" bilgiyle "uzman" geçinilebilir belki; ama "uzman" olunamaz. Buna göre "Nâzım uzmanı" nitelemesi kullanılan kişinin "harcıâlem" ya da "orta karar" bilgiye yaslanmadığı ve Nâzım Hikmet'i çok iyi bildiği kabul ediliyor demektir. "Dr. Stres"in "Nâzım uzmanları" bu tanımın terazisine vurulduğunda ne görülüyor? Gerek Yıldız Sertel'in, gerekse de Refik Erduran'ın Nâzım'la ilgili olarak kaleme aldıkları az sayıdaki yazıya bakarak söz konusu nitelemeyi ("Nâzım uzmanı") taşıyacak konumda olmadıklarını gönül rahatlığı ile söyleyebiliriz. "Nâzım uzmanı" geçinmek kolay belki; ama olmak son derece güç. Bu nitelemeyi hak edebilmek için Nâzım'ın insan, şair ve siyasetçi yönleri ile aralarındaki ilişkileri çok iyi bilmek gerekir. Yıldız Sertel'le Refik Erduran'ın yazdıklarından bu alanların kendilerine kapalı olduğu anlaşılıyor. Nitekim uzmanlıklarının kalibresi, programın akışı içerisinde ve kısa sürede

ortaya çıktı. "Dr. Stres"in uzmanlarının sürekli olarak Nâzım'ı Kuvayi Milliye Destanı ile "yurt özlemi"ni dile getirdiği şiirlerin şairi olarak sunmaları karşısında Mehmet Gül, Nâzım'ın "28 Kânunusani" adlı şiirini okudu. Söz konusu şiiri SSCB'ye ilk gidişinde Moskova'da yazmıştı Nâzım ve "Karadeniz Kıyılarında Parçalanan Mustafa Suphi ve Yoldaşlarının İkinci Yıldönümü" nedeniyle yayımlanan **28 – 29 Kânunusani** adlı kitapta yer alıyordu.[2] "Dr. Stres"in uzmanları, üretmeye çalıştıkları Nâzım imgesi ile bağdaşmayan bu şiir karşısında ne yapacaklarını şaşırmışlar ve Kemal Tahir'in roman kişilerinin sık sık kullandıkları o kalıp söze gönderme yaparak söyleyelim, "inkâr yiğidin kalesi" diyerek işin içerisinden sıyrılmaya kalkışmışlardı: İzleyenlerin gözlerinin içine baka baka şiirin Nâzım'ın olmadığını ileri sürmüşlerdi. "Dr. Stres"in izleyicilerine "Nâzım uzmanı" olarak sunduğu Sertel'le Erduran'ın Nâzım'ın şiirine ilişkin olarak bildikleri bu kırattaydı işte. Doğumunun 100. yıldönümü nedeniyle Nâzım Hikmet üzerine yapılan ve yayımlanan en anlamlı çalışma, Hikmet Akgül'ün **Nâzım Hikmet (Siyasi Biyografi)**'siydi. Bu tutum şöyle değerlendirildi orada:

"Bir televizyon programında katılımcılardan Refik Erduran ve Yıldız Sertel, 28 Kânunusani şiirini ilk defa duyduklarını ve Nâzım'ın olma ihtimalini yadırgamışlardır. Sıradan Türkiye solcusu bile bu şiiri duymuş ve okumuşken, bu kişilerin duymadık demesi ya büyük bir cehalettir ya da bir utanma psikolojisidir. Nâzım Hikmet'in şiirinden utanan, sakınan nasıl Nâzım Hikmet değerlendirmesi yapabilir ki?"[3] Katılıyorum.

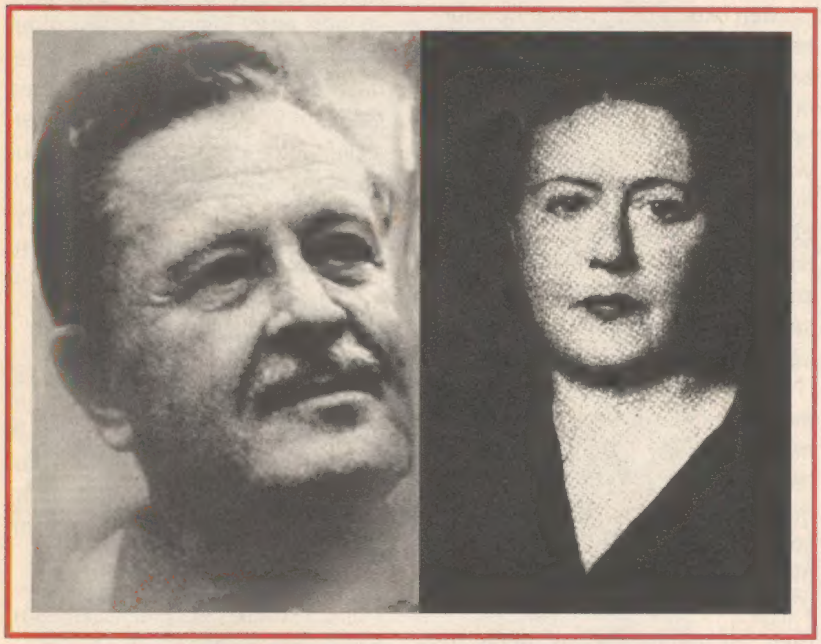

Her Olasılığı Hesaba Katan Bir "Uzman"

"Dr. Stres"in "Nâzım uzmanları"ndan Refik Erduran, şimdilerde, yeni bir iddia ile ortaya çıkıyor:

"Türk solunun özeleştirisine katkı diye Sabiha Sertel'in hikâyesini yazıyorum. Her gün kızı Yıldız Sertel'le görüşerek her şeyi doğrulatmaktayım. Bilen bilir de konuşulmaz; burada size açıklayarak kayda geçireyim. Sabiha hanım ve Nâzım Hikmet birbirine âşıktı. Ama alışılmış anlamda değil. Sabiha Sertel için ailesi ve çok sevdiği kocası önde gelirdi. Kadın – erkek ilişkisini çok aşan bir ruh ve kafa bağlılığı vardı Nâzım'la aralarında. Bu konuya değinirken sözcükleri beyin ameliyatı yapar gibi gerginlik içinde seçiyorum. Bir kesimin 'Gördünüz mü, solcular birbirlerinin karılarına musallatmış' diye yine edepsizce yorumlar yapılmasına fırsat vermemek için özel çaba gerektiriyor."[4]

"Konuşma"yı görmemiş olanlar için belirteyim: Bu sözler, Refik Erduran'ın eski eşi Leyla Umar'la yenilir – yutulur olmaktan uzak ifadelerle hesaplaştığı ve bir gazete sayfasını kaplayan konuşmadan ayrı tutulmuş küçük bir kutu içerisinde yer alıyor. Kirli çamaşırların ortaya döküldüğü böyle bir konuşmada bu sözlerin yer almasının nedenini merak etmemek elde değil.

Evet Erduran, "Sabiha Sertel'in hikâyesini" yazmaya karar vermiş. Ama öyle durduk yere değil. "Solun özeleştirisine katkı diye". Bu hakkı ve yetkiyi kendinde görüyor demek. Böylesine ağır bir sorumluluğun altına giren bir kişinin yazacaklarının gerçekle örtüşmesi için elinden geleni esirgemeyeceği açık. Nitekim öyle yapıyor: "Her gün kızı Yıldız Sertel'le görüşerek her şeyi doğrulatmakta." Bu arada, "solun özeleştirisine katkı diye" "bilen bilir de konuşulmaz" bir gerçeği açıklayarak kayda geçiriyor: "*Sabiha hanım ve Nâzım Hikmet birbirine aşıktı.*" Ama, evet amaası var işin. Aşkın çağrıştırdıklarının dışına taşan bir aşk bu: "*Kadın – erkek ilişkisini çok aşan bir ruh ve kafa bağlılığı vardı (...) aralarında.*" Çünkü "*Sabiha Sertel için ailesi ve çok sevdiği kocası önde gelirdi.*" Bu tümceyi nasıl okumalı? "Kuvveden fiile" geç(e)memiş gizli bir ilgiye mi gönderme yapılıyor? Öyle ise nasıl oluyor da Erduran bunu biliyor? Yoksa... Erduran'ın sözlerinin gizil olarak içerdiği bu olasılığı seslendirmek bana düşmez. Sürdürüyorum. "Bilen bilir de konuşulmaz" bu gerçeği "solun özeleştirisine katkı" gibi soylu bir amaçla gündeme getirmenin riskleri de olacak kuşkusuz. Erduran bunun ayrımında ve gerekli önlemi de alıyor: "*Bir kesimin 'Gördünüz mü, solcular birbirlerinin karılarına musallatmış' diye yine edepsizce yorumlar yapılmasına fırsat vermemek için özel çaba gerektiriyor.*"

Her olasılığı hesaba katan bir

"uzman"la karşı karşıyayız. Boşluk bırakmıyor. Olası eleştirilere karşı da önlemini baştan alıyor.

Tuhaf Bir Yakıştırma

Refik Erduran'ın Sabiha Zekeriya – Nâzım Hikmet ilişkisine değgin yargısı, "birbirine âşıktı" sözlerinde ete – kemiğe bürünüyor. Ancak savının arkasında duramadığı da görülüyor. O sözlerin hemen ardından *"Ama alışılmış anlamda değil."* diyor ve ekliyor: *"Kadın – erkek ilişkisini çok aşan bir ruh ve kafa bağlılığı vardı (...) aralarında."* Yakınlığın bu türü / biçimi için dilimizde kullanılan sözcük "aşk" değil oysa. Dolayısıyla da hem "aşk"tan söz edip hem de "aşk değildi" demek, savının arkasında durmaktan kaçınmak anlamına geliyor. Bu durum Erduran'ın anlatımına da yansıyor. Son derece kaypak bir anlatım tutturuyor. Bu da bir başka gösterge oluyor.

Evet savını dile getirirken son derece kaypak bir anlatım tutturuyor Erduran. "Bilen bilir de konuşulmaz", diyor örneğin. Ama o "bilenler"den birinin olsun adını vermiyor; veremiyor. Nâzım'la ilgili tanıklıklarda böyle bir şeyden söz edilmiyor çünkü. İşin ilginci, eylediklerinin arkasında durma yürekliliğini her zaman göstermiş olan Sabiha Zekeriya Sertel ile Nâzım Hikmet de böyle bir şeyden söz etmiyor. Kendilerini ifade edecek yetenek ve cesaretten yoksun oldukları için mi? Bütün bunların kanıt olarak önüne sürülmesini önlemek için de "bilen bilir de konuşulmaz" diyor Erduran. Kuşku duyulmasın, yazılmaz da! Ama o, yazar. Öyle durduk yere de değil; *"Türk solunun özeleştirisine katkı diye"*!

Söylediklerinin doğruluğuna nasıl inanacağız peki? "Bilen bilir de konuşulmaz" demesi yeterli mi bunun için? Kanıt göstermiyor Erduran; ama bu konuda danışman seçtiği bir canlı tanık gösteriyor: Sabiha Zekeriya Sertel'in kızı, bilim insanı Yıldız Sertel. "Dr. Stres"in

öteki "Nâzım uzmanı" yani. *"Her gün kızı Yıldız Sertel'le görüşerek her şeyi doğrulatmaktayım,"* diyor çünkü Erduran. Anlatımından bu savını da doğrulattığı anlamı çıkıyor. Ama Yıldız Sertel'in açıklamasını görmeden yargı vermek doğru olmaz. Neden mi?

Eldeki tüm veriler, savlananın tam karşıtını gösteriyor da ondan!

Gerçekte Nâzım Hikmet ile Sabiha Zekeriya Sertel arasında "yol arkadaşlığı" ile ondan güç alan ve ölünceye değin sürecek olan sağlam bir dostluktan başka bir ilişki yok.[5] Bu gerçeği "bilen bilir de konuşulmaz" gibi bulanık sözlerle gölgelemeye kalkışmaya kimsenin hakkı yok. Yazılı tanıklıklarda, Nâzım'ın "Hanımefendiciğim" diye seslendiği tek bayanın Sabiha Zekeriya Sertel olduğu belirtiliyor.

Erduran'ın savı doğru olsa, hiç merak edilmesin ve kuşku duyulmasın, özellikle II. Dünya Savaşı yıllarının Sabiha Zekeriya'sını çökertmek için kullanılan "dönme", "Bolşevik dudusu", "vatan haini"... gibi nitelemelerin yanına, büyük bir keyifle, "Nâzım'ın metresi" (Karşıtlarının "Nâzım'ın sevgilisi" deme inceliğinde bulunacaklarını ummak için aşırı ölçüde saf olmak gerekir!) nitelemesi de eklenirdi. Sabiha Zekeriya Sertel'in "Tan Olayı" sırasında çırılçıplak soyulup kızıla boyanmak için elde "kırmızı mürekkep" köşe bucak arandığı da unutulmasın. Attıkları onca iftiraya karşın yeminli Nâzım düşmanlarının bile söylemeyi göze alamadıklarını, üstelik de *"Türk solunun özeleştirisine katkı"* gibi son derece soylu bir amaçla söylemek, ahlâkî açıdan sorgulanması gereken bir durumdur.

Nâzım'ı Kullanmak

Erduran, "Sabiha Sertel'in hikâyesini" yazabilir. Savaşkan kişiliği ve duruşu ile Sabiha Zekeriya Sertel, böyle bir şeyi fazlası ile hak ediyor. "Roman Gibi" geçmiş ömrü, romancısını bekliyor. Ama o romancının gerçeği ters – yüz etmemesi; olmayan bir "aşk hikâyesi" üzerinden konuşmaya kalkışmaması gerekir. Kalkışırsa, yapılana, en iyimser anlatımla, Nâzım Hikmet aracılığı ile bir yerlere varmaya çalışmak denir.

"Özel yaşamı"na ilişkin açıklamaları bir yana bırakılırsa, Erduran'ın gündeme bir tek kez oturduğu görülür: Nâzım Hikmet'in ünlü "Otobiyografi" şiirindeki "951'de bir denizde genç bir arkadaşla yürüdüm üstüne ölümün" dizesinde sözünü ettiği kişinin kendisi olduğunu açıkladığında. O açıklama ile, bir anda, "günün adamı" durumuna geliverdi Refik Erduran. Olayın taşıyıcılığında "gençlik anıları"na okur buldu. Taşıyıcılığında, çünkü 124 sayfalık "gençlik anıları"nın 32 sayfasını bu olay kaplıyordu.[6] Anlaşılan o ki bu kez de benzer bir yolu deniyor. Ama o yol bir çıkmaz ve o bunun ayrımında değil.

Sabiha Zekeriya Sertel'e saygı duyan ve saygısını mücadelesinin görmezden gelinen yönlerini ele alıp irdeleyen yazılarla ortaya koyan bir kişi olarak, kızı Yıldız Sertel'in bu konuya açıklık getirmesini bekliyorum.

---

[1] **Türkçe Sözlük**, C: II, 7. B, Ankara 1981, TDK Yayınları, s. 1233.

[2] Söz konusu "risale", İnfo Türk Ajansı'nca basıma hazırlanan Mustafa Suphi ve Yoldaşları adlı kitabın içerisinde yer alıyor: İstanbul 1977, Güncel Yayınlar.

[3] Hikmet Akgül, **Nâzım Hikmet (Siyasi Biyografi)**, İstanbul 2002, Chiviyazıları, s. 147 – 148.

[4] Milliyet Pazar, (26 Eylül 2004), s. 14.

[5] Nâzım Hikmet'le Sabiha Sertel'in "yol arkadaşlığı" için bkz., Mehmet Ergün, "Resimli Ay Sonrasında Sabiha Sertel", **Evrensel Kültür**, S: 127, (Temmuz 2002), ss. 39 – 44.

[6] Refik Erduran, **Gülerek**, İstanbul 1987, Cem Yayınevi, ss. 53 – 85.

Paulo Coelho

Krallar ve bilgeler

Bu dünyanın krallığı

Yaşlı bir münzevi bir gün o zamanın en güçlü kralının huzuruna çağırılmış. "Sen çok az şeyle kendini memnun edebilen aziz bir adamsın, sana gıpta ediyorum" demiş kral. "Ben de size gıpta ediyorum Majesteleri" demiş münzevi, "Siz benden çok daha azıyla yetiniyorsunuz." "Bunu nasıl söylersin, bütün ülke bana ait" demiş kral gücenmiş bir şekilde. "Tam da bu sebepten böyle söylüyorum ya" diye yanıtlamış münzevi, "Ben kutsal dünyaların müziğine, bütün dünyanın dağlarına, nehirlerine, güneşe ve aya sahibim. Çünkü kalbimde tanrıyı taşıyorum. Oysa siz Majesteleri, sadece bu krallığa sahipsiniz."

Ataların kemikleri

Bir zamanlar atalarıyla gurur duymasıyla ve kendinden zayıf olanlara zülüm etmesiyle tanınan bir İspanya kralı varmış. Bir gün, adamlarıyla birlikte Aragon'da, yıllar önce babasının savaşırken öldüğü meydandan geçerken kucağında kemiklerle etrafta dolaşan bir bilgeyle karşılaşmış. "Burada ne yapıyorsun?" diye sormuş kral. "Saygıdeğer Majesteleri" demiş bilge adam, "İspanya kralının buraya gelmekte olduğunu öğrenince rahmetli babanızın kemiklerini toplayıp size vermeye karar vermiştim. Ancak ne kadar titizlikle aradıysam da onları bir türlü bulamadım; çünkü babanızın kemikleri burada yatan köylülerin, fakirlerin ve kölelerin kemikleriyle tıpatıp aynıydı."

Başka tür bir doktor çağırın

Güçlü bir hükümdar iyileştirme gücü olduğuna inanılan bir azizi sırt ağrılarını iyileştirmesi için çağırtmış. "Tanrı bize yardım edecek" demiş aziz. "Ama önce bu ağrıların sebebini anlamalıyız. Bunun için sayın Majesteleri, bana günah çıkarmanızı rica ediyorum, çünkü günah çıkarmak bir insanın problemleriyle yüzleşmesini sağlar ve onu günahlarından arındırarak özgür bırakır." Problemlerinin sorulmasından rahatsız olan hükümdar sinirlenip "Böyle şeyler hakkında konuşmak istemiyorum" demiş, "Beni bu kadar soru sormadan tedavi edecek birini getirin."Aziz bu sözler üzerine oradan ayrılmış ve yarım saat sonra yanında başka bir adamla gelmiş. "Ben sözcüklerin acıyı dindirdiğine ve hastalıkları iyileştirmek için doğru yolu keşfetmeme yardım ettiğine inanırım." demiş aziz ve eklemiş, "Konuşmak istemediğinize göre size ben yardımcı olamam. Ama işte sizin aradığınız gibi bir adam getirdim. Arkadaşım veteriner hekimdir ve hastalarının konuşmamasına alışkındır."

En tehlikeli bölge

Bir kral bir grup bilgeyi biraraya toplamış ve vücudun en önemli bölgesinin hangisi olduğuna karar verirken kendisine yardımcı olmalarını istemiş. Dahiliyeci en önemli bölgenin bezler olduğunu çünkü bütün bedensel fonksiyonları onların düzenlediğini söylemiş. Nörolog ise kalbi seçmiş, kalp olmadan bezlerin çalışmayacağını söylemiş. Beslenme uzmanı kalbin besin olmadan güçlü atamayacağını söyleyerek en önemli bölgenin mide olduğunu belirtmiş.

Bu arada bilgelerin en bilgesi tüm söylenenleri büyük bir sessizlikle dinliyormuş. Diğerleri bir türlü karara varamayınca dönüp onun fikrini sormuşlar. "Vücudun bütün bölümleri hayati önem taşır" demiş bilge, "Bunlardan herhangi biri olmazsa vücut ölür. En önemli bölge ise aslında somut olarak var olmayan bir yer, kulak ile dili birbirine bağlayan hayali kanaldır. Eğer bu kanalda bir problem olursa insan duymadığı şeyleri söylemeye başlar. Ve böyle bir durumda sadece beden ölmez, ruh da sonsuza dek lanetlenir."

Nafer Ermiş

Nobel'i reddetmek için makul bir gerekçe var mıdır?

Elfriede Jelinek Nobel aldı. Bütün şaşkınlığımıza rağmen kendisini tebrik ediyorum. Ancak Nobel Edebiyat Ödülü'nü veren ve Stockholm'de ikamet eden 'Akademi'nin (Oscar'ları da bir akademi veriyor, bunda bir bit yeniği olabilir) neden bize böyle bir sürpriz yaptığını anlayamadım. Böyle bir şeyi anlamaya çalışırken insan ister istemez normalde hiç aklına gelmeyecek yerlere gidiyor. Hâlâ yaşamayı başarabilen bunca büyük yazar varken acaba bu ödül neden Elfriede Jelinek'e verildi. Tabii edebiyat, hatta her türlü anlamıyla sanat bir beğeni meselesidir. En azından bu sanat tüketicisi açısından böyledir. Ama sıfatı 'Akademi' olan bir kurulun, parasal değeri bile (yaklaşık 2 trilyon TL.) insanı neredeyse dehşete düşüren, dünyanın bir yazara verebileceği en büyük ve en 'saygın' ödülünü verirken sadece beğeniye dayanmayan birtakım kriterlerinin olması gerekir. Bunların olduğundan en ufak bir kuşkumuz da yok. Ancak bu kriterlerin salt estetik kriterler olmadığı kesin. Örneğin politik kriterler olduğu herkes tarafından biliniyor. Mesela bu yıl bir Çinli'ye, seneye bir Hintli'ye verelim gibi bir tutumları var. Bu durumda, daha 5 yıl önce ödülü bir Alman'a (Günter Grass) veren Akademi'nin ayrı ülkeler olsa da aynı dili konuşan ve aynı dilde edebiyat yapan bir Avusturyalı'ya vermiş olması böylesi bir 'global denge' kriterinin en azından bu yıl uygulanmadığını gösteriyor. Hadi diyelim ödülü illa da bir Avusturyalı'ya vermek istediler; bu durumda da akla ister istemez Peter Handke geliyor. Elfriede Jelinek bile ödülü sonrası verdiği bir beyanatta ödülü kendisinden çok Peter Handke'nin hak ettiğini söylediğine göre, üstelik de Jelinek'ten üç yaş daha büyük olduğuna göre (hani belki böyle bir kriter vardır diye) acaba ödül neden Handke'ye verilmedi? Tamam, Handke Yugoslavya savaşları sırasında takındığı Sırp yanlısı tutumuyla Türk okurunun kendisine gösterdiği sempatiyi kaybetti. Artık onu sevmiyoruz. Ama bu onun kitaplarındaki edebi değeri düşürmez. Çünkü Jelinek'i de sevmeyen çok sayıda insan ya da grup var.

Ödülü illa da Handke'ye vermeliydiler diye düşünmüyorum elbette. Ama yıllardır Carlos Fuentes'e neden verilmediğini hep düşünmüşümdür, bu yıl da düşünüyorum. Ya da belki Kundera'ya, Eco'ya, Adonis'e neden verilmedi diye de düşünebilir insan. Hele, öldüğü için artık alma şansı olmayan Calvino'ya

ya da dünya şiirinin en büyük şairlerinden olan Nazım Hikmet'e zamanında neden verilmediğini, buna karşın bir edebiyatçı bile olmayan (en azından kimse onu edebiyatçı diye tanımaz) Churchill'e neden verildiğini (1953) anlamak mümkün değil. Piyanist filmi olmasaydı muhtemelen adını bile duymayacağımız Jelinek'e bu ödülün neden verildiğini anlamak giderek zorlaşıyor. Üstelik eserlerindeki kaba müstehcenlik dolayısıyla Vatikan'ın, sert feminizm dolayısıyla da hepsi de erkek olmayan birtakım çevrelerin sert tepkilerini çeken bir yazar olmasına rağmen. Bu durumda belki Akademi üzerinde Hıristiyan ve anti feminist bir baskı ya da lobi olmadığı düşünülebilir.

Yaşar Kemal Türkçe'yi akıcı kullanmıyor mu?

Peki ödül gerekçesi ne? 'Romanlarında seslerin ve karşı seslerin müziksel uyumu ve oyunlarında benzersiz bir dilsel tutkuyla sosyal klişelerin saçmalığını ve zorlayıcı güçlerini gözler önüne serdiği', için.

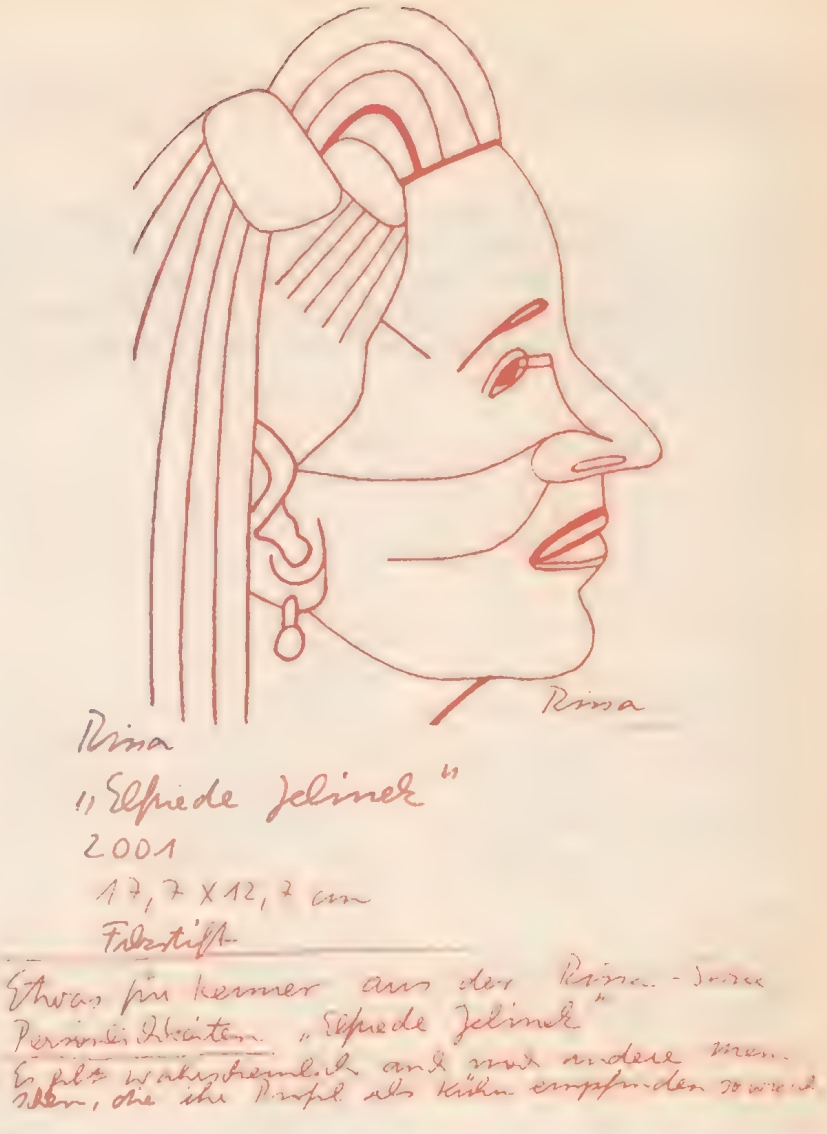

Bugün ülkemizde yayınlanan herhangi bir edebiyat dergisini alıp baksak oradaki kitap tanıtımlarının çoğunda bu tür beylik ifadeler buluruz. Bu ya da buna benzer ifadeleri, yayınlanan her üç kitaptan birinin arka kapağında da görmek mümkün. Yani böylesine büyük bir ödülü bir yazara veren, daha da kötüsü bir yazara verirken diğer binlerce yazara 'size yok' deyip belli belirsiz küskünlüklere sürükleyen bir Akademinin daha iyi bir gerekçe bulması gerekmez miydi? Mesela diğer hiçbir yazarın yapmadığı ama Jelinek'in yaptığı, dünya edebiyatına eklediği özgün katkıyı belirten bir şey? Ayrıca kendileri bizzat Alman olmayan jüri üyeleri (aynı şey Çince, Japonca, Arapça dillerinde yazan yazarlara ödül verdiklerinde de geçerlidir) Jelinek'in Almanca'yı bu kadar akıcı ve melodik yazabildiğini nasıl hissetiler acaba? Yaşar Kemal Türkçe'yi akıcı kullanmıyor mu? Bize sorsalar hemen 'evet' deriz, ama sormuyorlar. Ama Jelinek'e verirken birilerine sormuş olmalılar.

Toplum olarak biz de artık yavaş yavaş Nobel Edebiyat Ödülü'nün Türkçe yazan bir yazara verilmesi gerektiğini hissediyoruz, hatta bunu açıkça düşünenlerin sayısı da az değil. Bir ara sanki Yaşar Kemal'le çok yaklaşmıştık. Tıpkı İstanbul'un olimpiyat adaylığı gibi. Anlaşılan o ki şimdi bundan giderek uzaklaşıyoruz. Bir an verecek gibi oldular, ama sonra vazgeçtiler. Kim bilir, belki de ödülü Orhan Pamuk'a vermeye karar verdiler ve yaşının gelmesini bekliyorlar. Allah tüm yazarlarımıza uzun ömürler versin. Çünkü Nobel alma ihtimali yüksek olan biri ödülü almadan ölmez herhalde. Umarım hepimiz o günleri görürüz.

Ama yine de Nobel ödülünü almak kolay iş değil. Bir çok büyük yazar ya sağlığında Nobel ödülü olmadığı (Dostoyevski, Tolstoy vs.) ya da keşfedilmediği için (Kafka) ya da keşfedildiği ama Akademinin biraz yavaş hareket etmesi yüzünden ödülü alacak kadar yaşayamadığı için Nobel'siz olarak aramızdan ayrıldı. Son yüz yıl içinde dünyada yaşamış binlerce büyük yazardan sadece 99'u bu ödülü aldı. İşte burada enteresan bir durum var. Ödül alanların 89 tanesi erkek, 9 tanesi de kadındı. Elfriede Jelinek 10. kadın oldu. Gelecek yıl ödülü bir erkeğe verecekleri adeta kesin olduğuna göre onların sayısı da 90'ı bulmuş olacak ve rakam güzel bir yuvarlaklığa ve adaletsiz bir orana dönüşecek. Nobel Edebiyat Ödülünü alanların %10'u kadın. Belki Akademi üyelerinin kafalarında böyle bir adalet düzeni vardır. Kim bilir?

Gelelim başlıktaki soruya: Nobel'i reddetmek için gerçekten makul bir gerekçe olabilir mi? Bu soru her yıl Nobel döneminde kafamı kurcalar. Sanırım bu soru Sartre'ın, her ne kadar sonradan kabul ettiyse de Nobel Ödülü'nü reddetmesinden sonra bize kalan bir miras. Sonunda, Jelinek'in de yardımıyla sorunun yanıtını bulduğumu düşünüyorum. Nobel'i reddetmek için en makul gerekçe onu başka birinin hak ettiğini düşünmek ve ardından da "benden çok o hak ediyor, ona verin," demektir. Çünkü Jelinek "aslında Handke benden daha çok hak ediyordu" diyorsa yapması gereken ahlâki davranış, ödülü sertifikasıyla, kupasıyla, parasıyla, yani nesi var nesi yoksa toplayıp Hanke'nin kapısı önüne bırakmaktır. Bunu yapsaydı kendi değerini on kat daha arttırmış olurdu ve 'bana bir zarf geldi, ama üzerinde komşumun adresi var, zarf onun zarfı, ama ne yapayım benim posta kutuma atılmış, açayım bari' türü bir davranış yapmaktan kurtulurdu. Sartre'ın yarım bıraktığı şey belki de buydu.

nafer@leman.com.tr

Dünyayı Değiştiren Bilgiler

İnsanlık için büyük önemi olan gelişmelerin bir çoğu Nobel ödülüyle taçlandırıldı. Ama bir çok araştırmacının eli boş kaldı, çünkü onların çalıştığı alanda Nobel ödülü verilmiyor. Böylece hiçbir matematikçiye bu onur verilmedi. Nobel ödülü alanların listesinde, ilk kalp naklini başarıyla gerçekleştiren Christian Barnhard'ın ve psikanalizin kurucusu Sigmund Freud'un adı bulunmuyor. Çok sayıda Nobel ödüllü bilim adamı fizik, kimya ve tıp alanındaki gelişmelerin teorik temellerini attı. Aşağıda, çalışmaları günlük hayatta en azından doğrudan kullanılan araştırmacılardan bazılarını sunuyoruz:

Wilhelm Conrad Röntgen
Fizik 1901
Bu evrensel fizikçi kendisinin X-ışınları olarak adlandırdığı, ancak daha sonra onun adıyla anılan röntgen ışınlarını keşfetti.

Emil Adolph von Behring
Tıp 1901
Robert Koch'un öğrencisi, difteri ve tetanos aşılarını geliştirdi, koruyucu aşının öncüsü kabul ediliyor.

Antoine Henri Becquerel ve Curie çifti
Fizik 1903
Radyoaktiviteyi keşfettiler, Marie Curie 1911'de bir de kimya dalında Nobel kazandı.

Robert Koch
Tıp 1905
Bakterilerin hastalık nedeni olduğunu ilk kez o gösterdi. Şarbon, kolera ve verem mikroplarını keşfetti.

Paul Ehrlich ve Ilja Iljitsch Metschnikow
Tıp 1908
Her ikisi de hastalıklarda karşı savunma sistemi üzerinde çalıştılar. Sahatschiro Hata ile birlikte Paul Ehrlich daha sonra (1909) frengiye karşı bir ilaç geliştirdiler. Bu bulaşıcı hastalıklara karşı geliştirilen ilk ilaçtı.

Karl Ferdinand Braun ve Guglielmo Marconi
Fizik 1909
Dünya çapında iletişimi sağlayan telgrafın temellerini attılar. Braun ayrıca televizyon tüpünün de temellerini attı.

Max Planck
Fizik 1918
Planck enerjinin sadece belirli değer alabileceğini keşfetti. Bu da kuantum teorisinin gelişmesine yeni bir doğa kanununun keşfine olanak sağladı. Planck böylece modern fiziğin ve tekniğin temellerinden birini atmış oldu. Bilgisayar, florasan lambası ve mikro dalga fırınları gibi bir çok alet bu temele dayanır.

Fritz Haber
Kimya 1918
1908 yılında tamamladığı amonyağı yüksek basınç sentezi büyük miktarlarda azotlu gübre üretimini mümkün kıldı (Haber. Bosch yöntemi) ve sonuçta da ilk 'yeşil devrim'i.

Albert Einstein
Fizik 1921
Görecelilik kuramı ve bundan yola çıkarak oluşturduğu E=mc2 formülüyle büyük ün kazandı. Ama Nobel ödülünü kuantum teorisi alanında yaptığı çalışmalar dolayısıyla aldı.

Adolf Friedrich, Johann Butenandt ve Leopold Ruzicka
Kimya 1939
Önemli cinsel hormonları keşfettiler ve onları sentetik olarak üretmeyi başardılar. Bu bilgi yıllar sonra doğum kontrol haplarının üretilmesine olanak sağladı.

Otto Hahn
Kimya 1944
Otto Hahn Lise Meitner ile birlikte çok sayıda radyoaktif element keşfetti. 1938 yılında Strassmann ile birlikte ilk kez bilinçli olarak bir atom çekirdeğini parçalamayı başardı. Bu da 1938'de kendi de Nobel Ödülü alan Enrico Fermi'nin çalışmaları sonucu askeri ve barışçıl amaçlarla kullanılabilen atom enerjisini mümkün kıldı.

Alexander Fleming, Ernst Boris Chain ve Howard Walter Florey
Tıp 1945
Bu üç bilim adamı penisilini keşfetmeleri ve üretmeleri sayesinde Nobel kazandılar. Çalışmalarıyla bugünkü antibiyotik tedavisinin temellerini attılar.

Linus Pauling
Kimya 1954
Pauling kimyasal bağlanmaların doğası üzerine yaptığı çalışmaları sonucu Nobel'e layık görüldü. Ayrıca 1962 yılında da atom silahlarına karşı verdiği mücadeleden dolayı Nobel Barış Ödülünü aldı.

John Bardeen, Walter Houser Brattain ve William Bradford Shockley
Fizik 1956
Kuantum mekaniği temellerine dayanarak transistörü geliştirdiler. John Bardeen 1972'de bir kez daha Nobel Fizik Ödülünü keşfetti.

Frederick Sanger
Kimya 1958
1945 ile 1953 arasında ensülinin protein yapısını çözdü ve bunun için gerekli olan yöntemi geliştirdi. Ayrıca 1980'de diğer bilim adamlarıyla birlikte DNA'nın çözümü konusunda yaptığı çalışmalar dolayısıyla bir ödül daha kazandı.

Francis Crick, James Watson ve Maurice Wilkins
Tıp 1962
DNA'nın yapısını çözdüler ve böylece modern genetik biliminin temelini attılar.

Karl von Frisch, Konrad Lorenz ve Nikolaas Tinbergen
Tıp 1973
Bu üç bilim adamı hayvanların davranış biyolojisi üzerinde çalıştı. Karl von Frisch özellikle 'arı dansı'nın şifresini çözmekle tanındı. Konrad Lorenz ünlü gri kazları üzerinde içgüdüsel davranışları araştırdı.

Paul J. Crutzen, Mario José Molina, Frank Sherwood Rowland
Kimya 1995
FCKW gazlarının ozon tabakasını deldiğini keşfederek bu gazların yasaklanmasını ve böylece dünyanın güneş şemsiyesinin korunmasını sağladılar.

Stanley B. Prusiner
Tıp 1997
Nobel ödülünü kendi adıyla anılan prionlar üzerinde yaptığı çalışmalar dolayısıyla aldı. Burada sözü edilen şey enfeksiyona yol açan proteinlerdir. Bunlar 'deli dana' gibi bir dizi beyin hastalığının tetikleyicisidir.

KAÇAK ANLATI

Akdeniz suyuna aşk öyküleri

AKDENİZ TRİOLOJİSİ: CELLO, VIOLONCELLO, LIMONCELLO

Özlem Kumrular

CELLO 3/4 Mezzoforte

Elimde devasa filelerle sokağa girdiğimde, ihtiyar Giacomo'nun dükkanının yeşil tentelerinin altından sıcak bir hava bulutunun Latin yelkenli bir gemi gibi süzülüp, çan kuleleriyle yarışmak üzere usulca yükseldiğini görür gibi oldum. Karıncaların bile saklanacak delik aradıkları Temmuz sıcaklarında, Trastevere gibi tarihin haşmetli taşlar arasında, defterde kurutulmuş bir çiçek misali saklandığı bir mahallede güneşin işlemediği ilik kalmamıştı. Yüzyılları kucağında taşıyan taş binalar, kiliseler, bazilikalar, malikaneler, meydanlar Akdeniz güneşine havlu atarcasına kendi gölgelerinden medet umar gibi başlarını eğmişlerdi sanki. Bu cehennem saatlerinde ihtiyar Giacomo da yeşil tenteleri neredeyse Arnavut kaldırımlarına değecek kadar indirir, sadece Gotik çan kulesine bakan küçük camı açar, üzerine çöken rehavete yarenlik etsin diye buz gibi bir beyaz şarap çıkarır, birkaç parça peyniri katık ederek ikindi serinliğine Ave Maria'lar okurdu.

Suya inmiş yelkenleri hatırlatan yeşil keten tenteleri aralayıp, gıcırdayan tahta kapıyı iterek içeri daldım. Hatırını soracak kadar vaktimin olmadığı zamanlar, pencereden uzanıverir, o gününün repliğine her zamanki gibi gülümseyerek karşılık verirdim. Giacomo beni her gördüğünde, bıkıp usanmadan, her zaman o aynı bıçkın tondan "Mamma, i turchi!" diye bağırmayı ihmal etmezdi. Kaş'tan Meis'e uzandığımız günlerde, sandalına atlayıp bizim tekneye sesini duyurabilecek kadar yaklaştıktan sonra, rüzgarda dağılan son iki tel saçını yüzünden çekerek, "Kaç kişi gelior mu? Yapıor mu ben o kadar musakka?"diyen ihtiyar Yorgo'ya benziyordu. Koca patlıcan burnu ve tos toparlacık yanaklarıyla aynı fabrikadan çıkma iki Akdenizliydiler besbelli. Üstelik tenlerini aynı güneş yalamıştı en az seksen yıldır.

Toscana fayansları üzerindeki dört renkli Baküs figürü de sıcaktan buharlaşmamak için sırtını buz gibi taşlara yaslamış gibiydi. Giacomo beni görünce yerinden zıplayarak, dükkanın en karanlık köşesindeki tahta fıçılardan birine doğru seyirtti. O bildik tondan çalarak, şöyle en keyiflisinden bir "Ben şarabın ciğerini bilirim be", çektikten sonra her zamanki küçük oyunu başlattı. Fıçının minik musluğundan *porron*'a biraz kırmızı şarap koyup terden yapışmış ellerimin arasına bırakıverdi. Porronu havaya dikerek kokusu kendinden önce gelen şarabı içip,

"*Douro*", dedim.

"Evet, *Douro*", dedi İhtiyar Giacomo şaşkınlıkla kaşlarından birini yukarı kaldırarak. Böyle keskin bir burun görmedim hiçbir yerde".

İhtiyar Giacomo'ya *Douro*'nun Kastilya'nın göbeğinden koparıp, okyanusa taşıdığı topraklarda ruhumu bu aşkı ibadet olan şehirlere nasıl teslim ettiğimi anlatmak isterdim bir gün.

"Bakalım burnun bunu kesecek mi?", dedi *porrona* başka bir fıçıdan beyaz şarap koyarken.

"*Romanella*", dedim dudaklarımı yalayarak.

"İnanamıyorum! Burna bak."

"Bu sefer burnum değildi, Giacomo", dedim. "Tüflü toprakların tadı geldi ağzıma."

"Haydi, bakalım. Bugün de yüz üzerinden yüz aldın. Ama yarın öyle bir parça vereceğim ki, ne tadı, ne kokusu tanıyacak seni".

Sonra küçük bir şişeye tatlı kırmızı şarap koyup, mantarla tıpadı. Üzerinde adımın yazdığı seramik kapta biriken mantarları cebime doldurdu ve şişeyi arkasına saklayarak:

"Söyle bakalım, *chianti* neyin yanında içilir."

"Biraz *alla parmiggiana* iyi gider", dedim.

"Al bakalım kafir," dedi şişeyi uzatarak. "Ölürsem dükkânıma bakarsın".

Kırmızı yanağına ballı bir öpücük kondurarak dışarı attım kendimi. Köşeyi dönmeden, kafamdaki sorucukla yeniden beliriverdim dükkanın yeşil tentesi altında:

"Giacomo," dedim. Kavanoz gözlüğünü çıkarıp, elindeki termometreyi masaya bırakarak "Evet" der gibi baktı.

"Birini sevdiğini ne zaman anlarsın?"

Cevabını günler öncesinden çalışmış, ezberlemiş ronta çıkacak küçük bir çocuk edâsıyla, kavanoz gözlüklerini yeniden takıp, tek dudağını hafifçe yukarı kaldırarak, bir çırpıda döküverdi incilerini:

"Onun için en iyi şarabı açtığımda".

Gülümseyerek okyanus mavisi gözlerine bakıp, gözlerimin dilince "Haklısın" dedim ve kelimeleri tasarruf ederek yeniden kırk iki derece Trastevere sıcağına teslim ettim kendimi.

Burada hayat elli yıl önce durmuştu. Son yarım yüzyıldır hiçbir geleneğini şehre satmamıştı Trastevere'nin bu Tevere'nin suyuna sırtına dayayan somon ve kehribar rengi, yeşil panjurlu evleri. En hünerli ellerde örülmüş sepetler sabah akşam bir ipin ucunda aşağı iniverir, kendini bildi bileli mahallenin bakkalı olan ihtiyarın buruşuk ama şefkatli ellerinden sepete süzülüveren ekmek somunları, makinede taze kıyılmış makarna, ucuz bir masa şarabı, küçük bir torba kekikli zeytin aynı hızla yukarı çıkıverirdi. Tedavülden kalkmasına ramak kalmış bir teyp en içli Napoliten şarkıları, ya da Roma diyalektinde Trastevereli olmanın gururunu ölümsüzleştiren ruh kapanı ezgiler çığırır, sesler bir toz bulutu gibi daracık sokakların üzerinde süzülür, her yaz özenle boyanan ferforje balkon korkuluklarından, sardunya saksılarına, kıvrımlı sokak lambalarından, bir evden diğerine uzanan çamaşır iplerine atlar dururdu. Yaşlı baritonun sesi teypten sokağa kaçıverirdi:

"Semo romani, trastevereni..."

Üçüncü kata vardığımda, Signora Serusi elinde bir kova suyla apartmanın kapısındaki çiçekleri sulamaya iniyordu. Alacalı eteklerini toplamış, paytak paytak merdivenlerden kayarken beni görünce o bildik anneanne mimikleriyle:

"A la parmiggiana yapıyor muyuz?" dedi.

Fileden kafalarını çıkararak dış dünyaya merakla bakan patlıcanları gözümle işaret ederek:

"Çiçeklerden sonra şefkat sırası bana gelince kapıyı çalın", dedim gülümseyerek.

Ayaklarım merdivenleri üçer beşer atlayıp beni eve sürüklerken kulağımı yine o gönül çelen ses gaspetti. Kalbimi üç çatallı mızrakla delen çello sesi! Ruhumun örtüsünü çekip alan, beni de yanına çağıran, aşkla acıyı karıştıran ses. "Aşk *forte* çalınması gereken bir şarkıdır demişti" Nosta. "*Mezzoforte* çalınan aşklar ruhumu paklamaz benim". İşte şu an parmakları çellonun perdelerinde bir örümcek gibi dolaşan şu adam, ruhumun şifresini çoktan çözmüştü bile. Elimdeki fileleri öylece bırakıp sevdaya nota döken bu adamın ismine, cismine dair bir şey bulabilme heyecanıyla beş kattaki kapılara tek tek kulağımı dayadım. Nafile! Ses efsunlu bir bulut gibi etrafımda dolaşıyor, ama elimi atacak olsam değeceğim bu ses yumağı nereden sızıp geldiğine dair en ufak bir ipucu vermiyordu. Tüm umudumu oracıkta bırakıp, tanıdık bir melodiye eşlik ederek yeniden filelerimi kapıp eve girdim.

Signora Serusi yarım saat sonra elinde tombul bir şişe saf zeytinyağı, tombul bir paket ve tombul Akdeniz yanaklarıyla kapıda beliriverdi. Paketi uzatarak,

"Sana gelmişti", dedi. "Ben de ortada kaybolmasın diye sakladım".

Paket Nosta'dan geliyordu. Eflatun çiçekli bir elbise ve mürdüm eriği renginde bir fuları pakete tıkmış, arasına da kahkahaları katık edip okunmak üzere dört sayfalık bir mektup sıkıştırmıştı. Mektup okumanın bir ritüelden başka bir şey olmadığına inananlar familyasından olduğum için, bu küçük keyfi akşam saatlerinde içilecek bir kadehçik *limoncello*ya sakladım ve Signora Serusi'yle turuncunun en alevli tonlarını bir ateş cambazı gibi üzerinde dolandıran fayanslarla kaplı mutfağa daldık. Signora uzun bir "Evet" çektikten sonra şefkatle yıkanmış patlıcanlardan en çirozunu tombul elleri arasına alarak,

"Yemek pişirmek de aşk gibidir, çiçek gibidir", dedi patlıcanı parmak ısırtacak bir çeviklikle dilim dilim keserken. "Özen ve şefkat ister".

Yüzünde yılların eskitemediği bir heyecan vardı. Her mutfak sanatına soyunuşunda, yeniden âşık olur gibi heyecanlandığını o altına torbacıkların pusu kurduğu gözleri ele veriyordu. Sevgiliyi okşar gibiydi patlıcanlara dokunuşu, onları o pamuk elleriyle kavrayıp kızgın yağın içine atışı. Getirdiği şişenin içindeki zeytinyağı şimdi tavanın içinde, camdan içeri izinsizce giren müzik eşliğinde bembeyaz patlıcanları pembeleştiriyordu.

"Zeytinyağı da aşk gibi saf ve

katıksız olmazsa içinde yüzenler asla lezzetli olmaz" dedi tavayı bir hulohop gibi döndürerek.

Çellonun güneşin sıcağında yapış yapış olan notaları, cansız duran mutfak perdesinin altından giriyor, kulağımdan kalbime iniyordu. Signora suyun içindeki top top karbeyazı *mozzarella*ları çıkarıp nar gibi kızarmış patlıcan dilimlerinin arasına koydu.

"Peynir bir mâşuk, patlıcan bir âşık. İşte böyle şefkatle saracak patlıcan peyniri", dedi ve üstüne kürdanı batırarak büyük oval tabağa bırakıverdi.

"Sonra birisi böyle canlarını yakacak hançerle, değil mi?" dedim tabağa düşen sanat eserine hayran hayran bakarken.

"Aşkın olduğu yerde acı tüm locaları aylar öncesinden almıştır", demekle yetindi.

"Biliyorum", dedim. "Hayattan aldığım seçmeli dersler sayesinde öğrendim".

"Bırak öğretsin hayat", dedi domateslerin kabuklarını özenle soyarken. Minicik domates parçaları kızgın yağın içinde cozurdarken, ben de sarımsakları incecik doğradım. Domatesler ve sarımsakların buluşmasına, tepeden gelen bir avuç fesleğen eşlik etti. Elimi burnuma götürüp gözlerimi kapadım. Boğaz'da geçen bir çocukluğun cebinde sakladığı o fesleğen kokulu günler çıkıp geldi hafızamın en tozlu köşelerinden. Dedemin denize bakan fesleğenleri! Sonra bir avuç fesleğen daha savurdum domateslerin üstüne. Bu sefer babam çıkageldi elinde koca bir saksı bir fesleğenle! Yaz akşamları işten dönerken ekmek getiren babalara nispet o da saksısıyla birlikte fesleğen getirirdi.

Signora'nın feryadıyla anılarım saklandıkları yere geri döndüler.

"Ne yaptın!" diyordu. "Fesleğenin ne işi var *alla parmiggiana* sosunda!"

"Hiçbir yemek tarifi, kuralların tekelinde değildir", dedim. "Hiç kimsenin olmadığı gibi".

Signorina başını iki yanan sallayarak,

"Peki", dedi. "Haklısındır belki de. Hiç tatmadığın bir şeyin tadını bilemezsin".

Çello umutsuz bir şarkı çalıyordu. *Signorina alla parmiggiana*'lara fesleğen sosunu giydirirken, ben de üzerinde renklerin cirit attığı mutfak tezgahında yerini şaşıran, yolunu kaybeden, uykusu gelip oracıkta uykuya teslim olan tabakları, çanakları, bardakları topluyordum. Yeşil, mayhoş elmaları teker teker derin bir cam çanağa koyup salondaki masanın üzerine götürürken, aklıma Nosta'nın satırlarında can bulan nakışlı elmalar geldi. Ne güzel ballı ballı anlatmıştı. Çünkü ballı ballı dillerden dinlemişti o da. Endülüs bahçelerinin uzak akrabalarında, suya kapılıp âşıktan mâşuka yelken açan nakışlı elmaları hayal ettim.

"Signora Serusi," dedim bir an duraklayarak.

"Anastasia demeyi ne zaman öğreneceksin?"

"Korkarım asla," deyiverdim enginar sosunu ellerimle yaptığım kırmızı bir seramik kaba boşaltırken. "Saygı sevgiden önce gelmezse kalp pusulayı şaşırır". Sonra repliği yeniden alarak:

"Signora Serusi, şu hazin sesin kaynağını biliyorsanız lütfen saklamayın," dedim çapkın çapkın gülerek. Aynı çapkınlıkta bir ifadeyle cevap geldi Signora'dan:

"Kimden gelecek, karşı apartmandaki Alessandro'dan".

Elimdekileri olduğu gibi tezgaha bırakıp dört apartmanın tüm dairelerinin açıldığı, çamaşır ipleriyle bir ağ gibi örülmüş büyük avluya verdim kulağımı pencereden belime kadar sarkarak. Ve,

"Alessandro!!!", diye bağırdım cama çıkıp. "Çık ortaya!"

1- Ağza değdirmeden şarap tatmak için kullanılan ağızlı ve kulplu minik şişe.

2 - Roma diyalektiğinde, "Biz Romalıyız, Trastevere'liyiz". Y.n.

KAÇAK YAZAR

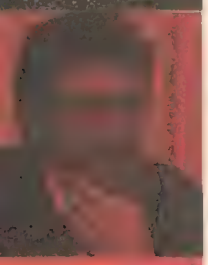

Metin Aksoy

AB edebiyatı

Bir işe başlarken birilerine yalan söylemek ya da birilerini aldatmak bazen akıllıca olmayabilir ya da tamamen yanlış ve ahlâksızca olabilir. Zaten yaşam, mutlu ya da mutsuz rastlantılar arasında bize her gün; aptal, yanlış ve ahlâksız olma fırsatını sunuyor. Hiç kimsenin yaşamı bir ya da birkaç kez aldatılmadan geçmemiştir. Yalana, aldatılmaya karşı direnmek güçlülük ve öz disiplin işareti olarak görülür. Ancak, aldatılmak yaşam boyunca bir ya da birkaç kez başımıza gelen bir şey değil ki; onunla her gün mücadele etmek gerekir.

Eski zamanlarda, insanları, özellikle toplumları aldatmak için muhteşem diyebileceğimiz kurgular yaratılmış. En basitinden, birkaç mitolojik hikâyeye bakarsak; yaratılan karakterler, ruhumuzu ve beynimizi fethedecek kadar güçlüdür. Gılgameş ve Odysseus gibi son derece dayanıklı, azimli karakterlerin yanında Orpheus gibi romantik ve sanatçı karakterler de yaratılmış. Gerçekte hepsi hayal ürünü şeyler ama harika kurgularla karşımıza çıkarılmış. Sürükleyici, cazip, her maceranın sonunda başlayan yeni bir macera. Hem okuyucuyu eğlendiriyor, hem de beyninde çağrışımlar yaratıyor. Gerçekte aldatılan, yalan söylenen bizler, bir yandan öğreniyor bir yandan da eğleniyoruz.

İşte öğretici ve eğlenceli olduğu kadar kurgu harikası bir mitolojik hikâye:

Yunanların en son mitolojik kahramanı Orpheus, nazik bir insan, mükemmel bir müzisyen ve romantik bir şairdir. Lirinin ahengiyle gönülleri fetheden Orpheus, hiçbir maddi gücün yapamayacağı şeyi müziğiyle yapan bir ozandır. Orpheus o kadar iyi bir müzisyendir ki; lirini çaldığında insanların yanı sıra vahşi hayvanlar, hatta kayalar, ağaçlar bile onu dinlermiş. O da her insan gibi bir aşk yaşamak istiyormuş. Günün birinde güzeller güzeli Eurydice'yi görür, karşı konulamaz müziğiyle ona kur yapar ve onu baştan çıkarmayı başarır.

Orpheus ile Eurydice evlenirler ama daha bir yere yerleşemeden bir çoban Eurydice'nin ırzına geçmeye çalışır ve Eurydice çobandan kurtulup kaçarken zehirli bir yılan tarafından ısırılır ve ölür.

Orpheus, kendisine yapılanların haksızlık olduğunu düşünür. Kalbi kırılmıştır, kederli şarkılar söyleyerek herkesin yüreğini parçalar. Eurydice olmadan yaşamanın bir anlamı olmadığına karar verir. Kalliope adında bir ilham perisinin

oğlu olan Orpheus, öteki dünyaya gidip Eurydice'yi geri getirmeye karar verir.

Orpheus, öteki dünyanın kapısında bekleyen nöbetçileri müziğiyle etkileyerek içeri girmeyi başarır. Herkes onu dinler, hayaletler bile onun şarkılarına ağlarlar. Orpheus öteki dünyanın hâkimi Pluto'yu da, müziğinin gücüyle Eurydice'yi geri vermesi gerektiğine ikna eder.

Eurydice'yi Orpheus'a geri vermeyi kabul eden Pluto'nun bir şartı vardır: Eurydice, Orpheus'un arkasında yürüyecek ve Orpheus öteki dünyanın kapısından çıkıncaya kadar dönüp Eurydice'ye bakmayacak. Tam kapıdan çıkacakları sırada Orpheus dayanamaz, dönüp Eurydice'ye bakar ve ona sarılmak ister. İşte o an her şeyin sonu olur, kapı kapanır ve Orpheus Eurydice'sine kavuşamaz. Orpheus'un mükemmel müziği de artık işe yaramaz, kapı bir daha açılmaz.

Hikâyenin girişi sonunu işaret etse de, bitti denildiği anda Orpheus'un azmi, kararlılığı yeni bir macera başlatıyor ve o yeni maceranın içinde yeni bir macera daha ortaya çıkıyor. Böylece hikâye sürükleyici ve eğlendirici özelliğini hiç yitirmiyor. Kim yarattıysa bu hikâyeyi, mükemmel bir kurgu yeteneğine sahip olduğunu belirtmek gerekir. Bana kalırsa, Trakyalı çobanlar bu hikâyeyi söylemiş ve yaratmışlardır. Çünkü bütün gün hayal kurabilecek vakitleri olan onlar!

Eğer bu hikâye dikkatle incelenirse, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olma süreci kurgusuna çok benzediğini görülecek. Muhteşem bir kurgu, herkes kendi lehine kullanıyor, kimileri zafer olarak gösteriyor, kimileri artık adaletin yerini bulduğunu söylüyor. Bir AB edebiyatıdır yaşayıp gidiyoruz..

Soruyorum; bir hükümet halkına refahı, huzuru, mutluluğu getiremiyorsa neden hükümet olur? Bir hükümet demokrasiyi, insan haklarını başkaları istiyor diye getiriyorsa ona ne kadar güvenilebilir? Bir hükümet başkaları istiyor diye yasaları değiştiriyorsa ne kadar inandırıcı olabilir? Eminim ki herkesin soracak onlarca sorusu vardır. Peki, bu zafer sarhoşluğu nedir, biri bana açıklayabilir mi? AB edebiyatı yapmıyor muyuz acaba?

AB edebiyatı yapılıyor ve biz aldatılıyoruz, bize yalan söyleniyor. Orpheus'un hikâyesiyle avutuluyoruz. Yaptıkları en iyi şey; gazete manşetleriyle cennetin kapısından içeri girdiğimize, bizi inandırmak oluyor.

Aldatılıyoruz, bize yalan söyleniyor, Orpheus'un hikâyesi gibi muhteşem bir hikâyeyle bizi avutuyorlar.

Yaptıkları en iyi şey halkın yaşadığı sefaleti göz ardı etmektir! Yaptıkları en iyi şey gazete manşetleriyle cennetin kapısından içeri girdiğimize bizi inandırmak oluyor. Yaptıkları en iyi şey AB edebiyatıdır!

Ve Latin Amerikalı bir yazara soruyorlar: "Eserleriniz neden bu kadar güçlüdür?" Yazar cevap veriyor: "Sefalet içinde yaşayan halk ve o sefaleti yaratanlara teşekkür etmeliyim, çünkü onlar beni büyük bir yazar yaptı."

Sanırım bir gün gelecek, hükümetimiz sefalet içinde yaşayan halka teşekkür edecek!...

Nena Çalidis

20. Yüzyılın İstanbullu Rum şairleri - 1

Bir insanı tanımakla başlar her şey. Peki ya tanımayı erteledikleriniz veya tanımak istediklerimizin yaşam pencerelerini aralamak yerine onlara 'öteki' muamelesi yaptıklarımız. Binlerce yıl aynı topraklar üstünde yaşadığımız, kimi zaman birbirimize sevgi ile, kimi zaman ise düşmanca baktığımız 'ötekiler'...

İşte ben bu ay size 'öteki'lerin şairleri, yani İstanbullu Rum şairlerin yaşamlarını, şiirlerini, iç dünyalarının pencerelerini aralamaya çalışacağım. '20. Yüzyıl İstanbullu Şairler Antolojisi', Yunanistan'da bulunan Fener Erkek Rum Lisesi Vakfı'nın bastırdığı ve aynı zamanda İstanbullu şair Haralambos K. Vaios'un derlediği özel bir çalışma.

1923 yılında Fener / Balat'ta doğan şair eğitimini Fener Erkek Lisesi ve Robert Kolej'de tamamlamış. Nisan 1964'te ise Yunan kökenli olduğu gerekçesiyle sınır dışı edilmiş. Öğrencilik yıllarında şiir yazmaya başlayan Vaios'un çalışmaları Ta Nea, Bosphoros, Tehni, Pirsos, Nea Esthia ve Atina'da yayımlanan Ta Nea Ellinika dergilerinde yayımlanmış. Şairin yapıtları 1953 yılında Atina'da yayımlanan ve İraklis N. Anostolidis'in derlediği antolojide yer aldı.

İstanbul'da yaşayan Rum şairlerin şiir dünyalarını mercek altına alan kitap 5 ana başlık altında toplandı.

Kitabında Girit, Trakya ve Karadeniz şiirinden ve şairlerinden oluşan antolojilere dikkat çeken Vaios özellikle İstanbul'da yaşayan Rum şairlerin bilinmediğinden yakınıyor. Antolojide İstanbul doğumlu veya çok küçük yaşlardan itibaren İstanbul'a göç etmiş şairlerin şiirleri ve biyografileri yer alıyor. İnsanın ilk aklına gelen soru şu oluyor; İstanbul'a küçük yaşta başka yerlerden göç eden insanlar, nasıl olur da İstanbullu şairler kategorisinde yer alabiliyor? Bu sorunun cevabını şöyle açıklıyor Vaios: 'Zorunlu nedenler yüzünden göç etmek zorunda kalan bu şairler eğitimlerini, ilk şiirlerini İstanbul'da yayımladıkları için kendilerini İstanbullu olarak tanımlıyorlar. Onun içinde bu antolojide yer alıyorlar.'

Antoloji, şairlerin şiire başlama tarihleri ölçü alınarak yapıldı.

Antolojinin ilk bölümünü 'Öncü Şairler' (1893 - 1922) oluşturuyor.

Bu dönem şairleri, şiirlerini 1918 -1922 yılları arasında İstanbul'da çıkan Logos (söz) dergisinde yayımlıyorlardı. Önemli bir misyona sahip olan dergi, sonraki şairler içinde önemli rol oynamıştır. O dönem zorlu ve çok aşamalı bir sınav vermek zorunda olan şairler, halk şiirinin yerleşmesinde ve gelişmesinde de büyük çaba sarf etmişlerdi.

'Öncü Şairlerin' şiirlerinde Aya Sofya, halı, vezir, sultan, Allah, namaz gibi kelimeler çok büyük rol oynuyor. İstanbul'un 'Öncü Şairleri' ise şunlar; Andonis Yialouris, İoannis Griparis, Apostolos Mammelis, Apostolos Melahrinos, Omiros Bekes, Lisandros Prasinos, Iosif Raftopoulos..

OMİROS BEKES

Halı

Güçlü vezir İstanbul'dan haber yolladı
Rayya kadınları eşsiz bir halı dokusun
Aya Sofya'nın bulanıklığı sevinecek
Üstünde gelecekteki hocalar eğilecek

Tüm kızlar ağızlarına malzemeyi alıyor
Yüreklerindeki ateşi desenlere döküyorlar
Gece gündüz dokuyorlar içlerinden geldiği gibi
benizleri atıyor sanki mermer mumlar eriyor

Aylar yıllar geçiyor halı tamamlanıyor
Kızların en delisi fırlıyor - en delisi-
ve diyor:``çalışanın bildiğini işveren bilmiyor''

Ayağa kalktı!
Ses çıkardı
paha biçilmez halı için
yer bakıyorlar
bak işte
vezir de biliyordu

Adnan Özer

KAÇAK GEZİ

El Salvador günleri

KAÇAK GEZİ

Birinci gün

Mısır kokuyordu.
Her yer mısır kokuyordu. Tropik güneşi ve neminde pelteleşmiş asfaltın bile mısır koktuğu sanısındaydım. Çarşaflar, havlular, örtüler, perdeler, velhasıl koku peteği olabilecek eşyaları geç bir kalem, insanları da geç, hayat, yaşam ortamı mısır kokuyordu. *Vardım ki çarşıları mısır kokuyordu* diye buyurdum Bayburtlu Zihni edâsıyla. Ne demişti üstad: "Vardım ki yurdundan ayağ göçürür".
Asturias'ın "Mısır Adamlar" (Hombres Maiz) adlı romanını düşünüyordum ister istemez. (Türkçe'de yayımlandı mı? Yok, sanmıyorum) Miguel Angel de Asturias, Guetamalalı, ben El Salvador'dayım, komşu ülke.
3 Ekim Pazar günü öğle üzeri indim başkent San Salvador'a. 2 Ekim, tan sökümü 05.20'de İstanbul'dan başlayan yolculuk bitmişti nihayet.
Edwin mısır kokuyordu. Çok sevimliydi, nedense Tekirdağ'a gitti aklım. Bizim köyde karşılanmış gibiydim.

Böyle karşılarlardı İstanbul'dan gelenleri, utangaç, alttan alta hınzır, koyu buğday gamzelerle, telaşlı ama. Bu gezilerde şoförlere bakmalı önce insan. Şoförün halinden, tavrından belli oluyordu çok şey. Edwin festivalin şoförü. Edwin yanık buğdayı da geçmiş, esmerliğin son hadlerinde. Alianza takımını tutuyor, beyaz şimşekler. O gün 3-1 galip geldiler. Edwin şeytanın bacağını kırdık gibisinden bir şeyler söyledi.
Hotel Nova'ya kadar havaalanından şehir 45 dakika sürüyor. Konuşunca Edwin'in kayınvalidesine kadar geldi söz. Onun çok çalışıp az kazanmasından şikayetçiymiş kadın.

Paulina, Maria Cristina, Mario Noel, festival komitesi bunlar, bizi merakla bekliyorlardı. Merak da gerçekten neye benzediğimiz üzerine olmalıydı. Ben, Dimitris (Hulyarakis), bir de Vietnamlı Chi Trung (tabii iki gün sonrra fırlama Antonio (o da festival komitesinde, ressam ama) tarafından Citroen yapıldı bizim Vietnamlı). Öbürlerinin bir kısmı bizden önce gelmişti, yakın ülkelerdendiler ne de olsa. Tayvanlı hâlâ ortalarda yok.
Bir şehri gezememek endişesi nedir bilirim. Nice şehirler gördüm böyle festival aralarında, bütün boşlukları değerlendirmeye çalışarak. "Bir Şehre Gidememek" demişti bizim Mario (Levi), sevgili dostum, kulakların çınlasın. Kendimi yola vuruyorum, bugün iki saatçik uçtuk, bunda yorgunluk olmaz. Amerikalı şair Dennis Nurkse benimle 100 metre yürüyüp geri dönüyor, çok sıcakmış. Hey yavrum tropik güneşi, sen ve ben başbaşayız yine, iki ay sonra sana tekrar kavuşmak, daha sık görüşeceğiz hissini yayıyor bende. Aşkım benim, kızgın limonatam, delişmen portakalım, çocukluğumun sokaklarından kalan tuz sende, otlarla atmosferi öpüştüren güç. Yok, hiçbir metafor yetmeyecek bendeki seni anlatmaya; gün boyu evlerin sırtını sıvazlarsın, düğüne gitme heyecanı verirsin.
Güneşi severim; karanlığı, müphemi, vehimi asla sevmem. Ülkemde bazı şair, yazar tipler tanırım güneşi sevmezler, karanlıkla, müphemle, vehimle kendilerini önemli göstermeye çalışırlar. Aslında iç karartıcı, dayak

Escalon ana cadde...
arkada ötelerde volkan görünmekte

Akmerkez tarzışahanesi... Gallerias

lık adamlardır. Beş kuruş etmezler, ama iyiliğin, ışığın değil kötülüğün saygı uyandırdığını anlamışlardır. İğrenç Moda lağımı çağanozları, ne diyeyim...

Escalon semti San Salvador'un Etiler'i, Nişantaşı, Osmanbeyi. *Akmerkez tarzışahanesi* oraya da kondurulmuş. Yürüdükçe hayal kırıklığı. XV. yüzyıldan bu yana katolik izlerle yerli ruhunun karışımı bir şehir bulacağımı sanıyordum. Karşıma post-modern bir Hispano-Amerikan çıktı. Ve meydanı yok. Meydansız şehirleri ne yaparlar?
O gün bakımlı yol tipi caddeler ve kenarı parklı geniş dörtyol ağızlarından yürüdüm. Bir volkanın gölgesinde ama, bu ilginçti, hoştu. Volkan şehrin tütün içen yaşlı babasına benziyor. (Dönünce Malcolm Lowry'nin *Under The Volcan*'ını okuyacağım. *Yanardağın Altında* adıyla yayımlanmış. Can Yayınları'ndan Saadet (Bozkurt) gönderdi yola çıkmadan bir gün önce, sağolsun.)

Edwin

Akşam yemeği için "Los Planes"e gittik. Burası şehrin, dışında bir köy, ama şehir gelip onu kendine katmış, İstanbul'dan biliriz bunu. Araç sürekli tırmandı, sanki Kandilli'den, Çengelköy'den yukarı çıkıyoruz, gürlük, gürlük. Geliş tarafı trafik feci bir kuyruk yapmış. Los Planes'ten dönüyorlar, zengini fakiri, geleneksel hafta sonu yemeklerini yemişler. Bizim Boğaz trafiği geliyor aklıma, hani hafta sonları Boğaz'ın diplerinde yemek yeme geleneği. Anadolu'dan gelen İstanbul yoksulları bunu bilmezler, onlar bir dürtüyle kendilerini ağaç altlarına atarlar, uluslararası simgemiz mangallarını tüttürürler, çocuklarını bir sever bir döverler. Böyle pikniğe düşkün bir halkın ağaç sevmemesi Türk şizofrenisinin ilk bâbıdır, o da ayrı.
Los Planes'i ben "Seyrantepe" diye çevirdim. İspanyolca bilenler yorumlarını iletebilir. Her neyse, Seyrantepe'de ne yedik, onu da söyleyelim: *tortilla*, bütün Orta-Amerika'nın milli yemeği, burada kızarmış piliç, tavuk ve tortilla yenirmiş sade. Bu *tortilla* mısır unundan, kulak memesinden daha yumuşak bir kıvamda hazırlanan hamur işi, açma büyüklüğünde yuvarlak lokmalar, peynirlisi, peynir artı daha bir sürü şeylisi, var. Masalarda turşular, soslar.
Gittik döndük velhasıl küçücük lokantalardan oluşan Seyrantepe'den, bir meydana rastlamadık.

Meydansız şehir insanda nasıl da bir güdüklük hissi bırakırmış. O gece şerha şerha bir deltaya akar gibi uyudum. Meydanlar, eşitlik ve özgürlük arama yerleri, çoğu kez yenildiğimiz. Gençken, âşıkken, devrimciyken, şairken nasıl cakalı geçerdik onlardan.
Bir meydan düşü beni sabahaca bırakmadı...

İkinci gün

III. Uluslararası San Salvador Şiir Festivali'nin açılışı 4 Ekim Pazartesi günü akşam 19.00'da yapıldı. Açılışta Dimitris ve ben masabaşı şairlerinden idik. Festivallerde usuldendir, açılışta ve kapanışta önemli bulunan şairlere masabaşı yer verilir. Birinde yer alan öbüründe yer almaz tabii. Ben festival boyunca "Kırlara Veda"yı okudum daha çok: *Adios a los campos*, Serdar Çelik'in çevirisinden onlar İspanyolca okudular. Çıngırağın Ölümü ve Ateşli Kaval'dan, eski kitaplarım, Ertuğrul Önalp hocamızın - Ankara Üni. Dil ve Tarih Coğrafya Fak. İspanyol Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı- çevirileri her zaman olduğu gibi ilaç oldu. Pek sevgili dostum Mehmet Necati Kutlu'nun çevirdiği "Yağmurlar"ı okuduk sonra. Bu "Yağmurlar" henüz Türkiye'de yayımlanmadı. Kaderin cilvesine bakın ilk defa El Salvador'da yayımlandı biri.
Çocukluktan beri sevdiğim Latin Amerika bana bir kere daha kucak açıyordu. 1978 yazında, tam 21 yaşına bastığım günler açmıştı sıcak bağrını bana. Latin Amerika bana

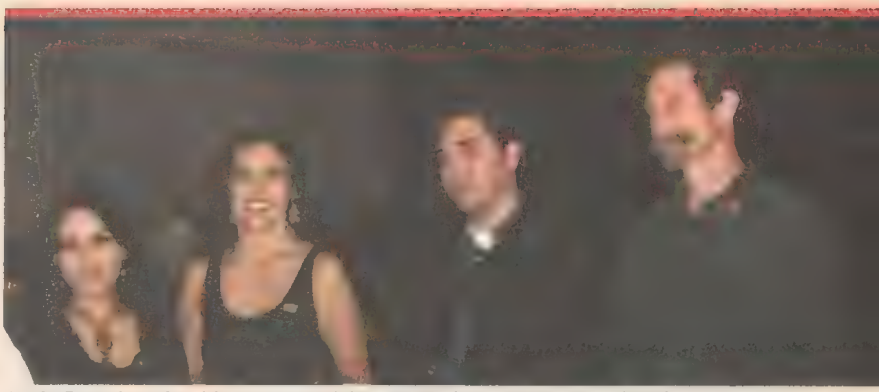

Lucia Estrada Colombia, Ana Istarú (Kosta Rika), Dennis Nurkse (ABD), Armando Alanis (Meksika) Açılış töreninde.

aşk verdi, değer verdi. Şimdi soruyorum buradan, 4 Ekim 2004 gecesi, saat 10.30 suları, Türkiye bana ne verdi? Bir şey vermediği gibi elimdekileri de aldı. Biz göçmenleri Beyaz Türklere ezdirtti, yetmedi Lazlara ezdirtti, yetmedi Kürtlere ezdirtti. Her çeşmesinde oturup ağladım bu ülkenin, benim ülkemin, ona şiirler yazdım adım sağcıya çıkasıya, her evladını sevdim adım İslâmcıya çıkasıya. Ne oldu? Hep ihanet, hep ihanet. Nankörlük, nankörlük. Bir keresinde kitabını yayımladığım bir genç şair, "Adnan abi, yaptığın bu iyiliği nasıl öderim," demişti. Ben de "bir kötülük yaparsın, ödersin böylece" deyivermiştim. Bütün dünya bilmeli ki, elbet bilecek, bu rezillik bilinecek dünyaca, böyle kalmayacak siz güledurun, bir dönem Türk edebiyatı dünya rezillikler, sefillikler ve alçaklıklar tarihine girecek halleri yaşamıştır. Türklerin modern edebiyatla imtihanı (Halide Edip'i saygıyla anıyoruz) bir fiyaskodur. Burada, binlerce kilometre uzakta galeyana gelmem niyedir, çünkü içindeyken kabullenmiş gibiyim, yaram hava almıyor, lakin burada içim acıyor, Kolombiya'da da böyle olmuştu, feryad figan, küfür zifir...

Dağların ardında gerillalar. Frabundo Marti Cephesi. El Salvador iç savaşı 12 yıl önce bitmişti. Bir kısım gerilla hâlâ dağlarda... Gerillalar yakında diye midir kendime kızıyorum korkak ve pasif, edilgen davrandığım için. Saygıdan ve kibarlıktandı bir kısmı. Ama bizimkiler anlamazmış kibarlıktan, zerafetten, medeni davranışlardan. Sevgi desen hiç yok, bu kadar sevgisiz edebiyat ortamı olur mu? Bu feryadımı duymazlıktan geliyorlar bir de.

Öfkem midemin sancısını daha bir artırıyor. Bir ay önce hastanelik olmuştum, stres, fıçılarla bira... Şimdi çay bile içmem sakıncalı. Bir paket bisküvi, bardak bardak su. Uyku yok, TV'de Amerika kupası maçlarının tekrarı.

-Sürecek-

Lin Shen-Bin (Tayvan), Dennis, Katya (Sevgili Katyamız Kolombiya' dan geldi. Kendisi ressam organizasyonda çalıştı.), Maria Cristina Orantes (Komiteden), Antonio Porpetta (İspanya), Paulina (Komite Başkanı), Şehrazat Orantes (Komiteden), Margarita Laso (Ekvador)

Git LeManCoğrafik dergi

Çocuklar ve yetişkinler için serüven dergisi

Timur Danış

Leman Coğrafik Dergi Git'i, iki buçuk yıl aradan sonra yeniden ve eskiden olduğu gibi, yazdık, çizdik, yayınladık. Dergi yayınlanıp da elime gelince çok mutlu oldum. Dergi çıkaranlar bilir, çocuğu olanlar da, ilk günlerde, babaların ve dergi çıkaranların başları bulutlara değer. Ya da küçük bir bulut tanesi gelip hep başınızın üstünde gölge yapar.

Git'i, ilk okuyanlardan Tuncay Akgün ile yolda karşılaştık. Tuncay dergi ile ilgili o kadar güzel şeyler söyledi ki, uzun bir zamandan sonra nihayet mutlu gezdim. Bu mutluluğu yıllar önce de yaşamıştım. 1988 yılının Ağustos ayında, o zamanlar çıkarmakta olduğum, siyah zemin üstüne mavi karga gezinamesi Karga'nın sekizinci sayısında, dergi çıkarmayı anlatmışım:

BİR DERGİ ÇIKARMAK NEYE BENZER?

Bir dergi yazmak neye benzer? Benim mavi cinden bir ceketim olsa, onu çok sevsem. Giyip evden çıkacakken, yazıp bitirmekte olduğum derginin son iki sayfasının sözleri aklıma gelse.

Bir dergi yazmak, güzel bir ceket giyip, daktilonun başında son cümleleri aramaya benzer.

Bir dergi yazmak, üzümlü kurabiye yemek kadar tatlıdır. İnsan, cümleleri bulup yazınca kendini gevrek bir çörek kadar lezzetli hisseder.

Dünyanın en namuslu işi dergi yazmaktır. Namuslu ve ne olacağı belli olmayan bir yoldur önünde uzayıp giden; huzur ve barış ister. Önce odanı toplamalı, içindeki dağınık bütün kitapları kaldırmalısın. Sonra, masa, sen ve daktilodan başka hiçbir şeyinin olmadığı bir odada, yeniden odayı dağıtmaya başlamalı ve yazmalısın. İyi bir dergi yazmak işte buna benzer.

Dünyanın en güzel işidir dergi yazmak. Müthiş adaletlidir, ne kadar yaşadıysan, o kadar yazarsın. Yürüyüp gitmeye benzer. Ne kadar sıkıldıysan, o kadar gidersin. En kendine has iş dergi yazmaktır. Kendine benzer. Eğer mavi mürekkep bir kalemin varsa, sarı saman bir kağıda tut, bak. Saman kağıdının ortasındaki leke sadece mürekkep lekesi olmayacaktır. Sarı, saman sarısı kağıdın üzerindeki bütün çirkin resimler sana benzer.

Ruh çağırmaya benzer dergi yazmak. Bir üst paragraftaki örneği buraya da alacağım: Mavi, güzel yazan bir kalem alıp, sarı saman bir kağıdın hemen üzerine, ona değdirmeden tutunuz. Biraz sonra göreceksiniz ki, mavi mürekkep kaleminiz, yuvarlak bir masanın sağına soluna koşan fincandan daha basit bir tutarlılıkla, sayfa boyunca yürüyecektir. Acayip sabır isteyen ve kolay bir iştir dergi yazmak. Çünkü, dergi yazan birinin, dünyayı istemeye hakkı vardır.

Yaramaz bir erkek çocuğunun tam kendisidir dergi yazmak. Halk gibi söylemek bir yana, yalnızlıktan çıkmaya benzer, dergi yazmak. Ya da sıradan çokluktan kurtulmaya. Yani okullardaki pazartesi sabahı törenleri sıralarının intizâmından korur. Avucunun içine bir şey değmesine benzer dergi yazmak. Sana ait olabilir, eğer ona bir bira ısmarlarsan. Ya da ölüp gider, eğer senin oldu sanıp, avcunun içinde sıkarsan.

Ayrılığa ve kavuşmaya benzer dergi çıkarmak. Gitmeye ya da gelmeye, yürümeye ya da yatmaya, sıkılmaya ya da çalışmaya benzer dergi yazmak.. Bütün soruların cevaplarını bilip, sınıfta kalmaya benzer dergi yazmak. Bir dergi yazmak, "bir dergi yazdım ve şimdi üzümlü kurabiye yemeye gidiyorum" demeye benzer.

Git'in bu sayısında:

Git Dergisi iki yıl aradan sonra yeniden yayınlanıyor. Altı yıl aralıksız olarak her ay yayınlanan Git, seyahat, yeşil hareket, dağcılık, bisiklet, gençlik, oyun, eğlence, macera konularını işleyerek, altı sene, aralıksız, her ay yayınlandı. Bu Kasım'da tekrar yayına başlayan Git, iki ayda bir yayınlanacak. 'Eskiden olduğu gibi yeniden' diyerek yola çıkan Git, ' kitap gibi dergi' oldu.

GİT; 96 SAYFA, İKİ AYDA BİR YAYINLANIR, 2 MİLYON LİRAYA TÜM SATIŞ NOKTALARINDA!

KAÇAK FELSEFE

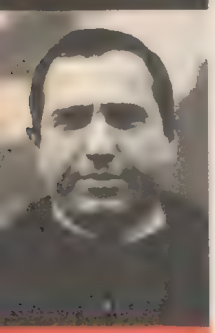

Oktay Taftalı

Şöhretlerden kim kaldı?

Kardeş dergimiz Yeni Harman'da son yazdığım yazı üzerine, bir okuyucumuzdan gelen mektup şöyle başlıyor: "Sevgili yazar, kim olduğunuzu bilmiyorum. Açıkcası son sayıdaki 'çözüm önerileri' başlıklı yazınız canımı sıktı. Boşver 'herkes bir şeyler söylüyor' dedim..."

Okuyucumuz bu girizgâhtan sonra saygılı bir üslupla katılmadığı fikirlerimi uzunca bir yazıyla eleştiriyor.

Buraya kadar her şey olağan ve hemen her yazarın, okuyucuyla kurması gereken diyalog kapsamında, olmazsa olmaz bir kural: Elbette yazılarınız, fikirleriniz eleştirilecek, elbette tartışacaksınız, kimileri katılacak, kimileri ise katılmayacak. Bundan daha doğal ne olabilir.

Fakat son zamanlarda gelen mektuplar içerisinde, özellikle okuyucumuzun giriş cümlesine benzer ifadeler, o denli sıkça yer alıyor ki: Dedim, hele bunun üzerinde biraz düşünelim bakalım...

"Sizi tanımıyorum ama yazılarınız... Sizi ilk kez okuyorum ama geçen ayki yazınız... Sizi daha önce hiç duymamıştım ama son yazınızda..." diye başlayan cümleler, giderek övgü ve yergilerin ötesinde bir anlam çağrıştırıyorlar.

Adeta dile getirdiğimiz düşüncelerin önemiyle, kim olduğumuz, tanınmış olup olmamamız arasında bir bağlantı kuruluyor. Aslında değişik vesilelerle, kimi toplantı ve panellerde de, canlı olarak benzer durumlara tanık olmadım değil. Örneğin bazı toplantılardan sonra, izleyicilerin yanıma gelerek, kim olduğumu, ne zaman, nerede, ne yazıp çizdiğimi sordukları da oldu. Hatta yine aynı podyumu, aynı tartışma ortamını hasbelkader paylaşmak zorunda kaldığımız kimi medyatik şahsiyetlerin, kozmopolit medyanın temsilcilerinin, benzer sorular içeren tavır ve bakışlarıyla da karşılaşmadım değil.

Ülkemizde 80'lerden itibaren yürütülen "ahlaksızlaşma ve değerlere yer değiştirme" projesi, en büyük darbeyi fikir ve sanat hayatımıza vurmuş görünüyor. Nasıl mı? Hep birlikte yaşadığımız bu süreci kendi deneyimimle bağdaştırarak anlatayım bakalım:

Ben ilk şiirimi bir yığın tedirgin ve uzun çabalardan sonra, 1980 yılının Ağustos ayında, Somut dergisinde yayınladım. 22 yaşında kendimce çok önemli bir başarı elde ettiğimi sanıyordum. Çocukluk işte... Sonra bu güne dek yıllarca şiir, deneme, eleştiri, kitaplar vs.

Henüz holding dergiciliğinin ve boyalı basının edebiyata sızmadığı dönemlerdi. Bugün olduğu gibi, o günlerde de edebiyatımızın hakiki cevheri, isimsiz ve özverili yüreklerin çabalarıyla varolmaya çalışan amatör dergiler tarafından taşınıyordu. (Üstelik ben bugün de, o dergilerde, haz alarak yazıyorum.)

Sonra ne olduysa oldu (lütfen editör burayı makaslamasın) Hürriyet holding 'Gösteri' dergisiyle edebiyat ortamına tepeden hızlı bir dalış yaptı. İlk kez siyah beyaz tv. de, bir edebiyat dergisi reklam vermeye başlamıştı. İlhan Berkler'in, Melih Cevdetler'in resimleri, saniyelik spotlarla döne döne ekranlara geliyordu. Sonra Adam Yayınları çıktı piyasaya. Bu yayınevi o güne dek görülmemiş miktarda telifler ödeyerek, gençliğimizin 'idol'ünü oluşturan bütün yazarları transfer etti. Birbiri ardına edebiyat yarışmaları, ödüller falan da işin cabası. Meğerse bu dönem edebiyatımızda, nitel bir değişim süreciymiş. O an tam algılayamıyorduk ama artık imaj yapan, medyaya oynayan ve para kazanan yazarlar dönemi başlıyordu.

Yalan yok, bugün 80 kuşağı olarak tanımlanan o dönemin genç yazarları da, bu yeni ve renkli edebiyat piyasasının cazibesine kapıldılar, kapılmadılar değil. Bazıları aykırı ve büyük "image maker", İsmet Özel abi' yi örnek alarak Gösteri dergisine boydan pozlar verirken, bazıları da ödül derdine, reklamcılık kariyerine düşmüşlerdi.

Ben de, ne olup bittiğini anlamak için etrafa şapşal şapşal bakınırken Hıristiyan varoluşçu filozof Karl Jasper'in bir saptaması, gözlerimin açılmasına neden oldu. İçinde yaşadığımız varoluş atmosferine, "Çepeçevre kaplayan." diyordu Jaspers.

Evet 80'lerin başında ülkemizin ruhunu, manevi hayatını oluşturan atmosfer; bir "çepeçevre kaplayan" olarak bütün ahlaki ve tinsel yaşamımız, yeniden 'design' ediliyordu. Ahlâkın ve manevi hayatın iki kaynağı vardı, birisi din ve vahiy ötekisi ise insan aklıydı.

80'lerden itibaren dinin, tarikat örgütlenmelerinden tutun da çeşitli ve kasıtlı politizasyonlara tabi tutularak kontrol altına alındığını görüyoruz. Bu bizim konumuz değil, üstelik üzerinde yeterince duruluyor da.

Ama memlekette ahlâkın öteki dayanağı olan, insan aklı ve o aklın temsilcileri konumundaki edebiyatçı, sanatçı ve bilim adamlarının yozlaştırılması süreci üzerinde, nedense kimse

durmuyor. Belki de, bu konuyu irdeleyecek kimse kalmadı.

Çünkü bilim ve sanat adamlarının uğradığı yozlaşma sürecini, yine eli kalem tutan bilim ve sanat adamlarından başka kim saptayabilirdi ki? Ama bugün ortalıkta medya dürtüsüyle, plastik ödüllerle, zengin ve gusto dolu yaşam stilleriyle zoraki şöhret yapılmış "yazarlardan", "şairlerden" ve "bilim adamları"ndan başka kimseyi tanımıyoruz ve bilmiyoruz.

Bilim adamı dersen? Televole iktisatçıları. Fikir adamı dersen? Holding gazetelerinin başyazarları. Edebiyatçı dersen? "Best Seller" takımı. Şair dersen? Kasetçi, video klip canavarları. Sinemacı dersen? Reklam filmi yönetmeniğinden bozma şahsiyetler. Ressam dersen? Holdinglere için sipariş üzre reproduktion boyayanlar...Başka? Başka da yok...

Ama lafa gelince Türkiye büyük ülke, memleket 70 milyon. Lakin manevi hayatımızın insan aklına ait olan kısmını "büyük" ve şöhretli 25-30 kişi temsil ederken, dine ait olan kısmını da kozmopolit medyanın şişirdiği, mehdi imitasyonları, hoca efendiler, vs temsil ediyor. Görüntü müthiş.

Şimdi burada doğru veya yanlış bir şey yazıyorum. Bir mektup geliyor, "sizi tanımıyorum ama..." diye başlayan. Niçin? Çünkü, görüntü olarak tanınmıyorsunuz, ekranlardan ortamlara sızmıyorsunuz.

Otuz sene önce söylemişti Marshall McLuhann, "artık resimle, görüntüyle algılayan bir kuşak yetiştiriyoruz" diye. Eserinizden önce, görüntünüz, şekliniz akacak zihinlere, imajınızla önce milletin aklını alacaksınız, eser sonra... Olsa da olur, olmasa da. Mesele bu.

Ben sevdiğim ve ilgiyle okuduğum bir çok yazarın resmini bile görmedim, biyografisini yıllar sonra öğrendim. Daha on beş yıl öncesine kadar, Andrei Voznesensky hakkında Alman dilinde dahi, tek cümlelik bir metin yoktu. Ama elbette senin için önemliyse, istersen sorarsın, araştırırsın ve bulursun. İşte internet, işte kütüphaneler. Ancak araştıran ve soran kuşakların yetiştirilmesinin amaçlanmadığını biliyoruz. Bizim yerimize başkaları araştırıyorlar, derleyip, toparlayıp çeşitli imajlara boyayarak sunuyorlar.

Kimi aykırı ve marjinal, kimi tabu tanımaz ve birey, kimi dinci, kimi muhalif ve sosyal, kimi asosyal ama muhalif değil, kimi akılcı ve çağdaş, ilerlemeci ve aydınlanmacı, seç beğen... Batı'da, ne varsa, bizde de var. Hepsi her Allah'ın günü, türlü çeşitli vesilelerle gazetelerde, tv'lerde, panellerde, söyleşilerde. Duymak istediklerimizi bize söyleyip, ruhumuzu arındırıyorlar. Peki bu güzide şahsiyetlerin 'söz' gücü; eserleriyle ortaya koydukları bir yaptırım gücü var mı? İşte tartışılması gereken nokta budur.

Peki ama yazarın yaptırım gücü ne demek? Örnekleyelim: Üç gün önce Nobel alan Elfriede Jelinek, 2000 başlarında, Avusturya' da hızlı bir tırmanış gösteren ırkçı parti'nin yakışıklı lideri Jörg Haider için bir laf etti. "Bu adamın siyasi popülaritesi, onun sadece bir 'homo eroticus' olmasından kaynaklanıyor." dedi. Ve bu ifade, Jörg Haider adlı ırkçı şahsiyetin, siyasi sonunu getirmeye yetti. İşte gerçek ve bağımsız bir yazarın, böylesi bir yaptırım gücü ve toplumsal itibarı olması gerekiyor.

Fakat gel gör ki, medyatik şöhretle, toplumsal itibarı birbirine karıştıran yazarlarımız, böylesi bir yaptırım gücünün ne demek olduğunu anlamaktan hayli uzaktalar.

Bizde, mesela bir cümlede Cem Uzan'ı bitirecek fikir adamı, sanatçı varsa beri gelsin, helal olsun. Tam tersine, aha benden söylemesi: Cem Uzan isteseydi, bunların alayını iki dakikada asker eder miydi etmez miydi?

20'li yaşlarda sezmiştim, kendi şair arkadaşlarıma bile anlatamadım, dinletemedim. Fakat şimdi daha anlaşılır yazabildiğim kanaatindeyim: Şöhret başka şey, itibar ise bambaşka bir şeydir.

Eğer boyalı holding dergilerinde yazsaydım, şiir ödüllerine katılıp, yarışma jürilerinde yer alsaydım, kitaplarımı banka yayınevlerinden yayınlasaydım, bu yapılanmaların yürüttüğü kampanyalar sayesinde, bugün muhtemelen, "sizi tanımıyorum ama..." diye başlayan mektuplar almayacaktım.

Ama o zaman da, şöyle soruların muhatabı olmak kaçınılmazdır zahir:

- "Oktay bey sizi ve kitaplarınızı yakinen (kesinlikle) tanıyoruz. 'Şiir ve ahlâk' hakkında yazdığınız kitabı da okuduk ama 'ahlâk' konulu bir kitabı, niçin holding yayınevinden yayınladınız, utanmıyor musunuz?"

- E, evet ama yaşamımı sürdürmek zorundayım, eee, para kazanmak zorundayım, hede hödö...

- İyi de kardeşim, erdemli bir ilkokul öğretmenliği yaparak ekmeğini kazanan yazarlar kerizdi de, sen mi kurnazsın?

- Efendim olaya bir de benim cephemden bakınız, çocuklarımın geleceği...

- Kardeşim herkesin çocuklarının geleceği... Sen yazar olarak topluma örnek olsana... Fikrinle zikrini birbirine uydursana, ne öyle bir yandan ahlâk nasihatı verip, holdingden telif indirmeler falan...?

- Ama, holdingse holding, bankaysa banka, ama ben paramı aldım, ama vergimi verdim... ben sanatçı olarak... ama niye üstüme geliyorsunuz... zart zurt.

Diyalog böyle sürer gider...

Şimdi ben tanınmıyorum ama çok şükür, zikir ve fikir uyumu içindeyim. (Ayrıca Ankara'da genç arkadaşlarımın çıkardığı "Kül" dergisinde, geçen ayki yazım tanınmama yardımcı olabilir mesela.) Sonuçta ne diyordu Wilhelm Diltey? "İnsan dilde yalnızca kendisini anlatır."

Yani yazar başka şeylerden söz etse bile, aslında hep kendisini yazmaktadır

otaltali@hotmail.com

Eser Poyraz

Edebiyat işaretlerine uyalım, uymayanları uyaralım

"Çıktığınız Hevesle İniniz"

yolcunun sürati kadar suratını da bildiğini imâ eden bu ilk ihtar hiç umursanmadı, tıpkı sonrakiler gibi

Bir uzun yol yolculuğu başladı mı yol üzerindeki irili ufaklı tabelalarla flörtünüz de başlayıverir. Bir yol arkadaşıdır onlar, özellikle yalnız yolcular için. Nasıl gitmeli, nerden gitmeli, tehlikeleri nelerdir bu yolun?... Bir oyuna çevirmek bile mümkün tabela okumayı, yalnızlığı unutup seyahati keyifli hale getirmek için... Okumak.... Yeni bir yolculuğa çıkmak yani... Her daim yalnız, tüm kalabalıklığına rağmen yapayalnız. Belki de yolu kaybetme tehlikesinin en fazla olduğu türden, keyfi kadar tehlikesi de bol bir yolculuk. Öyleyse neden onun da işaretlere ihtiyacı olmasın? Neden "çıktığımız hevesle inmemiz" gerektiği hatırlatılmasın?

2003 Sait Faik Öykü Armağanı sahibi Başar Başarır, bir yıl aradan sonra okuyucusuyla buluştuğu son kitabında, kim bilir belki de bu sorudan yola çıkarak her öyküden önce bir işaret koyuvermiş Trafik işaretlerine benzer işaretlerle bezenmiş kitap hayata dair ipuçlarıyla dolu. Biçimsel olarak kitaba bir yenilik katan bu yaklaşım öykü okumaya da yeni bir yöntem getirip, öyküler arasında bir bütünlük kurmuş oluyor. Artık öyküler izlenen bir yolun durakları. İşaretlerin öncülüğü bizi duraklarda yolumuzu kaybetmekten alıkoyuyor.

Böyle bir bütünselliğin yanında her bir öykü kendi başına ayrı bir bütün. Kimi zaman masalsı hatta destansı, kimi zaman gerçek üstü sınırlarında dolaşan anlatımlarıyla her öykü kendi içinde ayrı bir yolculuk. Başarır'ın düzyazıyla birleştirdiği şiirsel dili Türkçe'nin imkânlarının en iyi şekilde kullanıldığı bir serüvene dönüşüyor. Dilin kaybolmakta olan değerlerini önemseyen yazarın tüm öykülerinde ustalıklı bir dilin hâkimiyeti kendini hissettiriyor. Şiirsellikle beraber sezilen ironi ise okuma keyfini en üst düzeylere çıkarıyor.

Yazarın hayata, insana dair söyleyeceği çok şey var. Günümüz insanına yaşadığı çağdan ve geçmişte bıraktığı zamandan bakıyor. Acısını, sıkıntısını, geçen zamanın kaybettirdiklerini öykülüyor. Hızla akıp giden bir çağda yaşıyoruz, kısa süre öncesinin gerçekleri aniden günümüzün bilinmeyenleri oluveriyor. Dün adını bile bilmediğimiz birçok şey bugün hayatımızın sıradan bilgileri. İşte bu hızlı dönüşüm içinde insanlığın konumu, her şeye rağmen yıllardır değişmeyen ama yenileri eklenen insanın acıları, sorunları oluşturuyor öykülerin eksenlerini. Bazen hüzün, bazen şaşkınlık, öfke, bazen buruk bir gülümseme bırakıyor öyküler. Ancak hayatın acıtan noktalarını anlatırken gülümsetmeyi de başarıyor. Hâkim olan kasvet değil. Kimi zaman trajikomik hale getirilmiş hikâyelerde iç karartıcı bir hüzün değil hayatın gerçekliğinin tadı hissediliyor. Kendine has ironisiyle bu dengeyi sağlayabilmiş.

Karagöz imgesi üzerinden modernizmin hayatı işgaline direnen bir adamdan, bedenini hayatının tekdüzeliğine karşı "içi dışı bir" bir protestoya dönüştürene, bir çocuğun hayli arsızlıklarından, ağaç seyretme bayramlarına , yıllar sonra bir köyde karşılaşan bir kaçakla bir komiserin sırdaşlığına kadar insana çok geniş perspektiflerden bakan öyküler var kitapta. Her öykü kuduğu dünyada insana dokunuyor ama bunu edebiyatın tüm inceliklerini kullanarak yapıyor. Yazar apaçık, bağıran cümlerlerle değil şiirsel dilin verdiği imkânlarla sıkıştırdığı cümleler arasındaki oyunlarla yapıyor bunu.

İşaretlerin seyri kitap boyunca devam ediyor. Kitap bir solukta okunulup bitirilecek kitaplardan değil. Her öykü kendi bütünlüğü içinde alt anlamlar barındırıyor ve yine kitabın bütünü de işaretlerle bir anlam taşıyor. Dolayısıyla bu izleri takip etmek, öyküleri sindirerek belki de defalarca okumak farklı katmanların keşfi için önemli. Yazarın dediği gibi "ötesine gidemeyeceğin nokta, haritada değil, içindeki ruhta"** olduğuna göre insanı merkezine almış bu öykülerde keşfine çıkılacak noktalar da ruhumuzdakiler kadar çok...

---

* Kitaptan

** Sayfa 84 | *Şehre Doğru*

Başar Başarır

İftira

Sokakta yürürken birdenbire karşılarına çıktı o mavi şey.
İkisi mahallenin gediklisiydi. İki gürbüz, iki sarışın, iki dengi dengine haylaz. Üçüncüsü misafirdi. Üçüncüsü esmer, kavruk, en küçüğü. En küçüğü kan kırmızı.
Kimindi bu? Masmavisi, parlak metalli, gıcır gıcır bir bisiklet. Kürşat abinindi. Kürşat abi sınıfı geçmiş, Kürşat abi köşeyi dönmüştü. Hak edilmiş bir madalya gibi bahçe duvarının ötesinden pırıl pırıl aydınlatmaktaydı dünyayı bisiklet. Kürşat abi madalyasını sokağın ortasına asmış. Yıldızlıpekiyinin iki tekerlekli yıldızı.
Hadi dediler, binip gidelim şu bisiklete. Tur atalım, gezip dolaşalım. Gidonundan tutalım, frenlerini kokutalım, yokuş yukarı yorup, yokuş aşağı salalım maviyi. Hadi binelim Kürşat'ın madalyasına. Sınıf geçmesek de, biraz keyif sürelim.
Üç kişiydiler, ikisi mutlu ve huysuz.
Olmaz dedi üçüncüsü. Ya başına bir şey gelirse bu gıcırın. Ne deriz sonra Kürşat abiye, ne derler bize. Ben yokum. Ben binmem. Siz binin isterseniz, kimselere söylemem.
Durmadılar, duymadılar bile. Hemen biri seleye oturdu, gidonu tuttu. İkinci sarışın arkaya atladı, kıskacın tellerinde kıçını acıttı. Sırtladı iki gürbüzü mavi, jantları asfalta değdi. Önce toplayamadı başını, biraz yalpaladı. Acemi kollara öğretti sonra sürmesini, kaçaklarla uzlaştı. Tuttu yolunu, uçtu gitti.
Üçüncüsü kaldırım kenarında, elleri ceplerinde, yüzü yere dönük. Üçüncüsü toza dumana bakmadan gıcırtıyı dinliyor. Aklı her çukurda lastiğe değen arka çamurlukta. Virajda öten fren pabucunda. Nasıl mahvedilir bir emanet, madalyanın hakkından nasıl gelinir. Misafir üçüncüsü buralarda, kan kırmızı, yabancı.
Neden gitmedi onlarla. Neden uymadı haytalara. Doğruyu yanlıştan, iyiyi kötüden ayırabildiği için mi? Aile terbiyesinden, öğrenmişlikten, inanmışlıktan, bilmişlikten mi? Yoksa tecrübeden, yoksa şamarın kızıl izinden, yoksa korkudan mı? Belki de ne kadar yeni ve mavi de olsa bir bisiklet ancak iki gürbüzü taşıyabildiğinden.
Döndü. Evin yolunu tuttu. Kaldırım çizgilerinden, güneşte eriyip betona birleşmiş sakız lekelerinden başını hiç kaldırmadı. Yürüdü, aklında henüz böyle zor sorulara yer yok.
Olacaksa bir korsan olmalıydı. Çalacaksa bir atı, bir gemiyi, bir kervanı çalmalı. Büyük, kocaman bir ganimeti. Sonra uzakları görmeli, dağları, engin denizleri, kanunun, dayağın, güçlünün olmadığı yerleri. Olacaksa kahraman olmalı, hayatın ortasında dimdik. Kendi yolunda, kendi kurallarına uymalı.
Eve girmedi. Sokağa ilişti, sokağın tozuna toprağına takıldı, bakkalın önündeki tahta sandığa sığındı. Bu misafirlik artık bitmeli. Yıl oldu neredeyse geleli. Cebinde çakısı, boynunda kolyesiyle gerçek yüzünü bütün mahalleye göstermeli. Doğruluk, kibarlık, güzellik, neyse ne. Artık zaman bu zaman. Bir gazoz kapıp kaçmalı, lıkır lıkır dikmeli. Dondurmacı, manav, elma şekeri. Sonra sırada komşunun erikleri...
Sen? Benim oğlum? Böyle bir adam?
Doğruluktan ayrılmak. Yalan konuşmak. Hırsızlık yapmak.
Sen?

Üçüncüsü misafir, esmer, kavruk, sağlam bir mayanın sonsuz tutsağı. Kafasında baba sesi. Dışardan bakınca sakin, içine girince darmaduman, bombok, haliyle karışık, habis. Hırçınlığı, hırsızlığı sadece hayallerine hapis.
Sandıkta kalakaldı. Geçen arabaları saydı. Açık pencereleri. Margarin tenekelerinden bozma saksılarda marka rekabeti. Her yağın çiçeği ayrı. Her evin düzeni başka. Kapıcı kollarında sepetler, sepetlere dizilmiş süt şişeleri.
Kımıldayan perdeleri gördü. Gökteki küçücük bir bulutun iki apartman gövdesini kaplayışı. Yerdeki toz bulutunun şehrin üstüne bir canavar gibi saldırışı. Issız yaz gününün sevimsiz sıkıntısı.
Gördüklerinden, duyduklarından bir şey çıkmadı. Ama oyalandı, kandırdı kendini. Dersini okudu sokağın gizli harflerinde. İlk mektep yakası kadar beyaz bir vicdan. Huzurlu bir ruh. Açık bir alın.
Gürbüzleri unuttu, sokak aralarından bir ok gibi fırlayan maviliği. Masum ruhunun potansiyel suçlarıyla avundu.

Akşamüstüyle birlikte sokak kalabalıklaştı. Sandıktan kalktı üçüncüsü. İşten dönenler, oyunu bitenler, canı sıkılanlar kervanına karıştı.
Eve yürüdü. Gönül rahatlığıyla üçer beşer tırmandı merdivenleri. Kapıyı hain bir gülümseme açtı, ablası. Her zaman çevresinde dolaşan yakıcı bir çimdik.
- Kürşat abin gelip aradı seni, çocuklar demiş ki, bisikletini çalıp lastiğini patlatmışsın. Babam gelince söyleyeceğim.
O sarışın ablası.

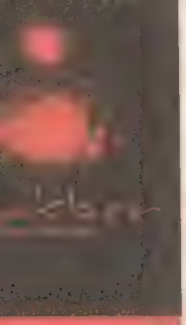

Aslan Özdemir

Cem Mumcu ile yeni romanı üzerine...

Hamamda Makber...

Feleğin ne zaman sille tokat girişeceğini, zaten, belki de sallanan, işi bir kura çekimine kalmış, kendine anlayışsız ve merhametsiz bir hayatı neresinden ısırıp koparacağını tahmin etmek kolay gibi gelebilir. Kendi kurnasını, kendi sıcak suyunu ve kendi tasını sürekli eskiten, eriten, su yeşiline boyayan bir hamam eski günlerini anarken...

Kitabın hemen girişinde hamamlardaki ölü spermlerden bahsediyorsunuz, hamamı hiç çekici bir yer gibi anlatmıyorsunuz. Sizce hamamlarda masturbasyon yapılıyor mudur?

Doğrusu hamamı çok çekici bulduğumu söyleyebilirim. Yazarken kurmadığım, kurmaktan uzak durduğum hamamla ilişkiyi roman bittikten sonra kurdum. Bilgiyle kirlenmesin, bilgi bulaşmasın diye yazdığım dönemde adeta kaçmıştım. Öncesinde zaten neredeyse hiç denecek kadar biliyordum hamamı. Roman bittikten sonra oldu gerçek tanışıklığım. Ve neredeyse o gün bugündür hamamın etrafında pervaneyim. Beni arayanlar -neredeyse- Çemberlitaş Hamamı'nda bulabilirler. Mektuplarını oraya atabilirler. Ama kitabın içinde henüz bilmeden yazdığım satırlardaki hamam da bence aksine çok çekici. 31 meselesine gelince: Bilmiyorum, olabilir... Ama insanın gittiği her yerde kendi kendine yapılan bir şey niye yapılmasın ki? Başkasına ihtiyaç duymadan yapılabilen bir şeyi insan niye her yere götürmesin ki?

Her kötünün de kötü olması için bir neden mutlaka var mı? Yani eğer İnayet'in annesi ona eziyet etmemiş olsaydı tüm bunlar olmayacak mıydı?

Genellemekten korkarım. Zaten bir roman niye böyle bir şey söylesin ki? Sonra nedenleri nere-

* Kitaptan

de arayacağımızı, ararsak bulabileceğimizi, bulamadığımızda olmadıklarını söyleyebileceğimizi de düşünemiyorum. Bir de aynı kötülük Muharrem'de bütün çektiklerine rağmen niye benzer bir kötülüğü doğurmuyor? Asıl mesele burada.

Bütün mesele seks ve ölüm mü insan hayatında? (Sabah gazetesine böyle bir şey söylemişsiniz)

Orada söylemek istediğim bu değildi. Bütün entelektüel meselenin, fiziğin, matematiğin, felsefenin, sanatın vb. aslında cevap aradığı şeyin hayat, ölüm, cinsellik gibir çok temel sorular olduğunu söylemek istemiştim. Doğruymuş ki söylediğim bütün söyleşinin başlığı da bu oldu, akıllarda kalan temel cümle de!

Aralarda Osmanlıca sözlükler kullanıyorsunuz, bunu özellikle mi yapıyorsunuz? Yazma biçiminiz akıcı ve anlaşılır, insan birden Osmanlıca sözlere rastlayınca tökezliyor.

Birincisi bir yazar olarak istediğim her sözcüğü kullanabilirim. Buna Sanskritçe, hatta uydurma sözcükleri bile ekleyebilirim. Okur anlamıyorum diye beğenmez, beğenmezse okumaz. Ama daha önemlisi -mesela- tevekkül gibi bir sözcüğün Öz Türkçe bir karşılığı zaten yok. Bu denli büyük bir kavramı başka bir sözcükle karşılayamazsın. Bir diğeri edebiyatın içindeki ses ve ahenk meselesi... Dilime tatlı gelen sözcük benim için çok önemli.

Kurallar hep böyle genel mi? İyiler iyidir, birbirlerini bulur ve az yaşarlar, kötüler ise birbirinden doğar ve kötülük yaparak yaşamı sürdürürler mi?

Bence hiç değil. Tersi de değil. Genellemelerin hepsi ama hepsi yanlış. Çünkü ne genelin tümünü görebiliriz ne de özelin en diplerini.

Makber romanı, Binbir İnsan Masalları projenize dahil mi?

Değil. Neden olduğunu bilmiyorum. Ama değil.

Son yıllarda memlekette herkes roman yazıyor. İyi bir okur olmadan roman yazan genç yazarlardan geçilmiyor ortalık. Sizce yeni bir şöhret kapısı gibi mi görülüyor artık roman yazmak?

Yine genellemeyelim ama sanki böyle bir durum da var. Ama amacı şöhret olanlar şöhretin kapısını tuvalet kapısı bile olsa açmaya çalışacaklarına göre kapı değiştikçe durum da değişir.

BANA YAKIN
BİRYERLERDE
ESRA TAYÜK

Bu öykülerde hayat var; aşk, ölüm, aldatma, sevişme, kadınlar, erkekler, taciz, kumar, arkadaşlık. Anlatımdaki sadelik ile görüşlerin radikal bir biçimde dile getirilmesi gerginlik yaratıyor. Muhalif bir tarzı var. Ona kızabilir ya da sevebilirsiniz ama duyarsız kalmanız pek mümkün değil.

Aylin Süer

Zaman su gibi akıp geçiyor

Yedi çocuğuyla, yedi tepeli İstanbul'un en gözde tepesinde yaşayan yaşlı bir vak vak ağacının üzerine kuma gelişi, yüz yıl öncesine dayanıyor...

Ta Almanyalardan, saltanatların binlerce yıllık merkezi Sultanahmet'e getirilip, yeni gelin ürkekliğini atamadan üzerinden, süslenip püslenip meydanlara çıkarılmak kolay mı? Ya cümle âleme sebil edilmek?...

Belki bu yüzden yüz yaşını aşmış da olsa hâlâ ait hissedemiyor kendini bulunduğu yere. Aslında ait olduğu bir yer de yok, çünkü onca özene rağmen, ne garbın ihtişamını ne de şarkın büyüsünü taşıyor üzerinde. Uzun zamandır bu kimliksizlikle baş etmeye çabalayan Alman Gelin, çektiği yabancılık yetmezmiş gibi, bir de herkesin ölü sandığı kumasıyla uğraşmak zorunda kalıyor...

Üzerinde oturduğu ağaca duyduğu delirtici öfke yiyip bitirirken bedenini, onun hâlâ canlı olan köklerinden gelen garip çığlıklarla karışık 'vak vak' sesleri de sağır ediyor kulaklarını. Oysa yalnızca bu değil duyduğu, zaman zaman kısa hayatların tarihe bile geçememiş, susturulmuş çığlıkları da ekleniyor bu sese ve o anlaşılmaz uğultu sularına karıştıkça, rengârenk çinilerinde yansıyıp çoğaldıkça dayanılmaz bir öfke kaplıyor içini Alman Gelin'in...

Altın sarısı zeminden yeşil kubbeye doğru tırmanan sekiz sütun, yüz yıl süren bu kıskançlığa anlam veremeyen ve artık gücü iyice tükenen Alman Çeşmesi'nin ayakta kalmasını sağlamak için elinden geleni yapıyor. Etrafını saran yedi çeşme de boş durmuyor ve biricik analarının içine işleyen o derin acıyı akıtıp bitirmek umuduyla sebil ediyor suyunu yüz yıldır... Ama hiçbir şey merhem olmuyor bu yaraya... Vakvak sesleri dinmiyor bir türlü, çığlıklar azalmıyor ve yüz yıllık gelin, erkenden uyandığı soğuk bir mart sabahında, yeterince beklediğini anlayıp, kuması 'Vakvak Ağacı'nın geçmişini öğrenmeye karar veriyor...

Önce en sevdiği yedinci çeşmesinin, bütün sular gibi zamanla birlikte akmaya alışkın suyunu kesiyor ve ona, geçmişe akıp, her şeyi öğrenme görevini veriyor. Yedinci çeşmenin suyu, anasına verdiği sözü tutmak için, vakit kaybetmeden yola çıkıyor ve toprağın içinden usulca tarihin derinliklerine doğru yürüyerek seslerin izini sürmeye başlıyor.

Çığlıklar binlerce yıllık bir zaman içine dağılmış da olsa hep aynı noktada, eskiden hipodrom adı verilen Sultanahmet Meydanı'nın tam ortasında belirginliğini iyice arttırıyor... Roma İmparatoru Septimius döneminin gladyatör savaşlarından; Bizans Kralı Büyük Konstantin zamanının kanlı at arabası yarışlarına uzanan tarih boyunca yol alan su; acı çığlıklarının hiç kaybolmadığını ve seslerin, o ölüm meydanında, zaman denilen o anlaşılmaz şeyin içinde, sıkışıp hapsolduğunu anlıyor...

O sırada, dört yüz küsur yaşındaki Osmanlı İmparatorluğu'ndan yaşça daha büyük bir çınar ağacı çıkıyor karşısına. Konuşan ağaç, yedinci çeşmenin suyuna, doğru yolda olduğunu ama her an büyük bir tehlikeyle karşılaşabileceğini söylüyor.

Su, kendisine, kuralı bozup zamanı aşan suların çabuk yorulacağından ve zamanın içinde sıkışıp kalabileceğinden söz eden yaşlı çınara inanmasa da, tarih içinde yaptığı bu hızlı yolculukta gerçekten de yorgun düştüğünü fark ediyor... Ağacın konuksever yapraklarında, aradığı her şeyin o meydanda olduğunu öğrenmenin verdiği huzurla uykuya dalarken; uyandığında kendisini çınarın az ötesindeki Topkapı Sarayı'nda, altın bir tasın içinde bulacağını bilmiyor...

Kayınvalidesi Kösem Sultan'ın oynadığı acı oyunu öğrenip baygınlık geçiren Valide Hatice Turhan Sultan'ın dudakları aralanıyor ve içeriye altın bir tastan ılık ılık akıtılıyor... O sırada uyanan ve ne olup bittiğini anlamadan yedi yaşındaki padişahın anasına ilaç olan yedinci çeşmenin suyu, iyice dinlenmiş olmanın da etkisiyle, toparlanıp, sarayın sonraki birkaç yılını çabucak gözden geçiriyor.

Böylece, iktidar hırsıyla kendi öz torununu öldürmeyi göze alan Kösem Sultan'ın gelininin emriyle Enderun Ağaları tarafından öldürüldüğü o tarihi ânın da tanığı olan su, kendini yeniden altın tasın içinde buluveriyor... Turhan Sultan'ın dudaklarından içeriye dökülürken, bu kez ilaç niyetine değil, zafer susuzluğunu gidermek için kana kana içildiğini fark ediyor...

Oradan ayrılıp yol gösteren ağaca doğru ilerleyen su; ağacın yanında, iktidar oyunlarındaki başarısızlığının bedelini canıyla ödeyen Kösem Sultan'ın mezarına rastlıyor... Ağacın, Kösem Sultan'a komşuluk etmesine şaşırsa da, bunu belli etmemeye çalışan yedinci çeşmenin suyu, hemen çınarın köklerinden içeri süzülerek, onun bir dev eli büyüklüğündeki yapraklarına doğru yürüyor ve olacakları izlemeye başlıyor... Birkaç günde binlerce yılın içinden geçtiğini düşünen su, insanların 'zamanın su gibi aktığı' konusundaki büyük tarihi yanılgısına gülümserken; o an günümüzden iki yüz elli sene geride, vakvak çığlıklarının cümle âlem tarafından en son duyulduğu zamanda olduğunu bilmiyor... Çünkü konuşan ağaç, yakında nasılsa tanığı olacağı bu en önemli gerçeği ondan saklamayı tercih ediyor. Bu

nedenle su, o soğuk mart sabahının, gördüğü en uzun sabah olacağından ve o gün, bütün sorularının cevabını bulacağından habersiz etrafı izliyor...
Az sonra, çocukluktan ergenliğe yeni yeni geçmekte olan IV. Mehmet'e; boşalan hazinenin hesabını sormaya gelen öfkeli Yeniçeri askerleri meydanı dolduruyor... Bedel ödemekten kaçamayacağını anlayan Valide Turhan Sultan ve padişah oğlunun, mali işlerden sorumlu saray ağalarını öldürtüp sarayın surlarından aşağıya, öfkeli kalabalığın ortasına atması, ortalığı sakinleştirmeye yetmiyor...
Sabah uzadıkça uzuyor ve yedinci çeşmenin suyu, büyük çınar yaprakları arasından, hayret içinde olup biteni izlerken, ölülere hücum eden kalabalığın, cesetleri meydanda sürüklediğini görüyor.... Birkaç dakika içinde hınçla parça parça edilen ölü bedenler, bir bir bizim çınarın dallarına asılıyor. Taze yeşil sürgünler kızarırken; kocaman elleriyle ölüleri okşayan çınar, sert rüzgârın da etkisiyle, ağıt yakan analar gibi bir o yana bir bu yana savruluyor...
Ertesi sabah ölülerle dolu ağacı izlemeye gelen halk, İskender öykülerinde geçen bir efsaneyi anımsayıp, kanlı çınarı; meyveleri insan biçiminde, konuşan ve gelecekten haberler veren o efsanevi ağaca benzetiyor... Az sonra içlerinden birisi ağacı gösterip 'Vak Vak Ağacı' diye bağırıyor ve gülmeye başlıyor...
Hep bir ağızdan 'Vak vak vak vak vak vak vak vak' diye bağıran kalabalığı işiten su, daha fazla dayanamıyor bu sese ve gözyaşı olup damlıyor ağacın yaprağından... Aşağıya inip toprağa karışana kadar kan rengini alan yedinci çeşmenin suyu, anasının kumaşı olduğunu anladığı Kanlı Çınar'a son bir kez bakıp, hızla geri dönüyor zamanına.
Alman Çeşmesi artık, kökleri üzerinde oturduğu ağacın, tarihe Vaka-i Vakvakiye olarak geçen bu kanlı olayın, yaşayan tek tanığı olduğunu biliyor... Ancak ağacın acılarını dindirmek için kesilip, yerine bir çeşme yaptırılması kimin fikridir bilinmiyor; ağacın ne zaman kesildiği de...
Meydanın eski yapıları, komşu değil sır küpü sanki! Kırmızı Ayasofya'dan, Mavi Sultanahmet Camii'ne, İki kubbeli Haseki Hürrem Hamamı'ndan Firavun Dikilitaşı'na kadar bu konuda kimseden tek laf çıkmıyor... Aslında her şey sarayda düğümleniyor, Topkapı ağzını bir açsa diğerleri de konuşacak, ama.....
Komşularının kendisine bu denli sırt çevirmesine anlam veremeyen Alman Gelin, bir gece çocuklarını uyutup, kara kara geçmişin karanlığını düşünürken tanımadığı bir sesin fısıltısıyla irkiliyor... 'Su uyur düşman uyumaz' sözüne inat o gece, Alman Gelin'in cesur komşusu Firavuntaşı, bildiği her şeyi ona bir bir anlatmaya başlıyor... Böylece Alman Gelin, çınarın, o kanlı olaydan yüz elli yıl sonra kesildiğini öğreniyor... Yani yirminci yüzyılın ilk yıllarında; kendisinin yapıldığı yıllarda!
Alman Çeşmesi, komşusunun söylediklerini bir suçlu gibi hüzünle dinlerken, meydandaki Yılanlı Sütun uyanıp daha çok şey anlatmasına engel oluyor bu tarihi dikili taşın...
Eskiden kendisi de bir çeşme olan Örme Sütun ise -kıskançlığından olsa gerek-, yakın dostu Firavuntaşı'na yardım etmek yerine Yılanlı'nın yanında yerini almaktan çekinmiyor... Grekler tarafından yenilgiye uğrayan Perslerin savaş silahlarının eritilmesiyle yapılan o meşhur, tarihi Yılanlı Sütun, yüzyılların birikmiş öfkesiyle ertesi sabah yeniden eriyip, bir lav gibi dağılıyor etrafa... Sıcak haberler büyük bir hızla önce Saraya, sonra da tüm Sultanahmet Meydanı'na yayılıyor... Ancak Topkapı Sarayı'nın öfkesi yalnızca Firavuntaşı'nın sonsuza dek susturulmasına neden olmuyor; Alman Gelin de bundan payına düşeni fazlasıyla alıyor... 'Dikilitaş'la bir daha konuşamayacak olmanın üzüntüsünü hâlâ içinde yaşayan Alman Gelin'in bütün öğrendikleri de o gece duyduklarından ibaret kalıyor...
Cevapsız soruların üstünü masallarla örtmeye alışkın olan tarih; bugün insanların farkında bile olmadığı pek çok gerçeği Alman Gelin'in bildiğinden habersiz, kendini yazmaya devam ediyor... Dili bağlı Dikilitaş, o günden sonra, bedenine kazıdığı yazılarla, hikâyesini kendi ağzından anlatmayı sürdürürken insanlara; Alman Çeşmesi bir ana duyarlılığıyla, susmayı yeğliyor... 21. yüzyılın başlamasıyla birlikte tarihe geçmemiş bütün sesleri içine gömen Alman Gelin, kanlı çınarın o cılız köklerini, bir başka deyişle, tarihten sakladığı kumasının çocuklarını; kendi çocuğu belleyip, sularıyla gizli gizli büyüterek, zamanın içinde, zamanla birlikte sessizce akmayı sürdürüyor...
Alman Çeşmesi; Alman İmparatoru II. Wilhelm'in, Osmanlı Padişahı II. Abdülhamit'e armağanıdır. Almanya'da inşa edilen çeşme, 1900 yılında parçalar halinde İstanbul'a getirilerek Sultanahmet Meydanı'nda, bugünkü yerine kurulmuştur. 20. yüzyılın ilk günü olan 1 Ocak 1901'de açılış töreni yapılan çeşme, sekiz mermer sütun üzerine oturtulmuş, sekiz kenarlı bir kubbeye sahiptir. İçi mozaikle kaplı olan eserde 7 çeşme bulunmaktadır. Klasik Osmanlı Çeşme Mimarisi'nden oldukça farklı bir tarza sahip olan ve neo-Roman stilinden izler taşıyan Alman Çeşmesi'nin mimarı, Berlin Kraliyet Akademisi mezunu olan Max Spitta'dır.

Nükhet Erkmen

Sanatı anlama ve yorumlama

Stendhal "Yol boyunca gezdirilen bir aynadır roman" ifadesini Kırmızı ve Siyah'ta dile getirirken, Plehanov, "Edebiyat ve sanatı hayatın aynası" olarak ifade ediyor.

Peki sanat bu gün gerçekliğin yoksun olduğu bir dengenin yerini mi tutuyor, yoksa gerçeklik giderek sanatın yerini mi alıyor? Yoksa hayat dediğimiz şey dengeye kavuştukça sanat ortadan kalkacak mı?

Acaba hayatın yerini tutmaktan öte bir işi yok mu sanatın? İnsanla dünya arasındaki daha köklü bir ilişkiyi yansıtmaz mı sanat?

Milyonlarca kişi kitap okuyor, müzik dinliyor, tiyatroya, sinemaya gidiyor; neden?

Oyalanmak, iyi vakit geçirmek, eğlenmek için mi? Bir kısmı evet... Bir kısmı hayır...

Çünkü biliyoruz ki yaşamımızda gerçekleşmemiş şeyleri başka görüntülerle, başka biçimlerle, başka cümlelerle gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Çünkü ayrı bir birey olmak yetmiyor bazen, bireysel yaşamın kopmuşluğundan kurtulmak istiyoruz kimi zaman, kendimize ve çevremize daha anlamlı bir dünya kurmaya çalışıyoruz. İşte bu yüzden de sanata sarılıyoruz. Buna mecburuz...

Çünkü hayatın kendi dinamiklerinde var olan düalite sanatta da var. Sanatın gerçek bir yaşantıdan doğması başlı başına yetmiyor var olmasına, ayrıca kurulması da gerekiyor. Konu tek başına belli bir biçim belirlemediği gibi öz ve biçim ya da anlam ve biçim diyalektik bir ilişkiyle birbirine bağlanıyor.

Sanat ve yaşama baktığımızda, sanatın yaşama deneyimine dayandığını ve kaynağını, konu içeriğini bu yaşama deneyiminde bulduğunu söyleyebiliriz. Sanatın yaşama deneyiminin içerisinde kendini gerçekleştirdiği gibi, bilim de yine belirli bir çerçeve içinde, sanata ve sanatsal araçlara bağımlı. İşte bu yüzden diyebiliriz ki; yaşamın kendi içinde taşıdığı gerçekliği kavramak, ifade eden, temsil eden, yansıtan sanatın ve hepimizi etkisi altına alan bilimsel düşüncenin birlikte, ele ele ortaya koydukları etki ile mümkündür. Çünkü yaşamın soluk almasıdır sanat ve her "anlama" bir yeniden üretim sürecidir. Bu yeniden üretme ve anlama sürecinde, iç deneyim, kişiye özel durumlar ve bireysel ya da toplumsal yaşantının üzerinde durmak zorundayız. Çünkü parçalara ayrıldığımız durumların, bizi parçalayan iç deneyimlerin yaşamın, yaşamımızın her anıyla içkinliği vardır. Çünkü "şu an" dediğimiz parça geçmişten bağımsız olamadığı gibi gelecek de "şu an" dan bağımsız olamayacaktır.

Bu anlama ve üretme sürecinde bağlı olduğumuz bir diğer husus ise, diğer bireylerle kurduğumuz ilişkiler ve yaşam deneyimlerimizdir. Diğerleriyle kurduğumuz bu bağ; çıkarımlar, dışavurumlar, kodlamalar, açımlamalar, benzetmelerle kurulur. Bu yüzden diğerlerinin dışavurumları, ifadeleri, yansıtmaları farklı farklı yorumlanır. Öte yandan bir sanatçının yarattığı dünya, bu dünyanın içindeki tüm varlıklar, nesneler, olaylar, onların kendi kaderleri, kendi öznel anlamaları olarak öznel bir alanda algılanabilir, ama sanatçının kendi içinde de olsa yarattığı dünya her şeyin birbiriyle bağıntılı olduğu bir süreçtir. Elbette bu süreç bizimle nedensel bağlara sahip değildir. Anlama, bitmeyen bir süreçtir. Bu yüzden yorumbilgisi (hermeneutik)daima bir başka "dünya" ya ait bir anlam bağlamını o an içinde yaşanılan dünyaya aktarma etkinliğidir.

Her şeyin büyük bir hızla değiştiğini, anlamların süreç içerisinde farklılaştığını, yaşama, bireylere hayatımızdaki her şeye yüklediğimiz değerlerin aynı kalmadığını, ne toplumsal ne de bireysel ilişkilerde, olaylarda, sürekli bir değişim, dönüşüm, yeniden üretim ve çatışmanın olduğunu düşünecek olursak, dünün ışığı altında baktıklarımızın solgunlaştığını görebiliriz elbette. Her şeye rağmen "anlama" bir yeniden kurma, yeniden yapılandırmadır. Bu süreçte önemli bir yere sahip olan yorum ise, 21. yüzyıl edebiyat kuramcılarının sık sık kullandığı ve üzerinde tartışmaların sürdüğü aslında uzun bir geçmişe sahip olan bir kavramdır.

Kavramları bir yana bırakıp kutsal metinlerden, kimi zaman hayata katlanmak için okuduğumuz kitaplara, sığındığımız metinlere hayatın kendisine baktığımızda da anlamanın, anlamlandırmanın ve yorumlamanın nedenlerinin ve sonuçlarının kendi aralarında farklılıklar gösterdiğini ve tek bir yorumun olmadığını görmekteyiz.

Bir metin, yorumu yapan kişinin iç dünyasını ve bağlantılarını keşfedeceği açık uçlu bir evrendir. Metnin gizi ve gücünün kaynağını aldığı nokta tam da burada bir yerlerdedir aslında. Peki bu açık uçlu evrende yanılsamaların rolü nedir? Anlam yanılsamaları metnin iyi tasarlanmamış olmasından mı kaynaklanır, ya da anlam yanılsaması dediğimiz şey bir metnin farklı aşırı yorumlarından mı oluşur? Söylenmeyeni söylemek yerine neden onu gizler sözcükler? Metnin anlamını keşfeden okur, keşfettiği şeyin anlamının o an yitirildiğini, yeni anlamlara ulaştığında mı anlar, öte yandan gerçek okur bir metnin gizinin, metnin boşluğu olduğunu anlayan okur değil midir? Her şeyin her şeyi işaret ettiği bir metinde, bir göstergenin anlamı olduğuna inanılan şey aslında bir başka anlamın göstergesi olamaz mı? Bundan sonra sorulacak soru şu olsa gerek: Okurun metinde bulduğu şey metnin özgün bir anlam sistemine bağlı olarak söylemeye çalıştığı şey midir, yoksa okurun kendi beklenti sistemlerine bağlı olarak bulduğu şey mi?

GRAMOFONLU KAHVE

Tanburî Cemil Bey:

Vatan Sevdiren Mızrap

TAHİR ABACI

Yahya Kemal, 1912 yılında sekiz yıl kaldığı Paris'ten Türkiye'ye döner. Gel gelelim İstanbul gözüne 'köy gibi' görünür, artık buralarda yapamayacağını düşünür. Oysa Fransa'da sadece batı kültürüyle değil, klasik Osmanlı kültürüyle de ilgilenmiştir. Derken, Acıbadem'de bir konakta canlı olacak Tanburî Cemil Beyin tanburunu ve kemençesini dinler. Ezgilerin üzerindeki etkisini "O zaman karşımda altından bir kapı açıldı, memleketime bu kapıdan girdim" diye açıklıyor ve bu etkide besteler kadar Cemil Beyin çalış tarzının da rol oynadığını ekliyor.

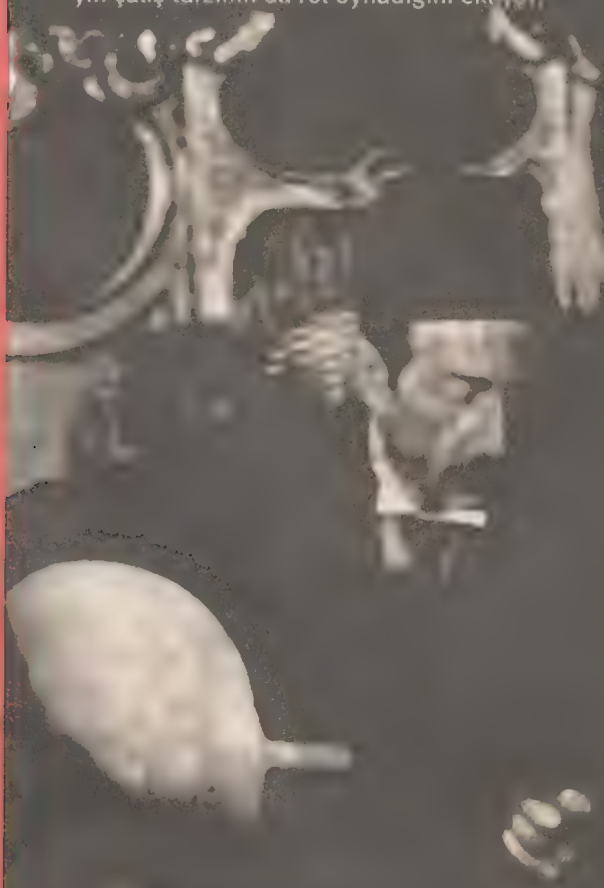

"Tanburî Cemil'in Hayatı"nı anlatan oğul Mesud Cemil, bu hikâyeyi Yahya Kemal'den canlı dinlemenin, babasının icralarının etkisiyle eşdeğer bir etkiye sahip olduğunu eklemeden edemez: "Bu hikâyeyi, şimdeki gibi mücizeli konuşma üslubuyla bize birkaç defa öylesine anlatmıştı ki, her selerinde hepimiz konuşamaz, düşünemez, kimildanamaz olmuştuk. Fakat bu anlatış da Cemil'in taksim halindeki besteleri gibi, yalnız Yahya Kemal tarafından, bir an için, ilk ve son defa mümkündür; üstelik plağa da alınmamıştır." Tanburî Cemil Bey, artık Yahya Kemal'in her 'gurbet'inde sılaya ve İstanbul'a özdeş bir anımsama öğesi olacaktır. 'Kasvetli' bir Varşova gecesinde onun için ünlü gazelini de yazacaktır: "Zihnim bu şehirden, bu devirden çok uzakta / Tanburî Cemil Bey çalıyor eski plakta

Besteciler ve icracılar, müzik sanatının iki kutbunu oluştururlar, ancak hayat çizgileri biraz farklı işler. Besteciler, icracılar kadar 'popüler' olamazlar, ancak adları, kimlikleri, hikâyeleri zamanları aşar, eserleriyle birlikte kulaktan kulağa aktarılır. Oysa icrâcılar kozalarını kendi üstlerine ören ipek böcekleri gibidirler, tınıları, sesleri, ustalıkları uzayda dağılıp gider. Cemil Bey, seslerin kayıt edilebildiği döneme ucun ucuna yetişir, az sayıda da olsa, bize icrâsı hakkında fikir veren plaklar bırakır. Daha çok icrâcı yönüyle bilinen Tanburî Cemil Beyin besteleri de var, ancak onu dinleyenler 'yorum' tarzına ve seslendirdiği ezgilere kattığı zenginliğe bakarak, onun besteci-icracı karışımı bir sanatçı kişiliği olduğunu söylemeden edemezler.

Melankoliden tele

Tanburî Cemil Bey, 1871 yılında, bir Osmanlı bürokratı olan Mehmed Tevfik Bey ile, Adile Sultan'ın sarayında yetişmiş, müzik takımlarında lavta çalmış Çerkez cariye Zihniyâr Hanım'ın dördüncü çocuğu olarak doğdu. O üç yaşındayken babası ölünce, amcası Refik Beyin gözetiminde öğrenim gördü. Amcasının konağına gelip giden hocalardan Fransızca ve müzik dersleri aldı, nota öğrendi. Önceleri keman ve kanun çaldı, daha sonra ağabeyine özenerek tanbur çalmayı benimsedi. Klasik tarzı sürdüren tanburcular tarafından yadırganan, kendisine özgü bir tanbur çalış biçimi vardı. Ancak, tanışıp birlikte çaldıkları dönemin ünlü tanbur sanatçısı Ali Efendi onun kendisinden daha iyi çaldığını açıklayınca ünü iyice yayılacaktı. On iki yaşında yeteneğini duyurmaya başlayan Cemil Bey, on sekiz yaşına geldiğinde tanburdaki, kemençedeki, lavtadaki, viyolonseldeki ustalığıyla bütün İstanbul'da bilinir olmuştu. Ayrıca tanburu bazen yay ile çalarak, bir ilki de başlatmıştı.

Tanburî Cemil Bey'in hayatının daha çok İstanbul'da "sur içi" ekseninde, geleneksel ahşap evlerde geçtiğini görüyoruz. 20. yüzyıl başında yaşanan çeşitli olaylarla sislenmiş bu ortamın gözde ama 'melankolik' bir öğesi olarak yaşadı. Geçimini 'Hariciye Nezareti'ndeki 'kâtip'liğinin geliriyle sağlıyordu ama aslında oraya uğradığı yoktu, sanatçılığının hatırına 'idare' ediliyordu. Başka kalıplara da sığmıyordu. Sözgelimi, yüklü bir ücretle 'mâbeyn muzikası'na, yani saray orkestrasına çağrıldığında salt 'o süslü' üniformayı giymemek için geri çevirmişti. Bir başka kalıba, 'evlilik' kalıbına uymakta da zorlandı: Otuz bir yaşında, on altı yaşındaki Saide Hanım'la evlendi. İlk yılları mutlu geçmekle birlikte, sonraki yıllarda kendisine aşkla bağlanan eşiyle sanatçı yaşantısından kaynaklanan çelişkiler başlayacaktı. Tek çocukları Mesud Cemil'in doğduğu gün eşi Saide'ye 'ödül' olarak tanbur çalmayı önerir, ancak geri çevrilince melankolisi koyulaşır. Oğul Mesud Cemil, babasının kendisini bir kere bile öptüğünü, dahası yüzünün güldüğünü hiç anımsamadığını yazıyor. Ancak, her 'aksi mizaç'ın öteki uça salındığı 'moment'ler hiç eksik olmaz. Cemil Beyin bu tür kırılma noktaları da sadece sanatını icrasıyla sınırlı değil. Sözgelimi, 'geçim sıkıntısı' çektiği dönemlerde bile ders verdiği öğrencilerinden para almaz. Yine "Kediseverlik Tarihi"nde onun 'mümtaz' bir yeri var. Hatta 'kedi hasleti'ne cins kedilerin değil de, asıl sokak kedilerinin sahip olduğu doğrultusunda bir teorisi de var ki, buna pek çok kimse katılacaktır. Mesud Cemil'in anlattığına göre, hastalanınca uykularını yitirip kendisini eski bir koltuğa sürgün ettiği günlerden birinde, üstüne sıçrayıp uykusunu bölerek yer kavgası yapan tam dört kediyi birden göğsünde uygun yerlere yerleştirecek, sonra onlarla birlikte yeniden uykuya dalacaktır.

Has sanatçının kaynakları

Cemil Bey, Aksaray'daki evlerinin selamlığındadır. Yanında oğlu da vardır. Birden sokaktan ezgi okuyarak geçen bir dilencinin sesiyle irkilir. Hemen redingotunu giyerek kapıya yönelir. Oğlu da onu izler. Uzun boylu, yeşil sarıklı, abalı ve kör dilencinin ardı sıra yürümeye başlarlar. Cemil Bey, bir yandan avucunun içindeki tütün paketinin içine gizlice dilencinin seslendirdiği ezginin notalarını yazmakta, bir yandan o güne kadar pek 'laubali' olmadığı oğlunu şaşırtan bir sevinçle "Mesud Efendi, işitiyor musun, ne güzel" demektedir. Mesud Cemil, "Şimdi, bu canlı hatıramdan geriye kalanla, aradan geçen kırk seneye yakın zamanda öğrendiklerimi birleştirerek söylemeye cesaret edebilirim ki, bu, Harput, Diyarbekir yahut Elaziz'den yarı mistik bir halk havasıydı. Ve Cemil'in plaklarındaki taksimlerinden birisinde kırk yıl evvelki tazeliğiyle, tekrar yakalayabilirim." diye yazıyor. Sonra da ekliyor: "Tanburla kürdi taksim, gülizar taksim, yaylı tanburla hüseyni taksim, kemençeyle "Çeçen Kızı", çoban taksimi ve ötekilerdeki halis halk üslubu, Cemil'in alıcı ve yaratıcı ruhuna bu cins kaynaklardan sinmiş, orada şekillenmiştir.

"Tanburî Cemil Bey, bir başka gün, arkadaşlarının çağrısı üzerine Yakacık'taki pehlivan güreşlerini izlemeye gider ve orada Rumelili iki zurnacıyı dinler. Klasik Türk müziğinin kayıtlara geçmiş döneminin tartışmasız bu en büyük icrâcısı birkaç gün sonra zurna ısmarlayacak, Sulukule Romanları'ndan zurna öğrenecek, sonra arkadaşı Atıf Beyle evinde kapıları pencereleri kapayarak zurna çalacaktır. Zaman zaman Sulukule âlemlerine uğradığı, oralarda istekleri kırmayıp yüksünmeden çaldığı da olmuştur.
Bir başka gün, yine arkadaşı Atif Beyle gecenin bir vakti Langa'daki bir meyhaneye uğrar. Cemil Bey, meyhanecinin üstelemesi üzerine, yanından hiç ayırmadığı kemençesiyle öyle havalar çalar ki, oradaki Adalı lavtacıları büyüler, hatta bazılarını ağlatır. Yine bir gün, bir kahvehanede duvarda bir saz görür. İlkin yaşlı ve kalender kahveci çalar, sonra Cemil Bey. Büyülenen kahveci 'Ben artık bu sazı çalamam" diyerek sazı ona armağan eder.

Bir başka gün, çok farklı bir ortamda, İstinye'de Mısırlı Prens Yusuf Kemalettin'in yalısındayız. Prensin yakınlarından biri Türk müziğini küçümseyen sözler eder. Cemil Bey saz arkadaşlarıyla sözleşerek 'öç' almakta gecikmez. Öç, nihavent faslıdır. Olayı yaşayan öğrencisi Fahri Kopuz anlatıyor: "Faslın arasında tanburuyla bir taksim yapmaya başladı.
Fakat üstaddan hiçbir zaman böyle bir taksim dinlemedim dersem, yalan söylememiş olurum. Taksime öyle bir seyir verdi ki... Baştan aşağı akorlar, kromatiklerle, âdetâ konçerto parçasını andırıyordu." Ok, hedefi vurur, faslın sonunda eleştiriciden Türk müziğine övgüler yağmaya başlar. Kopuz ekliyor: "Üstad Cemil'in hâlen plaklarda dinlediğimiz sanat güzellikleri, hayatında dinlediklerimin yarısı bile değildir."

Tanburî Cemil Bey, 'halk konseri' olgusunu başlatan ilk icrâcıdır aynı zamanda. Gel gelelim ilk konser girişimi başarısızlıkla sonuçlanır. Çünkü Cemil Bey, konserden az önce 'heyecanını dağıtmak için' meyhaneye gitmiştir. Onun gittiğini görenler, Cemil Beyin, saz takımında bulunan ve gündelik hayatta geçinemedikleri Udi Nevres Bey'e kızarak gittiğini sanırlar. Cemil Bey döndüğünde iptal edilen konserin dağılan izleyicileriyle karşılaşır. Ancak sonraki aylarda halk konserleri başlayacak ve yaygın ilgi görecektir. Aynı yıllarda Cemil Bey, her biri tek tek doldurulan, yani her seferinde yeni bir icra gerektiren ve kullanım süresi kısıtlı 'kovan'lar doldurmaya başlar. Daha sonra ise taş plak dönemi gelir. Tanburî Cemil Bey'den geriye kalan kayıtlar, kemençe ve tanburla saz eserleri seslendirdiği, bazen de ses sanatçılarına eşlik ettiği yirmi bir plaktaki kırk bir parçadan oluşuyor. Çoğu saz eserlerinden, bir bölümü de şarkılardan oluşan kırk kadar da bestesi bulunuyor.

Kadim dostları melankoli ve içki onu hiç bırakmazlar ve çelimsiz gövdesine bir başka konuk çağırırlar. Öksürükle başlayan hastalığın verem olduğu anlaşılır. İktidardaki İttihat Ve Terakki Partisi ileri gelenleri onu İsviçre'ye Alp Dağları'na tedavi için göndermek isterler. Doktoruna, "Orada bir-iki içmeme izin verirler mi? Bir konyak da mı içemem?" diye sorar. Doktor, alkolün olamayacağını söyleyince kestirip atar: "O halde gerek yok. Gitmem!"
Cemil Bey, hastalığı boyunca yatakta yatmaz, tüm günlerini koltuğunda geçirir. 29 Temmuz 1916'da, 46 yaşındayken eşinden verdiği sıkıntılar için özür diledikten ve oğlunu ona emanet ettikten sonra sabaha karşı ölür. Ardından ağıt yakanlar arasında Yahya Kemal, Fazıl Ahmet Aykaç, Samih Rifat ve çok genç yaşlardaki Nâzım Hikmet de var.

Tanburî Cemil Bey, hâlâ çalıyor eski plakta...

Olaylar ve Şekiller
Aslan Özdemir

"AY AYAKTA, ÇOBAN YATAKTA, AY YATAKTA ÇOBAN AYAKTA" *ATASÖZÜ*

İranlı Kürtler ve Kültürel Kimlik

Türkiye, Irak, Suriye ve diğer ülkelerde yaşayan Kürtler arasında, sanatsal ve kültürel anlamda en üretkeni İran'da yaşayanlar gibi görünüyor. Kendi kültürel kimliklerini sanata ve kültüre yansıtmayı bilen İranlı Kürt sanatçılar son yıllarda başarılarıyla haklı olarak gündeme geliyorlar. Bunun nedeni ise kültürlerini diğer ülkelerdeki halklardan biraz daha özgür yaşıyor olmalarıdır. Özellikle son yirmi yıldır İran devletinin Kürtlere gösterdiği müsamahadan yararlanmayı bilen İranlı kürt sanatçılar, sinema, edebiyat ve müzikte başarılı eserler ortaya koydular. Diğer ülkelerde yaşayan kürtlerin aksine kültürel kimlikleri üzerinde pek fazla baskı hissetmeyen İranlı kürt sanatçılar bilhassa sinema ve müzik alnında, dünyada kendilerine haklı bir saygınlıkla yer edinmişlerdir. Yaptıkları tüm dünyada ilgiyle izleniyor, takdir ediliyor.

Ülkemizde bir kaç yıl önce gösterilen **"Sarhoş Atlar zamanı"** filmi İran'daki Kürt sinemsana iyi bir örnektir. Tarz ve tema bakımından **Yılmaz Güney** sinemasından atıfta bulunan film Avrupa'da ve diğer ülkelerde birçok festivalde gösterildi ve ödüller aldı.

Yine bir başka alanda, edebiyatta da İranlı Kürt edebiyatçılar öne çıkmaktadır. Gerçi bu alanda Kuzey Iraklı, Suriyeli ve son yıllarda da ülkemizdeki Kürt edebiyatçıları görmezden gelemeyiz. Bu saydığımız ülkelerdeki edebiyatın kökeni binlerce yıl öncesine dayanıyor. Bazı yazarlar uzun yıllar bu uğurda mücadele verdi ve yazılı Kürt edebiyatının günümüze kadar gelmesini sağladı. Yaşanan tüm zorluklara rağmen, yıllarca ölüm kalım mücadelesi veren bu ülkelerdeki Kürt edebiyatı son yirmi yıldır büyük bir aşama kaydetti. Kürt edebiyatı bu aşamayı kurum ve devletlerden değil, tüm engellere karşın inatla sürdürülen kişisel çabalardan dolayı kaydetti. Ülekemizde son dönemde Kürt edebiyatından ürünler yayımlanmakta ve bu alanda yayın dünyasında da bir hareketlilik göze çarpmaktadır.

İranlı Kürt şair **Hémin**'i burada anmadan geçmemek gerektiğini düşünüyorum.

Şair şöyle diyor: *"Nasıl inlemeşin o hüzünlü yürek!? / Ses çıkarır bir taş diğerine değdiğinde."*

***

Gerçek "Kardeş" Türküler!

Geçtiğimiz günlerde Metin Aksoy arkadaşımız İranlı kürtlerden oluşan bir müzik grubunun konserine çağırdı.

Sahne performanslarıyla, yaptıkları müzikle dünyanın birçok yerinde hayranlıkla izlenen İranlı Kürt müzik grubu Kamkarlar'ın konserine. Sekiz kardeşten oluşan grubun ismi de soyadlarından gelmekte. Kamkar kardeşlerin babaları Hesen Kamkar da İran'da hatırı sayılır müzisyenlerdendir. Kamkarlar grubu, uzun yıllar babalarından aldıkları müzik derslerinin yanı sıra İran'da çeşitli yerlerde akademik müzik eğitimi de almışlar. Babaları öldükten sonra İranlı ünlü müzisyen Mihemed Rıza Lotfi'yle birlikte çalışan Kamkar kardeşler, 1991 yılında kendi aile müzik gruplarını kurmuşlar. Sahneye çıktıktan sonra, dünya çapında büyük ilgi görmeye başladılar.

Grup elemanlarının aile içerisinde aldıkları enstrüman eğitiminden sonra, akademik müzik eğitimi de almaları, yaptıkları müziği bir üste seviyeye çıkarmış. Başarılarının ardındaki bir diğer gerçek ise: Kürt müziğinin yanı sıra Fars müziğini de çok iyi bilmeleri ve enstrümanlarını virtüözlük derecesinde iyi kullanmalarıdır.

Eserlerin melodisine bakıldığında ise; kimi zaman İran müziğinin etkisi, kimi zaman Kürt müziğinin etkisi hemen fark edilir. Bu etki kullandıkları dilde de ortaya çıkıyor. Kamkarlar'ın müziğinde ön plana çıkan şeylerden biri de etkin enstrüman olarak vurmalıları tercih etmeleridir. Bu da coşku ve hareketliliği beraberinde getiriyor. Sekiz kardeşin oluşturduğu Kamkarlar grubunu izlerken/dinlerken, işte dedim gerçek "kardeş" türküler! Hem bildiğimiz Kürtçe türküleri deforme etmeden, yorumlarını katarak icra ediyorlar hemde kendi müziklerini yapıyorlar. Ülkemizde Kürtçe müzik yapan müzisiyenlerin çokça etkilendiği bir grup Kamkarlar. Konserde dikkatimi çeken şey, etnik müzik diye diye dolanan İstanbullu müzikseverlerin bunu kaçırmış olmaları. Bir diğer şaşkınlığım konsere Kürtlerin yeterince ilgi göstermemesiydi. Ama TRT halk müziği ve sanat müziği sanatçılarının da gelip konseri ilgiyle izlemesi ve Kamkarlar'la tanışmak istemeleri ileriki yıllarda Türk müziğine katkıları olacağının da göstergesiydi.

1 Kasım 1958 TAKVİM

Yahya Kemâl Beyatlı'nın vefâtı. Üstadı saygıyla anıyoruz.

"Hâfız'ın kabri olan bahçede bir gül varmış
Yeniden her gün açarmış kanayan rengiyle
Gece, bülbül ağaran vakte kadar ağlarmış
Eski Şîrâz-ı hayâl ettiren âhengiyle"

ŞİİR

Atilla İlhan'a Saygılarımla

Aynı Aşkta Hasta

Elmadağ'da bir kadın öldü
Şairin cesedi cinayeti anlattı.
İstanbul'un başka bir semtinde bulunan
genç şairin intiharlı cesedi üstlendi cinayeti
Derin bir soruşturma başlattı aşk masası şefi

Elmadağ'da aşktan kadın öldü
Kadının çığlığı geceyi böldü
Şairin cesedi cinayeti gördü
Kasap bıçağından yağmur gibi kan aktı
Ayın parlak yüzü cinayeti gördü

Uzakta Şehir ışıkları gizlenmişti
Dolapdere yolundan köpekler havlıyordu
Gece cinayete ortak göründü
Tenhalıktan gece cinayete kurban gitti
Kasap bıçağından kan geceye yansıdı

Gazetelerin üçüncü sayfası kan fışkırıyordu
Cinayeti şairin intiharlı cesedi üstlendi
- üstüne almıştı kadının mutsuzluğunu
Yok yok kimseye yaramadı bu ayrılık
Adam küskünlüğünü bir de intiharla süsledi.

FOTOĞRAF ALTI

Güzel bir akşam. Meto (Metin Kaçan) ile İstiklal Caddesi turundayız. Ben askerim, Gölcük'ten izne gelmiştim. O esnada Lamia Karaali arkadaşımızla karşılaşınca bu tarihi an belgelenmiş oldu. Takvimler Kasım 1994'ü gösteriyor. Yaşanmamış ne kadar çok şey var daha.

HİKAYE İskeletin Işıldayan Yüreği

Allah'ın Doksandokuz ismi üstüne binlerce kere yemin ediyor ve diyorum ki: Evet sensin! Yeryüzünün tüm canlı ve cansızı buna tanıktır ki aşk sensin. Seninle güzel aşk, sensin aşk. Düş sensin, ışık sensin, rüzgâr sensin. Hayatsın sen!

Radyo, Orta Anadolu'nun en güzel türkülerini mırıldanıyordu. Dışarda kar yeni başlamıştı. Bir akşamüstü daha çökmüştü şehrin üzerine, hava kararadıkça yağan kar bembeyaz yapmıştı caddeleri. Yılın ilk karı olması mutlu olma sebeplerinden biriydi. Pencerenin önünden çekilip, iki parmağının arasını ısıtan sigaradan son bir nefes alıp kül tablasına bastırdı. Üstünü giyindi, boynuna kaşkolunu bağladı. Muslukları sıkıp, aygazı bir daha kontrol etti. Son günlerde çoğalan hırsızlık olaylarına önlem olarak evdeki ışıklardan birini açık bırakmayı ihmal etmedi. Mor ışık bütün salonu doldurdu. Kapıyı kilitlerken bir şeyler unutup unutmadığından şüphe etti. Unuttuğu kendiydi. Kendinin şüpheci kimliğiydi, evde unuttuğu. Bunun farkına varınca rahatladı. Kafasında herhangi bir şüpheye yer vermek istemiyordu. Bütün nevroloji ve dünyevi duygularını hapsetmişti. Kapı kilidi çevrilmiş, anahtar özenle kaybedilmişti. İçinde hiçbir kuşkuya yer kalmamıştı. Şimdi kafası rahattı. Artık caddedeki karları görünce mutlanmaktan başka isteği yoktu. Şifre zaten belliydi, bir ayakkabı numarası.

-Gördüğü ve bastığı karlar neşeli bir görüntü bıraktılar ardında. Rüzgâra sevinen yelkenli gibi kendini sokaklara emanet etti. Açık denizde çıplak gemiye ulaşan küreksiz bir sandal gibi.

Bir süre yol aldı karların örttüğü kaldırımlarda, sokaklar adımlarının altında ezilmeden mağrur duruyordu. Trafik lambaları karlı caddelere renk veriyor, yeşilden sarıya sonra kırmızıya geçiş yapıyordu.

-Nihayet aradığı Otuzaltı numaralı ayakkabı izlerini bulmuştu. Bu izler, açık denizde seyreden yalnız gemiye aitti. Eski bir maceraya sürüklüyordu izler onu. Küskünlüğünü, ardında bıraktığı bunalımlı bir adamla süslemiş olan ve kayıplara karışan kadının ayakkabı izleriydi. Kar kalınlığı arttıkça izler daha da belirginleşiyordu. Sokaklar kimsesizdi, karlarla örtünmüş bir serseriydi. Yalnızca gezen iki farklı ayakkabı numarasıydı. Birbirinden habersiz birbirini kovalayan izlerdi bunlar da.

Son anda dümen kırılır. Yelkenler hazırlık yapar bu manevraya. Harbiye'den Elmadağ'a kıvrılan izler, rüzgârın küçük bir busesiyle karşılaşarak takip edilir. Adres doğru, liman aynı. Kar tekrar tipiden dönüş yaptı. İki sıcak el birbirine kenetlenirken yeni öpücük konduruyordu geceye karanlık. Hayalden düşlere, düşlerden sokaklara bağlanıyordu duygular. Umut kenarda bekleyen fakir sözcük, sana yeniden sığınıyorum ve ancak seninle yapabiliyorum. Ayakkabı izlerini takip eden 42 numara 36 numarasına kavuşmuştu. İz yerini başka anlamlara bırakmıştı gerilerde. Duygular kalbin çeşitli renklerine dönüşmüş, mor ışık pencereyi aydınlatmıştı. (Pencerenin iskeleti mutlu bir vaziyette gülümsüyordu geceye) Merdivenleri, o hayatı bir yükseltip bir alçaltan tahtın kız kardeşini birkaç solukta tırmandılar. Trabzanlar ellerinin temasında bir melodi bırakıyorlardı koridorlarda.

O yüz, aheste bakışlar, dünyaya dağılsa belirli ritmler eşliğinde, ahenk oluştursa dünyanın dönüşüyle; aşk sensin yine, hayat sensin. İşte seninim.

aslanozdemir@leman.com.tr

KAÇAK

SEMİNERLER BAŞLIYOR

KAÇAK YAYIN
YAZINSAL VE DÜŞÜNSEL GELİŞTİRME
SEMİNERLERİ'NE KATILMAYA HAK KAZANANLAR

Erkan Karakaş

Ayşe Görkem Kozanoğlu

Ayşe Yücel

Azize Akın

Bünyamin Kurt

İlke Mırık

İrem Tolkun

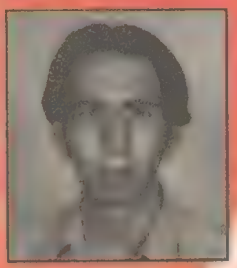
Kemal Çelikkale

N. Didem Sevim

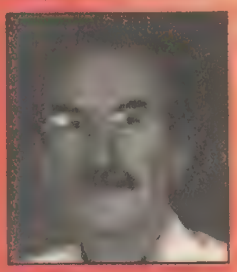
Murat Mehmet Uğurlu

Nazife Kosukoğlu

Recep Şener

Seher Özbay

Turgut Uçkan

Zinnure Türe

• Sebehat Bağbars

• Sabite Kaya

• Papatya B. Gençay

2004 YILI II.DÖNEM SEMİNERLER İÇİN BAŞVURU SÜRESİ SONA ERMİŞTİR

SEMİNER KAYITLARI 6 KASIM CUMARTESİ GÜNÜ
15.00-16.00 SAATLERİ ARASINDA
İSTİKLAL CADDESİ İMAM ADNAN SK. NO.20 KAT.4 BEYOĞLU
ADRESİNDE YAPILACAKTIR

BAŞARILI BİR SEMİNER DÖNEMİ DİLEĞİYLE

KAÇAK YAZAR

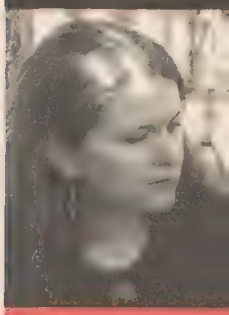

Ölümünün 100. yılında

Anton Çehov

Hasine Şen

"İçindeki köle ruhunu damla damla dışarıya atan genç bir adam..."

"Hürriyetini satın almış bir kölenin oğlu olan genç bir adamın öyküsünü yazın, bakkallık yapmış, kilise korosunda şarkı söylemiş... rütbeye saygı duyarak, papazların ellerini öperek ve başkalarının fikirlerine saygı göstererek büyümüş, yediği her lokma ekmek için minnettârlık duymuş, bir çok kez dayak yemiş... kendi de yumruklarını kullanmış, hayvanlara işkence yapmış, zengin akrabalarla yemek yemekten hoşlanmış, Tanrı ve insanlarla ilişkilerinde ikiyüzlülük etmiş olan genç bir adamın içindeki köle ruhunu damla damla dışarıya nasıl attığını ve güzel bir bahar sabahı, damarlarında akanın artık köle kanı değil, gerçek bir insanın kanı olduğunun farkına vararak uyandığını yazın..." Bu satırlar Çehov'un dostu A.S.Suvorin'e yazdığı bir mektuptan alınmıştır. Anlattığı ise... kendi hayatıdır.

17 Ocak 1860 tarihinde Azak Denizi kıyısında bulunan Taganrog kasabasında doğan Anton Pavloviç Çehov, çocukluğunu sofu bir babanın katı disiplini altında yaşar. Gönülsüz de olsa, Anton dini ayinlere gitmek zorundadır, sesi ve kulağı olmadığı halde babasının emri ile kilise korosuna da katılmıştır. Koroyu da zaten babası düzenlemiştir. Tüm dindarlığına rağmen çalıştırdığı dükkânda tartı hileleri ve para üstü usulsüzlüklerinden de geri kalmayan baba, yazarın belleğine çocukluğunu mahveden bir despot olarak yerleşmiştir. Aldığı din eğitimini ise sahte tebessümler perdesi ardında işlenen gerçek bir cinayete benzetir.

"Tıp benim nikahlı eşimdir, edebiyat ise sevgilim."

Çehov'un yazma serüveni Moskova Üniversitesi'nde tıp öğrenimi görürken Antoşa Çehonte adı altında yazdığı mizah öyküleriyle başlar. Hem yazarlığı, hem eğitimini aldığı mesleği seven Çehov, bir arkadaşına yazdığı mektupta bu çift aşkı şu satırlarla anlatır: "Tıp benim nikahlı eşimdir, edebiyat ise sevgilim. Birisinden usandığımda geceyi diğeriyle geçiriyorum. Düzensiz bir hayat belki... ama benim sadakatsizliğimden ikisinin de hiçbir kaybı olmuyor." Zarar gören aslında yazarın kendisi oluyor, zaten hassas olan sağlığı zamanla daha da kötüleşiyor. Tıp eğitimi aldığı yıllarda doktorluğu geçim kaynağı olarak görse de, zamanla yoksul köylüleri tedavi etmek insani bir görev halini alıyor, kendi ve ailesinin geçimini ise yazdıklarıyla karşılamak zorunda kalıyor. Gittikçe yazma tekniği ile birlikte edebiyat bilinci de gelişiyor. "Önceleri benim için yazmak gözleme yemek gibi bir şeydi, şimdi ise kalemi elime aldığımda heyecandan titriyorum," diyor Çehov yazar arkadaşlarına. Büyük bir heyecanla yazdığı ilk oyunu *İvanov* (1887) olumsuz eleştiriler alsa da aynı yıl basılan üçüncü öykü kitabı *Alacakaranlıkta* Rus Bilimler Akademisi'nin verdiği Puşkin Ödülü'ne layık görülüyor. İlk öykü kitabı *Melpomena Masalı* pek ses getirmemiş, ikincisi , *Renkli Hayatlar*, basıldıktan sonra ise en çok okunan yazarlardan olmuştur Çehov. Zamanın en prestijli gazetesi *Novoe Vremya* (Yeni Zaman) için yazması ününü daha da artırmıştır. Yine de Bilimler Akademisi'nin verdiği ödül kendisini çok şaşırtmıştır, çünkü, dostlarına yazdığı sayısız mektuplarda da belirttiği gibi, kendini yazarlığın daha çıraklık aşamasında olduğuna inanmaktadır.

"Sürgün" dönemi

Daha sonraki yaşantısı ve Puşkin Ödülü'nü aldıktan sonra ürettiği yapıtlar bu düşüncesinde ne denli içten olduğunu açıkça gösteriyor. 1890 yılında sürgünlerin yaşadığı Sahalin Adası'na, sağlık sorunlarının hızla artmasına rağmen, altı bin millik bir yolculuğa çıkar Çehov. İnsanların sürgüne gönderildiği bu uzak yere gönüllü olarak gitmesinin amacı ise kamuoyunun dikkatini sürgünlerin çetin hayat koşulları üzerine çekmektir.

Başarısızlıkla sonuçlanan bu misyondan sonra yazar Melihovo adlı bir köyde çiftlik satın alıyor, annesi, babası ve kardeşleriyle birlikte buraya yerleşiyor. Sağlığı için her ne kadar da uygun olsa, sürekli hareket ve heyecan arayan ruhu için sıkıcı bir yerdir Melihovo. Yeni izlenimler, yeni deneyimler için farklı yerler görmek isteyen yazar sık sık yaptığı Moskova gezilerinin yanı sıra, Kırım ve Kafkasya'ya gider, daha sonra da Fransa ve İtalya yolculuğu yapar. Bu arada sağlığı iyice kötüleşmiştir. İlk defa muayene olmayı kabul eder (hayatı boyunca bunu ısrarla reddetmiştir) ve verem teşhisi ile hastaneye kaldırılır. "Köylüler" öyküsünü burada yazar. Doktorların daha yumuşak bir iklim önermesi üzerine bir süre Nice ve Paris'te yaşar, daha sonra da Yalta'ya yerleşir. Çehov, Yalta'yı bir sürgün yeri gibi görür. Burada çok değer verdiği Tolstoy ile görüşme şansına sahip olsa da, sıcak bir Sibirya'dır onun için bu ıssız ada. Yine de Çehov'un en iyi öyküleri (dünya edebiyatının sürgün deneyimi neticesinde oluşan birçok yapıtı gibi) bu adada yazılmıştır: "Kılıflı Adam," "Sevgili," "Köpekli Kadın." Çehov evliliğini de bu "sürgün" döneminde yapar. 25 Mayıs 1901'de *Martı* oyununundan İrina'yı canlandıran Olga Knipper ile evlenir. Oyun yazarlığına *İvanov*'un fiyaskosu ile başlayan Çehov aynı başarısızlığı 1896'da, *Martı* oyununun Petersburg'daki ilk sahnelenmesinden sonra da yaşar. Bir daha asla oyun yazmamaya yemin etse de 1898'de *Vanya Dayı*'yı kaleme alır, aynı yıl yeni kurulan Moskova Sanat Tiyatrosu *Martı* oyununu yeniden sahneye koyar ve elde ettiği başarıdan sonra Çehov'un tüm oyunları, tiyatro repertuarının temel eserleri haline gelir.

Çehov, Olga Knipper ile *Martı*'nın bir provasında tanışır. Üç yıllık bir dostluktan sonra da evlenmeye karar verirler. Suvorin, Çehov'u daha önce de evlenmeye teş-

vik etmeye çalışmış, fakat yazar bu konuda bazı şartlarının olduğunu söylemiş: "Her şeyden önce hayatım evlilikten önceki gibi kalmalı, yani o Moskova'da yaşamalı, ben ise - köyümde, onu ziyaret ederim tabi... Mükemmel bir koca olurum ama evleneceğim kadın ay gibi olmalı, yani güneşimi her gün kapatmamalı..." Olga Knipper ile yaptığı evlilik tam hayal ettiği türdendir. Olga Moskova'da yaşamaya devam eder, Çehov ise - Yalta'da. Neredeyse her gün mektuplaşırlar, ara sıra birbirlerini ziyaret ederler. Hayal edilen ayrılık sorunlar yaratmaya başlasa da zamanla her ikisi de onu kader olarak görmeye başlar.

17 Ocak 1904 tarihinde, Çehov'un 44. yaş gününde, son oyunu *Vişne Bahçesi* sahneye koyulur. Sağlığı konusunda ciddi endişeler duyan dostları o geceyi yayın hayatının 25. yılı kutlamasına dönüştürür. Yayın hayatının 24. yılıdır aslında. Bu kutlamadan yedi ay sonra, 2 Temmuz 1904'te, Çehov Güney Almanya'nın bir tatil köyünde hayata veda eder.

Eserleri

Her yazar gibi Çehov'un da ilginç bulduğu her şeyi not etme alışkanlığı varmış. Defterine Daudet'e ait şu satırları da geçirmiş yazar: "Niye şarkıların bu kadar kısa,"diye sormuşlar bir kuşa. "Yoksa daha uzununu söylemek için nefesin mi yok?" "Söyleyecek o kadar şarkım var ki," demiş kuş, "üstelik hepsini de söylemek istiyorum, onun için kısa kesmek zorundayım." Bu basit öykü, Çehov'un yazma felsefesinin bir özeti olarak kabul edilebilir. 'Kısalık' 19. yüzyılın temel estetik değerleri arasında yer alır. Örneğin, Edgar Allan Poe, öyküye 'izlenim birliği' kazandırma açısından onun uzunluğuna 'tek oturuşta okunabilirlik' sınırı getirir. Çehov'un öyküleri de Rus halkının "küçük insanlarının" hayatlarına ve ruhlarına yapılan kısa ve etkili yolculuklardır.

Çehov, yedi yüzün üzerinde öykü yazmıştır. Ülkesinde bu türün en başarılı temsilcilerinden biri haline gelip (diğerleri M. Gorki, İ.Bunin ve V.Korolenko'dur) saygın bir yer edinse de, mektuplarından gerçek yeteneğin daha uzun yapıtlarla sergilendiği yönünde düşüncelere sahip olduğunu öğreniyoruz. Hatta bir roman yazmayı bile planlar. Başlığı "Dostlarımın Hayatlarından Öyküler" olacaktır. Bir öykü kitabı için daha uygun bir başlık olduğunu kabul ederek, dostlarını, kurguladığı kitabın aslında birbiri ile bağlantılı, bir bütünlük sağlayan öğelerden oluşacağına ikna etmeye çalışır. 1890'lardan sonra Çehov 'roman'ından söz etmez olur. Daudet'in kuşu gibi, gönlünde hapsolmuş binlerce şarkı beslemeye devam eder aslında. Ama hepsini söylemeye nefesi yetmez. İçinde zaptedemediklerinin arasında birkaç oyun da yer alır: "Martı," "Vanya Dayı," "Üç Kızkardeş," "Vişne Bahçesi."

Kronoloji

ANTON ÇEHOV

1860
17/29 Ocak'ta , Taganrog'da doğar.

1879
Moskova Tıp Fakültesi'ne yazılır. *Strekoza* dergisinde ilk yazısı çıkar.

1884
İlk öykü kitabı *Melpomena Masalları* çıkar.

1886
Novoye Vremya gazetesi için yazmaya başlar. İkinci öykü kitabı *Renkli Öyküler* çıkar. Akciğer rahatsızlığı belirtileri başgösterir.

1887
Üçüncü öykü kitabı *Alacakaranlıkta* çıkar. *Ivanov* oyunu Moskova'da sahnelenir.

1888
Rus Bilimler Akademisi tarafından verilen Puşkin Ödülü'ne layık görülür.

1890
Sürgün adası Sahalin'e yolculuk yapar.

1891
Batı Avrupa yolculuğuna çıkar, Viyana, Venedik, Floransa, Roma ve Paris'i ziyaret eder.

1892
Melihovo köyüne yerleşir.

1894
Sağlığı kötüleşir. Kırım ve Güney Avrupa seyahatine çıkar.

1895
Sahalin Adası gezi notları çıkar. Tolstoy'u Yasna Polyana'da ziyaret eder.

1896
Martı adlı oyunu Petersburg'da sahnelenir. Oyun başarısızlığa uğrar. Verem hastalığı ciddileşir. Bir süre Nice'de yaşar.

1898
Dreyfus davasını takip eder ve Zola'yı destekler. Doktorların tavsiyesi üzerine doktorluk yapmaya son verir ve Yalta'ya yerleşir.Maksim Gorki ile yazışmaya başlar. *Martı* adlı oyunu Moskova Sanat Tiyatrosu tarafından sahnelenir ve büyük bir başarı elde eder.

1899
Vanya Dayı Moskova Sanat Tiyatrosu tarafından sahnelenir.

1901
Üç Kızkardeş Moskova Sanat Tiyatrosu tarafından sahnelenir. Olga Knipper ile evlenir.

1904
Vişne Bahçesi Moskova Sanat Tiyatrosu tarafından sahnelenir. 2 Temmuz tarihinde Güney Almanya'da vefat eder.

Yazar ile kahrama

nını buluşturduk

Kasparov - Şebnem İşigüzel karşılaşması

Şebnem İşigüzel'in yeni romanı Çöplük daha piyasaya çıkmadan çok sert ve ilginç bir romanın gelmekte olduğu kulaktan kulağa yayılmıştı. Kitabı yayınlanmadan okuyan şanslı azınlığın hayret ve beğenilerine romanı okuduktan sonra biz de katıldık. Çöplük'ün kahramanlarından birisi olan Kasparov romanın yayınlandığı günlerde Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası'na katılmak üzere Türkiye'deydi. Kendisini romanına konu edinen Şebnem İşigüzel ve Kaçak Yayın'la görüşmeyi kabul eden Kasparov, lisanslı oyuncu olmamasına çok şaşırdığı Şebnem İşigüzel ile satranç da oynadı.

Kaçak Yayın: Üstün gelmeniz kaçınılmazdı ama Şebnem İşigüzel de iyi dayanmadı mı?

Kasparov: Gerçekten lisanslı oyuncu değil misiniz?

Şebnem İşigüzel: Değilim. Romanında adınızı saygıyla anan bir yazar olarak bana jest olsun diye dayanmama fırsat verecek hamleler yaptınız.

Kasparov: Yoo, yoo, bildiğim gibi oynadım. Kimseye yenilmek istemem. Satrançta da kimseye jest yapmam. Bir an sizin çok profosyonel bir oyuncu olduğunuzu düşündüm. Skandal yaratmak için bir kamera ve gazeteciyle gelmiş olabilirsiniz diye düşündüm.

İşigüzel: Sizin de hayal gücünüz epey genişmiş.

Kasparov: Bu hayal gücünden çok paranoya. Evet, romanınız Türkçe, (kitabı karıştırıyor) bazı yerlerde adımı gördüm. Beni nasıl anlatıyorsunuz ?

İşigüzel: İyi anlatıyorum.

Kasparov: O zaman sorun yok demektir.Yazarlığınız nasıl bilmiyorum ama satranç için lisanslı oyuncu olun. Gerçekten. Seneye resmi olarak karşıma çıkarsınız.

İşigüzel: (Gülüyor) Tesadüfen dayandım, iyi bir kaç hamle yapabildim.

Kasparov: Tesadüfen yapılan hamlelerin birden fazla şansı yoktur. Satrancı yazabilmek için mi bıraktınız ?

İşigüzel: Ne güzel, Kasparov önce kendisini mat edeceğimden korktu, şimdi de benimle röportaj yapıyor... Satranç ve yazı benzer disiplinler aslında. İkisi içinde hayatınızı adamak, çok çalışmak gerekiyor.

Kasparov: Doğru.

Siz de satranç üzerine kitaplar yazdınız değil mi?

Kasparov: Evet ama edebi şeyler daha ayrı olmalı. Benim için satrancı anlatmak ve yazmak çocuk oyuncağıydı. İşimin bir parçasıydı.

Çöplük'ü merak ediyor musunuz?

Kasparov: Evet, keşke okuma şansım olsaydı.

Çöplük'ün sonunda sizinle yapılmış bir görüşme var.

Kasparov: Yazar, (adını telaffuz edemiyor sonra ısrarla doğru söylemeye çalışıyor,) Şebnem İşigüzel sözetti. Benden satranç dışında da övgüyle söz edilmesi gururumu okşuyor.

Çöplük'de hayat hikayesini dinlediğimiz Leyla, babasının diplomat olması dolayısıyla Moskova'da sizinle aynı dönemde Botwinnik'in satranç antrenmanlarına katılmış.

Türkiye'ye dönüşü ise 1980'e denk geldiğinden babasının ailesi ve buradaki düzen tarafından komünist suçlamasıyla dışlanıyor. Leyla'nın romanda başına gelenler yakın zamanda Bobby Fischer'ın Amerika tarafından cezalandırılması ve şu anda Japonya'da bir göçmen kampında tutuluyor olmasıyla benzer şeyler. Fischer için bir şeyler yapacak mısınız? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Kasparov: Bunun siyasi bir sohbet olmasını istemem. Ben bir satranç oyuncusuyum ve işim üzerine konuşmak isterim. Kabul edersiniz ki Fischer büyük bir oyuncudur. Büyükusta ünvanını aldığında 15 yaşındaydı. Bugün başına gelenler talihsizlik.

Fischer, 1992'de Yugoslavya'da eski rakibi Spasski ile karşılaşarak Beyaz Sarayı karşısına almıştı. Yugoslavya'dan dönemeyip Japonya'ya yerleşti. Orada 11 Eylül terör saldırılarını destekler tutumu nedeniyle bir kere daha Amerika'nın gazabına uğradı. Çöplük'te de konu edinilen, sizin Karpov'la aylar süren o efsanevi karşılaşmanızı da göz önüne alarak şunu sorabilir miyiz: Satranç sadece tahta üzerinde oynanmıyor mu, büyük oyuncuların üzerinde aynı zamanda büyük güçlerin parmağı mı var?

Kasparov: Karpov ile yaptığım o müsabakada olanları dünya biliyor. Artık böyle şeyler olmuyor. Hamleleri oyuncular yapıyor. Satrançta kişiliğiniz, psikolojiniz, sağlığınız tekniğiniz kadar önemlidir.

İşigüzel: Politik yanınız...

Kasparov: Bir zamanlar o da önemliydi.

İşigüzel: Siz Kremlin karşıtı olduğunuz için Karpov maçı uzadıkça uzadı.

Kasparov: Ama çoktan bitti. Galibini de tarih yazdı.

İşigüzel: Tarih sizin Amerikan vatandaşı olmanızı da yazdı ama...

Kasparov: Bunların tartışmasını yapmamak lazım. Ben satranç için yaşıyorum, profosyonel satranç oyuncusuyum. En büyük mesele bu.

Bilgisayara karşı oynarken ne hissediyorsunuz? Şebnem İşigüzel romanında, sizin onlara karşı insanca hatalar yaparak yenildiğinizi yazıyor.

Kasparov: Galip geldiğim ve beraberlik ilan ettiğimiz de oldu.

Bilgisayarın düşünebildiğini hissedip rahatsızlık duyduğunuzu da söylemiş miydiniz?

Kasparov: Makinaya karşı oynamak daha farklı bir psikoloji gerektiriyor. Üç boyutlu oynamak daha da başka.

İşigüzel: Antrenmanlarınızı bilgisayarla yapsanız bile konsantrasyon çok önemli olmalı.

Kasparov: Evet. Yazmak için de öyle olmalı. Romanınızı çok merak ettim. Sadece satranç üzerine mi?

İşigüzel: Hayır, hayır. Aksine satranç üzerine değil. Kahramanlarımdan birisinin, sizin arkadaşınız olan Leyla'nın geçmişini aktarırken söz ediyorum, o kadar. Çöplük, soğukkanlı bir iktidar eleştirisi. Temel meselesiyse kendi derinimizden başka hiçbir yerde cennet olmadığı gerçeği, mutlu olma isteği, sevmek ve sevilmek arzusu, hayatlarımızı değerli kılan ya da çöpe gönderen nedenler.

Kasparov: İlgi çekici bir romana benziyor. Kapağı da çok güzel.

İşigüzel: Bence de. Benimle görüşmeyi kabul ettiğiniz için size teşekkür ederim. Sizi mat edebilseydim herkes bu görüşmenin yazdığım romandaki gibi olduğunu, oyunun devam ettiğini düşünürdü.

Kasparov: Bu hayal uğruna benden yenilmemi istememenize sevindim! (Gülüyor)

Ama biz sizi hile ile kaybettirebiliriz !

Kasparov: Benim karşılıklı satranç oynadığım bilgisayarlarda hile yapma şansı yok. Ama sizin bilgisayarlarınızda bu olabilir. (Gülüyor) Teslim oldum. (Ellerini kaldırıyor) Yazarın ve bilgisayar tekniklerinizin insafına kaldım.

Bu buluşmanın gerçekleşmesini sağlayan Silva Çıkrıkçı'ya teşekkür ederiz.

Ahmet Altan
KILIÇ YARASI GİBİ

Mehmet Ergün

Suçlama ve saptama

"'Kodaman' ve Ahmet Altan"[1] başlıklı yazım yankısız kalmadı. Gerek sanal ortamda, gerekse de yazılı medyada haber / yazı konusu yapıldı. Bu arada elektronik posta aracılığı ile adresime gelen yazı ve iletiler de oldu. Üç kümede toplanabilecek olan bu yazı ve iletilere, kısaca da olsa, değinmek istiyorum.

İlk kümeye giren yazı ve iletiler, Ahmet Altan severlerin imzasını taşıyordu. O yazı ve iletilerde, doğal olarak, Ahmet Altan'a haksızlık yaptığım ileri sürülüyordu. İkinci kümeye giren yazı ve iletiler, Ahmet Altan'ı sevmeyenlerin imzasını taşıyordu. O yazı ve iletilerde, doğal olarak, bana hak veriliyordu.

Üçüncü kümeye giren yazı ve iletiler, yansızlığa özen göstermeye çalışanların imzasını taşıyordu. Hepi – topu iki tane olan o yazılarda ise, "metinlerarasılık"a gönderme yapılarak, "Kodaman" ile "Kılıç Yarası Gibi" arasında ***saptadığım*** ve ***gösterdiğim*** "benzerlikten de öteye geçen ilişki"nin "meşru" sayılması gerektiği belirtiliyordu. Duygusal güdülerle kaleme alınan ilk iki kümedeki yazı ve iletiler için söylenecek bir şey yok. Son kümeye girenleri ise karşılıksız bırakmak istemezdim. Ama elektronik posta aracılığı ile yapılacak ve okura kapalı kalması kaçınılmaz olan böyle bir yazışma bana pek de işlevsel gelmedi. O nedenle de ***bilerek ve isteyerek*** aralık bıraktığım "metinlerarasılık kapısı"ndan okur önünde geçilmesini bekledim. Beklediğim oldu. Picus'ta Tunca Yaman imzasıyla öyle bir yazı yayımlandı. Bu yazıda dile getirilen itirazları ele almak ve tartışmayı bitirmek istiyorum. Ama daha önce değinmem gereken bir nokta var.

Uçlama mı, saptama mı?

"'Kodaman' ve Ahmet Altan"ın haber – yazı konusu yapıldığı gazetelerden biri de Akşam. 8 Eylül 2004 tarihli sayısında yazının genişçe bir özeti veriliyor. Bu arada, Ahmet Altan'a da başvuruluyor. Gazetenin aktarımına göre Ahmet Altan, "yazıyı okuduğunu, kendine yöneltilen suçlamaları kabul etmediğini ancak bu konuda demeç vermeyeceğini" belirtiyor.[2] Bazı durumlarda "sükût"un da bir tür yanıt olduğunun altını çizerek sürdürelim.

Ahmet Altan, bir "suçlama"dan söz ediyor. Ama ortada "suçlama" değil, "saptama" var. Kodaman'la Kılıç Yarası Gibi arasında "benzerlikten de öte bir ilişki" olduğu ileri sürülmekle yetinilmiyor çünkü; iki romanın değişik sayfalarından aktarılarak oluşturulan ve arka arkaya sunulan iki metin aracılığıyla gösteriliyor da. Bu bir "suçlama" değil, "saptama"dır. Tartışılacağı düzlem de "haklı – haksız düzlemi" değil, "doğru – yanlış düzlemi"dir. "Suçlama" ile "saptama" arasında önemli bir ayrım var. Ahmet Altan, bunu bilmez değil. Bilmesine bilir ama, "saptama"yı "suçlama" olarak niteleyip sunmakta bir sakınca görmüyor yine de. Öyle gözükmesine karşın aslında anlaşılmaz bir yan yok ortada. Böyle davranmaya zorunlu çünkü. Daha önce yaptığı bir açıklama ile bağlı da ondan! Ahmet Altan, 4 Eylül 2004 tarihli Zaman gazetesinde yer alan açıklamasında, "Ercüment Ekrem Talu'nun söz konusu romanından (Kodaman'dan – M. E.) habersiz olduğunu" belirtiyordu.[3] "Benzerlikten de öte ilişki" kurulan romandan habersiz olunduğu söylendikten sonra, o romanla kurulan ilişkiyi "saptama" olarak değil de, "suçlama" olarak nitelemek ve sunmak kaçınılmaz. Ama ortada açıklığa kavuşturulması gereken bir durum var.

Evet, Ahmet Altan, "Ercüment Ekrem Talu'nun söz konusu romanından (Kodaman'dan – M. E.) habersiz olduğunu" belirtiyor. Güvensizlik gösterip "öyle mi – değil mi?" diye sormak yanlış olur. Söylediğine inanmak zorundayız. Gerçek onun dediği gibidir: Ahmet Altan, Ercüment Ekrem Talu'nun Kodaman adlı romanından habersizdir. Ama o zaman Kılıç Yarası Gibi ile Kodaman arasında ***saptadığım ve gösterdiğim*** "benzerlikten de öte ilişki"yi kanıtlayan örtüşmeyi ne ile açıklayacağız?

"İstihare": "Bir işin hayırlı olup olmayacağını anlamak üzere, abdest alıp, dua edip rüyâ görmek üzere uykuya yatma"[4] demektir. "İstihare"ye herkes yatamaz. "İstihare"ye yatanın doğru özlü – doğru sözlü, dürüst, temiz yürekli... gibi niteliklerle donanmış olması gerekir. Ancak öyle bir kişi, düşünde, "bir işin hayırlı olup olamayacağını" görebilir. Ortadaki, "istihare"nin de içinde yer aldığı alanla ilişkili bir durum olmalı. Bu açıklamanın gönül kandırıcı olmadığının ayrımındayım. Ama Ahmet Altan'ın sözlerinin doğruluğunu sabit veri olarak alınca, üretebildiğim tek çözüm, ne yazık ki, bu oluyor!

Tunca Yaman'ın itirazlarına geçebilirim artık.

"Şakacı" Bir Yazar

Yaman, "şakacı" bir yazar; "espri" yapmayı seviyor. Ama öyle anlaşılıyor ki "ironi" ile arası açık. "'Kodaman' ve Ahmet Altan" başlıklı yazım, ***"Ahmet Altan'ın, romanının bazı sayfalarının yanı sıra 'toplumsal fon'unu da kendinin kılacak ölçüde Ercüment Ekrem Talu'yu sevdiğini ve benimsediğini göstermeyi amaçlayan bu yazı"*** diye bitiyor. Yaman bunu aktarıyor ve sürdürüyor:

"Ne güzel, edebiyatımızda rastlanmayan bir vefa örneği, kadir kıymetbilirlik. Rahmetli Ercüment Ekrem'in hayattayken bile görmediği sevginin bir büyük romancı tarafından gösterilmesinde ne sakınca var?

Sever sever. Buna herhalde en çok Ahmet Altan'ın hakkı vardır. Çünkü Talu, Mekteb – i Sultani'den – Galatasaray Lisesi'nden – yetişme. Ahmet Altan'ın babası Çetin Altan da öyle. Galatasaraylılarda, arada kaç nesil olursa olsun, 'abilik' ve 'abiye saygı, sevgi, bağlılık' kuralı vardır.

Metinlerarasılığı benimsemeseniz bile, ailesel bağlar nedeniyle zaten var bir ilişki. Şimdi bunu 'gayri meşru' ilişki, 'zina' gibi göstermenin gereği var mı?"[5]

"İroni" ile arasının açık olduğu anlaşılan Yaman, böyle diyor. Ama söylediklerini ciddiye alıp da tutumuna uygun düşecek bir niteleme aramaya kalkışmayın.

Çünkü şaka yapıyor. Üstelik şakası karşılıksız da kalmıyor. Bir arkadaşım yazının tam burasında koptu ve kahkahalarla gülmeye başladı. Kendinizi frenlemeyin ve siz de öyle yapın.

Evet Yaman, "şakacı" bir yazar. Ama şaka yaparken bile öğreticiliği elden bırakmıyor. Nitekim "Mekteb – i Sultanililer" arasındaki "ağabeylik hukuku"nun, "'abiye saygı, sevgi, bağlılık' kuralı"nın, "abilerin emeklerini kendinin kılmayı" da içerdiğini onun kaleminden öğrenmiş oluyoruz. Öğrendiğimiz bir başka şey de, "gelenek"in babadan oğula geçtiği. Eğer baba (Çetin Altan) "Mekteb – i Sultanili" ise, "Mekteb – i Sultanili" olmayan çocuğu (Ahmet Altan) bile "gelenek"i sürdürmek zorunda. Tam bu noktada bir ayraç açıp sormak gerekiyor: Çetin Altan, "Mekteb – i Sultanili" ağabeylerinden birinin emeğini, "'abiye saygı, sevgi, bağlılık' kuralı" uyarınca kendinin kılmayı denedi mi? Uzunca bir dönem sıkı bir okuru olduğum Çetin Altan'ın böyle bir saygı gösterisinde bulunduğuna tanık olmadığını belirtmeliyim. Anlaşılan o ki "Mekteb – i Sultanili" babanın eksik bıraktığını, "Mekteb – i Sultanili" olmayan oğul tamamlamakla da yükümlü. Öğrendiğimiz son şey de bu oluyor. Açıklamanın "mantık örgüsü" böyle. "Olur mu öyle şey?" demeyin ve ona saçma ya da benzeri bir niteleme yakıştırmaya kalkışmayın. "İroni" ile arası açık yazarımız, daha önce de belirttiğim gibi, şaka yapıyor çünkü! Ama asıl şakayı bir başka yerde yapıyor.

Ahmet Altan, Zaman gazetesine, "Ercüment Ekrem Talu'nun söz konusu romanından (Kodaman'dan – M. E.) habersiz olduğunu" söylüyordu. Ama Ahmet Altan'dan daha Ahmet Altan'cı kesilen "ironi" ile arası açık "şakacı" yazarımız, söz konusu romanın bazı bölümlerini kendinin kılacak ölçüde benimsemesini Ahmet Altan'ın hem doğal hakkı ve hem de "ağabeylik hukuku"nun bir göstergesi olarak sunuyor. Ahmet Altan'ın reddettiğini, severi Yaman, onun adına kabul ediyor! "Bir güzel mazmun bulunca, Eşrefâ, / Kendimi hicveylemezsem kâfirim!..." diyordu ya Eşref, Yaman da öyle yapıyor, bir "espri" uğruna yanında konumlandığı ya da konumlanmaya çalıştığı Ahmet Altan'ı harcayıveriyor. Tanrı, severin de, sevginin de böylesinden insanı esirgesin!

"İnterxtuallity"

"İroni" ile arası açık "şakacı" yazarımız, şakaya bulayarak bile olsa, görece ciddi şeyler de söylemeye çalışıyor:

"... Tarihsel gerçekler bunlar: Fehim Paşa diye bir adam var, 'Deli Müşir' lakaplı Fuat Paşa var, Fehim Paşa oluşturduğu 'sivil çete'yle Fuat Paşa'yı taciz ediyor, Deli Müşir için saraya asılsız jurnaller döşeniyor, sonunda Müşir Şam'da ikamete memur, yani mecbur, yani sürgün ediliyor.

Ercüment Ekrem Talu bunları yazdı diye Ahmet Altan aynı dönemi, olayları, kişileri konu edinemez mi? Ederse dönemin öne çıkmış siyasi figürlerini ve çekişmelerini, derin devletin ilk çekirdeği olan devlet adamlarına bağlı 'sivil çete' olgusunu es mi geçecek? "[6]

Bunları, Aldatmak'la Arthur Hailey'in Tekerlekler'i ve Alberto Moravia'nın Kıskançlık'ı arasında ilişki kuranları eleştirirken getirdiği ölçütün uzantısında söylüyor. O ölçüt şöyle:

"... buna 'doping', hırsızlık diyenlerin 'intertextuallity' kavramından haberi yok anlaşılan. Metinlerarası ilişkiye 'intihal', 'zina' denmiyor artık. Ortada bir suç yok yani. Hatta ne kadar çok kitapla ilişkiye girerseniz, o kadar başarılısınız."[7]

"Söz meclisten dışarı" havasında söylenen bu sözlerin adresi belli: "'Kodaman' ve Ahmet Altan"ın yazarı, yani ben. "İroni" ile arası açık "şakacı" yazarımız, onca sözü, o yazımdaki saptamayı geçersiz kılmak amacıyla söylüyor çünkü. Söylediği bir başka şey de, "intertextuallity"den haberli kendisinden başka kimsenin bulunmadığı. Bu konudaki özgüvenine şapka çıkardığımı belirttikten sonra, altını çizeyim: "'Kodaman' ve Ahmet Altan", Ahmet Altan'ın "Kılıç Yarası Gibi"yi yazarken ilişki kurduğu metinlerin dökümünü yapmak amacı ile kaleme alınmamıştır. Öyle olsaydı Galib Vardar'ın ***İttihat ve Terakki İçinde Dönenler***'inden (İnkılap Kitabevi, 1960), Refi' Cevad Ulunay'ın ***Sayılı Fırtınalar***'ına (A Yayınları, 1955), Tahsin Paşa'nın ***Abdülhamit Ve Yıldız Hatıraları***'ndan (Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, 1931) Operatör Cemil Paşa'nın ***Hatıraları***'na (Türkiye Yayınevi, 1945)... açılan oldukça geniş bir yelpazede söz almak gerekecekti. "İntertextuallity" konusundaki bilgisini açımlaması için, gereğini yerine getirmeyi "şakacı" yazarımıza bırakıyorum. Ama bunun üstesinden gelebilmek için, öncelikle, ilişki kurulan metinleri saptaması gerekecek. Bu da şaka yapmak kadar kolay bir şey değil; emeği gerektirir. Yine de belirteyim: Az önce gösterdiğim izleri sürerse bir yere varabilir. Ekleyeyim: Tıkandığı noktada kendisine el vermeye de hazırım. Bunu böylece belirttikten sonra bir örnek aracılığı ile derdimi dile getireyim.

Ahmet Altan, Kılıç Yarası Gibi'de, II. Abdülhamit'in "evhamilik"ini ete – kemiğe büründürmek için şöyle bir olay anlatır: Müşfika Kadınefendinin sırtında yara çıkar. Her şeyin denetlenerek Saray'a sokulduğundan kuşkusu olmayan Padişah, yaranın kaynağını merak eder. Hekim, yaranın haremdeki hamama her nasılsa girmiş bir sivrisineğin marifeti olabileceğini belirtince, II. Abdülhamit, sivrisineğe karşı savaş açtırır (Kılıç Yarası Gibi, s. 157 – 163). Bu olay, olduğu gibi, Operatör Cemil Topuzlu Paşa'nın Hatıralar'ında yer alıyor (Operatör Cemil Paşa, "Hatıralar", **Canlı Tarihler: VIII** (içinde), İstanbul 1945, Türkiye Yayınevi, s. 46 – 50).

Öyleyken bu satırların yazarı bunun (benzeri bölümlerin de!) sözünü bile etmiyor. Neden mi? Göstermeye çalıştığı metinlerarası ilişki değil; bu ilişkinin aşıldığı nokta da ondan!

"İntihal"i Tartışalım

Bir şeyi tartışmayı yararsız duruma getirmenin en etkili yolu, onu "saçma"nın alanına taşımaktır. O noktada yapılacak tartışmaların boş söz üretmekten öte bir işlevi yoktur çünkü. Olamaz da! Ama böyle bir tutumun "tartışılan"ın önce sulanmasına yol açmak, sonra da buharlaşmasını sağlamak gibi bir işlevi vardır. "İroni" ile arası açık "şakacı" yazarca yapılan da, bu oluyor: Sulandırarak "sorun"u buharlaştırmaya çalışmak! Niyeti pilav yemek olana düşen de, pirincin taşını ayıklamak oluyor. Ayıkladığımı düşünüyorum.

At izinin it izine karıştığı, daha doğrusu da bilerek ve isteyerek at izinin it izine karıştırıldığı günümüzde, "intertextuallity" – "intihal" ilişkisini özellikle tartışmak gerekiyor. Özellikle, çünkü "intertextuallity", çokluk, "intihal"in kılıfı olarak kullanılıyor. Bu nedenle neyin "intihal", neyin de "intertextuallity" bağlamında değerlendirile(bil)ecek bir durum olduğunu açığa çıkarmakta sayısız yarar var. Hiç değilse "intihalcileri"i ödüllendirmekten kurtuluruz!

Böyle bir tartışmaya, Tarih ve Toplum'un Temmuz 1998 tarihli sayısında yayımlanan makalesinden bir kitap çıkartılmış yazar olarak katkı sağlayacağıma da inanıyorum.

[1] **Kaçak Yayın**, S: 17, (Eylül 2004), ss. 4 – 8.
[2] "Altan'ın romanına çalıntı suçlaması", **Akşam**, (8 Eylül 2004), s. 19.
[3] Cem Kuleli, "Ahmet Altan'a 'intihal' Suçlaması", **Zaman**, (4 Eylül 2004), s. 15.
[4] Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, İstanbul 2004, Aydın Kitabevi, s. 338.
[5] Tunca Yaman, "Her yerde zina, her taşın altında Sebatayist", **Picus**, S: 15, (Ekim 2004), s. 5.
[6] Agy, s. 5.
[7] Agy, s. 5.

mehmet_ergun56@hotmail.com

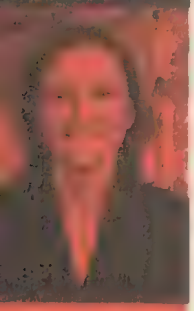

Özgül Apaçe

Beyaz Kule

Önce Selanik'i anlatmaya karar vermiştim. Selanikle olan akli ve kalbi yakınlığımızı. Bu şehirde başlayan ve sonra koca bir imparatorluğu içine alan yenilik aşkının, ihtilal ateşinin, modernizm tutkusunun bizi hâlâ nasıl sardığını... Biz farkında olmasak da Selanik'in içinde yaşadığımız zamana değen caddelerini, sokaklarını, evlerini... Ama karşıma derin, kalın bir çizgiyle ötelenen tarihimizin öyle büyük bir parçası çıktı ki, bunu anlatmaya çalışmak en esaslı tarihçileri, konunun uzmanlarını dahi yorar... Beni ise hayli hayli aşar...

Aklımda uçuşan sözcüklerle başbaşa kaldım... Selanik; 1600'lerin bilimsel araştırma merkezi, 1700'lerin Osmanlı İmparatorluğu'nda yenilik yanlısı öğelerin yerleştiği, yeni fikirlerin üretildiği kent, 1800'lerde İmparatorluğun son döneminde arzulanan değişimlerin bir bir hayata geçirildiği İttihat Ve Terakki'nin başkenti. İttihatçıların "Kabe-i Hürriyet"i, Abdülhamit'in sürgün yeri, Büyük İskender'in şehri, Jön Türkler, Mustafa Kemal, Hareket Ordusu, Ömer Seyfettin, Yahya Kemal, Aka Gündüz... İmparatorluğun beyni, tutucu Dersaadet'in yerine, Osmanlı milliyetçiliğinin oluştuğu, örgütlendiği yer. Yeni bir ülkenin doğuşunun filizlendiği şehir... Ve Selanikliler, dönmeler... Bir de tabi aile mirasından bize kalan tek taşlı pırlanta yüzüğümüz; tarih kitaplarından görmeye alışık olduğumuz Atatürk'ün Selanik'in üst mahallerindeki mütevazı evi...

Vazgeçtim...

Ben size bir kuleyi anlatacağım. Beyaz Kule'yi, nâmı diğer Kanlı Kule'yi... Avrupalı ya da Arap turistlerin tur programlarında da böyle mi yapılıyor bilmiyorum ama, Selanik'e gelen Türkler önce bu kuleye götürülüyor. İlk bakışta sıradan ve hatta fazla yüksek de değilmiş dedirten kulenin döner merdivenlerinden çıkınca karşımda Ege'nin en güzel limanlarından biri, Selanik Limanı uzanıyor... ve tüm şehir ayaklarımın altında... Belki de şehri önce yüksekten görme alışkanlığı gereği böyle buraya getiriliyoruz ama hiç de fena olmuyor... Selanik sahili yüksekten bakınca İzmir'in kordon boyunu çağrıştırıyor... Beyaz Kule'nin ayaklarının dibinde uzanan sahil şeridi boyunca geniş bir yaya kaldırımı var... Yaya kaldırımının arkasında ise denize bakan 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyılın ilk yarısında yapılmış izlenimi veren, çoğu barok tarzı binalar sıralı... Binaların en alt katı, yine İzmir'in kordon boyunda olduğu gibi kafeler, restoranlarla dolup taşıyor... Kuleden şehrin içine doğru uzanan caddeler ise tüm büyük şehirlerde olduğu gibi bildik markaların dükkanları ile süslü birer alışveriş merkezi... İşte Beyaz Kule tam 6 yüzyıldır burada durup gözünün önünde olan bitenleri seyrediyor... Bu kuleyi anlatmak istememin sebebi de bu tanıklık hikâyelerinden sadece biri...

"1908 kış aylarında Selanik'te Beyaz Kule Birahanesi karşısındaki Askeri mahfelde Mustafa Kemal ve bazı arkadaşlarının giriştikleri, memleketle ilgili münazarada Mustafa Kemal'in söylediklerinin bir kaçı şöyledir: "İnkîlabı ikmal etmek lazımdır. Ben bunu yapacağım. Bugünkü Osmanlı İmparatorluğu'nun yüksek sayılan kumandanları benim için yoktur. Ordu kumandan sicilleri için son limit olarak binbaşıyı kabul ediyorum. Geleceğin büyük kumandanları bunlar olmak gerekir. Sicil defterlerinin binbaşıya kadar olanlarını muhafaza edeceğim. Üst tarafını yaktıracağım. Bundan sonra ne olacağını yapacağımız inkîlap gösterecektir. Evet inkîlap (devrim) yapacağız. Bugüne kadar yapılan inkîlap (devrim) sayılmaz. Memleketi bin bir akılsızın eline bırakamam. Birçok adamların yerine birkaç kafa ile iktifa edebilirim. Mesela; Kazım Köprülü'yü (Özalp) harbiye nazırı yapacağım. Nuri'yi (Conker) kumandan ve idare şefi yapacağım. Fethi'yi (Okyar) yeni inkîlapçı Türkiye'nin mümessili olarak Avrupa'ya göndereceğim."

Nuri Conker'in gülmesine Mustafa Kemal; "Niçin gülüyorsun?" diye sorduğunda; "Seni düşünüyorum, onun için, bütün işler içinde sen ne olacaksın?" Mustafa Kemal gülerek; "Ben mi? Ben de sizleri o makamlara getiren olacağım." cevabını verdi." Mustafa Kemal 1900'lerin başında yaptığı bu konuşmayı 1937'de Çankaya'da bir yemekte aynı kişiler karşısında bir kez daha anlatmıştı. Aslında Mustafa Kemal benzer konuşmaları Beyaz Kule Gazinosu'nda da sık sık yapıyordu. Ve o günleri anlatan pek çok anı kitabına bu satırlar not düşülüyordu. Bu kuleyi anlatılmaya değer kılan da işte bu. 20.yy'ın başında Mustafa Kemal ve askeri okuldan pek çok arkadaşı Beyaz Kule'nin yanında bugün hâlâ aynı şekilde duran parkta dolaşır, kafelerde restoranlarda saatlerce oturur, sık sık toplanır ve memleket meselelerini konuşurlardı... Osmanlı Devleti'nin kaderine hükmeden İttihat Ve Terakki Cemiyeti Selanik'te bu sohbetlerden doğmuştu. Beyaz Kule o günlerin Hürriyet Savaşçılarının Mâbedi idi... Enver Paşa'nın, Talat Paşa'nın, Mithat Şükrü'nün, Yakup Cemil'in Selanik'te en sevdiği yer bu kuleydi. Her gece Beyaz Kule'ye uğrarlar, sabahlara kadar devam eden vatan ve hürriyet konulu hararetli tartışmalar yaparlardı.

Selanik'teki mason localarına devam ederken

dünyayı, siyaseti öğrenen erken İttihatçı kadroların "Beyaz Kule"de bir araya geldiklerinde neler konuştuklarını, sonra nasıl sokaklardan geçip evlerine döndüklerini hayal etmemi, bugün artık gündelik sıkıntılarından, alelade sorunlarından söz ederek kulede ve etrafındaki kafelerde gezen insanlar dahi engelleyemiyor... Burası bana gizemli bir yer gibi görünüyor... Aslında öncesi de ilginç. Beyaz Kule'nin gerçek adı Kanlı Kule... Osmanlı İmparatorluğu Selanik'i aldıktan sonra bu kuleyi yeniçeri hapishanesi olarak kullanıyor. Kule işkenceleri ve idamları ile o kadar ünleniyor ki, Fransa'nın Bastille'i ile kıyaslanır oluyor... Ve Bab-ı Ali öyle demese de, Osmanlı halkı buraya Kanlı Kule adını yakıştıyor...

Sonra imparatorluğun gidişatına uygun olarak onun da kaderi değişiyor. Kule 1800'lerin ortalarından itibaren başlayan Osmanlı'daki modernleşme hareketleri ile birlikte yenileniyor. Önce beyaza boyanıyor sonra adı değişiyor... Bir cezaevi olmaktan çıkıyor ve etrafına kurulan kafelerle, tiyatrolarla şehrin sosyal hayatının aktığı alan oluyor... Kulenin etrafında Sultan Abdülhamit döneminde 1906 yılında açılan Beyaz Kule'nin Bahçesi adlı kafe dönemin Osmanlı subaylarının da buluşma noktası oluyor. Yani Ortaöğretim tarih kitaplarında şöyle bir değinilen İttihat Ve Terakki'nin üst düzey kadrolarının uğrak yeri.

Türkiye'nin yakın tarihine damgasını vuran Mustafa Kemal gibi pek çok ünlü ismin de ilk gençlik yılları bu yüzden onun etrafında geçiriyor. Ay başında Olimpos, Kristal, Jünyo gazinolarında, ay sonunda ceplerdeki para azalınca ara sokaklardaki ikinci sınıf yerlerde, en çok da Yorgo'nun meyhanesinde... Bu yüzden pek çok anı kitabında Beyaz Kule'nin adı itina ile telaffuz ediliyor. II. Abdülhamit döneminde Saray'ın baskısından uzak kaldığından İttihatçılar tarafından "Hürriyetin Kâbesi" olarak adlandırılan bu şehir de Hürriyetin Kutsal Evi ise bu kule oluyor.

"Mustafa Kemal, olaylardaki karışıklığı bütün çıplaklığıyla görebiliyordu. Yeni idareyi açıkça eleştiriyordu. Hemen her gece. Çocukluğundan beri alışık olduğu Selanik kahvelerinde subay arkadaşlarıyla oturuyor, içip konuşuyordu. İhtilâlden sonra bütün yasaklardan kurtulmuş olan Olimpus ve Kristal gazinoları, kaldırımlara, hatta caddelere doğru taşmış ve masaları tramvay raylarına kadar yaklaşmıştı. Deniz kıyısının öbür ucunda, bütün koyu tepeden gören ve akşam rüzgârını alan yuvarlak Ortaçağ kulesinin dibinde de Beyaz Kule diye yeni bir gazino açılmıştı. Burada konuşma sesleri, sokak satıcılarının yaygarasına ve kalabalık mermer masalardan yükselen domino ve tavla şakırtılarına karışırdı.

Mustafa Kemal'in keskin sesi, bunların arasından yükselerek, çevresine açıklıkla yansırdı. Güçlü bir şekilde tartışır, kendine karşı çıkanları mat ederdi. İttihatçıları açıkça ve sözünü sakınmadan yeriyordu. İhtilâl yapılmış ve meşrutiyet ilân edilmiş olduğuna göre, İttihat Ve Terakki Komitesi'ne artık ne gerek vardı?" Neresinden bakarsanız bakın etkileyici. Gerçi resmi tarih açısından bakarsanız bunlar mühim hadiseler değil. Ülke tarihini Kurtuluş Savaşı ile başlatırsak ve öncesine dair sadece "Yurdun her köşesi bilfiil işgal altında" cümlesini duymak istersek bunlar hakikaten mühim hadiseler değil. Ama İstanbul'a Diyarbakır'dan daha yakın olan bir şehirde, hem de sadece küçük bir kule bana bunları anlatıyorsa, büyük bir şehir Selanik kim bilir bize daha neler anlatır... Ama gördüm ki, Selanik'e birlikte gittiğim Türkiye'nin dört bir yanından gelen üniversite öğrencilerine bu kule pek bir şey anlatmıyor... Haksızlık da etmemek lazım, zira öğretilene sahip çıkıyorlar. Atatürk'ün evini büyük bir ciddiyetle gezdiler, duvarda asılı ders notlarını tek tek incelediler. Ama hepsi bu kadar mı? Şimdi artık Selanik'in simgesi olan, şehirdeki tüm hediyelik eşyaların üstünde resmi bulunan bu Beyaz Kule de hatırlanmayı hak etmiyor mu sizce? Bilmiyorum, belki de daha eski tarihler, anılar tehlikeli bulunduğu için gerçek tarih belleklerimizden uzaklaştırılıyor, yerine olmayan ama olması istenen tarihle yapay bir bellek oluşturuluyor. Ama Atatürk'ün sınıf arkadaşı Ali Fuat Cebesoy'un şu satırlarında sizce bir tehlike var mı hâlâ? Tabi aşırı milliyetçilik damarlarınız varsa onu bilemem...

"AH SELANİK!"

"Kolağası Mustafa Kemal, bu akşam mahzundu. Selanik'te Beyaz Kule bahçesinde başbaşa oturuyorduk. Saatlerce konuştuk, nerede ise gün ağaracaktı. O gece ay Olimpos dağlarının arkasında kaybolurken, Mustafa Kemal içini çekerek: - Ah Selanik, dedi. Seni bir daha Türk olarak görecek miyim? Baktım, ağlıyordu. O altın sarı saçlarını okşadım. Teselli etmeye çalıştım. Ben, Mustafa Kemal'in müşterek hayatımız boyunca bu derece duygulandığını görmedim."

Björn Kern

İstanbul'da bir Alman

Sonbaharı katlanılır kılmanın beş yolu

Hay aksi. Ramazan'ı tümüyle unutmuşum. Peki şimdi bunu ne kadar ciddiye almam gerekiyor? Şu boğaz turunu yapmamış olsaydım belki de bunun farkına bile varmayacaktım. İki bira içmiştim ve tuvaletin önünde bay ve bayan arasında karar vermeye çalışıyordum. Acaba benim için hangisi doğruydu? Bay, bayan – seviyor, sevmiyor. Doğal olarak yanlış kapıyı seçtim, başı örtülü bir kadın beni Türkçe küfür bombardımanına tuttu ve dışarı attı.

Tuvaletin parasını öderken sevimli tuvaletçi elime limon kolonyası dökerken elimdeki bira kutusu da bundan nasibini aldı. Havaya kalkan ve sarkaç gibi sallanan işaret parmağına bakılırsa, hayır dostum, hayır, böyle yürümez, gibilerden bir şey söylemeye çalışıyordu adam. Ama bunu ancak, güneşin altına uzanmış, sigarasının tadını çıkaran Avustralyalı kız beni bu konuda uyarınca anladım. Ramazan'da bira içmemem gerekiyormuş. Derhal elimdeki bira kutusunu fırlattım. Avustralyalı kıza Hırvatistan'dan bu yana aklıma takılan bir soruyu sordum: "Neden Doğu Avrupa'da ve Türkiye'de bu kadar çok Avustralyalı var?" Bunu sorarken 'çünkü bira ucuz" cevabını vermemesini umdum, ama vermedi.

Onu kendi haline bırakıp boğaza döndüm. Boğaz beni deli ediyor. O kadar güzel ki. Yolculuğun geri kalan kısmını vapurun arkada bıraktığı izleri, o bembeyaz köpüklerin nasıl yine boğazın koyu mavi suları içinde eriyip gittiğini izleyerek geçirdim. Ve gülümsemekten kendimi alamıyordum. Asya tarafında karaya çıkınca gizliden gizliye yine bira aramaya başladım. Üçüncü dükkânda başardım. Mantık budur: Biri satmazsa diğeri satar. Dükkâna bir Japon çifti girdi, uzun süre bir şeyler aradılar. Can I help you? diye sordu satıcı. Onların kem küm ettiğini görünce bira? diye sordu satıcı tekrar. Şarap? Hayır, hayır, dediler başlarını sağa sola sallayarak. Hayır, onlar sadece meyve suyu istiyorlardı. Japon işte.

Pazar yerinde gençken arkadaşlarımı etkilemek için takındığım "cool" tavrı takındım. Elimdeki Türkiye kitabı da böyle yapmamızı öneriyor zaten. İşe yaradı, yanıma kimse yanaşmadı – hay aksi, aslında şu alım satım oyununu oynamak isterdim. Yine de dimdik, ileriye dönük bakışlarımı değiştirmedim. Birkaç dakika sonra arka sokaklardan birinde, elimde bir çay bardağıyla oturuyordum.

Ama kimse bana bir şey satmak istemiyordu. Ayağım bir kedi yavrusuna takıldı ve aşağı doğru baktım. Doğrusunu söylemek gerekirse parçalanmış bir kot pantolon ve yüzünde kesikler olan birine kim niye bir şey satmak istesin ki. Yüzümdeki kesiklerin nedeni Sofya'dan İstanbul'a gelirken sallanan trende olduğum tıraş. Daha sonra pazarın arka tarafındaki bir kafeye gittim. Garsona İngilizce neler yaptığını, nereli olduğunu falan sordum, tek kelime anladığı yok, ama ben konuşmaya devam ettim, İstanbul'dan, Berlin'den söz ettim, biraz sıkıldı, ama dostane tavrını değiştirmedi, ancak ağzımdan 'Leman' sözcüğü çıkınca yüzüne bir aydınlık geldi. "Leman, Leman," diye tekrarladı ve omzuma vurdu. "My friend." Ve Leman'ın yeni sayısını getirip masaya koydu.

Tek başına genç bir delikanlı Beyoğlu'na gitmemeli, diyor elimdeki Türkiye kitabı. Yoksa kendisine yüzlerce kadın teklif edilir. Sonra da şampanyalarla yüklü ağır bir hesap ödetilir. Hesap ödendikten sonra, diye devam ediyor kitap, peşinden kaçınılmaz olarak nakavt gelir. Kendisine ağır bir uyuşturucu içirilir ve insan üç gün sonra uyandığında cüzdanının yerinde yeller estiğini görür. Hiç fena değil, diye düşündüm, en azından uyuşturucu kısmı. Hava kararır kararmaz Beyoğlu'na doğru yola çıktım. İstiklâl Caddesi Almanya'daki alışveriş caddelerine benziyor, renkli ve huzurlu. Yine de bir fark var: Burada çoğunlukla genç insan ve gülen yüzler var. İnsanlar daha mutlu. Almanya'da sadece mutsuz ve yaşlı insanları görürsün sokaklarda. Taksim meydanında bu kadar mutlu mesut genci bir arada görünce depresyona girdim. Ve ilginç kadınları. Bizde ise sadece kot pantolon ve tişört giyerler. Türk kadınları konusunda dikkatli olun, diye okuyorum elimdeki kitaptan, loş ışıklı bir döner büfesinde otururken. Bir abisi olabilir. Artık yeter! Elimdeki kitabı ilk gördüğüm çöp kutusuna atıyorum.

Türkiye'nin doğusu. Sadece kitap değil, tanıdığım bir çok Türk de orada bambaşka bir dünya olduğunu söylüyor. Yarı hayranlık, yarı küçümseme seziyorum bunda. Mutlaka oraya gitmeliyim. Giderdim de. İstanbul'a bu kadar âşık olma-

saydım. İstiklâl Caddesi'nde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladım. Daha ilk turda yanıma biri yaklaştı. Benim yaşlarımda bir oğlan, 'nice girls and cheap beer', diyordu. Evet, her şey plana uygun seyrediyordu. Uyuşturucu nakavtına yaklaştığımı düşünerek sevindim ve yeni arkadaşımın peşinden yürümeye başladım. Good friend, diyordu sürekli, good friend. Hemen yan sokaktaki bir bara girdik. Yeni arkadaşım rakı üstüne rakı ısmarlıyordu bana. Artık geç olmuştu. Ama çok eğlenmiştik. Beni soymadı ve üç gün sonra bir yerde uyanmadım. Şimdi adres defterimde yeni bir arkadaşın telefon numarası vardı.

Tünelin orada Alman gazeteleri gördüm. Almanya'nın tutucu partisinin lideri Angela Merkel'in Türkiye'nin AB üyeliğine karşı bir imza kampanyası başlattığını yazıyordu. Nedeni: Kültürel farklılıklar. Ya da politik. Ya da din. Yazı bu konuda pek emin değil. Ama Bayan Merkel'in Türkiye'nin AB üyeliğine karşı olduğu kesin. Her nedense. Bravo. Masanın başında oturmak yerine, kalkıp bir bakmak belki yararlı olabilir Bayan Merkel, ne dersiniz? Ama tabii, gerçeklerle oy kazanmak zor.

Sabahın dördünde Taksim meydanından Sultanahmet'e en karanlık sokaklardan geçerek giderken bile korku duymuyorum. Aslında biraz korksam iyi olurdu. En azından evimden uzakta olduğumu hissederdim. En azından Galata Köprüsü'nün altındaki bekçi beni durdurdu. Çünkü soğuktan ellerimle montumun önünü tutmuştum ve büzülerek yürüyordum. Bekçi de montumun altında ne sakladığımı bilmek istiyordu. En azından ben öyle sanıyordum. Söylediklerinden tek bir sözcük anlamadığım için, 'sorry' dedim, o zaman gülümsedi, turist, eliyle geç işareti yaptı. Galata Köprüsü'nün tepesinden örümcek ağları gibi balık oltaları sarkıyordu.

Kaldığım hotelin kapısında sırtlarında çantaları olan birkaç kişi görevliyle birkaç kuruş için tartışıyordu. Yanlarında kendi uyku tulumları olduğunu, bu yüzden battaniyeye ihtiyaçları olmadığını, dolayısıyla ücrette biraz indirip yapıp yapamayacağını soruyorlardı. İngilizce tabii. Ama aksanlarından onların da Alman olduğunu anladım. Başka ne olacak? On beş dakikalık pazarlıktan sonra, aslında başka bir hotelde yer ayırttıklarını hatırladılar ve kuru bir 'thank you'dan sonra oradan ayrıldılar. Hotel görevlisi adına üzüldüm. En azından başını sallar falan diye düşündüm, ama onu bile yapmadı. Herhalde daha berbatlarını da görmüştü.

Onlar gittikten sonra Boğaz turunda karşılaştığım Avustralyalının Hotelin önünde durduğunu fark ettim. 15 milyonluk bir metropolde tesadüfen vapurda karşılaşıyoruz, ardından gecelediğimiz yerde. Nedeni onda da aynı Türkiye kitabı olması herhalde.

Gözlerimi kapatıyorum ve Haliç'in o harika sularını, balıkları, akşamları Sultanahmet'in üzerinde oluşan o muhteşem silueti görüyorum, sokaklardaki canlılığı, şehrin üzerindeki güneşi görüyorum, yayaların yüzündeki gülümsemeleri ve pazar yerlerindeki o renkleri görüyorum, insanın burada ne kadar hızlı arkadaş bulabildiğini, nasıl evinde hissettiği ve asla yalnız kalmadığını düşünüyorum. İmza kampanyasına katılan taşralı Almanların ne kadar çok şey kaçırdıklarını düşünüyorum. Benim burada daha ilk günümde gördüklerimi anımsadıkça.

Gelirken Saraybosna'da Hollandalı bir kızla tanışmıştım. Belgrad'a kadar beraber yolculuk yaptık. Sürekli dünyanın en güzel şehri diyordu Belgrad için, ama o zaman şunu henüz bilmiyordum: Dünyanın en güzel şehri İstanbul'dur.

Mesut Kara

Nâzım Hikmet

Yıllarca edebiyatçıların, aydınların Türk sinemasını küçümsediği, sinemadan uzak durduğu söylendi, tartışıldı. Edebiyatçılar sinemaya destek vermediği için eleştirildi. Sinemaya mesafeli durmayan, ilişkilerini her dönem sıcak tutan, edebiyatçılar da vardı. Yazdıkları sinemaya aktarılan edebiyatçıların dışında senaryolarıyla ya da yönettiği filmlerle sinemanın da içinde olanlara Nâzım Hikmet'ten Kemal Tahir'e, Orhan Kemal'den Yaşar Kemal'e, Attila İlhan'dan Vedat Türkali'ye, Selim İleri'den Orhan Pamuk'a kadar bir çok edebiyatçıyı örnek gösterebiliriz.

Herkesin en çok şiirleriyle tanıdığı Nâzım Hikmet'in sinemayla ilişkisi yakın zamana kadar pek bilinmiyordu. Bu konudaki en kapsamlı çalışma ise Prof. Dr. Oğuz Makal'ın "Beyazperde ve Sahnede Nâzım Hikmet" (1) adlı kitabıydı.

19 yaşında gittiği Sovyetler Birliği'nde, Moskova Meydanı'nda izlediği "Açlık... Açlık... Açlık..." adlı belgesel Nâzım Hikmet'i hem sinema ile tanıştırır, hem de şiir anlayışının değişmesinde önemli rol oynar. Mayakovski'nin şiirinden de etkilenen Nâzım, şiirinde görsel vurgunun belirginleştiği sinemasal bir anlatımı seçer.

Ülkesine Türkiye Komünist Partisi'nin bir sıra neferi olarak dönen Nâzım Hikmet, politik mücadelesinin yanında edebiyat çalışmalarını da aralıksız sürdürür. "1923-24 yılları arasında Süreyya Paşa sinemasının müdürlüğünü yapan babası Hikmet Bey, Osmanlıca-Fransızca olan 'Le Courrier du Cinema/Sinema Postası' adında bir dergi çıkararak film tanıtımına, sinema haberlerine ve eleştiri yazılarına yer vermeyi kararlaştırmıştır. Nâzım'ın bu dergide kendisine yardım etmesini, yanında çalışmasını ister. Nâzım, uzun sürmese de ikinci kez sinema ile bu dergide buluşur." (2)

Bir gün Muhsin Ertuğrul ziyaretine gelir ve "Hazır piyesin var mı?" diye sorar. Bu ziyaret ve talep Nâzım Hikmet'in önce tekrar tiyatroyla, ardından da sinemayla bağını yeniden kurar. "Kafatası" ve "Bir Ölü Evi" piyeslerini yazar. Muhsin Ertuğrul'un İpek Film için çektiği "Bir Millet Uyanıyor" filminde de Nâzım Hikmet, hem reji asistanı, hem de seslendirme yönetmeni olarak önemli bir rol oynar. Muhsin Ertuğrul, Nâzım Hikmet'le işbirliğini sürdürür ve "Karım Beni Aldatırsa" filminin senaryosunu yazdırır. Nâzım Hikmet daha sonra da birçok filmde kullanacağı Mümtaz Osman imzasıyla senarist olarak yer alır filmde. 1933 yılında çekilen yedi filmin beşi ("Cici Berber", "Fena Yol", "Karım Beni Aldatırsa", "Naşit Dolandırıcı", "Söz Bir Allah Bir") bu ikilinin imzasını taşır; yönetmen Muhsin Ertuğrul, senaryo Mümtaz Osman. Aynı yıl çekilen "Düğün Gecesi/Kanlı Nigar" filminin ise hem yönetmeni hem de senaristidir Nâzım Hikmet. 1934 yılında

da Muhsin Ertuğrul'un yönettiği "Aysel Bataklı Damın Kızı", "Leblebici Horhor Ağa" ve "Milyon Avcıları"nın senaryoları da Mümtaz Osman takma adıyla Nâzım Hikmet'e aittir. Nâzım Hikmet 1937 yılında "Güneşe Doğru" filmiyle bir kez daha senaryosunu da yazdığı filmde yönetmenlik yapar. Bütün bu çalışmaları sürerken hakkında da yeni yeni davalar açılır. 1938 yılında tutuklanır Nâzım Hikmet. Uzun mahkumiyet yılları başlamıştır. Buna rağmen İpekçiler ve Muhsin Ertuğrul, Nâzım Hikmet'le ilişkilerini kesmez, senaryo yazdırmayı sürdürürler. 1939 yılında "Tosun Paşa", 1940'da "Şehvet Kurbanı", 1941 yılında "Kahveci Güzeli" ve 1942'de de "Kıskanç" filmleri çekilir Mümtaz Osman imzalı senaryolarla.

Nâzım Hikmet 1946 yılında Muhsin Ertuğrul için Ercüment Er imzasıyla özgün bir senaryo yazar: "Kızılırmak Karakoyun." 1951 yılında yine İpek Film hesabına "Barbaros Hayrettin Paşa" ve "Lale Devri" filmlerinin senaryolarını yazar. Senaryosunu o sıralarda yazdığı "Balıkçı Güzeli" filmi ise 1953 yılında Baha Gelenbevi tarafından filme çekilir. Bu üç senaryosunda da İhsan Koza imzası vardır.

1- Beyazperde ve sahnede Nâzım Hikmet. Prof. Dr. oğuz Makal, YGS Yayınları. İstanbul, 2003
2- a.g.e. sf. 40

"sevmek seni" filminden*

Kız- Aşk öyle ulu bir şey ki herşeyin yoluna gireceğine inanıyorum, mutluluğa inanıyorum yeniden.
Oğlan- Artık bana da her şey güzel görünmeğe başladı.
Kız- Aramıza giren o korkunç anlaşmazlığı açıklayamıyorum bir türlü.
Oğlan- O bizim dışımızdan bir uyuşmazlıktı...
Bizim dışımızdaki her şeyden bir çatışmaydı o. Ayakkabıdan, elbiseden, evlerden, sokaklardan, bizi kuşatan çevreden, eşyadan gelme bir aykırılık.
Kız- Ne güzel anlatıyorsun
Oğlan- Yeni yeni buluyorum bu gerçeği. Aşk bizim için değil çevremiz için imkânsız birşey. Çevremizden kopamadıkça aşkı mutluluğa götüremeyiz. Dışımızda kalan her şeyden arınınca delice aşk başlıyor aramızda.
Kız- Dünyayı sevmiyorum. Senden başka hiçbir şeyi, hiç kimseyi sevmiyorum.
Kız çarşafı iyice örter üstlerine
Kız- Bunun altından hiç çıkmayalım. Korkuyorum.
Oğlan- Mümkün olsaydı...
Kız- Ben sen olmak istiyorum. Sen de ben olasın istiyorum. Tek bir insan gibi...
Oğlan kalkar, doğrulur, öylece durur sonra
Kız- Sustun. Kalkıyor musun?
Oğlan- Evet
Kız- Geleceksin benimle değil mi?
Oğlan başını sallar.
Kız- Hemen mi, hiç uzatmadan ha?
Oğlan gene başını sallar.

* Sevmek Seni | 1965 **Yazan - Yöneten** Cengiz Tuncer
Kız- Selma Güneri **Oğlan-** Beklan Algan

Paydos filminde - 1968
Gülistan Güzey, Serpil Gül ve Mualla Sürer | Yönetmen: Ülkü Erakalın

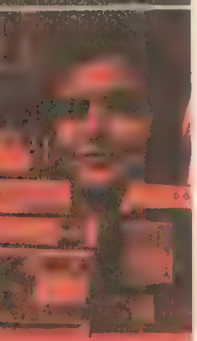

Ayça Van Ingen Schenau

Modern Hollanda Edebiyatı

Hollanda'da son ayların en çok satan ve en çok okunan kitap listerine göz atanlar diyet kitaplarını ve çoğunluğu diğer dillerden çeviri olup edebi değeri bulunmayan kitapları üst sıralarda görüp Hollanda edebiyatı'nın varlığını ve sınırlarını sorgulayabilirler. Haritada Avrupa'nın geniş ülkelerinin yanında minicik bir yer kaplayan, bir kısmı deniz seviyesinin altında yer alan topraklardan hiç mi iyi yazar çıkmamıştır? Edebiyat meleğinin kanadı bu topraklara hiç mi dokunmamıştır?

Yabancı ülkelerinin eserlerini hiç yadırgamadan kendi dillerine çeviren, Türkiye'den bilhassa Orhan Pamuk, Yaşar Kemal, Sadık Yemni gibi isimleri bilen Hollandalılar, kendi eserlerinin dünya çapında okunulurluğu hakkında spekülasyon yapmayı severler. Genel çoğunluk, Hollanda edebiyatı denince akla gelen birkaç ismin dünya edebiyatına katkısı olduğunu iddia eder.

Bu isimler arasında ilk akla gelenlerden olan Harry Mulisch'in şu ana kadar sadece iki eseri Türkçe'ye çevrildi. Bu eserlerden biri olan Suikast, Mulisch'in ve 20. yüzyıl Hollanda yazarlarının en çok kullandığı konuyu işler: Savaş. İkinci Dünya Savaşı Hollanda'da tüm acıları ile yaşanmıştır ve bu acıların tortusu hâlâ toplumda hissedilir. Kendisi de yetmiş yaşını devirmiş bir yazar olarak Mulisch savaş konusunu Suikast'te ustaca işlemiştir. Bir ihbarcının öldürülmesi ve cesedin komşular tarafından bir evin önüne taşınması sonucu Naziler o evde oturan tüm aileyi -evin küçük oğlu hariç- katleder. Yıllar geçer, çocuk olayı unutmaya çalışır fakat içinde bir yerlerde de 'neden' sorusunu sorarak büyür, ve yaşlılık döneminde bu olayı aydınlatacak bilgilere ulaşır. Hikâyenin sonu şaşırtıcı olmasının yanında savaşın gerçeğini tüm çıplaklığıyla okuyucuya aktarır.

Mulisch'in istisnasız baş yapıtı olarak bilinen 'De Ontdekking van de Hemel' (Cennetin Keşfi) ise savaşa uzaktan dokunan felsefi, psikolojik, sembolist ve kabalist bir eserdir. İnsanın başına gelebilecek en korkunç felaketleri bile bir nedene bağlayan bu eser son yıllarda dünyayı saran İncil ve Yahudi mitolojisinin yanında Ortaçağ efsaneleri gibi malzemelerden de faydalanır. Romanın baş kişisi Tanrı tarafından, tabiri caizse özenerek yaratılmış, müstesna bir görevle yeryüzüne indirilmiş bir melektir, fakat gerçek babasının kim olduğunu bilmez, annesi doğumundan önce komaya girmiştir, bir şatoda oyuncaklar yerine kilitlerle oynayarak büyür. Mulisch akıcı anlatımı ile okuyanı sıkmaz, mesela aynı kategoride yazan Umberto Eco'ya göre daha anlaşılır ve günlük kelimeler kullanarak gizemini okuyucuyu kasmadan yaratır.

"Au Pair"

Mulisch'den birkaç yaş daha genç olan ama adından en az Mulisch kadar sık bahsedilen Cees Notenboom ise Hollandalı olmasına rağmen romanlarında Almanya, İspanya ve Portekiz gibi yabancı ülkeleri anlatmayı tercih eder, Hollanda dışında daha çok beğenildiğini iddia eder, seyahat tutkusu sayesinde gezdiği yerlerin kokusunu, konunun içine her yazara nasib olmayan bir doğallıkla serpiştirir, öyle ki 'Saudade' duygusunu Portekizliler'den bile daha iyi anlattığı söylenir. Bu yönüyle tipik bir Hollandalı'dır Notenboom, çünkü bunu ancak bir Hollandalı yapabilir. Cees Notenboom Hollanda'da bulamadığı ihtirası, yoğun duygularla süslenmiş hüznü ve güzel havayı başka coğrafyalarda solumaktadır.

Hollandalılar'ın en belirgin özelliğini Willem Frede-

var mı?

rik Hermans 'Au Pair' isimli eserinde açık seçik anlatmıştır: 'Hollanda'da bir şey bulunmuyorsa Hollandalılar dünyanın her yerinde onu arar ve bulurlar.' der yazar kitabının giriş kısmında. Kitabında Hollanda'da Fransız dilini iyi öğrenemeyeceğini gören 20 yaşında bir genç kızın Fransa'ya sanat tarihi okumak için gitmesini, burada cep harçlığını kazanmak için bakıcılık yapmak uğruna yaşadığı maceraları gizemli bir dille anlatır. Bu kitabın bence en büyük gizemi yazarken yaşlı bir adam olan W F Hermans'ın dünyayı yirmilik bir genç kızın ağzından nasıl bu kadar gerçekçi tasvir edebildiğidir. Kitap İkinci Dünya Savaş'ıyla uzaktan bağlantı kurar, zaten yirminci yüzyılın ikinci yarısında hemen hemen tüm eserlerde ikinci dünya savaşından az ya da çok esintiler bulunur. Egzantrik yan karakterleri, adı sanı duyulmamış ressamlar ve besteciler üzerine söylenmiş deneme tarzı paragraflarla 'Au Pair' ilginç bir romandır.

90'lık bir genç kız...

Hollanda'da bulunmayan bir şeyi dünyanın başka yerlerinde aramak ve bulunca mümkünse Hollanda'ya getirmek bu kültürün en belirgin olgusudur. Dünyanın diğer köşelerinde insanların nasıl yaşadığını, medeniyetlerin ne durumda olduğunu delicesine merak eden Hollandalılar bu sayede Avustralya'yı, Amerika'nın New York kıyılarını (New York'un ilk adı New Amsterdam'dır ve bugünkü Surinam karşılığında İngilizler'e bırakılmıştır) ve bir kısmını bugün de elinde tuttukları bir sürü adayı sömürgeleştirmişler, başta baharat olmak üzere bu toprakların zenginliklerini Hollanda'ya taşımışlardır. Bu yerler arasında Endonezya'nın yeri bambaşkadır Hollandalılar için. Birkaç kuşak Endonezya topraklarında büyüyen Hollandalılar'ın İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Endonezya'nın bağımsızlığını kazanmasıyla geri dönmek zorunda kalmaları büyük yaralar açmıştır bu insanların kalbinde. Endonezya deyince akla Hella Haasse gelir.

Hollanda edebiyatının esas kadını olan Hella Haasse 90'lık bir genç kızdır: 1928 Jakarta (O

zamanki adıyla Batavia) doğumlu yazar, Endonezya'yı kadınsı titizliğini de kullanarak muhteşem tasvir etmiştir. Romanlarında Endonezya'ya ve gençliğe özlem bir noktada düğümlenir fakat bir ihtiyarın yakınmalarıyla karşılaştırılamaz cümleleri, okuyanı ciddi olarak etkiler. Endonezya'nın Hollanda'dan ayrılmasının iki taraf için de kanlı ve acılı geçmişine şahit olan yazar bu yönüyle yaşayan tarih gibidir. Benim favorim olan Sleuteloog (Anahtar gözü) olmak üzere Endonezya'yı konu alan romanlar ve biyografiler yazmıştır Hella Haasse.

Sleuteloog'da bir hayli ihtiyarlarmış, gençliği Endonezya'da geçmiş olan kahramanın sonradan insan hakları aktivisti olan çocukluk arkadaşının aracılığıyla geçmişine ışık tutması ve arkadaşıyla zihninde hesaplaşması anlatılır. Hikâyenin arka planını dolduran Jakarta egzotik çiçekleri ve şirin evleriyle yeryüzü cennetidir adeta. İslâm kültürünün bir parçası olan

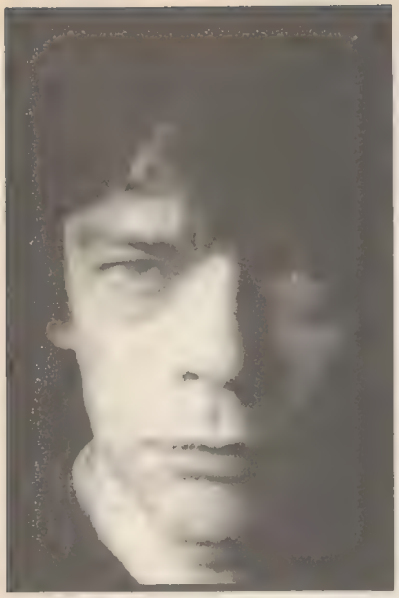

yatırlara, hac ziyaretine ve müslüman Endonezyalılar'a saygıyla yer verir.

Hollanda dilinin içinde cömertçe Endonezya dilinden kelimeler kullanan yazarın kitaplarının sonunda bu yüzden minik bir sözlük bulunur. Koloni geçmişinin anıları Haasse'nın eserlerinde unutulmak istemeyen bir tanık gibi geleceğe kalacaktır.

Hollanda edebiyatının önde giden diğer bir kadın yazarı olan 1946 doğumlu Tessa de Loo savaştan sonra doğmuş olmasına rağmen İkinci Dünya Savaşı'nın kadınlar üzerindeki etkisini en güzel anlatan yazardır. Önceki eserlerinde klişelere fazla yer verdiğinden dolayı otoritelerce edebi değeri tartışılmasına rağmen yazarın 'De Tweeling' (İkizler) isimli eseri Hollanda'da bütün zamanların en beğenilen ve okunan kitabıdır, beyaz perdeye yansıtılmasıyla popülerliği daha da artan roman, İkinci Dünya Savaşı'ndan önce birbirlerinden ayrılan ikizlerin hikâyesidir. Lotte Hollanda'da zengin akrabalarının, Anna ise Nazi Almanyası'nda çiftçilik yapan akrabalarının yanına düşer, yıllar sonra birbirlerini bulurlar. Farklı ortamlarda büyüyen ikizlerin ikiz olmaları yanında ortak yanı kalmamıştır: Lotte'nin nişanlısı bir Yahudi'yken, Anna bir SS askerine âşıktır. Savaşın sonunda sevdikleri gençler ölür, ikizler acı ve hesaplaşma ile geçen yıllar yaşar ve ihtiyarlıklarında Belçika'nın Spa şehrinde bir kaplıcada tesadüfen karşılaşırlar, savaşı ve geçmişi kabuk tutmuş yaraları yeniden kanatırcasında deşerler.

Öteki Hollandalılar

Günümüzde tabii ki daha genç yazarlar Hollanda dilini geleceğe taşıyor, edebiyata savaş dışında konular taşıyan yazarlardan birisi olan Tim Krabbé'nin tipik özelliği, insanların takıntılarını konu edinmesidir. Takıntı herkeste bulunur, kimi kahramanlarının takıntısı bisiklet sporudur, kimininki futbol. Hatta 'De Grot' (Mağara) isimli eserde kahramanların ortak yönü Jeoloji bilimine vazgeçilmez sevgileridir. Krabbè kahramanlarını takıntılarıyla özdeşleştirir, bir noktada kahramanlar isteklerine hâkim olamaz, çizgiyi aşarlar, başlarına olmayacak işler gelir ve bir düğüm oluşur. Yazarın hüneri bu düğümü beklenmedik bir anda ve beklenmedik bir şekilde çözmesidir.

Kendisi de bisiklet sporu ile ilgilenen yazar 'De Renner' isimli romanında bir sporcunun psikolojisini ve kazanma isteğinin insan üzerine etkisini göstermeyi amaçlamıştır. Tim Krabbé'nin konu çeşitliliği pek az yazara nasip olmuştur.

Adından mutlaka bahsedilmesi gereken, roman ve biyografilerinden çok kısa hikayeleriyle anılan diğer bir genç yazar da Maarten 't Hart' tır. Maassluis isimli küçük, kapalı ve Kalvanist bir topluluktan gelen yazarın gençliği sosyal kontrol içinde geçmiştir. Kitaplarında İncil'i, kapalı toplulukları esprili bir dille ele alır. Teknolojik gelişmelerde önde giden, modern, açık ve toleranslı olarak bilinen Hollanda'da bugün hâlâ karşılaşılan, Pazar günleri araba kullanmanın bile mümkün olmadığı, akşam yemekleri sırasında konuşmayan, kız çocukların kapalı giyindiği, her gün İncil okuyan toplulukları, kasabaları ve köyleri -ya da öteki Hollanda'yı- okuyanlara aktarır.

Bilhassa, otobüsle mutaassıp bir köye evlilik törenine gitmeden önce casus gönderip, kilisede İncil'den hangi ilahilerin okunacağını öğrenen ve otobüste bu bölümleri ezberlemeye çalışan oğlan tarafının hikâyesi bağnazlığın, dini gösteriş için kullanmanın ve kız ve oğlan tarafı ayrımının evrensel olduğunu 'Het dal van Hinnom' (Hinnom Vadisi) hikâyesinde esprili bir dille anlatıyor tüm dünyaya. Ya da Kalvanist bir ailede yetişmiş bir oğlan çocuğu ile modern ve dinden uzak bir ailede yetişmiş kız çocuğunun evlere şenlik diyaloglarından yola çıkan 'Het brandende braambos' (Yanan Böğürtlen Ormanı) çocuk gözüyle değişen Hollanda toplumunun çelişkilerini sorgular.

Modern Hollanda edebiyatı konusunu maalesef Boudewijn Büch ismini ele almadan geçemeyiz. Manik-depresif bir kişilik sergileyen yazar 2002 yılında vefat etmiş ve geride savaş sonrası Hollanda'nın sosyal-ekonomik durumunu kendi çocukluğu vasıtasıyla anlattığı 'Het geheim van Eberwein' (Eberwein'ın Sırrı), 10 yaşlarında anne babası tarafında Katoliklere ait bir gençlik psikoloji merkezine yollanan, oradan atıldıldıktan sonra seks, uyuşturucu, alkol ve ondokuzuncu yüzyıl edebiyatı ile dolu bir hayata başlayan gencin hikayesini anlatan 'Het blauwe salon' (Mavi Salon) ve yine savaş sonrası jenerasyonunun çelişkilerini anlattığı 'Een kleine blonde dood' (Küçük Sarışın bir Ölü) gibi eserler bırakmıştır. Boudewijn Büch Goethe, seyahat, pop müzik ve bilhassa Mick Jagger hayranıdır. Hayata bakış açısında boşanan anne-babasının, kendi çocuğunun çok erken yaşta ölmesinin etkisi vardır belki de.

Aynı kategoriye Karel Glastra van Loon'u da koyabiliriz, savaş dışı konulara eğilmiş 'De Passievrucht' isimli romanında büyük başarılar elde etmiş bir edebiyatçıdır bu kişi. Klişe denebilecek bir konudan, kısır olduğunu kız arkadaşı öldükten sonra öğrenen bir adamın çocuğunun babasını aramasından yola çıkarak hayatı ve geçmişi sor-

gulamasına ve bu sayede birçok konuda fikir yürütmesine uzanan bir roman çıkarır: Hayata, doğaya ve insanlara dair bir beyin fırtınasıdır bu kitap.

Maarten 't Hart, Boudewijn Büch, Karel Glastra van Loon ve Tim Krabbé gibi isimler 20. yüzyılın savaş edebiyatı adı verilebilecek konularından 21. yüzyıl toplumunun bireysel değerleri yücelten savaş dışı konuları da ele alan ve politik olmayan edebiyatına geçiş yapmışlardır.

Fakat yeni Hollanda edebiyatının son yıllarda çıkarttığı en genç yetenek, kalıcılığını ve edebi değerini ancak zamanın tam olarak belirleyebileceği, ancak şimdiden bazı eleştirmenlerce Mulisch'i aştığı söylenen Arnon Grunberg Hollandalı bir Yahudidir. Tanrı'nın okuyabileceğinden bile hızlı yazdığı edebiyat çevrelerinde söylenir, tam olarak kaç eseri olduğunu ben de bilmiyorum. Kitaplarından Figuranten'de (Figuranlar) dünya gençliğinin paylaştığı değerleri kısaca özetlemiştir: 'Mutluluk satılıktır. Eğer bir şey satılıksa yolun kenarında oturup onu beklemeyeceksin. Onu alacaksın. Cüzdanınla. Eğer cüzdanın yoksa kredi kartınla. Eğer kredi kartın yoksa başkasının cüzdanıyla..'

Arjantinli güzel Elvira Lopez ve kendine Brokoli denmesini isteyen egzantrik bir tiple arkadaşlık eden Ewald Krieg film kariyeri yapmak ister. Üçlünün arkadaşlığından başlayan hikâye ilginç figüranlarla süslenmiştir ve her yazara kısmet olmayan kara mizah yeteneğini kullanan Grunberg okuyucuyu, romanın daha başından belli olan sona kadar hikâyeye bağlar.

Grunberg'in en güçlü yanı mizah yeteneğidir. Kitaplarında kendisiyle, kahramanlarıyla, toplumla, Yahudi toplumuyla ve hatta okuyucularıyla bile dalga geçen yazar başka bir isim altında da kitaplar yazmış, iki yıl boyunca Marek van der Jagt'ın kim olduğu hakkında yorum yapan eleştirmenleri bıyık altından gülerek izleyerek zannediyorum bir

hayli eğlenmiştir. Aklından geçenleri kimin ne diyeceğini umursamayarak yazması da diğer bir güçlü yanıdır Grunberg'in, bu sayede herkesin düşündüğü, gizlice yaptığı ya da yapmak istediği şeyleri rahat yazması da onu doğal kılar.

Kısa bir süre önce piyasaya çıkan son romanı 'De Joodse Messiah' yani 'Yahudi Mesih' bir SS subayının Yahudi kültürüne ilgi duyan oğlunu konu alıyor. Savaş edebiyatında yapılabilecek her şeyin yapıldığını, söylenecek sözlerin tükendiğini simgeliyor bence bu kitap. Bilhassa Grunberg'in kara mizahının birçok muhafazakârı rahatsız ettiğini, romanın şimdiden en olmadık yerlerden tepki gördüğünü göz önüne alırsak, Grunberg'in nasıl fütursuzca aklına geleni sayıp döktüğünü tahmin edebiliriz.

Bu yazıda bahsedilen tüm eserler kendi zamanlarında kesinlikle en çok satılan kitaplar listesinde ilk ona girmişlerdir. Bu yazı yazılırken 'De Joodse Messiah' listelerde hızla yükseliyordu.

Hollanda'da edebiyatı besleyen iki can damarı vardır. Bunlardan bir tanesi kütüphanelerdir. Sadece şehirlerde değil kasabalar hatta köylerde bile bulunan Belediye Kütüphaneleri birhayli zengindir, ulaşmak isteyen istediği kitaba bir yıllık üyelik karşılığı olan az bir para ödeyerek ulaşır. Bundan başka orta, lise üniversite ve diğer öğretim kurumlarının kütüphanelerini de sayarsak Hollanda bir kütüphane cennetidir.

İkinci can damarı ise Kültür Bakanlığı'nın ayırdığı bütçe dahilinde 'subsidie' adı verilen yardımlardır. Son yıllarda Hollanda'da ekonominin pek iyi gitmemesi sonucu bu yardımlar geçen yıllara oranla biraz daha azalsa da tamamen durması mümkün değildir.

Kendisi de bir sanat ve edebiyatsever olan Kraliçe Beatrix zaman zaman yazar, çizer ve filozoflara yemekler verir ya da başka bahaneler bularak onlarla görüşür. Hatta bir yerde kendisinin Orhan Pamuk hayranı olduğunu dahi duymuştum. Durum böyle olunca iktidarda kim olursa olsun kültür ve sanata sırt çeviremiyor, tüm vekiller ve bakanlar kendilerine entelektüel bir şekil yapıyorlar eninde sonunda. Yani Hollanda'yı yöneten kadro maddi ve manevi olarak edebiyat sanat ve kültürü, dolaylı olarak yazarları ve çizerleri destekliyor, onlara saygı duyuyor.

Ayrıca halk genel anlamda edebiyata düşkündür ve korsan kitap kavramı yoktur Hollanda'da. Her yaz başında yaz kitapları vitrinlerde yerini alır, her sonbaharda da kış kitapları soğuk hava nedeniyle evlerine kapanan insanları aydınlatır. Doğum günlerinde yetişkinler istedikleri hediyeler listesine hep bir iki kitap hediye ederler (Hollanda'da doğum günleri sadece çocuklar için değil yetişkinler ve hatta yaşlılar için de önemlidir bilhassa ellinci ve atmışıncı yaşgünleri coşkuyla kutlanır). Sevgililer, çok yakın arkadaşlar birbirlerine kitap hediye edip bu şekilde gizli mesajlar verirler. Noeller ve sevgiler günü kitap satışlarının arttığı zamanlardır.

Sonuç olarak bir Hollanda edebiyatının varlığından söz etmek ve geleceğinin ülkedeki genel kültürel iklim itibarıyla parlak olduğunu söylemek yanlış olmaz.

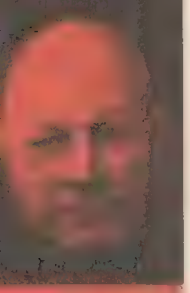

Jaap Schaap

Çoğunlukla onu önü kasalı bisikletini eğri bir halde evimizin önüne bıraktığında görürdüm. Eğer durum böyle değilse, hintkeneviri torbasıyla donanmış, sokağımızdaki ilk evin önüne yürüyüp posta aralığını açıp ağzını arasından geçirmeye çalıştığını duyardım. Hemen arkasından çok yüksek sesle değil ama etkileyici bir şekilde bağırırdı, tüm sokakta yankılanırdı: 'Çaura, Çaura.'.

Herkes 'çaura, çaura' duyulunca sandalyesinde doğrulurdu, eğer Jaap Schaap her sokakta tek bir posta aralığına seslenseydi yeterli olurdu fakat o tüm evleri dolaşırdı. Hiçbir şey aralıkta durup ayak seslerinin yaklaştığını duymak kadar heyecanlı değildi. Komşularda 'çaura, çaura' diye bağırınca, elimle sıkıca posta aralığını tutar ve seslenmek için açmasını engellemeye çalışırdım. Bir defa 'çaura' diye bağırdıktan sonra son derece hızlı bir şekilde geriye bağırıp, ağzının kapağın gerisinde kaybolduğunu görmek için daha çok cesaret gerekiyordu. Benim cesaret edemediğim fakat komşunun oğlunun yaptığı ilk 'çaura'dan sonra açık ağzına bir kalıp sabun tıkmak ya da dudağına bir mandal sıkıştırmaktı. Bu durumlarda ikinci 'çaura' kalırdı, eğer yeterince hızlıysan iki 'çaura' de savsaklanırdı fakat çok şaşırmış ya da şoka girmiş olamazdı, çünkü sonra posta aralığında hiçbirşey olmamış gibi seslendiğini duyardın. Mandalı haklı kazanılmış ganimet olarak alıkoyardı. Maalesef bizim bu tahriklerimize nasıl tepki gösterdiğini göremezdik; göründüğü zaman sokağa çıkmaya ya da kapıyı açmaya cesaret edemezdik. Düşünsene geçen sefer dudağına mandal asıldığını hatırlar ve bunun seninle bağlantısını bir kurarsa!

'Çaura, çaura' sesini yazılı dile çevirmek şaşırtıcı bir şekilde zor fakat daha garibi, yıllarca bu seslenmeyle ne ifade ettiğini anlamadım fakat bu sesle ne istediğini biliyordum. Paçavra, çaput ve eski kağıtları almaya hazır olduğunu duyuruyordu ve bunda bir hayli başarılıydı. Bizim sokak ve diğer sokaklardaki turunu sabahın sonunda tamamlayınca biliyordun ki bisikletinin kasası paçavrayla dolu olarak Rioolbemaling'deki setin orada olurdu. Çoğunlukla biz de onu bekliyor olurduk zaten, küçükten çok küçüğe her yaştan erkek çocuk, hep beraber kasalı bisiklete doğru koşardık Jaap Schaap'ı ortamıza alıncaya kadar, ve ' Aferin, evet, yardım edin bakalım, itin' derdi. Çoğu kez o kadar fazlaydık ki kasalı bisiklerin yan tekerleklerinin arkasında, yük yerinde ya da en arka tekerleklerde yeterince yer bile olmazdı, o zaman çekmek için ön tarafa giderdin bazen ne kadar elinden geleni yapsan da kasalı bisiklette bir yer bulamaz ve yanında yürürdün, yokuş yukarı, anaokulu sınıfıyla birlikte. Tabii ki hep beraber iterdik, mümkün olduğunca, fakat kullanılabilir gücün organizasyon ve koordinasyonu eksikti, öyle ki, Jaap Schaap köstek olan çocuklarla birlikte yokuşu yardımsız daha çabuk çıkardı. Bu onu etkilemezdi, herkese izin verirdi, kendisi dirsekleri yamalı siyah ceketinin içinde uflaya puflaya ve terleyerek. Bazen kareli kepini çıkartırdı ve bu çoğunlukla bir mola için işaretti, yokuşun yarısında, bisiklet el frenine bağlanırdı. Bir defacık bisiklet geriye gitti, çocuklar çekerken ve paçavraları yokuşta bırakarak, bisikleti zamanında bırakmamışsan hafifçe düşmüştün. Fakat bisiklet yukarı çıkarken de çocuklar yarı yolda düşerdi, dizlerini yaralayarak, bazen derince. Bu çocuklar ağlayarak yokuş aşağı inerdi ve benim izlenimime göre daha büyük çocuklarca bilinçli itilirlerdi.

Sonunda yukarı çıktığımızda Jaap Schaap kasalı bisileti el frenine bağlar daha sonra yukarı çıkmadan önce paçavralarının arasına koyduğu deri para çantasını alırdı. Dikkatlice sapını omuzuna getirerek, düzgün olacak şekilde asardı, ve sonsuz yavaşlıktaki parmaklarıyla para çantasını açardı. Sessizce fakat itişerek etrafında dururduk, çoğu zaman bizi geriye iterdi, 'Yoldan çekilin, yoldan çekilin' diyerek. Para çantası açılırdı, sol el aşağı iner ve geriye bir avuç dolusu bozuk para ile gelirdi, sağ el kuruşları ayırırdı. Bu da bitince dağıtım başlardı. Büyük bir güçle avucuna bir kuruş basar ve şöyle derdi: 'İşte, itmen için bir kuruş, dikkatli harca.'

Tekrar tekrar bunu söylerdi, yirmi çocuk olsa da. Hepimiz birer kuruş alırdık, birer birer, kasalı bisiklette yer edinemediğinden dolayı itemeyenler de alırdı. Daha sonra çocuklar yokuşu öyle acele ve şevkle geri inerdi ki dizleri hiç de seyrek olmayarak yaralanırdı ama en sonunda çoğunluğu Bayan Kap'ın setin alt tarafındaki şeker dükkânının önünde dururlardı, bir kuruşları karşılığında bir şeker almak için. Ben bayılarak Bayan Kap'ın dükkânına girsem de bir kuruşumu elimde tutardım. Cumartesi akşamları Damplein meydanına giderken yanımda olurdu. Saat sekizde aralarında Jaap Schaap'ın da bulunduğu Kurtuluş Askerleri1 görünürdü. Gidip bakardım, bakır trompetin cazırdayan sesinin altında şarkı söylerlerdi ve ben çoğu kez Jaap Schaap'a bakardım, çünkü fikrime göre hem şarkıyı tuturamıyor hem 'çaura, çaura'dan başka bir şey katmıyordu müziğe. O nasılsa asla bir konuşma yapmıyordu, grubun erkek üyelerine nazaran. Kadınların konuşmasına izin verirlerdi, kadınlar ürkütücü koyu renk naylonlar içinde, dine dönmeye çağırmak için heyecanla çağırırlardı. Konuşmadan sonra hep para toplanırdı, Jaap Schaap da para toplardı. Jaap Schaap para toplama kutusunu insanlara doğru tuttuğunda ön sırada olmaya dikkat ederdim. Kutuya her seferinde kuruşumu bırakır, bu şekilde her seferinde dudaklarını dayayarak posta aralığımızdan 'çaura' diye bağırdığında hissettiğim suçluluk

duygusunu satın alırdım.

Yine de Jaap Schaap'ın söz almaması garipti. En azından bir cenazede konuşma yapma olasılığını tehlikeye atmadan en azından biraz deneme yapmalıydı. Çünkü bu, babamdan anladığım kadarıyla hayat amacıydı. Her cenazede bulunurdu, insan hafızasının hatırladığı kadarıyla, hatta babam mezar yapıcı olmadan çok önce bile. Cenazelerde 'Kurtuluş Ordusu' ünifomaası giyerdi ve cenazenin başlamasından on beş dakika önce mezarlığın kapısına gelir ve önde tabutun üzerine konduğu tahterevanı babamın işaretiyle hareket ettiren üzüntülü cenaze alayının arkasına takılırdı. Babam daha yeni mezar yapıcılığa başladığı zamanlarda kendisinden başka üniformalı birinin cenazede bulunmasından rahatsız olurdu. Babam cenazelerde büyük kepli bir üniforma giymekten çocukça bir gurur duyardı, başka birisinin de benzer bir kep ile mevcudiyeti gerçeği onun zevkini kısmen misillerdi. Fakat Jaap Schaap her cenazede bulunurdu, hatta fırtınada ve yağmur yağdığında bile, hatta dondan buzlar çatırdadığında bile. Birçok emekli de cenazelere katılırdı fakat hava kötü olduğunda gelemeyeceklerini bildirirlerdi. Muhtemelen gelmelerinin nedeni başkasının mezarda kaybolmasının insana başarı hissi vermesidir; başkasının ölümü senin yaşadığının teyidi gibidir. Fakat bu da Jaap'ın kesinkes her cenazeye gelme nedeni değildi. Babam, kep muhalefetinden yorgun bir defa sormuştu: 'Neden burnunu her cenazede gösteriyorsun?' Ve Jaap Schaap yanıt verdi: 'Bana bak, sen din adamı ya da konuşma yapacak başka birinin olmadığı bir duruma tesadüf edip etmeyeceğini asla bilemezsin. Eğer böyle bir durum bir kere olursa ben, tabii geride kalanlar da ihtiyaç duyuyorsa, konuşma yapmak için bulunuyorum. " Ve bu yüzden mi her cenazede o aptal üniformanla bulunuyorsun ?'

'Evet.' 'Olmayacak şeyleri düşünüyorsun! Apaçık hiçkimse senin birkaç kelime söylemene ihtiyaç duymaz.'

'Asla bilemezsin. Diyelim ki bir mefta öylece, ardından sonsuz hayatı hakkında tek kelime söylemeden, mezarda kayboldu. Büyük Patron daha sonra bana seslenecek: "Neredeydin, Jaap Schaap, zavallı adam öldüğünde ve orada hiç kimse bir şey söylemediğinde.." Hayır, buna izin veremem. 'Bu yüzden Jaap Schaap ben buna inanamasam da her cenazede mevcuttu. Defalarca babama onun bir cenazede bulunup bulunmadığını soruyordum:' Jaap Schaap orada mıydı?' 'Evet' diye değişmeyen yanıt gelirdi. Babam Jaap Schaap'ı engellemek için önlemler aldı ama hiçbir şey işe yaramadı. Ona kaba davrandı, onu üniformasıyla olmasına rağmen çıkışta gizlice bu amaçla saklanmış bir el arabasıyla sürdü, fakat Jaap Schaap'ın kılı kıpırdamadı. O böyle şeylere alışkındı; dudağındaki mandal her zaman kıçının altındaki el arabasından daha kötüdür. O zaman babam taktik değiştirdi. Jaap Schaap'a iyi davrandı ve o kadar ileri gitti ki, bir öğleden sonra başlangıcında bana 'Jaap Schaap'a koşuver, bu öğleden sonra bir cenaze var, kesin haberi yok' dedi.

'Bilmem ki, bu ne demek, sen onun bulunmasını hiç istemezsin ki?' 'Ah, iyi adam, gelmesine izin ver, eğer bir cenazeyi kaçırdığını farkederse sarsılabilir.'

Piet Heinstraat'a gittim. Sokağın arkasında Jaap Schaap'ın evi ve deposu vardı. Evinin orada normal bir kapı bulamadım; depoya yürüdüm ve kapıyı açtım. Bir süre sonra içinde balyalar halinde gazete ve paçavralar gördüğüm tozlu karanlığa baktım. Fakat Jaap Schaap'ı göremedim ve 'Ahali, ahali' diye seslenmekten daha iyi birşey düşünemedim. Deponun içine yürüdüm, cesaretimi toplayıp 'çaura, çaura' diye bağırdım.

Hiçbir kıpırtı olmadı. Sadece tozlu bir öksürük duydum, 'çaura'nın başarısız bir yansıması.

'çaura' seslendim tekrar 'çaura'.

'Bu ne?' Bir ses geldi. Jaap Schaap depoda sendeleyerek ilerledi, bana, boş ellerime baktı.

'Paçavralar nerede peki?' O anda birden anladım ki 'çaura' 'paçavra kelimesinin yozlaşmışından başka birşey değildi ve kekeledim: 'Paçavram yok ama babam bu öğleden sonra bir cenaze olduğunu size söylememi istedi.' 'Bu öğleden sonra cenaze yok ki?' 'Gerçekten, babam söyledi.' 'Kim senin baban, evet, anlıyorum, mezar yapıcı."Evet, dedi ki..' 'Hiç bir şey anlamıyorum, De Schakel gazetesinde hiçbirşey okumadım. Nasıl olur? Ayrıca belediye sekreteryasında da görmedim, her gün bakarım.' 'Babam söylüyor."Bak şimdi, orada olacağım. Cenaze saat kaçta?' 'İki buçukta.' Bu yüzden Jaap Schaap bir saat boşuna cenaze bekledi. Babam akşam sofrada gülmekten katılarak Jaap Schap'ın nasıl harika olaya girdiğini anlattı ve ben utanarak başımı tabağımın üzerine eğdim, çünkü ben babamın yalan söylediğini bilmeden işbirliği yapmıştım. Bunu Cumartesi akşamı Damplein'da bir kuruşa satın alamazdım artık.

Fakat bu büyük ölçüde telafi edilmiş oldu, çünkü bir sonraki cenazede Jaap Schaap'ın yirmi senedir beklediği gerçekleşti. Öğleden sonra şiddetli bir yağmur yağıyordu, emekliler bile gelemeyeceklerini bildirdiler ve aile de yoktu çünkü yaşlı ve tamamen yanlız bir adam sosyal işler yardımıyla gömülecekti. Sadece hizmetçi ve taşıyıcılar mevcuttu. Babam cenaze alayına doğru ilerledi ve tahterevanın arkasındaki tek kişi Jaap Schaap'tı.

'Ne yaptı? diye sordu kızkardeşim, babam akşam anlattığında. 'Evet, bir tür hitap yaptı, dedi babam. 'Ne dedi?'diye sordum.'Yukarıdaki büyük Paçavracının bir çocuğu eve aldığını söyleyerek başladı. " Her şey fanidir," dedi, "Benim mesleğimde bilhassa görüldüğü gibi, her gün yan yana evlere girip paçavra ve eski gazete toplayınca bir gün kendin bir paçavra oluyorsun, bir paçavra ve seni bir tabuta koyuyorlar. Günümüzde eski paçavralara iyi para veriyorlar, fakat öldüğün zaman Büyük Alıcı'dan başka kimse hiç bir şey vermiyor çünkü onun oğlu da bir paçavra gibi çarmıha gerildi. Umarım O bu ruh için bir şeyler yapabilir ve çöplüğe atmaz.'

'Hepsi bu mu?' diye sordum.

'Paçavralar ve pas hakkında bir sürü şey söyledi fakat ne olduğunu tam olarak hatırlamıyorum. Biraz da dua etti ve İncil'den bir bölüm okudu. Fakat tabii ki bununla başlaması gerekliydi. Yine de kötü değildi ve orada bulunmasına sevindim. Adamı tek laf etmeden toprağa vermemiz kötü olurdu.

2001 Verzamelde verhalen'den alıntıdır.

1 Kurtuluş Askerleri: *Heilsoldaten. Leger des Heils (Kurtuluş Ordusu) üyelerine verilen isim. Bu kuruluş Hollanda'da fakirler ve evsizlere yardım eden bir Hristiyan organizasyonudur.*

Çeviren | Ayça Van Ingen Schenau

KANAT ALIŞTIRANLAR

Adnan Özer Atölyesi

“Yaşam bilincimizi derinleştirmek için... yazıyoruz...
Yaşamı iki kez tatmak için yazıyoruz: o an ve geriye bakarken... Yaşamımızı aşkınlaştırmak için yazıyoruz, onun ötesine geçebilmek için... diğerleriyle konuşmayı kendi kendimize öğrenmek için, labirente yapılan yolculuğu kaybetmek için... dünyamızı genişletmek için, boğulduğumuzu, kendimizi sıkışmış ve yalnız hissettiğimizde... Yazmazsam dünyamın büzüldüğünü hissediyorum, kendimi bir hapishanede hissediyorum.
Ateşimi ve renklerimi kaybettiğimi duyumsuyorum.”

Anais Nin.
Günlükler / 1947-1955

Herkes için kolay, anlaşılır edebiyat eğitimi

I) Edebiyat nedir?

Sevgili Kanat alıştıranlar, kanat alıştırmaya gelenler bu sayı ile yeni bir sohbete başlıyoruz. Hep birlikte yazınsal yeteneğimizi keşfedip, geliştirmeye çalışacağız. Bunun için işe en temelinden başlıyoruz.

Edebiyat yazı ile yapılan diğer faaliyetlerden temel olarak kişinin tasavvuruna dayalı olmasıyla ayrılır.

Tasavvur; zihinde şekillendirme, kurma; zihne, hayale getirme; istek dilek (Osmanlıca-Türkçe Sözlük, M.Nihat Özön) anlamında.

İngilizce'de "*fiction*", roman ve hikâye edebiyatı, kurgusal edebiyat anlamında kullanılmaktadır. (Batı ülkelerinde çok satan kitaplar listeleri ikiye ayrılır; *fiction, non-fiction*) Edebi olan, edebi olmayan yazılı eser ayrımı böylece yapılır.

Resmi yazılar/yazışmalar, hukuk metinleri, bilimsel-akademik metinler, raporlar, gazete haber yazıları vb; bunlar edebiyat değildir. Peki edebiyat nedir? Buna sade, çok kolay anlaşılır yanıt bulunabilir mi?

Böyle bir yanıt, edebiyatın ne olduğuna ilişkin böyle bir tanımlama var mıdır? Neden olmasın, insan ile edebiyat, halk ile edebiyat birbirine uzak kavramlar mıdır ki... Çanak çömlek yapan, kilim dokuyan insan ile edebiyat yapan insan arasında aşılmaz dağlar yoktur.

Biz yanıtımızı verelim, daha doğrusu tanımlamamızı yapalım:

i) Her insan, yaşayıp, ömür sürmekle bir yaşam öyküsü oluşturduğunu bilmektedir.

ii) Her insanın bir "içsesi" vardır.

iii) Her insan mekanik dil yetisine sahiptir (konuşur, konuşulanı anlar; yazı yazabilir).

Şimdi, öykü taşıyan insan, iç sesi ile bunu zaman zaman yansılar, bu yansılayışlar, dil yetisine sahip insanda, gün gelir bir dil çatlağı bulur ve oradan edebiyat başlar. (Halktan kişilerin bazen 'hayatım roman' demeleri bu yüzdendir.)

Halk, yaşamı dolayısıyla edebiyatın konusudur. Başka bir söyleşiyle halkın yaşamı sürekli edebiyatın doğacağını müjdeler.

Niye yazıyoruz; niçin edebiyat sorularına yanıt verdik. Gelecek sayı "kendi yazma yeteneğimizi nasıl keşfederiz" bunun üzerinde duracağız-

Ödev: *Yazarların ilk romanlarındaki biyografik özelliklerden;* ***a)*** *bir yaşam öyküsü taşıma bilinçlerini keşfetmeye çalışalım,* ***b)*** *içseslerin dinleyelim* ***c)*** *mekanik dil yetilerini nasıl edebi yazma yeteneğine dönüştürdüklerini anlamaya çalışalım*

"Edebiyat nedir?" sorusuna cevap verin ve Kaçak Yayın'a gönderin! Adres künyede... Kazananlara Cadde Yayınları'ndan kitap hediye!

Çocuklarını göndermezlerdi evlerimize, bizim gitmemiz ise içimizde "mucize" olarak karşılanırdı. Oturamazdık koltuklarına, kirlenmesin diye, dokunamazdık hiçbir şeye. Ya oyuncaklar? Oynamak içindi onlar. Çocuk eli değmeyen bir oyuncağın ne anlamı vardı? Ama uzaktan bakmakla yetindik çoğuna. Çocukça düşlerimizin rüyâ evleriydi, bizim eski, kirli yüzlü apartmanlarımızın yavaş yavaş aralarında kaybolduğu burjuva evleri... Diz boyunda pantolonlarımız, çirtli ayakkabılarımız, bilmezdi böyle yeşil parkalı adam laflarını. Horoz şekerine bulanmış ağzımızdan çıkan en güzel, en kıymetli kelime "balooo" oldu tüm çocukluğumuza yakışarak. Söğüt dalından atımız, gazoz şişeleriyle maçlarımız kibrit kutularından trenlerimiz vardı. Ama çocuktuk işte, hayrandık elektrikli lokomotiflerine, uzun saçlı bebeklerine, el süremeyip uzaktan izlediğimiz bisikletlerine. Alacaklı büyüyorduk hayattan işte. Bizim babalarımızı evden alırdı düdüklü amcalar. Annem "büyükler böyle oyun oynuyor" derdi. "Gelince kızacağım" derdim babama, beni götürmüyor diye. Ne vardı işte hep birlikte oynayacaktık söğüt dallarıyla. Bilmiyordum bu oyunun bu kadar uzun süreceğini, babamı beyazlara sarıp getireceklerini, o renkte bile bu kadar asil duracağını, bilmiyordum bir oyunla birden bire bu kadar büyüyebileceğimi... Kimi çocuklara acımadan öğretiyordu hayat büyümeyi... Sıcak, anne şefkatiyle oyunlardan uyandırıyordu böyle. Köşe başlarına bırakıp zaferler bekliyordu susarak. Bilmiyordu ki alacaklı olan tüm çocuklar söğüt dallarıyla şimdi karşısında duracak

Burcu Erman

ÖYKÜ Ergül İlter O HABERDEN SONRA

Lavanta kokan beyaz çarşaflar...
Eve geldiğimizde ilk aklıma gelen bunlardı. Yatak odasındaydım. Öylece kapıda durup içeriye bakıyordum, ama sanki orada değildim. Sanki uzaklardaydım da bunu hayal ediyordum. Şifonyerin çekmecesini kulplarından yavaşça öne doğru çektim. Beyaz kar gibi çarşaflar göründü, aynı anda hafif bir lavanta kokusunu duydum. Çarşaflara okşar gibi hafifçe dokundum, ellerimi katlı aralara soktum, minik dantel lavanta torbası elime geldi. Toz pembe renkteydi. Lavantalar dökülmesin diye ince saten kurdeleyle ağzı büzülmüştü. Yastık kılıflarını çekmeceden çıkardım. Sağ köşelerine kocamın ve benim isimlerimizin baş harflerini belirten arma işlenmişti. Onları tekrar katlayıp çekmeceye koydum. Lavanta torbasını kokladım sevgiyle, çarşafların arasına soktum. Gözlerim yaş içindeydi. Üzüntü içinde yatağımın ucuna oturdum. Kocam, az önce benim durduğum yerde oturmuş, kapıya yaslanmış bana bakıyordu.
Birbirimize inanamaz gözlerdeki kederle baktık. Yavaşça gelip yanıma oturdu, sanki benden çok onun teselliye ihtiyacı vardı, birbirimize sarılıp ağladık.
Check-up yaptırmak için gittiğimiz hastanede doktorun karşı koltuğuna oturmuş tahlil sonuçlarını okumasını bekliyorduk. Masanın üstü onlarca dosya ve rapor doluydu. Sonunda sıra benim raporuma geldi. Doktor yeni baştan tekrar tahlil sonuçlarıma bakıp inceleyip yine raporumu okudu. Benden gözlerini kaçıştırarak bana değil de kocam, bir şeyler anlatıyordu. Çünkü ben doktorun söylediği cümleden sonra oturduğum yerden fırlamış, ellerimle yüzümü kapatmış üç adımlık yerde bir aşağı bir yukarı gidip geliyordum. Allahım... Alllahım diye inliyordum. Doktor duvardaki şemadan tedavi şeklini anlatıyordu, daha sonrası için gidebileceğimiz yabancı bir ülkenin adını söylüyordu... ama kulaklarımda sadece doktorun bir cümlesi vardı. Beynimde yankı yapıyordu.
- Kanda hücre çoğalması... Kanda hücre çoğalması...
Eve gelirken yolda çok ağladım. Trafik çok yoğundu, yollar hiç bitmeyecekti sanki. Kocamın yüzüne baktım, sanırım hastalık kendisi için denilse bu kadar üzülmezdi. Dışarıda yağmur çiseliyor camlara vuruyordu. Silecek bir o yana bir bu yana görevini yapıyordu. İnsanlar hep bir yerlere koşup sağa sola gidiyorlardı. Başımı arkaya yaslayıp düşünüyordum. Biz otuz senedir evliydik, sevgiliydik, arkadaştık her şeydik... Elli yaşındaydım, meğer ölüm için genç sayılmazmışım. O kadar da üzülmeyeyim diye düşündüm. Onun direksiyondaki elini tuttum, çok kasılmıştı, robot gibiydi. İleriye, gözünü hiç kırpmada bakıyordu. Ben elini tutunca yüzüme baktı, bakışlarında hep o kollayıcı, o koruyucu büyük sevgi vardı. Arabayı kenara çeki, kontağı kapatıp motoru durdurdu, bana sarıldığında içinin titrediğini duydum. Kalbi kalbimde atıyordu sanki. Sanki tek bir kalp olmuştuk, o kadar çaresizdik ki ikimizde ağlıyorduk. Yatağın üzerinde oturmuş düşünüyorduk. Şimdi çocuklarımıza nasıl söyleyecektik; annelerimize, kardeşlerimize, yakınlarımıza ne diyecektik? Sanki bizim ailede gelenek gibiydi koruyuculuk, birbirimizi üzmemek, birbirimizin üzerine titremek... onlara ne diyecektik? Telefonla herkesi çağırıp aynı anda söylesek iyi olur diye düşündüm. Yok yok en iyisi yarına kalsındı bu iş. Bu gece de rahat uyusunlar. Hem yarına yine hastanede olacağız, aç karnına onlarca tahlil, daha ince daha detaylı, üzüntüden yorgun düşmüştük. Kocam banyoda yüzünü yıkıyor, suyla ensesini alnını serinletiyordu. Yatağı açtım, nevresimleri çıkarmaya başladım, buz mavisi çarşafları değiştirmek için.
Çekmecedeki lavanta kokulu beyaz çarşafları çıkardım. İçim yanıyordu. Beyaz çarşaflara uzandım yattım, gözlerimi kapattım.
Sanki uzaklardan, dağlardan, bir esinti geldi, beni serinletti.
Sanki dağların eteklerindeki çiçeklere uzanmış lavantalara gömülmüştüm.
Öyle güzel kokuyorlardı ki, sanki ruhum serinledi.

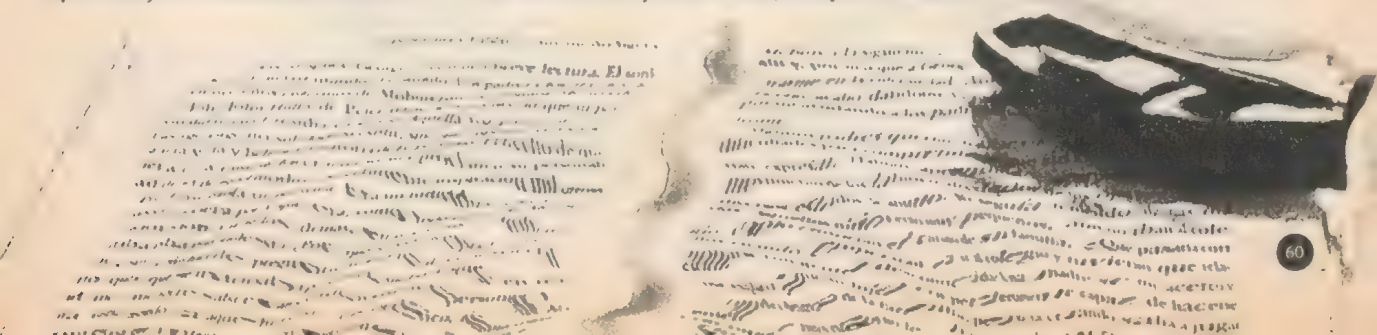

ÖYKÜ Volkan Yahşi .../...

Tarlabaşında bir küçük daire, eskiden kilise malıymış. Fakir, fukaraya bunun gibi çok katlı evlerde küçük daireler verilirmiş. Şimdiyse burada iki insan hayatta kalmaya çalışıyor. Ama öyle düşündüğünüz gibi sıradan kişiler değil bunlar, çektikleri acı değil, soru işaretleri. Soru işaretleri her zaman acı vermez ve bazen bizi birbirimize yakınlaştıran onlardır. Bocaladıkça birbirimize kenetleniriz.

Ayça, belki de bir çoğumuz gibi hiç doğmamış olmayı istiyordu ama onun nedenleri farklıydı. Öz babasının daha çocuk yaşlarından başlayarak ona yaptıkları, abisinin bir eşcinsel oluşu, annesinin onu korumaktan çok jigololarla sürtmesi onu her şeyden soğutmuştu. Hayatındaki bir çok çarpıklık o doğmadan önce başlamıştı. Zaten doğma nedeni babasının hamile bir kadınla yapmak istediği fantezilerden ibaretti, daha sonra bu iğrençliklere karşı koymayacak olan Ayça, misafir olmuştu. O zamanlar daha altı yaşında bir çocuktu bir çok şeyi anlamıyordu, şimdi ise hiç anlamamış olmayı istiyordu. Ailesinin iğrençliklerine ancak on altı yaşına kadar katlanabildi. Sonu olmayan bir kaçışa başladı daha sonra. Daha evinden kaçtığı gün erkek cinsine karşı bir savaş açmıştı. Şimdi ise bu viran evde gecelerini öldürüyordu. Yirmi iki yaşındaydı ve yaşadıklarını yeryüzünde hiç kimseye anlatmamıştı. Tanrıya inanmıyordu ve insanları, satın alınabilecek ve satılabilecek nesneler olarak görüyordu. Bir iki arkadaşında geçirdi ilk yılını ve bir tekstil firmasında ortacı olarak başladığı işinde şu anda halkla ilişkiler müdürüydü. Yaşadıklarını unutamıyordu ve bu bocalama günlerinde hemcinslerinde buldu anne şefkatini, o artık bir lezbiyendi.

Sinan, ki köyünde ona Senan derlerdi, şimdiyse ona kendisi ve diğerleri Kezban diye hitap ediyordu, nereli olduğunu unutmuştu, yaşadıklarıyla beraber yüreğine defnetmişti yurdunu. Hiçbir zaman onu bir insanoğlu sevmemişti. Annesi o doğarken ölmüş, babasını ise hep görmüş ama hiç tanıyamamıştı, on iki kardeşi ve iki üvey annesi vardı. Öz abisi onu annelerinin ölümünden sorumlu tutardı hep. Henüz dokuz yaşındayken intihar etmeyi denemiş, yuttuğu hapları yarım saat sonra kusmuş, kendi deyimiyle "ölmeyi dahi becerememişti". On yaşının kimse tarafından ve kendisinin bile bilmediği doğum gününde evinden kaçmış, kaçak olarak bindiği kamyonun şöförü onu İstanbul'a atmıştı. Akla gelebilecek her işe girip çıkmıştı. Yirmi yaşında gittiği Karaköy'ün ıslak kaldırımlı yollarında güç bela bulduğu genelevde fahişelerden tiksinmişti. Çirkindi ve yalnızdı, pek konuşmazdı, arkadaşı yok denebilecek kadar azdı. Bir gün Beyoğlu'nun arka sokaklarında torbacılık yaparken tanıştığı bir travesti ile ilişkiye girdi. Travestinin aldığı zevkten etkilenerek, ertesi gün bir müşterisi ile yattı. Eşcinselliği keşfetmesinin iki hafta sonrası artık o da bir travestiydi. Yirmi dört yaşında ve bu virane evde sabahları hiç görmeden yaşıyordu.

Ayça ve Sinan en fazla iki kere karşılaşmışlar, yalnızca birinde konuşmuşlardı. Zaten gerekli olan bu kadardı, birbirlerini görmemek için geceyi ve gündüzü paylaşmışlardı. Altı ay süren bu anlaşmayı bozmak zorunda kalan Sinan olmuştu. Hastaydı, aşırı ateşi ve kusması durmuyordu. İşten eve gelen Ayça onu görünce şaşırdı, durumunun ciddiyetini görünce ona yardım etmeye karar verdi.

Mahmut Celaloğlu

Bir kedinin kalp krizi

Babam severdi
Ayaküstü hayat derslerini
Korkacak ne var oysa
Altı üstü çöp tenekesi

Karanlığı yırtamazsın
Hepsi şarkı onların
Şarkılarsa insanların
Babam da bir nevi
İnsan kedi değil mi

İçtim o gece
Çok içtim
Kendimi kaybetmişim
Açtığımda gözümü
Kediler hastanesindeydim

Babama şükretmeliyim

1981 Sivas doğumlu. İlk ve orta öğrenimini Sivas'ta tamamladı. Erciyes Üniversitesi Biyoloji bölümünden 2004 yılında mezun oldu. İlk şiiri Şubat-2004 Kaçak Yayın dergisinde yayımlandı.

ÜRÜN GÖNDERENLER

Burcu Erman/ Mahmut Celaloğlu (Sivas) / Ergül İlter / Turgut Uçkan / Murat Kılıç (Malatya) Murat Adsan (Adana) / Habib Bekir Şen (İzmir) / Simge Yazıcı (Eskişehir) / Tuba / Volkan Yahşi / İnan Kızılkaya / Mert Yüksel (İzmir) / Hakan Alev / Recep Şener / Kadir Yanık (Balıkesir) / Cahit Şahin (Hakkari) / Burak Dedehayır / Erinç Tepedelen (Bursa) / M. Gökçay Yılmazer (Ezine) / Hülya Gürel (Bursa) / Cenker Çalık (Kırklareli) / Nadiye Sönmez (Sarıyer) / Bahadır Özay / Ali Şahan / Kıvanç Tunç (Tekirdağ) / Ertuğrul Asım Öztürk (İstanbul) / Cemal Öztürk (İstanbul) / Dayanç Işık (Muğla) / Sedat Kaygusuz (Denizli) / Mustafa Çakıroğlu (Antalya) / Teoman Kut (Hatay) Kani Bıyık (Tekirdağ) / Hüseyin Yaka (İzmir)

DEĞERLENDİRME:

Turgut Uçkan
Yazmak eylemi 'içsesi' elementer güdüyle yaprak yaprak açarak yapılmalı. Trakya'da bir halk sözünde olduğu gibi, öyle, "Malkara Keşan, Hoppala paşam" olmaz. Şimdilik 'kesinleme' tarzı cümlelerden uzak durun. Mesaj, gönderme eksik kalsın şimdilik. Usul usul, betimleyişlerle yazın. Şiir işi de nafile. Şiire okur olarak hizmet etmek en iyisi. 'Gerçek şiir okuru', ne yüce makam, hele bu devirde.

Murat Kılıç / Malatya
Ekmekçi 40.11'e sesleniyor. Biz aracı olalım dedik. Dostluk bitmesin. (Düzgün yazmalı önce, okunaklı. Futbol mecazı da iyi, hoş kaçmıyor. Zarif dileklere zarif mecazlar bulmalı.)

Murat Adsan / Adana
Divan şiiri geleneğimize öykünenlere öykünmekle olacak gibi değil. Gerçek anlamda 'dizgecilik' yapmak için de Hilmi Yavuz olmak gerek. Bu işin üstâdı o. Siz başka bir yol arayın. "Düş" adlı şiiriniz daha sizden. Orda da şu gerçek zamanlı dizi gibi yazmışsınız, an be an, şu oldu bu oldu... Oldu mu?!

Habib Bekir Şen / İzmir
"Hüzün Mensubu" acı içinde ironiyi taşıyan tarza yakın bir şiir başlığı. "Yağmur damlasının cama yazdığı o kibar ünlem" dizesindeki -son iki dizedir- "kibar" ve "ünlem" yerine başka sözcükler bulunuz.

Tuba
Medeni cesaret denilen şey buysa, eyvah. Daha sevimli olabilme kapasiten varken, bir de öyle dene.

Simge Yazıcı / Eskişehir
Lou Read, başta Kafka olmak üzere bütün Orta-Avrupa modern edebiyatını, Polonya humorunu ve daha pek çok akımı, eseri, Paul Celan'ı, örneğin, okuya okuya Lou Read olmuştur. İçten mektubun gibi ol, içten gayret göster. Okumalı önce.

Volkan Yahşi
Daha sakin olmalısın, öfkenle yeteneğini yanlış yere sürükleyip köreltebilirsin. 'Öfke'den vazgeç demiyoruz, tasarım yapmanı engellemesin. Söyleyeceğinin aslını, saldırmalarla, sataşmalarla, iç dökmelerle karartma. İçimizi karart, söyleyeceğini karartma. Unutma ki billur bir sanat eseri öfkeyi de sonsuza dek taşır.

Teoman Kut / Hatay
Şiirin dili konuşma dilidir, bu doğru. Lakin derin empati içeren bir dil'dir bu. Okuyanı yerinden alır, başka bir boyutta dinletir ona sohbetini. 'Şöyle oldu, böyle oldu'ya yer yoktur şiirde. Kişisellikten çıkın.

Hüseyin Yaka / İzmir
Yazılarınızı beylik duygusal laflardan arındırıp, bir de düşünsel boyut katarsanız, onları yayımlamaktan biz de zevk alırız. Lütfen Kazancakis'in "El Greco'ya Mektuplar" adlı eserini alıp okuyun, okumadınızsa. Ayrıca deneme kitapları okuyun. Nermi Uygur'un kitapları sözgelimi.

Mustafa Çakıroğlu / Antalya
Duygusallık duyarlılık katına ulaştırılmadığında şiiri gizli bir hırs basar, işte o zaman imge denemeleri, hem deneme olarak kalırlar hem de absürd olurlar. Ayrıca mistikliği sofuluktan ayırınız.

Sedat Kaygusuz / Denizli
Edebiyat, insanda var olan hikâye anlatma dürtüsünün yine insanın içsesi ile terbiye edilerek icrâ edilmesidir. Bu çok basit tanımdan sonra "terbiye" üzerinde durun. Terbiye, öyle olmalı ki yapılan edebiyat olsun, dedikodu, söylenme değil.

Sevda Darıcıoğlu
Babanızı sevip, değer verdiğiniz belli. Dileriz her şey düzelmiştir. Şiirlere gelince, lütfen bir antoloji alın ve kıyaslayın, böyle mi yazmışlar, böyle mi tasarlamışlar. Evet, tasarım, önce bir tasarım evresi yaşamalı, o zaman daha zarif ifadeler ortaya çıkacaktır.

Ertuğrul Asım Öztürk/ İstanbul
Çalışkanlık, sabır yazarlığın gereği. Bu sizde var. Masa başında zaman geçirebiliyorsunuz. İş kaldı konu ve ifade bütünlüğüne. Bu da yetmez, çarpıcılık, özgünlük. Yeni konular arayın, güçlü temalar. Bunlar henüz zayıf. Başarılar.

Kıvanç Tunç / Tekirdağ
Şiirleriniz yayımlansın istiyorsunuz, biz de bunun için dergi çıkartıyoruz, ama henüz o düzeyde değilsiniz. Fakat yol çok uzun değil. Şahsi konulardan ya vazgeçin ya da onları evrensel trajedide işleyin.

Nadiye Sönmez
Öykü türünü denemenizi tavsiye ederiz şiiri öykü gibi yazıyorsunuz çünkü. İfadeler düzgün. Öyküde kolay gelsin.

Cenker Çalık / Kırklareli
Size o mekânda sabır dileriz. Gönül gözünüzün açık olması ne güzel.

Burak Dedehayır
Önce klasiklerden başlayın. Kitap okumadan olmaz. Yazma cesaretiniz için kutlarız. Ama, her şeyi yazarım, işte o cürete giriyor. Erskine Caldwell'in "Tütün Yolu" size iyi gelir. alın, okuyun.

Kadir Yanık / Balıkesir
Sinema bizim alanımız değil bay Kadir Yanık. Yine de bizimle paylaştığınız için teşekkür ederiz.

Recep Şener
Nietzsche "Çöller büyüyor, çöller büyüyor/ vay haline içinde çöller taşıyanın" demiş ya, onu anımsatmak isterim size. Burdaki imgeyi düşünün. Çok şiir okumanız gerek, çok. Tabii sürdürmeye niyetiniz varsa. Gençlikte sevilmek için yazılır ya şiir... Şimdilerde alay konusu olmak işten bile değil. Ciddiye alın, başta kendinizi.

Hakan Alev
Konu seçerek, oluşturarak yazın. Çok az fireyle yazmayı öğrenmişsiniz. Temiz yazıyorsunuz. Çeşitleme, kültürel açılımlar vaktidir.

Mert Yüksel / İzmir
Sevgiliye sesleniş teması milyonlarca defa işlendi, şiirin belki de en evrensel temasıdır. Yeni olan ne? Bunlar bir mektupta gizli - iki insan arasında- kalabilir. Ortaya çıkartılırsa bir şey, o sanat olmalı. Sanat için de önce derin tasavvur- tasarım, dönüştürme gerekli.

İnan Kızılkaya
Bize kullandığınız şu sözcüklerin anlamını yazın: "berilmek", "memezezer" , goğelenmek", "erigen", "hüla". Türkçe'nin Çeçen-İnguş dili ile karşılaşmasından mı üretiyorsunuz bunları? Şimdi, tarama sözlüklerine bakıp anlamlarını bildireceksiniz, sakın yapmayın, biz ne böyle yazıyoruz, ne de böyle konuşuyoruz. Durulun biraz.

Düzelti: *Eylül sayımızda Bahadır Özay'ın Yolculuk adlı şiiri M. Fatih Şafak adı altında yayımlanmıştır. Düzeltir özür dileriz. Eylül sayımızda Mahmut Celaloğlu'nun Kaos adlı şiiri Murat Seçkin adı altında yayımlanmıştır. Düzeltir özür dileriz.*

Gültekin Emre

Carlos Fuentes, E.U. röportaj ödülü ve ayılar

Cenevre'de hukuk eğitimi gördü: Aynı kentteki Uluslararası Çalışma Bürosu'nda diplomat olarak görev aldı. Basın sekreteri olarak çalıştı. Meksika Dışişleri Bakanlığı Kültürel İlişkiler Bölümü'nde yönetici olarak görev aldı. 1974 yılında Meksika'nın Fransa büyükelçisi oldu. Ülkemizde de romanlarıyla çok tanınan ve sevilen bir yazardan söz ediyorum: Geçtiğimiz günlerde Hür Berlin Üniversitesi tarafından "Fahri Doktora" unvanı verilen Latin Amerika'nın ve Meksika'nın en büyük yazarlarından **Carlos Fuentes**'den başkası olabilir mi bunca özelliği taşıyan kişi? Şu sıralar Berlin'de yaşayan ve yazan yazarın son yayımladığı kitabı *Neye İnanıyorum-Yaşamın Bir ACB'si* adını taşıyor. **Fuentes**, kendisiyle yapılan bir söyleşide gününü nasıl değerlendirdiğini şöyle anlatıyor: Altıda kalkıyor. Yedide çalışma masasına oturuyor ve on ikiye kadar yazıyor. Yapayalnız bir çalışmanın ardından kimi zaman yazdıklarını –beğenmeyip- gözünü kırpmadan çöp tenekesine atıveriyor. Sonra uzun bir yürüyüş yapıyor. Eşiyle yediği öğle yemeğinin ardından saat üçle altı arası okuyor. Akşamını tiyatroya ya da operaya giderek değerlendiriyor. Yatmadan önce de okumayı ihmal etmiyor büyük yazar. Bu çalışma temposu Londra'da böyle; çünkü bu kentin kapalı havası onu çalışmaya itiyor ve onu Meksika'daki gibi sürekli meşgul eden telefonlar, fakslar, gazeteciler, olağanüstü yemekler, davetler ve dostları yok. Yılın yarısını Londra'da, yarısını da Meksika'da geçiren **Carlos Fuentes**, böylece yaşamını ve yazmasını dengeliyormuş. Berlin'i ise çok güzel, düzenli, rahat, huzurlu, insanda yazma isteği uyandıran bir kent olarak değerlendiriyor ve bir zamanlar **Kafka**'nın da bulunduğu burada olmaktan hoşnut olduğunu da sözlerine eklemeyi ihmal etmiyor Meksikalı yazar. Varoluşçu bir anlayışı sergileyen *Maskeli Günler*'deki (1954) öyküleriyle yazı yaşamına atılan **Fuentes**'den Meksika halkının kişiliği, kimliği sorununa değindiği *Saydam Bir Görünüm* (1958), burjuvalara karşı direnişi ele alan *Vicdanlı İnsanlar* (1959), Meksika devriminin eleştirisini ele aldığı *Artemio Cruz'un Ölümü* (1962), insanın çözülemeyen kişiliğini işlediği *Deri Değiştirmek* (1967)... gibi önemli romanlarıyla da iyice ünlendi. Bir ara siyasal arenada da boy gösterme yarışına girişti. Meksika devlet başkanlığı yarışını kazanamamasına karşın, yapıtlarında hoş görüyü korumayı başarmış ender bir yazardır da **Fuentes.**

Carlos Fuentes

Akademie der Künste'de açılan *E.U POSİTİVE* sergisinde Türk sanatçıların yapıtları yoktu elbette. Çünkü Avrupa Birliğine üye olan ülkelerin sanatçılarının ürünlerine yer verilmişti bu anlamlı sergide. Bu ülkelerdeki gelişen ve Avrupa ile boy ölçüşmeye hazırlanan sanatçıların yaptıklarına dikkat çekmeyi amaçlayan *E.U* sergisinde Avrupa Birliği ülkeleri sanatçılarını ve vatandaşlarını şaşırtan pek fazla yenilik olmamasına karşın yapıtlar ilgi çekti, çekiyor. Kablolarla döşeli patateslerden oluşan iki insan figürü **Akademie**'nin aylık program duyurusuna kapak da oldu. Alışverişten dönen bir çifti simgeleyen bu ilginç heykel, bir değişimi, yani milenyumu imliyor. Bu sergiyle Avrupa'nın nerede olduğu ve Birliğe alışmaya çalışan ülkelerin sanatının nereye doğru gittiği gözler önüne seriliyor. Çek, Slovak, Letonyalı, Macar, Litvanyalı, Estonyalı ve Polonyalı sanatçılarla birlikte iki de Alman Berlinli sanatseverlerin karşısına çıktılar bu anlamlı sergiyle. Avrupa Birliği'ne yeni üye olan ülkelerin tarihi, gelenek ve görenekleri, geçirdikleri kültürel, siyasal, ekonomik sarsıntıları yapıtlara yansıyor elbette. AB yolunda yürüyen ülkeler ellerinde avuçlarında ne varsa gösterme ve kendilerini olumlu yönde kanıtlama çabasındalar, bu seziliyor **Akademie der Künste** salonlarını dolduran yapıtlarda. Litvanyalı fo-

toğraf sanatçısı **Antanas Sutkus**'un siyah-beyaz fotoğrafları ülkesinin kültürüne, tarihine, insan manzaralarıyla ayna tutuyor: 1959-1997 yılları arasını kapsayan çalışmalarda sokaklar, inşaat alanları, kolhozdan görüntüler, istasyonlarda bekleyenler, yurtlar, üniversiteliler, kör çocuklar, göçenler, aileler, çalışanlar, çocuklar, kadınlar, yaşlılar, gençler, eğlenceler, törenler... bir bir gözler önüne seriliyor. Bu fotoğraflardaki hüznü, sıkıntıyı, çekilen acıları görmemek ne mümkün! Eski arabalardan alışveriş torbasına, bir arabanın arkasında balon gibi uçan gözleri bağlı gelinden günlük yaşamdan çeşitli görüntülere, çeşitli televizyon kanallarından çekilmiş yüzlerce küçük fotoğrafın oluşturduğu mozaik gibi bir duvar panoramasına "The End" yazısını bozulup yeniden okunur biçimde görüntülenmesine uzanan video gösterisine, doğa görüntülerinden insan manzaralarına, dans eden, piyano çalan, kahvaltı yapan iki kadına... uzanan çok geniş bir alanı kucaklayan *E.U* sergisi avandgart özellikleri de içeriyor. Geçmişe ve kimi eski değer yargılarına karşı duruşu da sergiliyor bu yapıtlar; sanki olumlu, hoşgörü raporu da veriyorlar AB'ye.

Berlin'de 4. Uluslararası Edebiyat Festivali

Eylül sonu Ekim başında **4. Uluslararası Edebiyat Festivali**'ne de sahne oldu Berlin. Hiçbir Türk yazarının yer almadığı festivalde dünyanın çeşitli ülkelerinden tanınmış ve adı hiç duyulmamış 130 yazar Berlin'e geldi ve okullarda, hapishanelerde, yaya geçitlerinde, kütüphanelerde, kafelerde, mezarlıklarda (evet, mezarlıklarda!) kitapseverlerle buluştular. 32 etkinlikle taçlanan *Edebiyat Festivali*, bana göre, tam bir panayır havasında geçti. Kimin ne olduğunu, neyin nerede olacağını, hangi yazarların festival için geldiğini anlamadan bitiverdi bu kapsamlı etkinlik. Evet, şiirden romana, öyküden denemeye uzanıldı kitaplarla, okumalarla, söyleşilerle; alan alacağını aldı, veren vereceğini verdi ve festival sessiz sedasız bitiverdi hayatımızda fazla yer etmeden, etkilemeden.

Ama dünyanın en büyük kitap fuarı olan **Frankfurt Kitap Fuar**'ı günlerdir basındaki gündemini koruyor. Bu yılın ana konusu "*Arap Edebiyatı*" olması nedeniyle, tüm gözler Arap yazarlara ve Ortadoğu'ya çevrildi. 22 Arap ülkesinden 17'sini katıldığı **Fuar**'da pek çok etkinlik, okuma, söyleşi gerçekleştirilirken, Arap yazarlar Avrupalı yayınevlerince keşfedilmenin keyfini de yaşadılar. Evet, 111 ülkeden 6700 yayınevi, 350 bin yepyeni kitap ve 300 binin üstünde ziyaretçi, işte **56. Uluslararası Frankfurt Kitap Fuarı**'nın bilançosu ve hoşgörü tablosu. Berlin'de yayımlanan *Berliner Zeitung* bir sayısında Arap yazarlar için Frankfurt'un önemine değinirken, 2005 modası için podyuma çıkan yılın yeni modelini Beyrut'ta sergileyen cüretkâr bir mankenin sırtının fotoğrafına da yer verdi: Kadının kalçalarına dek açık sırtındaki yazıda ne yazdığını çok merak ettim: Gelenekle modernlik arasında sıkışan Ortadoğu'nun, Arap ülkelerinin halini çok iyi yansıtıyor bu fotoğraf: Değişme yolunda çabalayan Ortadoğu haritası için de çok anlamlı bir görünüm, karşı duruş!

Söz edebiyattan açılmışken devam edelim: **Lettre International** dergisinin geçen yıl vermeye başladığı röportaj ödülünün ikincisi –*Lettre Ulysses Award*- 2 Ekim günü görkemli bir program ve akşam yemeğiyle gerçekleştirildi. Röportaj dalının Nobel'i sayılabilecek bu önemli girişimin çeşitli ülkelerin yazarlarından, gazetecilerinden oluşan jürisinin sıkı bir tarama, arama çalışmasından sonra belirlediği kitaplar arasından birine elli bin Euro'luk büyük ödülü veriyor. Röportajın bir sanat olarak, hem de çok önemli bir sanat dalı olarak kabulü için başlatılan bu önemli girişimin, başta *Goethe Enstitüsü* olmak üzere pek çok destekçisi var. Bu yıl ki büyük ödülü Çinli kadın yazar, felsefeci, üniversite profesörü **Zhao Xınshan** kazandı. Afrika'dan şair, gazeteci, denemeci,

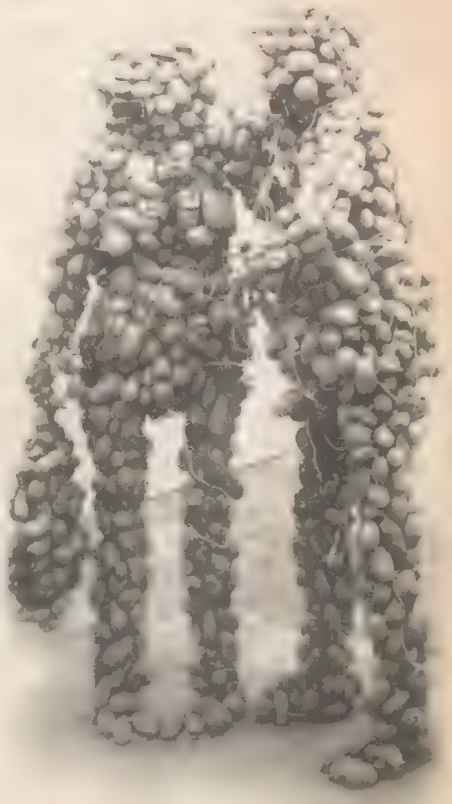

Çehov

novelist **Abdurrahman A. Waberi**, Portekiz'den yazar ve gazeteci **Pedro Rosa Mendes**'i ve Ürdünlü gazeteci, yazar **Ahmad Nasser**'i de jüri ödüle değer bulmuş. Bu önemli ödülün jürisinde de Ukraynalı, Alman, İngiliz, Japon, Arjantinli, Amerikalı ve Hintli gazeteci yazarlar yer alıyor. Şimdiden dünyanın röportaj dalındaki tek ve saygın ödülü unvanını hak etti bile, hoşgörünün de.

Bunu Berlin'in simgesi ayılardan hiç ummazdım demeyeceğim, çünkü ayılar böyle olacağını ne bilsinler? 20 Kasım'dan 2005'in ilk haftasına dek sürecek bir dizi etkinlikle birlikte Birleşmiş Milletler'e üye 120 ülkeyi temsil eden ve her biri bu ülkelerin bir ressamınca boyanan 120 ayı heykeli Beyoğlu Tepebaşı'ndaki TRT binası ile Pera Palas Oteli arasındaki Pera Meydanı'ndan dünyaya anlayış, tolerans ve tepeden tırnağa hoşgörü çağrısı yapacak. 17 Aralık öncesinde **"United Buddy Bears"**ler Türkiye ile Avrupa ülkeleri arasında kıran kırana sürecek Avrupa Birliği görüşmeleri sırasında Türkiye'nin yanında yer alacaklar ve dünyaya "hoşgörü" çağrısını yineleyecekler. Berlin'de yaşayan ressam **Mustafa Üçbilek**'in heykelinin de yer aldığı bu 120 ayı heykelinin açılışını başbakan Recep Tayyip Erdoğan yapacakmış. Berlin'in sembolü ayıdan söz edilir de **Haldun Taner**'in *Şeytan Tüyü* öyküsü anımsanmaz mı hiç? Kaçak işçimizin ayı postuyla sokaklarda dolaşıp para kazanmasının öyküsünü, bir hemşerisine yazdığı mektuptan öğreniyoruz.

Çehov'un Toplu Eserleri

Çehov'un öykülerini okuyanlar bilirler ne denli "hoşgörü"lü, insancıl bir temayı işlediklerini. Döneminin dünyasını yansıtır gibi gözükse de, bu canalıcı öyküler, günümüzdeki insan ilişkilerine de damgasını vuruyor yapyalın bir biçimde. 15 Temmuz onun ölümünün 100. yılıydı ve Almanya'nın itibarlı yayınevi **Diogenes** bu büyük yazarın tüm yapıtlarını –neyi var neyi yoksa, ne yazmışsa yani- kusursuz bir biçimde, 24 cilt olarak okurla buluşturuyor yıllardır. Yayınevinin hazırladığı Çehov kitapçığındaki pek çok resim Türkiye'de bilinmiyor. **Dünya Yayınları**, onun ölümünün 100. yılını unutmadığı gibi, bizde de çok sevilen bu büyük yazarın mektuplarını, biyografisini ve öykülerinden bir seçmeyi sundu okurlarına.

Çehov da gelmiş Berlin'e, ama Berlin öyküleri yok. **Carlos Fuentes**'den Berlin'e ilişkin bir şey çıkacak mı? Bekleyelim ve görelim. Ama **Nabakov**'un henüz dilimize çevrilmeyen Berlin öyküleri var ki, okumaya değer. Berlin'in simgesi rengârenk ayılar İstanbul'a gitmeyi bekleyedursunlar, 6 Ekim'de AB için Türkiye'ye yakılan sarı ışık ve Başbakan'ın Berlin'de aldığı yirmi beş bin Euro'luk ödül töreninde Afganistan Devlet Başkanı'yla Çeklerin önemli politikacısı, sendika lideri **Lech Walesa**'nın da bulunması bir edebiyat buluşması için değildi elbette, ama Avrupa'da esen ılımlı, belki de "hoşgörü" havasının bir yansımasıydı gibi geldi bana.

Carlos Fuentes, Kafka'yı, özellikle *Dava*'yı, hâlâ okumayan var mı? diye soruyor.

Ne diyeyim?

ANADOLUNUN AYDINLIK YÜZÜ BARTIN KİTAP FUARI 8. YAŞINDA

Bartın Kitap Fuarı 8. kez okuyuculara "Merhaba" dedi. Belediye Başkanı Rıza Yalçınkaya "Bartın gibi Anadolu'nun güzel ilinde kitap fuarımızı sekiz yıl sürdürmek mutlulukların en güzeli. Bu yönüyle Bartın Anadolu'nun aydınlık yüzü olmayı sürdürecektir. Ekonomik şartların zorladığı günlerde bile kesintisiz olarak fuarı sürdürmek bizlere gurur veriyor" diyor.

Bartın'a sabah uykusunda yakalandık. Kente girdiğimizde ince bir sis tabakası altında munis bir çocuk uykusundaydı Bartın.

Belediye Halkla İlişkiler Bölümünden Sevgi Salcı her yıl olduğu gibi bu yıl da her şeyi en ince ayrıntısına göre planlamış ve uygulamışlardı. Aylar öncesinden başlayan koşuşturmaca Kitap Fuarı'nı en iyi şekilde yapmak içindi.

Fuarın açılışı Hasan Bayrı Şiir Yarışması ödüllerinin dağıtılmasıyla başladı. Şiir yarışmasında Atila Er birinciliği, Mesrur Sabahoğlu ikinciliği, Kemal Gündüzalp üçüncülüğü kazandı. Mahmut Kuru ise mansiyona layık görülmüştü. Kemal Gündüzalp'in kitapsız bir yazar olmasına şaşırdım. Onlarca dergide, gazetede yazan birinin kitabı olmamasına bir anlam veremedim.

Kitap Fuarının açılışına Bartın Valisi Ali Güngör, Belediye Başkanı Rıza Yalçınkaya, Emniyet Müdürü Mesut Çevik, İl Kültür ve Turizm Müdürü Bülent Göçmen, öğrenciler ve Bartın halkı katıldı.

Beş güne sığdırılan Kitap Fuarı dolu dolu geçti. Aydın Ilgaz-Utku Erişik'in söyleşisi "Hababam Sınıfının Efsanesi" ilgi çekiciydi. Salih Aydemir-Özgün Enver Bulut "Şiir ve şair dergiciliği"ni tartıştılar. Işık Kansu, Hasan Ali Toptaş'ın Çocukluğa Yolculuk söyleşisi dinlemeye değerdi. Bu söyleşinin ardından Hasan Ali Toptaş "Dilde Yabancılaşma" konulu bir söyleşi yaptı.

Prof.Dr. Hasan Onat'ın "Türkiye'de Din Anlayışında Değişim Süreci" konulu söyleşisini zevkle dinledik. İsterdim ki tüm insanlarımız bu söyleşiyi dinlesin. Çoğu kişi "ülkemizde böyle din adamları da varmış" demekten kendini alamadı. Masum Türker **"Türkiye'nin Ekonomik Yapı Problemleri"** konulu söyleşisinde IMF'den Susurluk'a dek pek çok konuya değindi. Cihan Demirci ile birlikte katıldığımız **"Hayat Mizahı Kaç Geçiyor"** konulu söyleşiye öğrencilerin ilgisi büyüktü. Katılan izleyicileri hem güldürdük, hem düşündürdük. İzleyicilerin de katılımıyla zevkli bir söyleşi çıktı ortaya.

"78'den bize kalanlar" söyleşisinde Nazmi Gökçeli, Celalettin Can, Yılmaz Yeşildağ vardı. O günlerden anılar, cezaevi anılarıyla birleşti. Katılımcıların çoğu o yılların canlı tanıklarıydı.

Özgen Seçkin, Alaaddin Topçu, Selma Ağabeyoğlu, Hayri K.Yetik **"Günümüzde Savaşa Karşı Şiir"** konusunu ilginç bir duruma getirdiler.

KAÇAK YAYIN VE LEMAN FUARDAYDI

Kaçak Yayın tarafından düzenlenen "Edebiyat ve Yaşam" konulu söyleşiye Mehmet Ergün, Aslan Özdemir, Kürşad Oğuz, Nafer Ermiş katıldılar. Edebiyatın toplum ve yaşamımızdaki yerine değinen yazarlarımız, izleyicilerin de katılımıyla zevkli bir duruma geldi.

Söyleşiyi Bartın Emniyet Müdürü Mesut Çevik, Belediye Başkanı Rıza Yalçınkaya da izledi.

Yalçınkaya, "Fuarımıza katılan yazar, şair, sanatçı ve gazetecilere minnettârım. Bizi yalnız bırakmayıp, sahip çıkıyorlar fuarımıza. Aydınlığa açılan bu yolda önemli mesajlar sunuyorlar. Kitap fuarımızın uzun ömürlü olması onların ilgisiyle mümkün..." diye konuştu. Fuarın gerçekleşmesinde en büyük pay kuşkusuz Sevgi Salcı, Aykan Sağ ve Emel Balta'nındı. Sanata gönül vermiş Bartınlıların katkıda bulunduğu gözden kaçmadı. Noyan Erözçelik, Altan Işık, Selçuk Bölük, Şevket Salcı, Çetin Asma, Taşkın Balta'da gönüllü olarak bu kültürel etkinlik için koşuşturup durdular.

SANAT KÜLTÜRLE İÇİ İÇE

Bartın Emniyet Müdürlüğü Müdürü Mesut Çevik yönetiminde çeşitli konularda halka dönük konferans ve söyleşiler düzenliyorlar. Doğan Cüceloğlu, Ahmet Şerif İzgören, Prof. Feridun Yenisey'in konferansları ilgiyle izlenmiş. 2001 yılında kurulan Emniyet Müdürlüğü kütüphanesinde 3 bin civarında kitap bulunuyor. Her türlü kitap bağışını kabul ediyorlar. Kütüphaneden Bartın halkı yararlanıyor.

BARTIN'DA BİR KOLLEKSİYONCU

Bartın'ın sevilen simalarından Çetin Asma, Bartın'la ilgili büyük bir arşive sahip. Zamanında eline ne geçtiyse toplamış. Yaşadığı ev de bu özelliğini yansıtıyor. Ahşap, iki katlı eski bir Bartın Evi. Evinde zamanın tanığı binlerce kitap, dergi, kartpostal, eski zaman eşyaları. Fotoğraf koleksiyonu Cumhuriyet yıllarının öncesine dek uzanıyor. Bartın üzerine bir kitap yazmış. "Bartın Su Tarihçesi Ve Çeşmeleri". Kitabı belediye tarafından bastırılmış. Onunla konuşurken canlı bir tarihle birlikte olmanın mutluluğunu yaşıyorsunuz. Yine belediye tarafından bastırılan "Siyah Beyazlı Yıllardan Bartın Renkleri" adlı fotoğraf albümüne yüzlerce fotoğrafla katkıda bulunmuş. Yolunuz Bartın'a düşerse bir "Merhaba" deyip çayını için.

KAÇAK YAYIN DOSTU MUZAFFER KALAY

1939 Bartın doğumlu. İstanbul Tatbiki Güzel Sanatları 1967 yılında bitirmiş. Devlet ve özel sektörde grafikerlik yapmış. 1975 yılında Ankara'da Vecihi Timuroğlu'nun yönetimindeki Evrim Dergisi'ni altı ay çıkarmışlar. Tam bir kitap kurdu olan Muzaffer Kalay 6 bin kitabını İstiklâl İlköğretim Okulu'na bağışladı. Ankara'da Remzi İnanç'ın kitapevinde pek çok sanatçıyla tanışma olanağı yakalamış. Aziz Nesin, Tahsin Saraç, Mehmet Kemal, Hasan Hüseyin bunlardan bazıları.

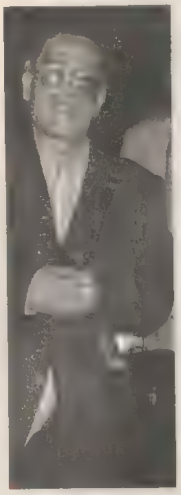

Kaçak Yayın'ı çıktığı günden beri izliyor. "Dergiyi çok beğeniyorum. Bu güzel dergiyi insanlarımıza tanıtmanın yollarını aramalıyız" diyor. Muzaffer Kalay, Bartın'ın güzel insanlarından birisi. "Sanatsız, kültürsüz insan, insan mıdır?" diyor.

Sabri Özdemir

DÜZCE NOTLARI

Festivaller sonbahara yakışır

Dergiler

Söke'den 'Sarı Zeybek', Mersin'den 'Maki' geldi. 'Sarı Zeybek' 3 yaşında. Emeği geçen dostları kutluyorum.Estetiğe ve ütopyamızın sürecine milimetrik katkı yapanlar kutlanmalı. Ve yerellikten evrenselliğe varılan çizgide globalleşme es geçilmeli. Yalın hayatlar ve tutkular adına tüm felsefeler tek tipten ötede kendi rengine bürünmeli.

Sarı Zeybek : 0256.5124384

Maki: a.guneyli@ttnet.net.tr

'Kanat' geldikçe görüyorum,Bilkent

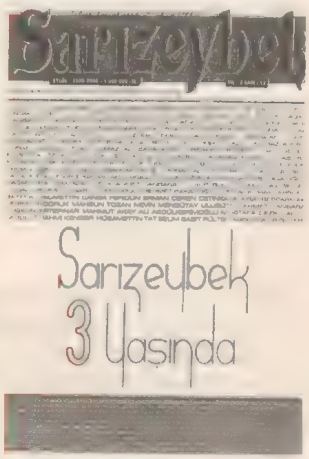

Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi'ndeki dostlar Talat Sait Halman ve Süha Oğuzertem öncülüğünde güzel etkinlikler düzenliyorlar... Yazarak yaşıyor,yaşayarak yazıyorlar...

suha@bilkent.edu.tr

'Ada'yı Kesmeşeker Kafe'den bir genç kız verdi. Samsun'da çıkıyor, yeni bir dergi. "Sevdamız... Göz erimine sığmayan bir aşkın dönüşsüz yolculuğundan sonra ADA'ya çıkmak... Ve sonra gemileri yakmak..." demiş Nurettin Taşçı. Kapak çok güzel. İç estetikte öyle. Umarım uzun ömürlü olur, tüm adalar güzelliğinde.

adadergisi@hotmail.com

'TAY' müthiş. Enver Malkoç'un çizimleri de.

PK 10-78100 Karabük

Şiiri Özlüyorum - İmlasız Çatışması

Fuat Çiftçi 'Şiiri Özlüyorum' dergisiyle birlikte Atilla Aygün'ün 'Son Dönem Yazınımızda Anlatım Bozuklukları' adlı kitabını gönderdi.Sevindim. Hayatın bozuk yanlarını her biçimiyle düzeltme çabasına girenleri görünce seviniyorum.

ABC Yayıncılık

atilla_aygun@hotmail.com

Bu arada 'Şiiri Özlüyorum' Dergisi'nin estetik anlamda kendini yenilemesi hoş bir sürpriz oldu.Fuat Çiftçi'nin 'İmlasız'a sert çıkışı ise ayrı bir sürpriz. İmlasızca yaşamak bir seçim.Atilla Aygün gibi düzeltmekte.Ancak savaşlardan ve Afrika'dan ıraklaşıp hayata karşı nötr bir tavır koymak yazınımız adına yanlış bir yol. Lobi edebiyatının insanı yok sayan eğilimi ya da şiiri sistemin kullanılabilir bir ögesi yapma çabası ancak 'anarşist' bir tavırla yerlebir edilebilir. Bu böyle.

Şiiri Özlüyorum: fuatciftci@tnn.net

İmlasız:

imlasizyazisma@hotmail.com

Zom'bahar Festivali

II.Uluslararası Yerel Kalkınma Şenliği, benim daha çok sevdiğim adıyla Sonbahar Festivali yağmura karşı başladı ve üç gün sürdü. Üşüdük, dalıp kaldığımız noktalar ıslandı,yağmurun arılığı yüreklerimizi yıkadı. MüzisyenMustafa Uysal "yağmur yağınca biz gideriz" dese de gitmedi,gitarıyla sancılı ve tuhaf bir tonda ayrılığın ritmini esmerleştirdi. Daha önce

Kurtuluş Congar

yazdığım herkes şenlikteydi. Özhan Abat Kırk Yama sergisiyle bir kez daha anımsattı siyah beyaz yılların yalın güzelliğini. Fotoğraf sanatçısı Lütfü Şimşek acılarıyla ve sevinçleriyle bir kentin dünden bugüne sarı hüznünü karelemişti.Kurtuluş Amca yakma tablolarının içindeydi ve 'Küskün Zeytin Ağacı'nı bitirmişti. "Her şeyi unutuyorum bunları yaparken,böyle mutlu oluyorum" dedi. Sıcak gülümsemesiyle bizi mutlu etti. Halk oyunları ve mehter takımı izlendi. Lokma tatlısı yendi ve içine sonbahar katılıp çay içildi.Ve Lara tüm estetiğiyle ve dişiliğiyle, muhteşem bir havai fişek gösterisinin ışıltısında ayazı delip dans etti.Bir kenti delirtti, güzellik çirkinliğe üstün geldi.

Sibel-Meral Sanatevi açıldı

Eğitim-Bir-sen'in katkılarıyla kurulan 'Sibel-Meral Sanatevi'nin bir marketin salonundaki açılışının çağrılısıydım.Güzeli yaratma çabasının ışıltısı ortama yansımıştı. Açılışı Düzce'nin yeni valisi Halil Nimetoğlu yaptı. Sanata değer verenleri övdü.Sanatevinin öncüleri Sibel Özen ve Meral Önder'i Çanakkale'de aldıkları seramik eğitimini 'sanatın büyüsü' anlamında ve ahşap-seramik boyama boyutunda hayatı çirkinliklerden arıtma yönünde kullandıkları için kutluyorum. Bu estetik vurgulama herkesi mutlu etti.

Böyle olursa, bazı insanlar hayata anlam katarsa, sanata yaklaşırsa ve sanat tavır koyarsa çirkinliklere, kentleri ve düşlerimizi darmadağın eden sanal felsefeler biter. Bu anlaşılmalı. Açılıştan sonra Eğitim-Bir-Sen il sekreteri Ömer Sivrikaya KÇK yazarlarıyla bir söyleşi yapma isteğini belirtti. Bir sanat dergisi çıkarma projesinden sözetti. Üyelerin KÇK'a yakın ilgisini anlattı. Sendika başkanı Abdülvahap Özen de KÇK'a karşı aynı derecede ilgiliydi. Buna sevindim. Düzce'de güzel şeyler olabileceğine ilişkin umutlarım arttı.

klarnet7@e-kolay.net

Yahya Kebir

TERSTEN OKUMA

YASALAR KİME UYGULANIR?

Geçen ayki "Devletin Yayıncılık Sevgisi" başlıklı yazımızda Kültür Ve Turizm Bakanlığı'nın iki yıl aradan sonra kitap yayınına yeniden başladığından söz etmiştik. Bakan Erkan Mumcu'nun Kültür Ve Turizm Bakanlığı'nın ve hatta devletin yayıncılık yapmayacağını söylemesine rağmen akademisyenlerin ve yazarların baskısına dayanılamayıp tekrar yayın faliyetine başladığını yazmıştık. Kütüphaneler Ve Yayınlar Genel Müdürü Aytekin Yılmaz beyin "Yayıncıların basamayacağı kalitede, nitelikte eserler basacağız" dediğinden de söz etmiş ve yayıncıların "bizim basamayacağımız kalitede eserler ne ola ki!" diye merakla beklemeye başladığını da eklemiştik. Eylül ayının sonuna doğru bakanlık, 9 yeni eseri kitapseverlerle buluşturmuştu.

Devlet bir işe bulaşacak da hakkında konuşulmayacak! Böyle bir şey mümkün olmadığı için kitapların yayının ardından hemen dedikodular da başlamış. Kültürazzi beyin Hürriyet Keyif ekindeki sayfasında yazdığı yazıda belirttiğine göre bakanlığın "Kültür" logosu ile yayınladığı kitapların kapak düzeni Bilgi Üniversitesi Yayınları'nın kapaklarının neredeyse tıpa tıp aynısıymış. Kapaklar arasında çok küçük bir fark varmış ve kitapları ancak baskı kalitesine bakarak ayırdedebiliyormuşsunuz. Tabii ki kaliteli olan "Yayıncıların basamayacağı kalitede, nitelikte eserler basacağız" diyen bakanlığın kitapları değil Bilgi Üniversitesi'ninkilermiş. Üstelik nitelik farkı sırf kapaklarda değil kitapların iç düzenlerinde de açıkça görülüyormuş. Bakanlığın kitaplarının iç düzenlerinde herhangi bir yayınevi taklit edilmediğinden olsa gerek "zevk yoksunluğu" varmış. Örnek vermek gerekirse, antolojilerinde öyle bir sayfa düzeni varmış ki eserleri birbirinden ayırmak mümkün değilmiş.

Bu iddialar bana anlatıldığında aklıma şu veciz söz geldi; "Zevkler ve renkler tartışılmaz" Arkadaşım benim bu sözümün altında kalacak değil ya! "O zaman üzerinde hiç tartışılmayacak bir şey hakkında konuşalım" dedi ve bakanlığın yeni yayımladığı kitaplardan üçünü gösterdi; Prof. Dr. Yıldız Ersoy Canpolat'ın "Latin Amerika Edebiyatı Öykü Seçkisi", Prof.Dr. Rahmi Er'in "Çağdaş Arap Edebiyatı Seçkisi" ve Doç. Dr. Neşe Taluy Yüce'nin "Genç Polonya Dönemi Edebiyatı". Ardından da soruyu yapıştırdı; "Kültür Ve Turizm Bakanı Erkan Mumcu'nun hazırladığı ve meclisten oy birliği ile geçirttiği yasasının adı nedir?" Böyle laf cambazlıklarına alışkın olmadığım için tabii ki dilim tutuldu, bir şey diyemedim. Arkadaşım kendi sorusuna kendi cevap verdi; "Fikir Ve Sanat Eserleri Yasası". Bu yasanın yazarların, şairlerin haklarını korumak için çıkartıldığını ben cahil kulunuz bile biliyordum. Arkadaşımın lafı dönüp dolaştırarak sorduğu soru, "Kültür Ve Turizm Bakanlığı, kendi çıkarttığı yasayı kendisi niye uygulamıyor?" şeklinde anlaşılmalıydı herhalde.

Ben arkadaşıma bunun bir dedikodu olduğunu ve bakanlığın bu konularda çok titiz olduğuna inandığımı söyleyerek karşılık verdim. Gerçekten de bakanlık kendi yaptığı yasayı niye kendi uygulamasındı ki! Ama arkadaşım inatçı biri olduğu için Prof. Dr. Yıldız Ersoy Canpolat'ın "Latin Amerika Edebiyatı Öykü Seçkisi"ni önüme koydu ve "Söyle bakalım bu antolojideki öykülerin yayın hakları kimlerden alınmış?" dedi. Antolojide Borges, Marquez, Jose Marti, Asturias, Ruben Dario gibi Latin Amerika edebiyatının tüm önemli yazarlarının öyküleri yer alıyordu ama bu öykülerin nereden alındığına dair hiçbir bilgi olmadığı gibi yayın haklarına dair de herhangi bir ibare yoktu.

İddiaya göre bu üç antolojide yer alan eserlerin sahiplerinden izin alınmamış ve onlarla telif hakları anlaşması yapılmamıştı.Yani Kültür Ve Turizm Bakanlığı, üstelik bakanı Erkan Mumcu'nun önsözü ile sunduğu bu antolojilerde kendi yasasını uygulamak gereği duymamıştı. "Ne de olsa yasalar halk için yapılıyor, bakanlıklar için değil" diyemeyiz ki! Çünkü cezası çok ağır olan bir suçtan söz ediyoruz. Bir yayıncı eser sahibinden izin almadan bir kitap basarsa "korsan" olur, mahkemelerde yargılanır, hapis cezası bile yer, kişisel ve ticari itibarı yerle bir olur, hatta mesleği terk etmek zorunda bile kalırmış. Ama bakanlık böyle bir şey yaparsa işin adı ne olur? "Kültür hizmeti" mi?

Arkadaşım gemi azıya almış, ard arda sayıp dökmeye başlayınca çaresiz sesimi yükseltip "Hop hop, çizmeyi aştın!" diye onu durdurmak zorunda kaldım. Ne de olsa hakkında sayıp döktüğü sonuçta bizim Kültür Bakanlığımızdı ve sevdiğimiz bir bakan olan Erkan Mumcu'ydu. Her iyi işin ardında bir Çapanoğlu aramak da bizim entellerimizin klasik yaklaşımıydı. Evet, "Hop hop!" dedim ve ekledim "Her şeyin olduğu gibi bu iddiaların da makul bir cevabı vardır. Nasılsa, Erkan bey bir cevap yollar ve işin aslını astarını öğreniriz!" diye son noktayı koydum. Bakalım o cevap gelecek mi! Umutla bekleyeceğim.

"YAZDIK TELİF TELİF DİYE"

Murathan Mungan, telif hakları konusunda çok titizmiş. Özellikle kendisinden izinsiz antolojilere eserlerinin alınmasına çok kızıyormuş. Çünkü sözünü ettiğimiz gibi Telif Hakları Yasası'na göre şairlerden, yazarlardan izin almadan eserlerini antolojiye almak suçmuş. Dava konusu olduğu taktirde şair yüklü bir tazminat alabiliyormuş. Murathan Mungan da kendisinden izin almadan şiirlerini antolojilerde yayınlayanlar hakkında davalar açmış. Bu davalardan ikisini de geçtiğimiz günlerde kazanmış (Hürriyet Kelebek Eki 14.10.2004). İki antoloji hazırlayıcısı ve onların yayıncıları tazminat ödemeye mahkum olmuşlar.

Murathan Mungan'ın bu örnek davranışı tabii ki

diğer yazarları ve şairleri etkilemiş. Antolojiler incelemeye alınmış. Bu araştırma inceleme çalışmaları sırasında da Murathan Mungan'ın hazırladığı antolojilerle karşılaşmışlar. 'Murathan Mungan'ın Seçtikleriyle' adlı bu antolojilerde de Gabriel Garcia Marquez, Roald Dahl, Flannery O'Connor, Tama Janowitz gibi dünyanın en ünlü yazarlarından seçilmiş öyküler yer alıyormuş. Beş antolojilik bu diziden çıkan 'Kadınlığın 21 Hikayesi' adlı antolojiyi inceledikçe kafaları iyice karışmış. Dünya yazarlarından derlemeler yapmanın telif hakları açısından çok güç bir iş olduğu biliniyormuş. Hepsi birbirinden ünlü yazarların tek tek ajansları bulunması, hepsinden ayrı ayrı izinler alınması insanın ömrünü tüketirmiş. Zira, bu yazarların ajansları bu tür antolojilere pek sıcak bakmaz bu nedenle de işi yokuşa sürer, çok yüksek telif ücretleri ister, kendi yazarlarını yanında yer alacak yazarları tek tek inceler, beğenmedikleri yazarlar olursa telif ücretinde anlaşmış olsalar bile gerekli izini vermeyebilirlermiş.

Murathan Beyin telif haklarında titizliği bilindiği için hemen kitapların künye sayfası denilen 2. sayfalarını açıp hangi ünlü yazarın telifinin nereden alındığını gösteren bilgileri incelemek istemişler. Niyetleri cümle aleme çok zor denilen bu işin nasıl başarıldığını göstermekmiş. Ama bu 2. sayfalarda öykülerin telif haklarının alındığına dair hemen hiçbir ibare yer almıyormuş. Mungan'ın antolojileri de diğer antolojiler gibi telifsiz mi basılıyor diye bir kuşku doğmuş içlerinde. Yoksa Murathan Mungan "ele verir talkını kendi yutuyor salkımı" atasözüne uygun mu davranıyormuş?

ÖYKÜCÜ DEYİNCE AKLA GELEN

New York'taki Türk vatandaşlarımız yıllardır çeşitli edebiyat faaliyetleri yapar, Türkiye'den yazarları davet eder, başta oradaki Türk toplumu olmak üzere Amerikalılara Türk edebiyatını tanıtırlarmış. Nereden baksanız güzel bir çaba. Vatandaşlarımız geçen Ekim ayında da "Öykülü Geceler" adı altında bir etkinlik yapmaya karar vermişler. New York'taki Türk Evi'nde yapılan etkinlike konuk olarak kimi seçmişler tahmin edin! Öykücü olarak akıllarına gele gele Can Dündar gelmiş. Anlaşılan araştırmacı gazeteciliğiyle ünlü Can Dündar'ın köşe yazıları yurttaşlarımıza "hikâye" geliyormuş. Vatandaşın takdiri!.. Esas ilginci "Öykülü Geceler"e davet alan Can Dündar'ın "Ben öykücü değilim! Ne işim var öykülü gecelerde?" demeden daveti kabul etmesi imiş. Can Bey, ABD dönüşü anılarını kaleme almış ve gazetede yayınlatmış. Ne diyelim, alan razı veren razı, bize de, öykücülere de diyecek laf düşmez!...

YAZARLARI LİSTEDEN KİM ÇIKARDI?

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı, İstanbul'da gerçekleştirdiği etkinlikler yetmiyormuş gibi Türk kültür ve edebiyatını yurtdışında da tanıtmak amacıyla çeşitli girişimlerde bulunuyormuş. Bunlardan biri de Kazakistan'ın başkenti Almatı'da gerçekleştirdikleri "İstanbul-Almatı Günleri" imiş. Bir hafta süren "İstanbul Günleri"nin kapsamında "Türk-İslam sanatı karma sergisi", "İSMEK el sanatları sergisi", "Posta kartı ve fotoğraflarla İstanbul görüntüleri" sergilerinin yanı sıra İstanbul Belediyesi sanatçıları ve Kültür Bakanlığı Mehter Grubu tarafından bir konser, konserin ardından da Türk-Kazak ilişkilerinin gelişmesine katkıda bulunan 5 devlet adamı, 10 sanatçı ve 10 işadamına ödüller verilmiş.

Bu güzel etkinliğe aslında yazarların ve şairlerin de katılması planlanıyormuş. Ama tam hazırlıklar tamamlanıp yola çıkılacakken kim olduğu bilinmeyen birileri listedeki şairlerin ve yazarların adlarının üzerini çizivermiş. Projenin yürütülmesinde etkili ve yetkili iki isim varmış. Biri İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı Kadir Topbaş, diğeri İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanı İskender Pala. İskender beyin edebiyatçı yönü bilindiği için kimse ona böyle bir hareketi yakıştırmamış. Gözler Kadir beye dikilmiş ve mutlaka bir izahı vardır diye düşünülmüş. Yapılan aratırmalar neticesinde yazarların ve şairlerin isminin çizilmesini nedeni anlaşılmış; bütçeden tasarruf yapılması gerekiyormuş. Eh tabii Türk kültürünü çok daha iyi temsil eden Mehter grubundan vazgeçilemeyeceğine göre, mehter gruplarını aratmayacak şekilde iki ileri bir geri gitmesiyle ünlü edebiyatımızın temsilcilerinden fedakarlık edilmiş. Herhalde edebiyatsız bir Türk kültürü tanıtımı bir şey kaybetmez ama Mehter olmadan kültür olmaz diye düşünülmüş.

YAZARLARIN KİTAPÇISI KORSAN ÇIKTI

Hürriyet Gazetesi Cuma ekinde hemen her hafta "En İyi 10" başlığı altında çeşitli yerlerin tanıtımı yapılır ve o yerlerin Türkiye'nin en iyi 10 mekânı olduğu iddia edilirmiş. Şimdiye dek lokanta, büfe, işkembeci, kebapçı, çiçekçi, bar gibi çok çeşitli yerler bu listelerde yer aldıktan sonra geçtiğimiz günlerde de (8 Ekim 2004) sıra kitapçılara gelmiş.

Hürriyet yöneticileri, kitap kurtları, eleştirmenler ve yazarlardan oluşan bir jüriye Türkiye'nin en iyi 10 kitabevini sormuş. Seçim kıstası olarak da "Mağazanın atmosferi, hizmetin kalitesi, satış elemanlarını bilgisi, nadir bulunan kitaplar konusunda müşteriye yardım edilip edilmediği" gibi ölçütler varmış. Jüride Doğan Hızlan, Selim İleri, Yaşar Aksoy, Akif Kurtuluş, Mete Tunçay, Tuğrul Eryılmaz, İhsan Oktay Anar, Metin Celâl, Kanat Akkaya ve Celâl Üster yer alıyormuş. Jürinin seçtiği ilk on pek eleştiri almamış, ne de olsa "Simurg, Dost, Pandora..." gibi çok bilinen kitabevleri yer alıyormuş listede. Gerçi, daha açılalı bir kaç gün olan ve kitap çeşitinin azlığı ile hemen dikkati çeken DR Beyoğlu gibi kitapçıların bu listeye patron kontenjandan girdiği gibi dedikodular yapılmışsa da Hürriyet'in bu listeye pek müdahale etmediğine de inanılıyormuş.

Ama asıl ilgiyi "Jüri üyelerinin tavsiye ettiği diğer kitabevleri" başlığı altında yer alan kitapçılar çekmiş. Listede İzmir'den korsan yayın satmakla ünlü bir kitapçının ismi yer alıyormuş. Söylenenler doğru ise çeşitli yayınevlerinin avukatları defalarca korsan yayın satıyor iddiası ile bu kitapçıya baskın yapmışlar ve bu kitabevinde binlerce konsan yayın ele geçirmişler. Kitabevinin sahibi hakkında "korsan yayın" satmaktan onlarca dava varmış. Listede yer alamayan İzmir'in ünlü kitapçıları şimdi bu kitabevinin adını Hürriyet'e kimin verdiğini araştırıyormuş. Kendi kitabevelerine itibar etmeyip en iyi kitapçı olarak "korsan yayın" satmaktan sanık birini öneren yazara karşı tavır alacaklarmış. Jüride yer alan iki İzmirli iki yazar töhmet altındaymış.

yahyakebir@hotmail.com

Cüneyt Özdemir

Keşke sen de olsaydın

onyedibinsekizyüzelliüç adım atmış olmalıyım.
en azı bu...
mutedil parçalı bulutları, keskin bir güneşin sarı-
gırtılı ışınları pastel sarısına buluyordu
mahvetti beni bu yıl, sonbaharın içine yürüdüm.
dallarından düşen sarı yapraklar
kelebeklere benzedi.
biriktirdiğim ne varsa kattım içine
kafamın içi çocukluktan fırlama
cenhennem kazanları.
domates salçası mevsimini kaçırdım,
neden ben ateşe hep kendimi attım
düşündüm düşündüm düşündüm.
sonra yürüdüm yürüdüm yürüdüm
çıkmaz yollara dökülen yapraklar
çöpçülerin sonbahar meydan muhaberesi
her şairin gönlünde
'sonbaharı süpürümezsiniz' dizesi gizli
Güneş önce sol
dönüşte sağ yanağıma öpücükler kondururken
ağır makinalılarla kendimi çapraz ateşe aldım.
mayınlardan sakınsam da
yenilmekten kurtulamadım
Kendimden kaçtım bugün
hızlı ve kararlı adımlarla boğazı adımladım.
yandım yandım yandım
zamana meydan okudum.
yaprak döktü kalbim.
tek tek yakalayamasam da süpürdüm
'Körolası bir çöpçüydüm' anlayacağınız.
sonbahar hüzünleri ile yarış tuttum
ben önde onlar peşimde.
Ben kazandım ama peşin söyleyeyim.
'efrasiyab'dan hikayeler' eşliğinde
her mevsim sonbahar gibi bende bu sonbahar
o yüzden kucaklarken pastırma yazı telaşı ile
gözlerimi kırpmayıp, gözyaşları gözükmeyecek
şekilde kısıyordum
belki bu yüzden ağlarken
yere bakarak yürüyordum
Ayşe'ye diyemedim -ki-
sen anlamazsan kim nasıl anlayacak peki beni
Oltacıları yorgundu,
sonbahar çapkın bakışlı
utangaç bir güneşe teslim.
kirli kovalarında balıklar üst üste
Kaderleri mangalın kederli ateşinde gizli.
Yürüdüm rüzgarların yönünde sessizce
mezarlıkların eşliğinde,
grostonluk tankerler refakatinde
bir adım gerimde yine ben,
her seferinde bakıyorum arkamdan tereddütle
kendime şu kamburun kararsızlığı ürkütüyor ba-
zen benipeki farzumahal sıkıldım diyelim ken-
dimden sıktım diyelim başkalarını haddinden
fazla hem de
elbette elbette elbette.

peki ne yapacağım bu çıkmazın içindeyken
toplamalar , çıkartmalar , çarpmalar, bölmeler
çoktan ölmüş olmamı gösteriyor kerat cetvelleri
hangi haneye ne yüzle yazacağız artı değerleri
karlardan zarar beğenebiliriz belki
sonbahar geldi hüzünleri peşinde
siz yaprakların altında kalsanız da,
benim kendime umudum
bana mı kızmalı, beni mi sevmeli
bazen yanaklarımdan dudaklarıma ordan da
doğru kalbime indiğinde daha çok seviyorum
öpüşmeyi
sonbahar güneşiyle şehvet de gizlidir
bir yerlerde belki
Yürüdüm bugün
bacaklarım ağladı ben yürüdüm.
onlar otur diye yalvardı ben duymadım.
batıl bir kalbim var köprülerin altından
geçtiğimde olmayacak dilekler tuttum
sessizlikler refakatinde
söyleyemem
ne de olsa sonbahar bu büyüsü bozulur
itsıpasını gözden geçirdim.
masaya yatırdım elimde neşter bıçağı
ustura keskinliğiyle kimi kesmem gerek
bulamadım bulamadım bulamadım
Yanımdan geçen bir köpek ile selamlaştık
Son nefesini veren kovadaki balıktan gözümü
kaçırdım.
cebimde rüzgar gülleri satan amcanın fotoğrafı
var artık
çifte ile denizdeki balonları vurmaya kıyamadım
bunlar olup biterken sessizce
trafikte sıkışan her aracın içinde
bir yağmur bulutu birikti gizli gizli
gerçi ben yere bakıyordum belki ama sonbahar
içimden geçti.
yürüdüm yürüdüm yürüdüm.

kimse görmedi beni
ben de kimseyi görmedim

Merhaba Kaçak Yayın,

Derginizin ikl sayısı hariç hepsini okudum. Böyle güzel bir dergi hazırladığınız için teşekkür ederim bir okur olarak...

Yalnız şu eleştirilerimi de ileteyim:

1) Derginizde ilk sayılarda daha çok veriyordunuz. Son sayılarda öykülerinizin yerini haberler, söyleşiler aldı. Ayrıca şiiri de ihmal ediyorsunuz. Edebiyatın bel kemiği olan şiir ve öykünün bu kadar ihmal edilmesi üzücü.

2) Derginizde İzmir İmbatı, Karadeniz Haber, Düzce-Biga Notları gibi yerel haberler yazılan köşeler var. Ben bunu yanlış buluyorum. Ben Hakkari'deyim. İzmir'de şiir dinletisi oluyor, Zonguldak'ta piknik vb. bunlar beni ilgilendirmez ki. Yazının evrenselliği yok bir kere! Onun yerine birkaç öykü daha makbule geçmez mi?

3) Derginizde hep aynı yazarlara yer veriyorsunuz. (Reklam bazında) Nihat Genç, Nafer Ermiş iki de bir bunların reklamı var. Bir de Yavuz Ekinci... Bence biraz açılmanızda fayda var. Ben genç nesilim (18 yaşındayım). Yeni yazarlar, şairler tanımak istiyorum.

4) Söyleşilerde bir kitabın tanıtımı yapılmış genelde, o söyleşinin ömrü kitabın piyasadan kalkmasına kadar sürer. Oysa söyleşilerinizde yazarın edebi görüşü, toplumsal bakışı, güncele yorumunun yer alması hem okuru aydınlatmak açısından, hem de yazarı tanımak açısından daha verimli olmaz mı?

5) Derginizin ismi Kaçak Yayın ve insanlar bunu yanlış anlıyor. Altına Kültür Edebiyat yazabilir misiniz?

6) Ben bir öykü yazmak istiyorum. Ama kendimi yeterli bulmuyorum. Bunun yanında bir şeyler yazmak, düşüncelerimi dökmek istiyorum. Öykü veya şiir yazayım mı, yazmayayım mı? Edebiyatta ürün verebilmek için bir insanda neler olmalıdır. Bu çok kapsamlı oldu. Yazarlığın ölçütü nedir.

Ayrıca semineriniz bitti, yeni mezunları verdiniz. Sizi tebrik eder, arkadaşlara başarılar dilerim.

Cevabınızı bekliyorum.

Mustafa Çallı
Zihinsel Engelliler Der. Hakkari Şub.
Belediye İş Hanı. Kat. 3 Hakkari / Merkez

Merhaba Kaçak Yayın,

Ben Eyüp'ten M. Murat Köprülü. Bu size ikinci mektubum. İlki elinize ulaştı mı bilmiyorum.

Şu anda Nâzım Hikmet'in "Yeni Şiirlerini" (Yapı Kredi Y.) okuyorum. Elimin altında "Hasretinden Prangalar Eskittim" Ahmet Arif ve "Aşka Dair Nesirler"le Ümit Yaşar Oğuzcan var. İlk mektubumda bahsettiğim üzere romanla aram çok iyi sayılmaz. Ayrıca şiirin, beni cezbeden bir yanı var.

Kaçak Yayın'ı takip ettiğimden beri edebiyata olan ilgim oldukça arttı. Biriktirdiğim paralarla koşuyor bir kitap satın alıyorum. Okudukça kendimle, dünyayla yüzleşiyorum. Bütün alışkanlıklarım değişiyor. Kelime bilgimin ne kadar sığ olduğunu da anlamış oluyorum. Bu nedenle bir Türkçe sözlük buldum. Okuduğum kitabın hemen yanında duruyor.

Bütün alışkanlıklarım değişiyor... Duymak eyleminin anlamaya yeterli olmadığını görüyorum. Artık "dinliyorum" ve dinlediklerimi süzgeçten geçirip, hissetmeye başlıyorum. Sonra "daha iyi bir insan" olmak için bir adım attığımı görüyorum.

...

Size yine yazdığım yazılardan birkaçını gönderiyorum. Ve safınıza girmek istiyorum. Ayrıca edebiyat kültürümü ve edebiyat estetiğimi geliştirmek için sizin önereceğiniz kitap ya da kitapları bana önermenizi istiyorum.

Muhammed Murat Köprülü

SEN

Kalpçalan gözlerle bakıp da bana
Aklımı başımdan sen almadın mı?
Su gibi aktın da gönül odama
Orada bir ömrü saklamadın mı?
Akardın gönlüme, yatağın derin
Bir kızgın akardın, bazen de serin
Aras gibi hırçın deli gibiydin
Durgunken beni kandırmadın mı?
Saplandın kalbime bir tek hamleyle
Kaş attın göz attın sözlerinle
Anında fırladın kalbimden beynime
Kan aktı yüreğimden, sen vurmadın mı?
İndin süreyyama şelâle gibi
Bir zaman suladın gönül vadimi
Can verdin gülüşünle tüm çiçeklere
Sonra umut verip goncayken kurutmadın mı?
Bahçenizde gezerdin ellerin koynunda
Cilve yapar, göz süzerdin salıncaklarda
Elindeki çakıyla ağaçların kabuğuna
Kalp içinde adımı sen yazmadın mı?
Severdim ağacı, kuşu bir de gülleri.
Ben koklamadan geçsem üzülürlerdi
Kıskandın da hırsından deliler gibi
Bahçedeki gülleri koparmadın mı?
Delilik alametin akıl, senin nerende
Perden hiç kapanmadı ben eve geldiğimde
Benimle konuşmak için gecenin bir vaktinde
Pencereme çakıl taşlarını sen atmadın mı?
Bir gün seni terk ederim diye korktun da
Aramızı yapsınlar diye çöp çatanlar koydun da
Adak verdin dua ettin fal baktırdın da
Geceler boyunca yalvarmadın mı?

Not: İnsanların gözlerinin rengi farklı olsa da gözyaşları hep aynı olur. Gözyaşı olmayan bir dünya dileğiyle.

Dostça kalın Kaçakçılar.

Ramazan Kaynar
Erdek Kapalı Cezaevi
Erdek/ Balıkesir

Ben Elazığ'a okumaya bu sene geldim ama LeMan ve Kaçak Yayın satan bir yer bulamadım. Muhteşemsiniz kolay gelsin ama sitede Kaçak yayın'ı biraz ayrıntılı yaparsanız iyi olur, görüşmek üzere.

Emre Görgülü

Merhaba Kaçak Yayın. Ben Çanakkale'den Ramazan Erbek. Derginizle geçtiğimiz mayıs ayında tanıştım. O günden beri hiçbir sayınızı kaçırmadan takip ediyorum. Derginizi oldukça güzel ve herkese hitap eder buluyorum. Özellikle "Kanat Alıştıranlar" kısmını yakından takip ediyorum. Birkaç aydır ben de bir şeyler göndermeyi ve okurlarımızla paylaşmayı istiyordum. Nihayet bu isteğimi gerçekleştiriyorum ve (sizin tabirinizle) ürünlerimi gönderiyorum.

örümcek olup taşırlar bir ölüyü
avuçlarında kuru bir karanfil
burunlarında kuru bir karanfil kokusu.

Ramazan ERBEK

Dergide çalışan tüm emekçilere merhaba! Benim bir sorunum var dile getirmek istediğim. Ben şiir yazıyorum ve bunu gençliğin vermiş olduğu coşkunlukla değil, gerçek ve ciddi anlamda ileriye dönük bir şekilde yapmaya çalışıyorum. Benim sorunum şiirlerimin bulunduğu konumu bilememem. Ne konumdalar! Kısır bir döngünün içinde yer almamaları için kendi çapımda çabalıyorum. Yazdığım şiirleri nasıl geliştirebilirim. Bu konuda bana neler önerirsiniz. Çok okuman gerek demeyin sakın bu cevabı daha önce birileri zaten söyledi ve beni açıkçası çok fazla tatmin etmedi. Okumam gerek, biliyorum. Okuyorum da. Daha başka neler yapılabilir. Günümüzde hangi yazar ve şairlere dikkat etmem gerek? Hayata nasıl bir bakış açısıyla bakmam gerek. Sizlere son dönemde yazmış olduğum bir kaç şiirimi gönderiyorum. Yorumlarınızla bana yürüdüğüm yolda ışık tutarsanız sevinirim. Buraya kadar yazmış olduğum bu cümlelerin samimiyetten uzak, seçilmiş cümleler olduğunu biliyorum. :)) Kendinize iyi bakın...

Zamana karşı yarışmadan
Ve sınav korkusu olmadan
Öğrenmek ve bilmek adına sadece
Çalıştım sana.
Sorsalar şimdi
Biliyorum seni...
"caglaryl"

Uzun yıllardır şiir ve hikâyeler üzerinde çalışıyorum.. derginizi de yıllardır usanmadan okuyorum.. komik olduğu kadar insan gerçeğine ve sanata düşkün bir anlayışınız olduğu su götürmez gerçek.. istiyorum ki şiirlerimi paylaşayım insanlarla.. bir kaç örnek var ekte.. umarım değerlendirirsiniz... bu şiirlerle ilgili hiç bir telif, para vs. gibi talebim olmadığını belirtmek isterim..

GÜRHAN DAL

Edebiyattan önce hayat var

2 Kasım 2004

arka sokak

Şairden Korkmalı mı?

Bartın Kitap Fuarı sırasında bir vakit bulup Amasra'yı gezdik. Amasra'nın güzelliklerini anlatmaktan çok, başka bir şey anlatmak istiyorum: Çarşıda dolaşırken üzerinde ilkokul önlüklü, on, on iki yaşlarında bir gurup kızın bize doğru geldiklerini fark ettim. Beni o uzun saçlar, sivri bir sakal ve muhtemelen sert bakışlarla karşılarında görünce birden durdular. Onlara doğru bir adım atınca da serçe sürüsü gibi kaçıştılar. Akşamüstü Bartın'a döndük, söyleşi yapacağımız salonun önünde Kaçak Yayın ekibiyle çay içerken yine ilkokul önlüklü, ama bu kez erkeklerden oluşan bir çocuk gurubu kendi aralarında telaşlı telaşlı konuşuyor, arada bir de bize bakıyorlardı. Çocuklardan birinin şöyle dediğini duyduk: "Korkmayın lan, şair o." Ama yine de tam emin olamadılar ve cesaretlerini toplayıp yanıma geldiler, "Abi sen şair misin? Arkadaş soruyor da." Benden "evet öyleyim," cevabını alınca biraz rahatladılar, birkaç soru daha sorup gittiler. On yaşlarındaki çocuklarda bulunan bu 'şairse korkulmaz' düşüncesi çok hoşuma gitti. Zaman ne kadar değişiyor. Şairlerden değil çocuklar, büyükler bile korkardı. Ama belki de şairin gerçekten korkutucu olması gerekir.

Yeri gelmişken, orada bizimle olağanüstü ilgilenen başta Belediye Başkanı ve Emniyet Müdürü olmak üzere tüm Bartın halkına teşekkürler.

Bu arada, bizden kaynaklanan bir hata sonucu, gönderilen yazılar hep 'Arka Bahçe İçin' ibaresiyle geliyor. Oysa 'Arka Bahçe' Arka Sokak'ın çocuklar için ayrılmış olan sayfası, bize ve size ait olan asıl bölüm Arka Sokak'ın tamamıdır. Bu nedenle sadece, diyelim 15 yaşından küçüklerin yazıları için 'Arka Bahçe' ibaresine ihtiyaç var. Bunun dışındakilerin, 'Arka Sokak' ibaresi ile gelmesi daha uygun olacaktır. Çocuklarla ilgili bir şey daha söylemek istiyorum: Öğretmenlerden ve çevrelerinde yazan bir çocuk olduğunu fark eden tüm yetişkinlerden onlarla ilgilenmelerini ve yazıları bize ulaştırmalarını bekliyorum. Yahoo'da bir arka-sokak gurubu oluşturduk, imkânı olanları vakit buldukça oraya bekliyoruz, tartışmak, sohbet etmek ve fikir alışverişinde bulunmak için.

Grup adresi: http://groups.yahoo.com/group/arka-sokak
nafer@leman.com.tr

Bütün sokaklara sevgiler...

Nafer Ermiş

İçindekiler

1 Sunu
2 Eleştiri / Çiğdem Koç
3 Öykü / Mağara ve Ahtapot
4 Fanzin / İnternet
5 Şiir / Paul Celan
6 Röportaj
7 Röportaj / Hasan Ali Toptaş
8 Arka Bahçe

Eleştiri

Duyarlı (!) erkekler, ben ve o kadın...

Birtakım erkeklerin " Ben kadınları anlıyorum, evet Tanrım çok iyi anlıyorum" tavrı kabak tadı vermeye başladı artık. Biz kadınlar, önce beyaz dizi karakteri gibi davranıp kendisine âşık eden, yatağa attıktan az sonra da bağlanma korkusu nedeniyle bir kalasa dönüşüp terk eden erkek çeşidine alışmıştık.(y.n: Bu bağlanma korkusu erkek cinsinin almak istediğini aldıktan sonra ortaya çıkan ve aniden kudurmuş danalar gibi karşısındaki kadının duygu dünyasını talan edip olay mahallini terk etmesi şeklinde görülen bir hastalık şeklidir. Tıp ve psikoloji bilimi bu konuda çaresizdir.) İşin doğası budur herhalde deyip, hayatımıza devam ediyorduk. Ama bu kadınları anladığını sanan erkek cinsi şahsen benim tansiyonumu fena halde yükseltmekte. Buna alışık değil ki benim bünyem. Ben ahmak, bencil ve korkak erkeğe erkek derim kardeşim. Benim erkeğim benimle her şeyi yapacak, sonra da " ben seni hiç sevmedim ki" ya da "biz ne yaşadık ki" diyerek tornistan yapıp, limandan uzaklaşacak. Hele bir de bu kadını anlayan erkek çeşidinin "kadını anlarım, üstüne bir de yazarak anlatırım" modeli var ki, o daha da akıllara zarar. Daha kötüsü adam buna gerçekten de inanıyor, yani adam anlıyor kadınları. Hadi anlıyorsun, bari sus değil mi? Yok, anlayacak, yazarak da anlatacak. Bunu kim başlatmıştı hatırlayan var mı? Bu arada, kadınlar sütten çıkmış ak kaşık mı? Tabii ki değil. Bu romantik, kadın duyarlılığını yemiş yutmuş adam cinsinin ayaklarının dibine kendini atıveren kaç kadın var, bilseniz dudaklarınız uçuklar. Yani diyorum ki; yeni ürünümüz hayırlı olsun ey cemaat! Buyurun alın: Kadından anlayan duyarlı erkek yazar, her eve lazım...

İyi de, şimdi her makul zekâda ve basiretli kadının aklına gelmez mi; Ey erkekler, madem bizi bu kadar iyi anlıyordunuz da şu saate kadar aklınız neredeydi? Bizi adam yerine koymazken, sokakta yürümemize bile izin vermezken, işyerinde, evde, ormanda, kapımızın önünden, arabamızın içinden kaçırarak fırsat buldukça tecavüz ederken, işyerinde çifte standart uygularken, durup durup döverken anlayışınız tuvalete mi kaçmıştı? Bir kadının yeteneklerini bacaklarının arasında arayıp, hiçbir konuda başarılı olmasına izin vermediğiniz zaman peki? Sizin dünyanızda at koşturmaya çalışan kadınları, tacizle, dedikoduyla, çamur atarak, ve her nasılsa o attan düşürüp bir de keyifle üstüne bastığınızda duyarlı tarafınız bitkisel hayatta mıydı? Hadi zaten öküz gelmiş öküz gideceklere lafımız yok, ama benim entelektüel, kadınları anlayan ve üstelik yazarak anlatan erkeğim de yapmıyor mu bunları? Karısını döven nice sanatçı, çocuğu yaşındaki kızları taciz eden nice şöhretli entelektüeller duymadık mı? Bunları söyleyince, ilk siz kaltak demediniz mi bize? Göğsümüzü bacağımızı biraz açtık diye yüzümüze gülüp, istediğinizi vermeyince de arkamızdan olmadık şeyler söyleyen siz değil misiniz? Ne oldu şimdi? Aaaa, yeni trend bu ama değil mi? Bu satıyor şimdilerde. Niye? Çünkü bu ülkede asıl okuyan kadın. Sinemaya giden, televizyon seyreden de kadın. Ona beğendireceksin ki kendini, satabilesin yaptığını. Kadınları tavladın mı hem şöhret olur para kazanırsın, hem nâmın yürür, hem de seni adam zanneden zavallı birkaç civcivi düşürüp keyfine bakarsın. Daha ne olsun? Bir taşla kuş katliamı. Ama ben asıl erkekler için çok endişeleniyorum. Hani bir mucize olur da gerçekten kadınları anlamaya başlarlarsa, erkeklerin utancından, sünnetçiler köşeyi döner, söylemedi demeyin.

İşin aslı, biz kadınlar bu kadar yüksek sesle konuşamazdık eskiden. Bilirdik, ters giden bir şeyler vardı, ama neydi, nasıl söylenirdi işte onu bilemezdik. On beş yaşıma balyoz gibi inmişti bir kitap ve bir kadın. Bir şekilde bildiğimiz ama sessiz çığlıklarla kendi kendimizi yediğimiz bir zamandı. KADININ ADI YOK'tu ve en azından bir gün kendi adımı koymaya yemin etmiştim sayesinde. Bu yazı aslında bir teşekkür yazısıdır. Bu yazı bana bugün kendimi bu kadar güzel, bu kadar güçlü ve bu kadar doğru hissettiren bir kadına minnetimi duyurma çabasıdır. Kadınlığımı ortaya koyma, kadınlığımdan gurur duyma ve yediğim her tokada rağmen hâlâ bir erkeği sevebilme gücünü nereden aldığımı haykırma sancısıdır bu yazı. Ama konu açılınca nasırına basılmış gibi inlemem hayatımın nasırının bir şekilde erkekler olmasıdır ve ne yazık ki bu nasır, tam da Achil topuğumdadır. Bu yazı sadece kendi gerçeğimle bir kez daha yüzleşme, bu güzel Duygu'ma sarılma amacıdır. Yoksa şimdi daha bir gündemdedir, biraz da keyifsizdir, O'ndan bahsedersem prim yaparım, kaygısı değildir. Zaten kadını yazarak prim yapmak olsa olsa erkeklerin işidir. Bunu da, başına onca şey gelmesini göze alarak o kitapları yazmış olan kadından bire bir öğrendiğim şeydir. O kim olduğunu bilir. Onu çok sevdiğimi de. Ve gönlü de aklı da rahattır eminim, zira bu duyarlı(!) erkeklere kanmayacak kadar akıllı kadınların varlığında payı büyüktür, bunu da bilir. Ellerinden ve gözlerinden defalarca öperim....

Çiğdem Koç

Öykü

Mağara ve Ahtapot

Bir mağaradaydık. Yedi çocuk. Altı kız, bir erkek. Annesiz babasız bir mağarada, anne karnındaki kadar memnun dolaşıyorduk. Fısır fısır. Başka yerde olmak istemezdik. Bu dehlizlerde kaybolmak, dünyadan tamamıyla kopuk zamanların tadını çıkarmak ve her şeyi unutmaktan başka bir şey istemezdik. Niye isteyelim ki? Daha güzelini nerede bulacaktık ki?

Duvarlardaki resimleri gösterdi biri. Hepimiz duvarlara seyirttik. Her birimiz bir başka resmin önünden birbirimizi çağırıp resimleri çözmeye çalışıyorduk. Sonra ne istersek onun olabileceğini fark ettik bu mağarada. Işık istediğimizde, yeşilli kırmızılı morlu turuncu ışıklar yanıp sönüyordu. İstediğimiz her şey olabileceğimizi de o an anladık. Sadece karar vermek yeterliydi. Yedi çocuk, kim ne olmak isterse olabilirdi. İçimiz ışıklandı. Pır pır. Ben çişim gelmişçesine sallanmaya başladım. Heyecandan. Karar vermek zordu. Sonra dedim ki: Baykuş olmak istiyorum. Aklım pilot olmakta da kalmıştı. Ama onu Tülay önceden kaptı. Olsun dedim. Ben de bir dahakine pilot olurum. İlla ki doktor olmak isteyen ve her seferinde kararlılıkla doktor olmak isteyen hep Figen"di. Onun için hayat ne kolay diye düşündüm. İğnesini alıyor ve daima doktor oluyordu. Çiğdem itiraz etti: Baykuşla pilotun evcilik oyununun bize ne faydası var? Birinin baba, birinin anne olması lazım. Yasemin dedi ki: Tülay hem pilot, hem babaymış mesela. Kara gözlüm atıldı: Ben anne olayım o zaman. Oluur dedik hep bir ağızdan. Çünkü sahiden de en iyi anne o oluyordu hep. Hem bebeklere hiç kızmıyor, hem keki güzel pişirip, ikramı güzel yapıyordu. Kimse de onun kadar iyi sofra hazırlayıp, etrafı toplayamıyordu. Çiğdem, "ben de anne olmak istiyorum ama," dedi. Ben, "sen teyze ol. Bir dahakine anne olursun," dedim. "Teyze ne işe yarar ki," dedi. İlla ki bir işe mi yaramalı diye düşündüm ama ona söylemedim. Onun anlayamayacağı bir şeydi bu. "Baykuştan daha çok işe yarar," dedim. "Anneye yardım edersin." Kara gözlüm uzun uzun kirpiklerini en masumundan kırpıştırarak "Eveet," dedi. "Bana yardım edersin." "O zaman sen niye baykuş olmak istiyorsun ki?" dedi Çiğdem sinirle. "Öylesine," dedim. "Öylesine olacaksan bari papağan ol. Bizi güldürüp bir işe yararsın. Söylediklerimizi tekrar edersin." Çiğdem ile başa çıkamayacaktım. "Peki," dedim. Ruhu baykuş olan bir papağan olarak bu oyundaki yerimi alacaktım. Yasemin "Beeen sarı olucam," dedi. Ve onun lafına atlayacak olan Çiğdem'i "Sen sakın karışma," diye uyardı. Çiğdem sustu. Yasemin Çiğdem'in ablasıydı. Çiğdem Ebru'ya döndü. Minik Ebru'ya "Sen de bebek ol," dedi. Ebru şimdilik elinden başka türlüsünün gelemeyeceğini bildiği için el çırpıştırarak kabul etti. Herkes halinden memnundu. İsteyen istediği gibi oynar, bunu da herkes kabul ederdi. Çünkü bir papağanın nasıl olması gerektiği konusunda bilgimiz kıttı. Ya da bir babanın veya bir pilotun. Ya da bir doktorun. Anlaşma tamamdı. Hiç ses yükseltmeden yedimiz birden hemfikir oyun dünyasının dehlizlerinde ilerlemeye başladık. Ta ki kocaman bir ahtapot kolunu mağaraya sokup vantuzuyla kara gözlümü çekip, sokağın ortasında yere vurana kadar. Kara gözlüm kanlar içindeydi. Islak kirpiklerinin arasından görünen kana bulanmış güzelim kara gözleriyle yardım dilenirken kafasına bir de yumruk yedi. Koca sert bir yumruk. Bir balyoz.

-İbne mi olucan lan sen? Beni mahalleye rezil mi edicen? Ne lan bu? Hep kızlarla mı oynanır mı lan? Kalk lan yerden. Kavga et lan erkek gibi. Abi deme bana. Abisi olmam ben senin gibi ibnenin.

Bir tekme ve bir yumruk daha. Kara gözlüm bize küstü. Onu o mağaradan seyrettiğimiz için. Ama şunu görmedi. O ahtapot diğer kollarıyla bizi de o mağaradan çekti ve hepimizi yere vurdu. Hepimize balyoz indi. Tüm mahalleye. Bir daha da hiçbir şey aynı kalmadı. Hiçbir oyun, hiçbir çocuk, hiçbir renk.

Özlem Tansal

Fanzinler

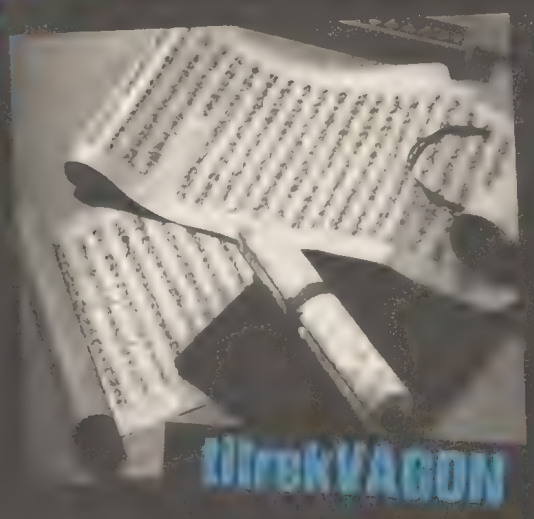

(titrekVAGON), başarısızlıkla sonuçlanan bir dizi denemenin sonucunda gerçekleşebilmiş bir fanzin. Geçmiş senelerde bir çok kez, farklı bakış açılarına sahip insanları bir araya getirerek böyle bir fanzin oluşturmayı denedik ama her seferinde katılımın yeterli olmaması nedeniyle bu işi ertelemek zorunda kaldık. Önemli olanın, kötü bile olsa ilk adımı atmak olduğunu ve bunun ardından gelecek olan her adımın bir öncekinden daha iyi olacağını düşündüğümüz için bir çoğu daha önce bazı yerlerde yayınlanmış olan yazılardan oluşan ilk sayıyı 2004'ün Ağustos ayında çıkardık. İlk sayının en büyük tetikleyicisi bir zamanlar yayınlanmış olan onlarca fanzinden sadece birkaçının adını hatırladığımızı fark etmemiz ve böyle giderse fanzinlerden daha da uzaklaşarak bu birkaç tanenin de adını unutabileceğimizi anlamamız oldu. İlk sayının ardından gelecek olan sayılarda yer alan yazıların sadece (titrekVAGON) için yazılmış olmasını hedefledik ve ikinci sayıda bunu başardık.

Başlangıçtan beri hareket noktamız gayet "ilkel" olan bir sava dayanmakta : "Üzerinde yazı olan her şey okunmaya değerdir."

Sinema – Edebiyat – Düşünce içerikli yazılara yer vermeye çalışıyoruz ve bu üç alan dahilindeki yazıları her sayıya dengeli bir biçimde yaymak için çaba sarfediyoruz fakat bazen denge belirli bir alana kayabiliyor. Daha çok toyuz. Elimize e-mail ile ulaşan yazıların yanında her ay düzenli olarak yazan kişilerden oluşan bir çekirdek kadro da oluşturmaya çalışıyoruz. İsteyen herkes bize e-mail yoluyla ulaşabilir. Yazılarını paylaşabilir. Her ay belirlenen belirli bir konu üzerine yazdığımız yazıları toplu olarak yayınladığımız bir "dosya" bölümümüz var. İlk sayıda, okuduğumuz üniversite ve bölümümüz üzerine yazdığımız yazıları bir başlık altında topladık. İkinci sayıda ise "kasaba hayatı ve metropol hayatı" üzerine düşüncelerimizi bir araya getirdik. Her ay, farklı yaklaşımları bir araya toplayan bu bölümümüzü yayınlamaya devam edeceğiz.

(titrekVAGON), Taksım ve Kadıköy'de Mephisto'da, Akmar Pasajı'nda Atlantis Music Shop ve Pegasus Kitabevi'nde Bursa'da ise İnegöl Çarşısı Şenol Heavy Metal Shop'ta satılmakta. İstanbul ve Bursa dışından kişiler, korkuyubeklerken@hotmail.com adresinden bize ulaşıp adreslerini bildirerek sadece kargo ücretini karşılayarak fanzini edinebilirler.

Yazılarınızı bekliyoruz...

korkuyubeklerken

İnternet

ÜÇ NOKTA

Anlam Platformu

www.ucnokta.com

Üç Nokta Anlam Platformu, 14 Mart 2003'de sanal dünyaya gözlerini açtı. Oluşumun "üç noktası" hep vardı; hem edebiyat, sanat ve kültür içine nüfuz etmiş olarak, hem de düşündüren her cümle sonuna yerleşmiş imlâ işareti olarak... Önemli bir köprüydü "iletişim" için. "Anlam" ı "esas" alıp, aynı dilden konuşan insanlarla üç noktalarda buluşmak adına, hayal ve hedeflerle yolculuk başlattı. "Düşün, yarat, paylaş" kelimelerini slogan seçti. Bu slogan için; en anlamlı varlık olan İnsan'a odaklandı. Onları, yolcular olarak değil, yolculuğun sahipleri olarak gördü, samimiyet ve dostluk sundu. Bu sunumu algılayan herkes Üç Noktayı bugünkü konumuna getirdi ve yapısında aradığını bularak edebiyata, sanata ve kültüre katkılarını yoğunlaştırdı. Üç Nokta'nın ödün vermeksizin, değer verdiği diğer unsurlar şunlar oldu;

"Ölmeden" sanata ve sanatçıya sahip çıkmak, her gün değerli sanat ve edebiyat üstâdlarını o günü adayarak anmak, unutturmamak. Gündemi oluşturan ve duyarlılık gerektiren olayları dünyaya duyurmak, yazın dünyasında beğeni kazanmış, tanınmış ve ümit veren üstadların eserlerini yayınlamak. Üç Nokta için yazılmış günlük köşe yazılarına yer vermek. Yürekleri sanat ve edebiyatla dolu. İnsanların "dinamik" tuttuğu, kişiliklere saldırı ve yıkıntılardan arındırılmış, kişi oto kontrollü, demokratik, sesimiz olan forum. Fikirlere ve bilgiye özgürlük. Görsellik ve renk şöleni, sergi ve sanatsal duyarlılıklar diyebiliriz. Okuduğunuz satırlar "reklam" değil. Üye ve konukların yorumlarından alınmış derleme. Henüz "düş ve hedeflediklerimizle " yolun başındayız. Aklı, duyguyu ve güneşi kattık önümüze, üç noktaları keşfede keşfede yürüyoruz...

Nedret Türer
Site Editörü

http://www.ucnokta.com
Anlam Platformu

Paul CELAN

Say bademleri,
say acı olanı ve seni uyanık tutanı,
ekle beni de onlara:

gözünü arıyordum ben,
onu açtığında ve kimse sana bakmıyorken,
gerdim o gizli ipi,
üzerinde, düşündüğün çiğ damlası
testilere doğru kayarak inen,
kimsenin kalbine doğmamış bir sözü saklayan.

Ancak orada bütünüyle giriyordun ismine,
sana ait olan,
emin adımlarla yürüyordun kendine,
özgürce savruluyordu çekiçler suskunluğunun
çan kulesinde,
çarpıyordu işitilmiş olan sana,
ceset sana kolunu doluyordu
ve gidiyordunuz siz üçünüz akşamın içinden geçerek.

Acılaştır beni.
Bademlerden say beni de.

Çeviri: Nahit Er

Röportaj
Ayşe Tamer

Yazdıklarımın kaderi de benim kaderime benzedi

Evlere temizliğe giderek ailesine bakmak zorunda olan Esme Dağdelen, gündelik yaşam içinde kaybolan hayatını ve hayatı içinde bir yerlere sıkışıp kalmış olan yazma eylemini Arka Sokak'a anlattı.

Ben Esme Dağdelen, 34 yaşındayım, evliyim, üç oğlum var. İlkokulu bitirdikten sonra, mefruşatta çalıştım. Uzun süredir evlere temizliğe gidiyorum.

On üç-on dördümden beri yazıyorum. Bazı şeyleri konuşarak anlatırken tıkanıyorum. Yazmak beni rahatlatıyor. Moralim bozukken daha rahat yazıyorum. Gündüz çok işim oluyor. Gece herkes yattıktan sonra, radyoyu açıp, mutfakta otururum. Yazmak için yalnız olmam gerek. İmkânım olsa daha çok yazmak isterim. Akşamları yorgun oluyorum. Ama başka zamanım yok defteri açmak için. Çok şey yaşadım. Bunlar aklıma gelince, yazmak istiyorum. Evde iş yaparken, şarkı da söylerim ama yazmak şarkı söylemekten daha güzel. Hem sigara yüzünden sesimi beğenmiyorum artık. Okusaydım, Türk halk müziği sanatçısı olabilirdim ya da doktor. Çevremde hasta ama doktora gidemeyen insanlar var. Evet, kesinlikle doktor olurdum. Çevremdekilere faydam dokunurdu.

İlkokula başladığımda ilk defa kalem ve defterim oldu. Okuldan gelir gelmez bütün ödevlerimi yapardım. On beş yaşındaydım. Muhtarlıktan kağıt geldi, sivil savunmanın Kızılay kursuna seçilmişim. Kartal Belediyesi'nin oradaki sivil savunma binasına gittim Yani tesadüfen çağırmışlar bizi. Çok yaşlı ve çok genç insanlar vardı. Kırık nasıl sarılır, yaralı nasıl taşınır, bu tür şeyler gösterdiler. Kursta söylenenleri defterime yazmayı denedim, öyle karışık karışık. Ertesi gün tatbikat vardı, gittik. Ama yağmur yağdı, ertelendi. Muhtar, "Evlendiğin zaman kendini listeden çıkar, yoksa savaş halinde seni de çağırırlar" dedi. İptal ettirmedim. Ne diyeyim, Allah savaş göstermesin. On altı yaşındaydım. Kalın bir şiir defterim vardı. Bir tanıdığımız okudu bazılarını. "Çok beğendim. Askere gidiyorum, bana yazdıkça şiirlerini gönderir misin?" dedi. O beğendi diye o kadar sevindim ki, hemen bir defter aldım. Kalın defterdeki şiirlerin hepsini o deftere geçirdim ve ona gönderdim. Ama hepsini!! Çocukluk işte.

Birinci defter evlendikten sonra taşınırken çalındı. Kasetlerin olduğu kutuya saklamıştım. Kasetler çalınınca, defter de gitti. Kasetlere üzülmedim, zaten eşimindi. Ama deftere çok ağladım. Ne güzel arada bir çıkarıp yıllardır yazdığım şiirleri kendi kendime okuyordum.

Sonra bir defter daha aldım. Tekrar yazmaya başladım. Şiir ve başka şeyler. Evden ayrılıp, yatılı işe girdiğim bir dönem vardı. Başımdan geçen her şeyi, bütün hissettiklerimi tek tek yazıyordum. Benim arkadaşım olmuştu o defter. Her gün yazıyordum. Sonra, çocuklarım için evime döndüm. Yazdıklarımı, gündeliğe gittiğim bir evde bırakıyordum, eşim görürse kızar ve başka şeylerden şüphelenir diye. Dayanamadım, bir gün, eve getirdim ve çekmecenin en altına sakladım. Bilgisayarım yok ki, onun içine saklayayım. Eşim bulmuş, okumuş, çok şaşırmış, küplere binmiş ve sobada yakmış. Bana da çok kızdı. "Yalan yazmamışsın, ama sen çocukların bir gün bunları okuyup, bana düşman olmalarını istiyorsun," dedi. Benim aklımdan geçmemişti bu. "Kendim için yazdım" dedim, kabul etmedi, özür dilemedi. Çok üzüldüm. Yazdıklarımın kaderi de, benim kaderime benzedi. Çalındı, sobada yakıldı. Şimdi, yeni bir defter daha aldım. Henüz çok az şiir var. Her gün bir gazete alırım. İşe gittiğim yerlerden okunmuş Leman ve diğer dergileri toplarım. Yıldız Tilbe'nin şarkılarını çok seviyorum. Bizim ailede yazmaya meraklı iki kişi daha var. On altı yaşındaki büyük oğlum, günlük tutuyor. Her gün, o gün yaptıklarını düzenli yazar. Zile'de oturan Fikriye ablam, Alevi halk ozanlarının cem sohbetlerindeki deyişlerini yazıyor. Benimle ilgilendiğiniz için teşekkür ederim. Neyse, güzel geçti, korktuğum gibi olmadı bu görüşme.

...

Ayrılık istedin oldu işte
Seni benden alıp gitti işte
Ayrılık acısını tattırdın işte
Kalbim küle döndü
Hep yana yana
Senden mutluluk kaldı bana...

Esme Dağdelen

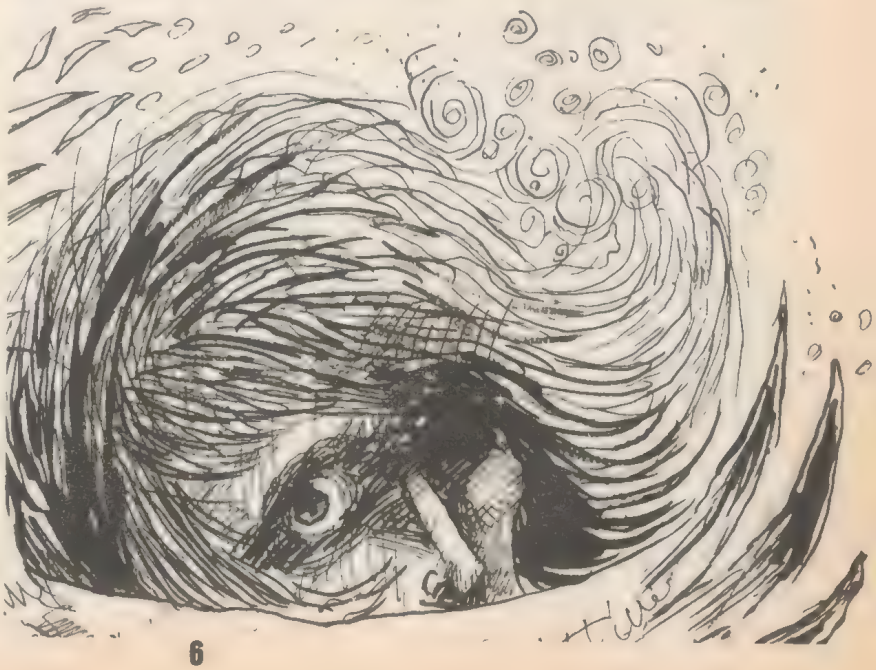

Yazar Röportaj

Hasan Ali Toptaş

ile yazarlığı üzerine

"...aslında okurdan ne beklense boşunadır"

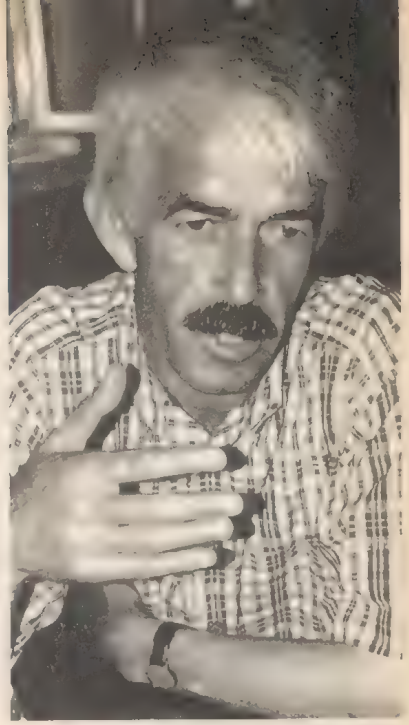

Sayın Toptaş, "Gölgesizler", "Sonsuzluğa Nokta", "Kayıp Hayaller Kitabı", "Bin Hüzünlü Haz" romanlarınız. Hepsi birbirinden değerli. Ama öncesinde sizin bir öykünüz var. İsterseniz bu öyküden başlayalım. "Ölü Zaman Gezginleri" günümüz insanının kimliksizliğini, yalnızlığını, bunların sonucunda oluşan bir içe kaçışı anlatan hikâyelerden oluşuyor. Bunları sizin yazdığınızı biliyoruz, peki ama siz bu yaşamın neresindesiniz? Yazdıklarınızdaki izdüşümünüzü öğrenelim önce...

Aslında, ben kolay cevaplar bulan, kolay cevaplar veren biri değilim. Daha doğrusu, benim zihnimde neredeyse bütün soruların cevabı "bilmiyorum" dur. Ya da, "tam olarak bilmiyorum"dur. Yazdıklarımdaki izdüşümümün ne olduğunu da bilmiyorum bu nedenle. Gene de şunu söylemeliyim: Ben de birçok yazar gibi, yazdıklarımı yaşayan biriyim. Yazarken yaşayan biriyim. Hatta, hayatın geri kalanının onlardan daha sahte ve daha yalan olduğunu düşünen biriyim. Bir bakıma, yazdıklarımla yaşadıklarımı birbirinden ayırabilmem imkânsız gibi görünüyor bana.

Romanlarınız da öyküleriniz gibi el işi, göz nuru. İyi bir edebiyat okurunun bile üzerinde durup saatlerce kafa yoracağı, sözcüklerin içinde gezinip duracağı, gerçekten anlaşılması kolay olmayan kitaplar. Çünkü diliniz ortada. Uzun cümleler, metaforlar, imgeler... Okurlardan çok mu şey bekliyorsunuz?

Anlaşılması kolay olmayan romanlar ve öyküler yazmak, benim "anlaşılması kolay olmasın" diye hedeflediğim bir şey değil. Kendiliğinden oluşan bir şey. Başka bir deyişle , benim roman anlayışımdan, öykü anlayışımdan kaynaklanan bir şey. Okurdan ne beklediğime gelince: Yazarken, okur yoktur benim için. Roman bitince vardır okur, öykü bitince vardır. O aşamada da, aslında okurdan ne beklense boşunadır. Ayrıca, yazdığım metinler gerçekten zor mu anlaşılıyor bilemiyorum tabii.

Tekrar öykülerinize dönecek olursak, ben okurken elimi zor zaptediyorum öykünün son sayfasını öykü bitmeden açmayayım diye. Kaçınılmaz bir merak oluşturuyor bende öykülerinizin sonları. Çünkü hepsi sonunda insanı ya ağlatan, ya da şaşırtıp buruk bir tebessümle düşündüren olaylarla bezeli. Öykülerinizin bitiş noktasının vurucu olması sizin için ne kadar önemli?

Elbette, benim öykü anlayışım da çeşitli evrelerden geçti. Bir vakitler, ilginç bir olayı dokunaklı bir dille anlattığımda bunun öykü olduğunu düşündüm. Bir vakitler, öyküyü, toplumsal sorunlara eğilen bir edebî tür olarak gördüm. Bir vakitler, reçete yazar gibi öykü yazdım. Bir vakitler, öykünün, insanın en hassas noktasına bir tokat gibi inmesinden yana oldum. Kısacası, zamanla, bir yığın yanılsama yaşadım. Şimdi, gerçekten öykünün ne olduğunu bilmiyorum. Onu görünce tanıyabilirim ancak. Ya da, yazınca tanımlayabilirim.

Hangisini söyleyebiliriz? Kurgu mu –ne anlattığınızla birlikte-, dil mi? Romanlarınızda hangisi ön planda? Yoksa bir düzenekte her ikisini de eşitlemek gibi zor bir şeye mi kalkıştınız?

Dili kurgunun dışında görmüyorum, öncelikle onu söyleyeyim. Bir anlamda, kurgu benim gözümde, asla metnin iskeletinden ibaret değil. Bunun ötesinde, çok çok ötesinde bir şey. Metnin en küçük sesini ve ruhunun en uzak noktasını da kapsayan bir şey. Hatta, metnin ruhu ve kendisi benim için.

" Zindan karası tespih sustu birden. Berber, elindeki fırçayı bırakıp gözlerinde büyüyen cellat gözleriyle caddeye baktı. Şehrin bütün caddelerini aşmıştı sanki, çok uzaklarda, dağların ardında bir yeri görüyordu. Belki de berberin kendine sığmazlığı vardı orada; sözgelimi bir köyde, yine böyle bir dükkânda berber kılığında oturuyor ve arada bir başını çevirip buraya bakıyordu..." diyorsunuz "Gölgesizler" adlı romanınızda. Sözgelimi olsa da, her şey dilinizin içinde mümkün müdür romanlarınızda, ya da genellersek, roman sanatı bir olabilirlikler sanatı mıdır?

Tamamen öyle olduğunu düşünüyorum.

Öykülerinizin genelde her birinin bir sonu ya da kırılgan bir noktası var. Romanlarınızda pek görülmüyor bu. Noktayla virgül tercihleri arasındaki ayrımı nasıl yaptınız?

Ne yapacağını yaparken bilen, nereye gideceğini oraya varınca gören benim gibi biri için, bu oldukça zor bir soru. Gerçekten bilmiyorum.

Son romanınız "Bin Hüzünlü Haz" dilde büyük oynamalarla oluşturulmuş, bir çeşit sözcük avcılığıyla ince elenip sık dokunmuş bir roman. Size göre bu, günümüz modern romanının gereklerinden biri mi?

Hiç kuşkusuz öyle gördüğüm için öyle yazdım Bin Hüzünlü Haz'ı. Daha önce de dediğim gibi, Bin Hüzünlü Haz benim roman hakkındaki düşüncelerimi sadece yapısında ve ruhunda değil, açık açık "lafzında" da taşıyan bir roman. Benim adlandırmam doğru değil ama, bir yanıyla da roman sanatı üzerine yazılmış bir roman. Ya da, bir roman denemesi diyelim.

Okurla anlatıcının bütünleştiği yapıtlar üretiyorsunuz. "Metni esir almadan" kıyısından ucundan okura sunulan bir yemek ya da. Metin sürüyor sürüyor ve bir yerinde kırılıyor, bütün yargılar altüst edilebiliyor. Bunu bazen de okur yapıyor. Ancak bu süreç öyle akışkan ki dil işçiliğiniz bir yana -ağır bir dil yontmacısı olduğunuzu biliyoruz zaten-, yazarken bilinç akışı gibi bir yöntemi de uyguluyorsunuz diyebilir miyiz?

Ben gene, bilmiyorum diyeceğim. En azından, yaptığım şeyi benim adlandırmam pek doğru değil. Yazarken, şu yöntemi, bu tekniği kullanmalıyım diye düşünmüyorum kesinlikle. Matematiksel hesaplar yapmaktan ya da hangi tekniği kullanmalıyım diye düşünmekten çok, ben metnin içinde metnin kendisiyle çalışan biriyim. Sezgilerim beni nereye sürüklerse oraya gidiyorum çalışırken. Metnin dışında metni düşünemiyorum.

Kemal Kaplan

Tosti'nin heyecanı

Tavşan grubu ülkeden ayrılmak zorunda kalmış. Çünkü diğer ülkede ilginç hayvanlar varmış. Tosti hem üzgün hem de heyecanlıymış. İlk kez ilginç hayvanlar görecekmiş. Tavşan grubu otobüse binmiş. En sonunda ülkeye varmışlar. Ülkenin adı Fronti Ülkesi'ymiş. İlginç bir hayvanın yanına gitmişler. Bu sefer daha çok şaşırmışlar. Bu hayvanın boyu 1.80 kilosu 99'muş. Ve ilginç bir yanı varmış. Gözleri sarı, vücudu silgi gibi, gözleri ise siyahmış. Tosti çok heyecanlanmış. Fotoğraf makinesini çıkarıp çekmiş ve çekerken "Poz ver tatlım, poz ver! Seni birinci dünya güzeli yapacağım. Haydi tatlım poz ver!" demiş. Tosti'nin arkadaşları çok şaşırmış. Hayvan bu sözleri duyunca çok şaşırmış ve poz vermiş. Tavşan grubu ülkelerine dönmüşler. Tosti'nin çektiği fotoğrafları göstermişler. Tosti'nin söylediği sözleri söylemişler. Hayvan da poz vermiş. Herkes çok şaşırmış. Tosti'ye ne oldu derseniz, Tosti çok yorulmuş. Şimdi bebekler gibi uyuyor!

Nurseli Fidan

Büyük Seçme

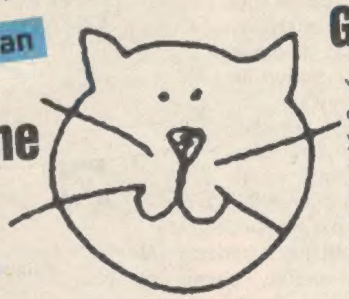

O gün ormanda büyük bir seçme vardı. Ormanlar kralı aslanın yardımcısı kim olacaktı?? Adaylar: Sincap, kirpi, kaplan, tavşan, orman karıncaları, yılan, kurbağalar ve minik serçe... Sordu aslan sincaba: - Bu küçücük boyunla ormanı mı yöneteceksin? - Evet
Sonra sordu kaplana:
- Yerimde mi gözün var?
- Hayır kralım, hiç olur mu öyle şey...
Herkese sordu soruşturdu, en sonunda karar verdi: - En iyisi bir yıl daha bekleyelim. Belki yeni hayvanlar türer.

Devrim Kılçer

GÖZLÜKLÜGİLLER

Doğuştan gözlüklüler,
Çok uslu ve zekiler.
Hayali yaratıklar ama,
"Beyin" diye bir ülkeleri var.

Gelişmiştir ülkeleri
Hayallerdir ilkeleri
Hayal kuruyorsanız,
Onları tanırsınız.

Damla'da Devrim ve Sinem Okay

OKUMA VE YAZMAYI ÖĞRENDİM

Merhaba, ben Özgür. Yanlış anlamayın, ben bir kızım. Yedi yaşındayım. Okuma ve yazmayı bilmiyorken onları hiç sevmezdim. Ama okula gidip okuma ve yazmayı öğrenince, kısacası artık okuma ve yazmayı çok seviyorum şimdi. Okula yeni başlayan öğrencilere bir tavsiyem var: İlk nefret etsinler, sonra da yanlış olduğunu kendileri anlasınlar. Zaten ben nasıl bir şey olduğunu söyleseydim onun, yani o heyecanın tadı olmazdı.
Ben okumayı ve yazmayı seviyorum.

Mine Özkurt

HAYVANLARA EZİYET ETMEMEK

Herkesin hatası olabilir. Ama bu ondan daha kötü. Çünkü insanlar hayvanlara eziyet ediyorlar. Onlara acımadan vuruyorlar. Sizi dövseler hoşunûza mı gider? Merak etmeyin, zamanla siz de bana hak vereceksiniz. Onların yaşamlarını izledin mi? En iyisi biz hikâyemize başlayalım.
Ali yaramaz bir çocuktu. Hayvanları sevmez, onlara eziyet ederdi. kimse onun huyunu sevmez ve uyarırdı. İnsanların küçük yaşta hayvanları sevmesi iyi bir duygudur. Bazı çocuklar köpek, kedi, balık, kaplumbağa gibi hayvan besler. Bazısı sever ve besleyemez, onlar hakkında hep güzel hayaller kurar. Ali bir gün yavru kedinin peşine takıldı, ardından ben de onun peşine... Tam taşı kaldırıyordu ki hemen onu uyardım. Dedim ki:
- Ali bu çok yanlış, doğrusu bu değil. Onları sevmelisin, onlara saygılı davranmalısın.
Başımı kaldırdığımda herkes beni alkışlıyor ve "doğru!" diye bağırıyordu. Ali o günden sonra hayvanları sevdi. Hatta iki tane kedi yavrusu edindi. cüceymişiz, yok ponponmuşuz. Onlar da dev o zaman. Aslında iyi insanlar. Ama gençlerini merak ediyorum. Yok yok, onları en iyisi görmeyeyim. Daha büyüklerdir. Eee komşum, benden bu kadar, hoşçakalın...

Yasemin Altınışık

DOĞANIN GÜZELLİĞİ VE YARARLARI...

Yaşlı bir ağaç küçüklüğünden beri insanlardan korkuyormuş. Özellikle ormanlara zarar verenlerden korkuyormuş. Ağaç yaşlanmıştı artık. Ama üzerindeki korkuyu hâlâ atamamış. Bazen kesilen ağaçları görünce korkudan ne yapacağını bilemiyormuş. Yaşlı ağaç kendi kendine konuşurken elinde baltası ile kırgın gözlerle etrafa bakan yaşlı bir adama sesler gelmiş. Sesin geldiği tarafa yönelmiş. Ağacın konuştuğunu duyunca kulaklarına inanamamış. Çünkü ağaçların konuşamadıklarını biliyormuş. Sessizce dinlemeye başlamış. Yaşlı ağaç kendi kendine konuşmaya devam etmiş:
"Ben ne kadar korkak bir ağacım. Bir gün beni de kesecekler. Küçüklüğümden beri korktuğum için hiçbir ağaç benimle konuşmuyor. Aslında çok yaşlandım artık. Ölsem ne fark eder ki? Ne de olsa yine öleceğim. Neyse. İnsanlar neden böyle yapıyorlar anlamadım. Oysa çok büyük bir hata yapıyorlar. Doğanın güzelliğini bozuyorlar. Doğanın insan sağlığına yararlarını bilmemeleri çok kötü."
Bunları duyan yaşlı adam çok etkilenmiş ve sesini yükselterek,
"Lütfen benden korkmayın, beni dinleyin. Sizlerden çok özür dilerim. Bugüne kadar yaptığım hatayı hiç fark etmedim. Oysa sağlığıma kendim zarar veriyorum. Bundan sonra bu ormanı koruyacağım. Doğaya sevgim artacak." demiş. Adamın hatasını anlaması yaşlı ağacı duygulandırmış. Yaşlı ağaç ömrü boyunca çok mutlu yaşamış.

Serap Selvi

Metinleri üreten Şehit Öğretmen Nevzat Akdemir İlk Öğretim Okulu 5/A sınıfına ve onları yetiştiren öğretmenleri Özlem Atalay'a teşekkürler.

KAÇAK
TOZLU
RAFLAR

Faruk Kaya

Türkçe Ödevlerimi Nasıl Yazayım?

Kemal Demiray

Okullar açılsın, iyiden iyiye sınavlar yaklaşınca yapıştır soruyu; Türkçe ödevlerimi nasıl yazayım? Oldu güzelim, bana kalsa hiç yazma diyeceğim ama İnkîlap Kitabevi bu tarz öğrencileri de düşünerek 1985 yılında ortaokullara yardımcı kitap olarak kabul edilen bir dizi kitap yayımlamış. Kemal Demiray'ın kaleminden çıkan eserimiz bu kitaplardan sadece biri. Bizim zamanımızda da vardı bu tarz kitaplar ama benim hatırladıklarım neredeyse o seneki ders kitabımızın çözümlü haliydi. Yardımcı kitap ayağına cevapları araklayıp araklayıp derste hava yapınca edebiyat öğretmenimiz durumu çakmış ve bi güzel azarlamıştı bizi. Öğrenci aklı işte; nasıl çözmüşler soruyu, dur yararlanayım şundan yok, aynen alıntı. Neyse ki "Türkçe Ödevlerimi Nasıl Yazayım?" adlı çalışmamız konuya farklı yaklaşımı ile bu sorunu ortadan kaldırmış. Yazarımız neler okumalı, nasıl okumalı, gözlem yapmanın yolları, yazma ile ilgili ipuçları ve çalışma yöntemleri sunarken bizzat öğrencilerin yaptığı ödevlerden örnekler vererek konuları irdeliyor. "Bizim Keleş Hasan, cenazenin arkasından yampiri yampiri gidiyordu. (Bir öğrenci ödevinden) cümlesindeki keleş, yampiri yampiri kelimeleri ne kadar laubali..." diyecek kadar da açık sözlü bir insan Kemal Demiray hocamız. Eski fiyatı 250TL. olan bu kitabı; bugün beş yüz bin liraya alarak Türkçe Ödevlerimi Nasıl Yazayım sorusuna sizler de yanıt bulabilirsiniz.

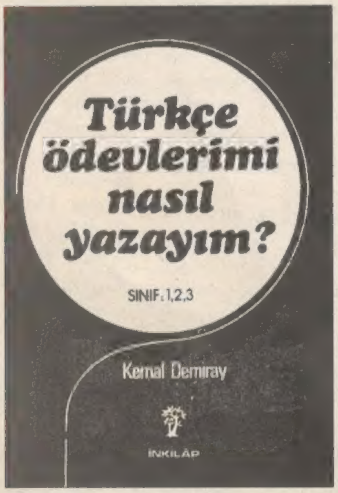

Turkish Made Easy

Dil-Man

Ne diyor; İngilizce konuşanlara mahsus. Bugün kime sorsan İngilizce konuşuyorum, hemi de çatır çatır demiyor mu? O vakit Öğretim Yayınevi tarafından 1977 yılında basılan kitabımızı tanıtmakta hiç bir sakınca görmüyorum. Kitabı hazırlayan D. Mandil diye not düşülmüş. Yabancı bir yazar olsa gerek diye düşünürken kitap kapağında DİL-MAN ibaresi çarptı gözüme. Dil-Man'ın yerlerini değiştir, oldu mu Man-Dil, oldu. Neyse, böyle faydalı bir eseri kim hazırlamış, acaba yabancı mıymış, 'mandil' yeri geldiğinde 'dilman' da olabilen gizli bir örgüt ismi midir?... Bir bir Türkçe'nin inceliklerinin anlatıldığı kitabımızda telaffuza ayrı bir önem verilmiş ki; neredeyse her kelimenin yabancılar tarafından nasıl okunması gerektiği parantezler içerisinde gösteriliyor. Allaha ısmarladık (Ahlaha ıs-mahr-lahdık), peynir ekmek (pay-neer ake-make), şarap içmek (shah-rahp eech-make), akşam üstü (ahk-shahm ews-tew)... Akrabaların tanıtıldığı bölüm ise evlere şenlik: Dayımın oğlu kuzendir, bizim kayınço güzel insandır, baldız baldan tatlıdır... Peki ya Türkçe öğrenmek için yanıp tutuşanları, o güzel düşünür Nasreddin Hoca'mızdan mahrum bırakmak olur muydu? Olmamış zaten ve birbirinden anlamlı dokuz-on adet Nasreddin Hoca fıkrası, kilit noktalardaki kelime ve deyimlerin İngilizce mealleri ile birlikte sunulmuş okuyucuya. Komşunun biri, another way of saying: bir komşu, a neighbour. Gidip hocanın eşeğini ödünç olarak ister, went(to ask) to barow master's ass(bildiğimiz donkey). Hoca eşeğini adama vermek istemez, the master dosen't want to lend (give) the ass (karakaçan da denilir) to the man. Eşeğim tarladadır, my ass is in the field, der (says). Ahırda bulunan eşek anırmaya başlar, being in the stable, the ass begins to bray. Aşkolsun!, interjection expressing disappointment. İşte eşeğin burada, well! Your ass is here, der adam (the man says). Hoca sinir yapar, the master makes angry ve (and) bana inanmıyorsun da eşeğin sözüne mi inanıyorsun, you don't believe me, yo believe the speech(word) of the ass? Der (says). Öğretici olduğu kadar eğlenceli de olmayı başarabilen yapıtımız zamanında 20TL. iken bugün sadece beş yüz bin lira, haberiniz olsun.

Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü

Ruşen Alaylıoğlu
A. Ferhan Oğuzkan

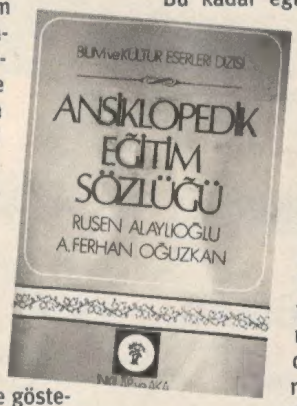

Bu kadar eğlence yeter, üstüne üstlük konumuz da eğitim diyorsanız buyurun size ciddi bir çalışma. Ruşen Alaylıoğlu ve A. Ferhan Oğuzkan tarafından hazırlanan sözlüğümüz 1976 yılında İnkîlap ve Aka Kitabevleri tarafından yayımlanmış. Karne nedir, müdür yardımcısı kime denir... sorularından tutun da, eğitim kuram ve uygulamalarının doğmasına ve gelişmesine katkıda bulunmuş olan yerli ve yabancı filozof, bilgin, düşünür, eğitimcilerin hayatları ve eserlerine kadar aklınıza gelebilecek her şey... Hadi canım dedim, her şey olabilir mi? Baktım; kopyacı: Sınavlarda kopya yapan veya kopya yapmayı alışkanlık haline getiren (şerrefsiz) öğrenci, kopyacılık: Genellikle yazılı sınavlarda sorulara karşılık hazırlarken gizli gizli kitaba, ders notlarına veya başkasının kağıdına bakma alışkanlığı... Eski fiyatı kaçaydı onu söylemedin derseniz, ki dersiniz. Vallaha eski fiyat yerine yapıştırılan etiketleri soymaktan anam ağladı, ne o öyle cırt cırt, alıştırmaz olaydım okuyucuyu bu bilgiye. 30TL. Evet ne oldu ki, otuz liraymış?

faruk.kaya@mynet.com

"Yiğit Özgür, bu karikatür kitabıyla
kariyerinin doruğuna ulaşmış gibi görünüyor..."
Annesi

DK DOĞAN KİTAP

www.dogankitap.com.tr

DPNdesign
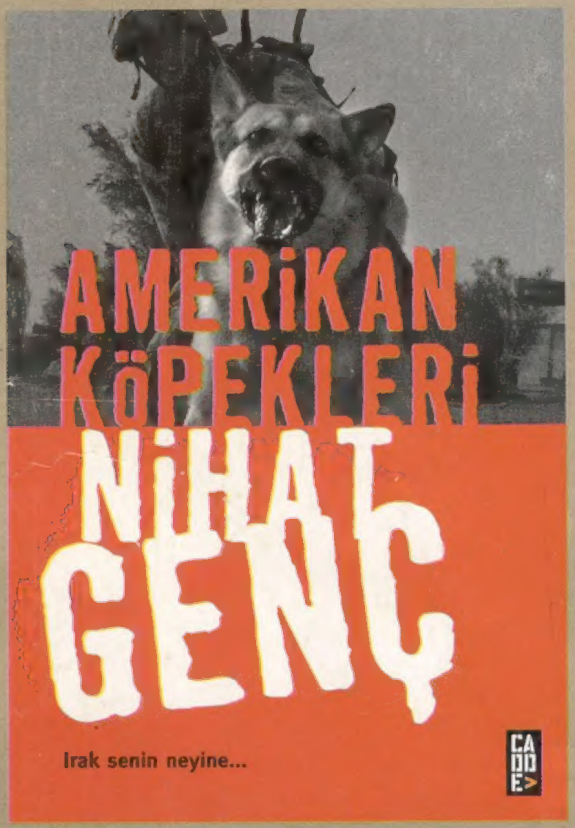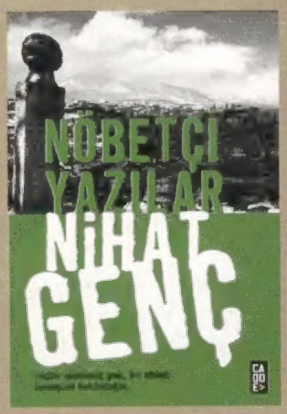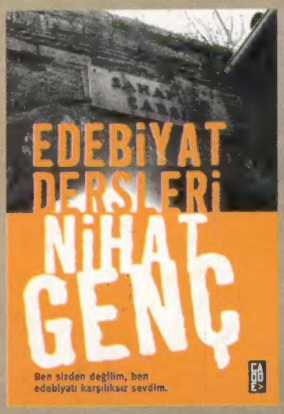
Hiçbir şansımız yok, bu ahlâk savaşına katılacağız...